PROJE KOORDİNATÖRÜ

Prof. Dr. Zeliha KOÇAK TUFAN (YÖK Yürütme Kurulu Üyesi)

PROJE EKİBİ

Prof. Dr. Zeliha KOÇAK TUFAN
Prof. Dr. Cemal BULUT
Prof. Dr. Ayşegül KOMSUOĞLU ÇITIPITIOĞLU
Prof. Dr. İbrahim C. HAZNEDAROĞLU
Doç. Dr. Bilge Kağan ÖZDEMİR
Dr. Öğr. Üyesi F. Cangüzel GÜNER ZÜLFİKAR
Öğr. Gör. Abdulkadir TAŞDELEN
Öğr. Gör. Fatih TIĞLI
Muhammed CANPOLAT

KATKIDA BULUNANLAR

Prof. Dr. M. İ. Safa KAPICIOĞLU (YÖK Başkan Vekili)
Prof. Dr. Rahmi ER (YÖK Başkan Vekili)
Prof. Dr. Ömer AÇIKGÖZ (YÖK Yürütme Kurulu Üyesi)
Prof. Dr. Refik POLAT (Karabük Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali GÜNEŞ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
Özcan BÜYÜKGENÇ (Karabük Üniversitesi)
YÖK Genel Sekreterliği
YÖK Basın Müşavirliği
YÖK Uluslararası İlişkiler Dairesi

GRAFİK TASARIM VE BASIM HİZMETİ

Karabük Üniversitesi

BASKI

Özer Matbaa - Murat Özer
Gazipaşa Cad. 26/B Karabük
T: 0(370) 424 16 19

ISBN

978-605-9554-50-3

GÖRSEL KAYNAK

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Anadolu Ajansı,
www.akademikmiras.org, www.academicheritage.org

KURUMSAL İLETİŞİM

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
Üniversiteler Mah. 1600. Cad. No:10 06800 Bilkent/Ankara-Türkiye
T: 0(312) 298 70 00
www.yok.gov.tr
akademikmiras@gmail.com

ORTADOĞU'DA
AKADEMİK MİRASI
KORUMA PROJESİ

AKADEMİK MİRASIN
Seyir Defteri

Göç ve Eğitime Dair...

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
Cumhurbaşkanı

Ortadoğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi
Cumhurbaşkanlığımızın Himayelerinde Yürütülmektedir...

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

09 FUAT OKTAY
CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI
VICE PRESIDENT OF TURKEY

19 PROF. DR. M. A. YEKTA SARAÇ
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANI
PRESIDENT OF THE COUNCIL OF HIGHER EDUCATION

29 PROF. DR. ZELİHA KOÇAK TUFAN
YÖK YÜRÜTME KURULU ÜYESİ, PROJE KOORDİNATÖRÜ
EXECUTIVE BOARD MEMBER OF COHE, PROJECT COORDINATOR

33 1. BÖLÜM
GÖÇ, MÜLTECİLER VE AKADEMİK MİRAS / AKADEMİ GÖZÜYLE
MIGRATION, REFUGEES AND ACADEMIC HERITAGE / ACADEMIC ASPECT

165 2. BÖLÜM
GÖÇ, MÜLTECİLER VE AKADEMİK MİRAS / KURUMSAL BAKIŞ
MIGRATION, REFUGEES AND ACADEMIC HERITAGE / GOVERNMENTAL AGENCIES ASPECT

209 3. BÖLÜM
ORTADOĞU'DA AKADEMİK MİRASI KORUMA PROJESİ
PRESERVATION OF THE ACADEMIC HERITAGE IN THE MIDDLE EAST PROJECT

Fuat OKTAY
Cumhurbaşkanı Yardımcısı
Vice President of Turkey

Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi Tanıtım Toplantısı 25 Ekim 2018 Tarihli Konuşması

Launch of the Council of Higher Education's "Preservation of the Academic Heritage in the Middle East Project" / October 25, 2018

Yükseköğretim Kurulu'nun Saygıdeğer Başkan ve Üyeleri,

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun Değerli Genel Müdürü,

Saygıdeğer Hocalarım, Sayın Büyükelçiler,

Sevgili Öğrenciler, Hanımefendiler, Beyefendiler;

Sizleri sevgiyle, saygıyla selamlıyor, tanıtım programının, gerçekleştirdiğimiz YÖK Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi'nin başarılı geçmesini diliyorum.

Başta Yükseköğretim Kurulu olmak üzere projenin paydaşları olan Türk Hava Yolları, TRT, Anadolu Ajansı ve tüm emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Sözlerimin başında Sayın Cumhurbaşkanımızın sizlere selam ve muhabbetlerini iletiyorum.

Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi Cumhurbaşkanlığımızın himayelerinde Yükseköğretim Kurulu öncülüğünde hayata geçiriliyor. Bundan birkaç asır öncesine kadar medreseleriyle, kütüphaneleriyle ve rasathaneleriyle dünyanın bilim merkezi Orta Doğu coğrafyası, ne yazık ki sayısız tarihi değere ve kültürel mirasa sahip Orta Doğu coğrafyası savaşlar sebebiyle tahrip edilmektedir. Suriye'den Mısır'a, Filistin'den Yemen'e birçok ülkede yaşanan iç gerilim ve savaşlar nedeniyle büyük yıkımlar yaşanmış, bölgede bilimsel hayat da zarar görmüştür. Bağdat Ulusal Kütüphanesi, Halep Emevi Külliyesi ve tarih boyunca bilim merkezi olmuş Halep şehri savaşın harap ettiği önemli kültürel değerlerden sadece birkaçıdır. Bugün Yemen'de San'a Üniversitesi, Bağdat'ta Mustansıriye Üniversitesi ve Abdülkadir Geylani Külliyesi var olan belirsizliklere rağmen ayakta kalma mücadelesi vermektedir.

Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi, Irak, Suriye, Kuveyt ve Yemen başta olmak üzere bölgenin bilimsel geçmişini ihya etmeyi amaçlamaktadır. Projenin hedefi uluslararası toplumu bölgede yaşanan savaşlar sebebiyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan bilim merkezleri, tarihi külliyeler ve kütüphanelerin korunması konusunda sorumluluk almaya davet etmektir.

Bu projeyle sivil toplum ve düşünce kuruluşlarını, insan hakları organizasyonlarını, yani dünyanın vicdan gözünü bölgede kaybolmaya yüz tutmuş ortak bilimsel mirasa çevirmeye çağırıyoruz.

Bu davetin yanı sıra, proje kapsamında yine biraz önce ifade edildi, Amerika ve Avrupa'ya gidilerek yerinde farkındalık oluşturacak paneller düzenlenecektir. Olu-

şacak farkındalığı sürdürülebilir kılmak için Avrupa Parlamentosu gibi uluslararası yapıların gündemine bu konunun dahil edilmesi sağlanacak ve akademik destek platformu kurulacaktır.

Değerli katılımcılar,

Projenin bir diğer hedefi, ülkemizin mevcut akademik potansiyelini, bölgedeki rolünü ve akademik hayata katkılarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda oluşturulan interaktif web sayfası üzerinden bölgede ihya ettiğimiz ecdat yadigarı akademik mirasın envanteri, Türkiye'ye göç eden uluslararası öğrenci ve akademisyenlerin hikayeleri, biraz önce bazılarını dinledik burada ve Türkiye sayesinde devamlılığı sağlanan akademik çalışmalar tüm dünyaya anlatılacaktır. Bu çalışmalar tarihin bizlerin omuzlarına yüklediği sorumluluğun tezahürüdür. Tarihimize sahip çıkarak tarihi ilmek ilmek yeniden dokumak, tekerrür etmemesi için tarihten ders almak zorundayız.

Bizim coğrafyamızda Sosyal bilimler alanında İbni Haldun, Matematik alanında El Cezeri, tıp alanında İbni Sina ve astronomide Ali Kuşçu gibi büyük alimler yetişmiştir, bunları Mimar Sinan, Piri Reis gibi abide isimler takip etmiştir. Altını çizerek ifade etmek isterim ki; Batı dünyasının ortaçağ karanlığını yaşadığı dönemlerde Anadolu'da, Mısır'da ve Bağdat'ta Müslüman bilim insanları ilim ve felsefe meşalesini ateşlemiştir. Orta Doğu coğrafyasında rasathanelerde gözlemler yapılırken, denizlere pusula ile açılınırken, zamanın ilerisinde teknikler ile şifahanelerde tıbbi operasyonlar yapılırken, dünyanın geri kalanının ilim anlamında nedenli karanlık dönemler geçirdiğini hepimiz biliyoruz. Bu meşalenin aydınlığı günümüze de ışık tutmaktadır, geleceğe yansıması da sizlerin elindedir.

Değerli hocalarım, kıymetli katılımcılar;

Yunus Emre'nin dediği gibi: "İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir, sen kendin bilmezsen ya nice okumaktır." Kendini bilmek, ilim noktasında bir kilit taşı niteliği taşımaktadır. Burada okumaya, anlamaya ve irfana çağıran bir hikmet vardır. İrfanla sentezlenen ilme verilen bir değer vardır. Yüzlerce yıllık bu hikmet ilmin irfanla sentezlenmesi ve sadece akla değil, gönüllere de hitap etmesi anlamını taşımaktadır. Bunları bilerek kim olduğunu öğrenmek, nerede olduğunu anlamak ve sorumluluğun farkında olmak şimdiki nesillere, nesillerimize tarihin bıraktığı bir mirastır.

Değerli katılımcılar,

Bizler tarih boyunca ensar anlayışı ile kardeşliği tesis etmiş ve vatanlarını terk etmek zorunda kalan insanlara kucak açmış bir milletiz, bu sayede Anadolu asırlar boyunca yurtsuz kalanlara yurt olmuştur. Osmanlı Devleti, İspanya'daki Yahudiler topraklarından kovulup gidecek yer bulamadıklarında onlara kapılarını açmıştır. Polonya'daki muhalifler ülkelerinden sürüldüklerinde güvenli bir liman olarak yine Osmanlı'ya sığınmıştır. Kafkasya, Balkanlar, Orta Asya, Güney Asya, Kuzey Afrika dahil dünyanın neresinde başı sıkışınca huzurlu bir yuva arayan varsa Anadolu onlara yurt olmuştur. Tarihimizden gelen bu şuurla bugün bölgede ölüm korkusuyla yurdunu terk etmiş olan 4 milyonun üzerinde mülteciye ev sahipliği yapıyoruz. İki Yüz Elli bin Suriyeli çocuğa düzenli olarak eğitim bursu desteği sağlıyoruz. Bu-

gün Avrupa'da 10 binin üzerinde kayıp göçmen çocuğu varken, biz Türkiye olarak ülkemizde doğan çeyrek milyon Suriyeli bebeğe sahip çıkıyoruz. Eğitim-öğretim çağındaki yaklaşık 700 binin üzerindeki Suriyeli çocuklara yine tüm imkanlarımız çerçevesinde destek oluyoruz. Tarih boyunca nice göç dalgalarını ensar anlayışıyla kucakladığımız gibi ülkemize göç eden yabancı akademisyenleri ve öğrencileri de Anadolu irfanı ve şefkatiyle kucaklıyoruz.

Aslında biraz önce film izlerken, belki film olarak izledik, belki bir belgesel gibi izledik, ama bu kardeşiniz o coğrafyalarda fiilen o gördüğünüz tel örgülerin dibinde fiilen günlerce, haftalarca o çocukların, o kadınların o tel örgülerden alıp içeride ağlayan o gözleri, o yaşları dindirebilmek ve içeride onların gülümsemesini sağlamaya çalışan ekibin içinde yer almış bir kardeşinizim. Yani benim için bunlar sadece bir belgeselden ibaret değil. Bizim için bunlar sadece bir belgeselden ibaret değil. Bölgedeki insanımız için sadece bir belgeselden ibaret değil. Kendi yaşadığı evini terk edip gelen göçmenlere, sığınmacılara, kardeşlerimize yuvasını teslim eden, evini teslim eden birçok, hem de birçok vatandaşımızla kucaklaştık, onların durumuyla, onların dertleriyle dertlendik. Evinde belki bir ekmeği varsa, onu yanındaki kardeşiyle paylaştı. Bize hep şunu sordular, gittiğimiz her yerde bunu sorarlar: Nasıl yapıyorsunuz bunu? Nasıl bölgedeki insan buna isyan etmiyor, nasıl beceriyorsunuz bunları? Aslında bizim becerdiğimiz bir şey yok, bu bizim tarihten gelen mirasımız. Kardeşlik bağlarımız, akrabalık bağlarımız olmasa bile insanlık değerlerimiz bunu gerektiriyor. Neyimiz varsa veya neyimiz yoksa her şeyimizi paylaşıyorduk, bugün de paylaşıyoruz, gelecekte de paylaşacağız.

Türkiye'ye kısa sürede uyum sağlamaları için gerek göçmenlerimizin, yine bu anlamda gerekse de bilim dünyası insanlarımızın gerekli tüm düzenlemeleri yapıyoruz.

Küresel marka haline gelen üniversitelerimizde yurt dışından birçok yabancı öğrenci ve akademisyene de yine ev sahipliği yapıyoruz. Yurt Dışı Türkler ve Akrabalar Topluluklar Başkanlığı tarafından 2012 yılından bu yana yine biraz önce Sayın Başkanımız ifade ettiler, Türkiye bursları kapsamında 173 ülkeden sayıları 40 bini aşan yabancı öğrenci bursları ile bunları destekliyoruz. Türkiye bursları dışında kendi imkanlarıyla Türkiye'de öğrenim gören öğrencilerle birlikte bu sayı 100 bini aşmaktadır. Mezun olduklarında da adeta birer gönüllü elçi olan uluslararası öğrenciler üniversitelerimizin dünyaya açılmasına da katkı sağlamaktadır. Uluslararası akademisyenlere Türk öğretim kurumlarında çalışma imkanı sağlamak amacıyla yabancı akademisyen bilgi sistemi, YABSİS kurulmuştur. Bu sistem sayesinde nitelikli göçmen nüfusunun Türkiye akademisine katılımı ve katkısı sağlanmaktadır.

Değerli katılımcılar;

Gönül coğrafyamızda da akademik ve kültürel mirasın devamlılığı için Türkiye olarak üzerimize düşen tarihi sorumluluğu yerine getiriyoruz.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın dile getirdiği "Dünya Beşten Büyüktür" ifadesinden ilham ve güç alarak faaliyet gösteren yumuşak güç kurumlarımız ve sivil toplum kuruluşlarımız da bu yönde çalışmaktadır. TİKA aracılığıyla

sadece son 3 yılda Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Orta Doğu'dan Afrika'ya kadar pek çok coğrafyada 250'ye yakın ecdat yadigarı eser restore edilerek ayağa kaldırılmıştır. Yine TİKA tarafından 2017 yılı boyunca aralarında Cerablus Medrese Tehtani Muhdes Okulunun da bulunduğu 33 eğitim tesisi inşa edilmiş, 89 eğitim tesisi ise yenilenmiştir. Irak'ın Başkenti Bağdat'ta bulunan Türkmen çocukların gittiği tek anaokulu olan Aynur Anaokulu da bu kapsamda yenilenen okullardan sadece birisidir.

Elbette tahrip etmek, yıkmak kolaydır. Zor olansa ihya ederek yaşatmaktır. Bu gerçeği milli şairimiz Mehmet Akif şöyle ifade ediyor:

"Yıkmak insanlara yapmak gibi kıymet mi verir?

Onu en çolpa herifler de emin ol becerir.

Sade sen gösteriver 'işte budur kubbe' diye,

İki ırgatla iner şimdi Süleymaniye.

Ama gel kaldıralım dendi mi heyhat o zaman,

Bir Süleyman daha lazım yeniden bir de Sinan."

Değerli bilim insanları, kıymetli katılımcılar;

Tarihin ilk üniversitelerini topraklarında barındıran bir ülke olarak cihanşümul bilim anlayışımızı geleceğe taşıyacağız. 2023 hedeflerimiz doğrultusunda hakkın, ilmin ve hikmetin safında yer alacağız. İnsanlığın yarını için atılan hiçbir adımın kolay olmadığının bilinciyle birlikte üreten ve paylaşan bir toplumu yine birlikte inşa edeceğiz. Ülkemizin üniversitelerinde yetişmiş mimarlar Orta Doğu'yu gönül dünyasındaki estetik anlayışını eserlerine yansıtarak onaracak, tıp fakültelerimizde okumuş doktorlar açılan yaraları saracak, Türkiye mezunu avukatlar her alanda hakkı savunacaklar. Akademik ilerlemede, burada da umut Türkiye'dir diyerek ülkemizin üniversitelerinde eğitimlerine devam eden misafir öğrencilerimiz, yabancı araştırmacılarımız ve onların ortaya koydukları akademik üretim hepimizin zenginliğidir.

İşte tüm bu sebeplerle Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi gibi projelere çok önem veriyoruz. Uluslararası toplumu, akademik camiayı, bilim insanlarını bir kez daha Orta Doğu'da kaybolmaya yüz tutmuş ortak bilimsel mirasın korunması için işbirliği içinde olmaya davet ediyoruz. Gelin hep birlikte elimizi taşın altına koyalım. Orta Doğu'da savaşlara rağmen ayakta kalmaya çalışan bilimsel ve kültürel miras hepimizindir. Bu gibi çalışmaların sonucunda inanıyorum ki Orta Doğu'nun çatışma ve istikrarsızlıklar ile değil yeniden inşa, ilerleme ve refah ile anılacağı günler gelecektir, mutlak gelecektir. Bu proje sayesinde Orta Doğu'da akademik mirasın korunması konusunda yeni politikalar ve stratejiler de belirlenecektir.

Bu düşüncelerle sözlerime son verirken, Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi'nde emeği geçenleri bir kez daha gönülden tebrik ediyor, sizlere selam ve saygılarımı sunuyorum.

Allah'a emanet olun.

Honourable President and Members of the Council of Higher Education,

Honourable General Director of the Turkish Radio and Television Corporation,

Honourable Professors, Honorable Ambassadors,

Dear Students, Ladies and Gentlemen;

I would like to start by greeting all of you with sincere warmth and respect. I am very pleased to join you at this important launch event for the Council of Higher Education's "Preservation of the Academic Heritage in the Middle East Project". I hope and anticipate that this project will prove to be successful and fruitful for the people of the Middle East.

I want to express my appreciation and gratitude to the Turkish Airlines, Turkish Radio and Television Corporation (TRT) and Anadolu Agency for their contribution to this important project along with all of the contributors, most notably the Council of Higher Education.

I would like to start by conveying His Excellency President Recep Tayyip Erdoğan's greetings and regards to all the distinguished guests at this meeting.

The Preservation of the Academic Heritage in the Middle East Project is being implemented under the auspices of the Presidency of the Republic of Turkey and with the guidance of the Council of Higher Education.

Until a few centuries ago, the Middle East region was the centre of scientific development with its advanced madrasas, libraries, and observatories. Unfortunately, the wars in the region led to the destruction of these facilities but the cultural heritage and historical value are still strongly present in the region.

The internal conflicts and wars in many countries of the region, including Syria, Egypt, Palestine and Yemen, led to massive destructions that also negatively affected the scientific ecosystem in the region.

The Baghdad National Library, Aleppo Umayyad Complex, and the city of Aleppo, which were the centre of science for centuries, are only a few of the important cultural values devastated by wars. Today, Sana'a University in Yemen, Al-Mustansiriya University in Baghdad and Abdul Qadir Gilani Complex are trying to survive despite the uncertainties of their future.

The Preservation of the Academic Heritage in the Middle East Project aims to revive the historically rooted scientific background of the region, particularly in Iraq, Syria, Kuwait and Yemen.

The goal of the project is to invite the international community to take responsibility for the preservation of science centres, historical complexes and libraries that are in danger of vanishing because of the devastating wars in this region.

With this project, we call on non-governmental organizations, universities, think tanks, and human rights organizations to draw attention to the common scientific heritage that is about to become extinct in the region.

In addition to this invitation, various panels will be organized to raise awareness and knowledge about the different sites in the region through visits to the United States of America and Europe. We will work relentlessly to ensure that this issue takes its place on the agendas of international organizations such as the European Parliament and the United Nations. Moreover, we will establish academic support platforms to sustain awareness and create cooperative networks.

Distinguished Participants,

Another salient goal of the Project is to present the current academic potential of our country, its role in the region, and its contribution to academic life. With this project, we have revived the academic heritage in the region by creating an interactive website where the stories of international students and academics who immigrated to Turkey are told. We have just listened to some of these touching stories. Through this project, we will ensure that these stories and more are heard by the whole world.

These stories are the living proof of the responsibility that history has put on our shoulders. We must unearth history by protecting it and learn lessons from our past in order not to allow it to repeat itself in the future.

Some of the greatest scholars in the world such as Ibn Khaldun in the social sciences, Al Jazeri in mathematics, Avicenna in medicine, and Ali Qushji in astronomy are important figures raised in our region. They were followed by prominent characters such as the magnificent architect Mimar Sinan and worldly renowned navigator Piri Reis.

Here, I think it is important to underline that Muslim intellectuals in Anatolia, Egypt, and Baghdad were lighting the torch of science and philosophy while the Western world was in the darkness of the Middle Ages.

We must acknowledge and take as an example of our successes from the past. In this respect, while experiments were being carried out in the observatories of the Middle East, sailors set sail for the seas with a compass, and medical operations were performed with techniques ahead of its time at hospitals, the rest of the world was going through its darkest era in terms of science. The light of this torch sheds light on our day, and it is you who can make its reflection shed light on the future.

Dear Professors and Participants,

As Yunus Emre says: “Knowledge is to understand. To understand who you are. If you do not know who you are. What’s the use of learning?”. Knowing yourself is a keystone of science. It is a wisdom that calls upon reading, understanding,

and comprehension. There is a value given to knowledge synthesized by comprehension. This centuries-old wisdom means that science is synthesized by knowledge and appeals to not only the mind but also the heart. Knowing who you are by being aware of this knowledge, understanding where you stand, and being aware of your responsibility is a legacy left by our ancestors.

Distinguished Participants,

Our nation has established a brotherhood acting with the mindset of Ansar throughout history and we have always welcomed people who had to leave their homelands. Therefore, for centuries Anatolia has become a home for the homeless. For example, when the Jewish population of Spain could not find a place to go, it was the Ottoman Empire that opened its doors to them or when the antagonists in Poland were expelled from their country they took refuge in the Ottoman Empire.

Anatolia has become the homeland for those looking for a peaceful home in times of difficulty. People from all over the world have settled in Anatolia including from the Caucasus, the Balkans, Central Asia, South Asia, and North Africa.

It is with this hospitable mindset ingrained in us from our history, we host more than 4 million refugees who had to flee their homes due to fear of death.

In line with our history of welcoming those in need, today, we provide education grants to 250,000 Syrian children. Moreover, while more than 10 thousand immigrant children went missing in Europe, Turkey is protecting a quarter-million of babies born in our country. We support more than 700 thousand Syrian children of school age. As we have welcomed many waves of migration throughout history with the mindset of Ansar, we also open our arms for international academics and students, who migrated to our country, with the wisdom and compassion of Anatolia.

Just now, when we were watching the video, we may have viewed it as a movie or a documentary. I was with the team that worked very hard to wipe away the tears of women and children and put a smile on their faces after taking them in for weeks in those regions. What I am trying to highlight is that I do not see it as a documentary. We do not consider it as a movie. It is not a documentary for the people living through these events. It is a reality.

We embraced many citizens who gave their houses to the immigrants, refugees, and to our brothers who left their homes. We shared their burdens. They shared their bread with these people. People keep asking us this question: How do you do this? How come people in the region do not rebel against it? How do you deal with it? We are not dealing with anything. This is our heritage coming from the past. Even without any brotherly or kinship ties, we must do act this way because this is what being human dictates. Until now, whatever we have we have shared. We continue to do this now and in the future.

We are working on all the necessary arrangements for both our academics and refugees to ensure that they will adapt to Turkey in a short period.

We are also home to many international students and academics at Turkish universities which have become a global brand. As Mr President has stated earlier, we have been supporting international students from 173 countries by granting them more than 40 thousand scholarships within the scope of Türkiye Scholarships, which is offered by the Presidency for Turks Abroad and Related Communities since 2012.

The number of international students exceeds 100 thousand with the students that are studying in Turkey with their means. International students, who become volunteer ambassadors after graduation, contribute to the globalization of our universities.

We established an International Academics Information System called YABSIS to enable international academics to work in Turkish higher education institutions. With this system, it has been made simpler and easier for the competent immigrant population to participate in Turkish academia and contribute productively to it.

Distinguished Participants,

With our institutions, platforms, scholarships and welcoming hospitality, Turkey performs its historical duty to sustain academic and cultural heritage in our region.

Our institutions and non-governmental organizations that are inspired and encouraged by the quote of President Recep Tayyip Erdoğan “The World is Bigger than Five,” also work in this direction.

In the last three years, TIKA has restored nearly 250 commemorative buildings in many regions stretching from the Balkans to Central Asia and from the Middle East to Africa.

In 2017, TIKA the Turkish International Cooperation and Development Agency, built 33 training facilities, including Jarabulus Madrasa Tehtani Muhdes School, and renovated 89 training facilities. For example, the Aynur Pre-School, which is the only school attended by the Turkmen children in Baghdad, the capital of Iraqis amongst the renovated schools.

It is easy to destroy and demolish. What is harder is bringing it back to life. Our national poet Mehmet Akif expresses this reality in the following verses:

“Does destroying have the same value as building for people?

Let me assure you; even the clumsiest guys could do it.

Just show them the dome.

Süleymaniye would be demolished by two labourers.

Alas, when you want to build it again,

Then you will need Süleyman and Sinan once again.”

Distinguished Scientists, Esteemed Participants,

As a country honoured with having some of the first universities in history, we will carry our universal knowledge of science into the future. In line with our goals for 2023, we will stand with rights, science, and wisdom. We will support the rebuilding of society by sharing our mindset for the betterment of humanity.

Architects educated at Turkish universities will help rebuild the Middle East by reflecting their sense of aesthetics emerging from their souls into their works, doctors who studied at our schools of medicine will bandage wounds and lawyers graduating from Turkey will defend rights in every field.

The Guest students, who pursue their advanced academic studies with deep hopes in Turkey, should know that their outputs are our wealth, their success is our desire.

Because of our current efforts and our historical legacy, we attach immense importance to such undertakings as the Preservation of the Academic Heritage in the Middle East Project.

Once again, we invite the international community, academia, and scientists to cooperate to preserve the common scientific heritage in the Middle East, which is on the verge of vanishing. We need to come together and shoulder the responsibility we have for the next generation.

The scientific and cultural heritage that strives to survive despite the wars in the Middle East belongs to us all. As a result of such studies, I believe that the days when the Middle East will be remembered with reconstruction, progress, and prosperity, rather than conflicts and instability, will surely come. Through this project, new policies and strategies on the conservation of academic heritage in the Middle East will be determined and implemented paving the way for a better Middle East for our children and their future.

As I conclude my speech with these thoughts, I would like to congratulate warmly those who have contributed to the Preservation of the Academic Heritage in the Middle East Project. I would like to once again thank all those who have made this project possible and I sincerely hope that it will contribute to the development of a brighter and better the Middle East.

May God bless you all.

Prof. Dr. M. A. Yekta SARAÇ
Yükseköğretim Kurulu Başkanı
President of the Council of Turkish Higher Education

Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi Tanıtım Toplantısı 25 Ekim 2018 Tarihli Konuşması

Launch of the Council of Higher Education's "Preservation of the Academic Heritage in the Middle East Project" / October 25, 2018

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım,

Sayın Büyükelçiler, Büyükelçiliklerimizin Eğitim Ataşeleri,

Kurum Başkanları, Kıymetli Misafirler,

Değerli Hocalarım, Öğrencilerimiz, Değerli Basın Mensupları...

Yükseköğretim Kuruluna Hoşgeldiniz. Teşrifleriniz için başta Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız olmak üzere, hepinize teşekkür ediyor, sizleri saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Orta Doğu'da 1990'dan itibaren yaşanan savaşlarda 2 milyondan fazla insan hayatını kaybetmiştir. 2001 senesinden itibaren Afganistan, Pakistan ve Irak'tan 10 milyondan fazla insan mülteci olmuştur. Suriye'den yedi senedir süren çatışmalar sebebiyle yalnızca ülkemize iltica eden kayıtlı Suriyeli sayısı 3 milyon 577 bin 792'yi bulmuştur.

Savaş ve çatışmalar sadece insânî felâketlere yol açmıyor, iktisâdî çözülme ve yıkılmalara da sebebiyet veriyor. Savaş ve çatışmalar sebebiyle bölge ülkelerinin harcamaları toplamda 2013'te 120 milyar dolar iken 2020 senesinde toplamda 180 milyar dolar harcanacağı öngörülmektedir.

Orta Doğu bölgesinde 1948'den itibaren yaşanan savaşlarda bölge ülkeleri 11 trilyon dolar kaybetmiştir. ABD'nin 17 senedir bölgemizdeki savaşlara yaptığı harcamaların tutarı ise toplamda 5,6 milyar dolardır. Suriye'de yedi senedir süren savaşta bütün konut, enerji, eğitim ve sağlık altyapısı yıkılmıştır. Bunun Suriye'ye maliyetinin 138 milyar dolar olduğu düşünülmektedir. Savaşın altyapıların yıkımlarına yönelik maliyeti Irak'ta 100 milyar dolar, Yemen'de 20 milyar dolardır.

Libya'da sadece Bingazi şehrinde gelecek on senede şehrin yeniden imarı için gereken harcamalar milyar dolarları bulmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Değerli Misafirler,

Orta Doğu diye isimlendirilen bölgenin sınırlarının nasıl tanımlandığı da ayrıca önem arz eder. Bu tabirin ilk defa ABD'de ve İngilizce dilinde 19. yüzyılda kullanıldığı görülür, diğer Avrupa lisanlarında 20. yy başlarında ve Orta Doğu ülkelerinin dillerinde ise bu terimin 20. yy sonlarında kullanılmaya başlandığı görülür.

Orta Doğu bölgesinin, coğrafî konumlandırması da zaman içinde farklılık arz eder.

20. asrın başlarında geniş bir alan Orta Doğu olarak kabul edilmiş ve bugün Uzak Doğu dediğimiz yerden şimdi Yakın Doğu dediğimiz Balkanları ve Orta Doğu'yu kapsayan alan olarak tanımlanmıştır. Fakat zamanla, 20. asrın ortalarında Orta Doğu daha Batı'ya kaydırılmış ve Doğu'da Pakistan'dan Batı'da Fas'a dek olan bölge bu sefer Orta Doğu olarak isimlendirilmiştir.

Bir yanda, dünya üzerinde bir bölgenin kapsadığı alana dair yapılan tartışmaların göreceliği ve yanlılığı; bir yanda da bizim, bize sığınan insanların ırkını, rengini, milletini, dinini, mezhebini sorgulamadan onlara yardımcı olmak üzere geleneksel olarak çalışmalarımızı sürdürmemiz... Ancak bu çalışmalar, katkılar da ne kadar bilinmektedir? Veya suali şöyle soralım: Biz bir millet olarak yaptığımız fedakarlıkları, ne kadar anlatabiliyoruz?

Her hâlükârda Orta Doğu dediğimiz bölge, dünya üzerinde târihî olarak bilinen en eski medeniyetin izlerini taşır. İslamiyet'in yayılışıyla birlikte de bölgede ilim, teknoloji, bilim için yapılan çalışmalar artmıştır.

Emperyalist emeller gütmeyen, âdil ve eşitlikçi ilkeleriyle hızla yayılan İslâm inancı, 750 senelerinden XIII. asrın sonuna kadar Atlas Okyanus'undan Çin Seddi'ne dek uzanan bir alan üzerinde rakipsiz bir hükümranlık kurmuştur. Bu bölgede kurulan islam devletleri, egemen oldukları topraklarda asırlarca insanlığın yüzünü güldüren örnek medeniyet ve kültür merkezleri tesis etmişlerdir. Fakat bugün modern toplumların, çağdaş devletlerin, süper güçlerin imar etmek için değil harap etmek, yok etmek için çalışan güçlerin hırsları ve ihtirasları sonucu Bağdat, Halep, Musul, Şam, Rakka, Hums, gibi târihî önemi haiz ilim merkezlerinde üniversite, kütüphane ve bunların içinde yer aldığı bütün külliyeler ve arşivleri bombalamalar sebebiyle harap olmuşlardır.

Mimârîsiyle hayranlık uyandıran, UNESCO tarafından koruma altına alınmış Halep Emevî Külliyesindeki, Ulu Cami vurulmuştur; burası, bilinen tarihi boyunca Haçlı seferleri ile ve 1260'taki Moğol işgaliyle hep saldırılara maruz kalmış ve çağımızda da emperyalist devletlerin saldırılarının hedefi olmuştur.

Şimdi bu târihî eserlerin içindeki çalışmalara dair arşiv kayıtları bombardımanlarda kaybolduğundan geleceğin inşasında insanlık açısından çok büyük bir eksiklik söz konusudur. Savaşın insana ve insana dair kutsallara hiç bir saygısı olmadığının göstergelerinden birisi de Rakka'daki Veysel Karanî hazretlerinin türbesinin de olduğu caminin bombalanmasıdır.

Suriye'nin üçüncü en büyük şehri, "siyah ve beyaz taşlı mimârîsiyle bilinen," okulları, camileri, hastane, çarşı ve meydanları ile meşhur Hums'dan artık geriye kalan bir şey yoktur.

Adeta kıyametin yaşandığı bölgede, yetiştirdiği âlim ve hakîmlerle meşhur medeniyet kurumları tamamen tahrip olmuştur. Üniversite, kütüphane ve laboratuvar binaları bombalanmıştır. Bunlar savaşların acı veren sonuçlarındandır.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Değerli Misafirler,

Bizi mevcut şartlarda bu dramın en çok insânî boyutu ilgilendirmektedir. Türkiye tarihî geleneğinin icabı, her zaman olduğu gibi, Suriye'deki savaştan kaçan ülkemize sığınan insanlara maddî ve mânevî destek sunmaya devam etmektedir. Türkiye dünyanın en çok sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkesidir.

15 Ekim 2018 verilerine göre, başlangıçta da söylediğim üzere, **Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilerin sayısı 3 milyon 577 bin 792'ye ulaşmıştır. Bunların 976 bin 200'ü eğitim çağındadır.**

AFAD koordinasyonunda Suriye'den kaçan mültecilere yeni bir hayat sunulmuştur. Onlara sağlık hizmetleri sağlanmıştır. Kayıp nesillere yol açmamak için öğretim ve eğitim faaliyetleri devam ettirilmektedir.

AFAD'ın kurduğu 20 sığınmacı merkezinde bir şehirde bulunan barınma, sağlık başta olmak üzere tüm fiziksel, sosyal ve psikolojik temel ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Mülteci yerleşim merkezlerinde okullar ve geçici eğitim merkezleri de kurulmuştur.

AFAD ve Millî Eğitim Bakanlığımız sayesinde, toplam 612 bin 846 Suriyeli öğrenci öğretimlerini ülkemizde sürdürmektedirler.

Türk Kızılay'ı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü ülkemiz sınırları içinde kayıt altında bulunan bütün yabancılara yönelik insânî yardımları dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın sürdürmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Değerli Misafirler,

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı olarak biz de mülteci akademisyen ve öğrencilerin bizim eğitim ve öğretim sistemimize entegre olabilmeleri için çalışmalar başlattık. Onların şerefli ve haysiyetli bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri için başlattığımız bu çalışmalar kapsamında ülkemizde şimdiye kadar 500 civarında göçmen bilim insanı istihdam edilmiştir. Bu sayının diploma denkliklerini almak üzere işlemlerine devam eden diğer akademisyenlerle yükseleceğini beklemekteyiz.

Yükseköğrenim kurumlarımızda toplam 140 binin üzerinde uluslararası öğrencimiz vardır. Ülkemizde en fazla uluslararası öğrencinin geldiği on ülke sırasıyla: Suriye, Azerbaycan, Türkmenistan, İran, Afganistan, Irak, Almanya, Yunanistan, Bulgaristan, Somali ve diğer ülkelerdendir.

2017'de YTB kanalıyla Türkiye bursları alan yabancı uyruklu öğrenci sayısı 18 bin 383'e ulaşmıştır. Bunların arasında göçmen öğrenci sayısı önemli bir orana sahiptir. Sadece ülkemizde değil, aynı zamanda Orta Doğu coğrafyasında da Suriyeli öğrencilere yönelik şimdiye kadar gerçekleştirilen en kapsamlı uluslararası konferans olan "Türk Yükseköğretim Sisteminde Suriyeli Öğrenciler Uluslararası Konferansı" yine Kurulumuz tarafından düzenlenmiştir. Bu toplantıda Milli Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, AFAD ve Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplu-

luklar Başkanlığı'ndan üst düzey temsilcilerinin yanı sıra ülkemiz dışından Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, AB destekli yükseköğretim fonlarının temsilcileri, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı çerçevesinde burs veren STK'lar ve vakıfların temsilcileri de yer aldı.

Yine ülkelerinde savaş, işgal ve ilhak koşulları bulunan ülkelerden gelen bilim insanları ve öğrencilerin denklik işlemlerinde yeni düzenlemeler gerçekleştirdik. Eksik belgeyle başvuran ve diploma tespiti yapılamayan başvuru sahipleri için farklı üniversitelerimiz bünyesinden diploma tespit komisyonları oluşturduk. Buralarda diploma ve alan tespitleri yapılanlara seviye tespit sınavlarına aldık. Kaliteden ödün vermeden yapılan mevzuat iyileştirmeleri ile süreçleri hızlandırdık. Ülkemizde yapılan bu uygulamalar Avrupa'da da çeşitli toplantılarda iyi uygulama örneği olarak gösterilmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Değerli Misafirler,

Bugün sizlere tanıtımını yapacağımız Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi, Orta Doğu'da savaşlar nedeniyle yerlerini, yurtlarını terk etmek zorunda kalan ve gelecekte ülkelerindeki bilim hayatını yeniden inşa etmek üzere çalışmalarına ülkemizde devam eden bilim insanlarını ve öğrencileri tüm Dünyaya tanıtmanın yanı sıra Orta Doğu'da sadece insanların ölmediğini, binlerce yıllık bilim merkezlerinin de harap olduğunu gözler önünde sermeyi, uluslararası farkındalığı arttırmayı amaçlamaktadır. Proje kapsamında TRT ile birlikte video çekimleri yapılmış, bir de web sitesi tasarlanarak kullanıma açılmıştır. **İlki Amerika'da gerçekleşecek paneller dizisiyle, görseller ve çeşitli veriler farklı ülkelerde uluslararası kamuoyu ile paylaşılacaktır.**

Son olarak; bu projeyi yüksek himayelerinde gerçekleştirdiğimiz Cumhurbaşkanlığı makamına şükranlarımızı arzediyoruz. Video çekimlerini gerçekleştiren TRT'ye, ulaşım sponsorumuz Türk Hava Yolları'na ve görsel desteği sağlayan Anadolu Ajansı'na da teşekkürlerimizi iletiyoruz.

Tekrar hoşgeldiniz diyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Mr. Vice President,

Esteemed Ambassadors and Education Attachés of Embassies,

Presidents of Institutions, Distinguished Guests,

Distinguished Professors, Dear Students and Press Members...

I would like to welcome all of you to the Council of Higher Education. It is a great pleasure and honour to have all of you here with us today. At the outset, I avail myself of this opportunity to express my sincere appreciation and thanks to His Excellency Vice President Fuat Oktay for honouring us with his presence.

Since the 1990s, more than 2 million people have lost their lives because of the devastating wars in the Middle East. Moreover, as of 2001, more than 10 million people from Afghanistan, Pakistan and Iraq have become refugees. The number of registered Syrians who fled to Turkey due to the conflicts that have been going on for more than eight years now has reached 3 million 577 thousand and 792.

Wars and conflicts do not only a humanitarian catastrophe but also economic disintegration and collapse. Owning to the wars and conflicts, the expenditures of the countries in the region, which were 120 million dollars in 2013, are projected to be 180 billion dollars in 2020.

More strikingly, when we look at the economic costs of the wars in the region, we notice that since 1948 the Middle East has lost 11 trillion dollars to wars. The United States alone has spent 5.6 billion US dollars on wars in the region in the past 17 years.

The prolonged war in Syria has destroyed housing, energy supplies, education and health infrastructures. It is believed that the war has already cost Syria 138 billion dollars. The damage caused to the infrastructure in Iraq has valued 100 billion dollars and in Yemen, the cost is over 20 billion dollars.

In Libya, the situation is no better. In only the city of Benghazi, billions of US dollars are needed in the next ten years to rebuild the city.

Mr. Vice President, Dear Guests,

It is important to examine how the region called the Middle East is defined. The term the Middle East was initially used in the English language in the United States starting in the 19th century. Then, at the beginning of the 20th century, it began to be used in other European languages. It was in the latter part of the 20th century that Middle Eastern languages adopted the term to define a geographical area.

The geographical positioning of the Middle East has also differed over time. At the beginning of the 20th century, a wide area was accepted as the Middle East, and it was defined as the area which stretches from the Balkans and the Middle East, what we now call the Near East, to the Far East. In the middle of the 20th

century, the territory labelled the Middle East shifted to the West and the region stretching from Pakistan in the East to Morocco in the West was now named as the Middle East.

As the delineation of the region called the Middle East inherently is relative and carries certain biases, we have disregarded these debates and we continue to work to help those who took refuge in Turkey without ever questioning their race, colour, nation, religion, and sect. But how much of our works and contributions are known? Instead, the more appropriate question might be: How much of the generosity we have offered as a nation are we able to tell others?

In any case, the region, which we call the Middle East, bears the traces of the oldest civilization in the world. With the spread of Islam, the number of studies on science, technology, and knowledge has increased in the region.

The Islamic faith, which has spread rapidly with its non-imperialist, fair and egalitarian principles, established unrivalled sovereignty over an area extending from the Atlantic Ocean to the Great Wall of China between the 750s and the 13thcentury. The Islamic states founded in this region have established exemplary civilizations and cultural centres that have provided people with peace and happiness for centuries.

But today, as a result of the ambitions and desires of modern societies and states, superpowers and other actors aim not to construct but to destroy with bombs the universities, libraries and all the complexes and archives within these buildings that are located in historically-important scientific centres such as Baghdad, Aleppo, Mosul, Damascus, Raqqa, and Homs.

The Great Mosque in the Umayyad Complex of Aleppo, a mosque that is admired for its architecture which was reserved under the protection of UNESCO, was bombed. Throughout its known history, it has always been attacked by the Crusades and the Mongols in 1260 and has become the target imperialist states attacks today.

Because of these bombings, the archival records of immense importance within these historical structures have vanished causing a huge gap in the memory of the human civilization. An important indication that war has no respect for humanity and its sacred artefacts is the bombing of the mosque in Raqqa which also houses the Tomb of Uwais al-Qarani.

There is nothing left in Homs, which is the third-largest city in Syria known for its black-and-white stone buildings and famous for its schools, mosques, hospitals, bazaars, and squares. In the region where great trouble has arisen, the institutions, which are famous for its scholars, were destroyed. Universities, libraries, and laboratories were bombed. These are the painful consequences of wars.

Mr. Vice President, Dear Guests,

In the current situation, the human dimension of this tragedy is of the utmost concern to us. As part of its historical tradition, Turkey, as always, continues to provide material and moral support to people who took refuge in our country after fleeing from the war in Syria. Proof of this is the fact that Turkey is the country that hosts the highest number of refugees in the world.

According to the data published on October 15, 2018, as I said at the beginning of my speech, **the number of Syrian refugees who took refuge in Turkey has reached 3 million 577 thousand 792. 976,200 of these are of school age.**

Under the coordination of AFAD, a new life was offered to refugees fleeing Syria. They were provided with health services, along with education and training activities to prevent having a lost generation of children and young people.

In the 20 refugee centres established by AFAD, all physical, social, and psychological basic needs, including housing and health, are met. Moreover, schools and temporary training centres were also established in refugee settlements.

Thanks to AFAD and the Ministry of National Education, a total of 612,846 Syrian students continue their education in our country.

The Migration and Refugee Services Directorate of Turkish Red Crescent (Kızılay) continues to provide humanitarian assistance to all registered foreigners within the borders of our country, regardless of their language, religion or race.

Mr. Vice President, Dear Guests,

As the Council of Higher Education, we have initiated mechanisms for the integration of refugee academics and students into our education system. With these mechanisms and relentless efforts, we have employed around 500 refugee scientists in our country to ensure that they go on with their lives with dignity. We expect that this number will increase as more academics will complete the required procedures to obtain equivalency for their diplomas.

There are over 140 thousand international students in our higher education institutions. The top ten countries that international students come from are Syria, Azerbaijan, Turkmenistan, Iran, Afghanistan, Iraq, Germany, Greece, Bulgaria, and Somalia.

In 2017, the number of international students that received Türkiye Scholarships through YTB, Presidency **for Turks aboard and** Related Communities **reached 18.383.**

Among these students, refugee students compromise a significant proportion. The Council of Higher Education also held the “International Conference on Syrian Students in the Turkish Higher Education System,” the most comprehensive international conference held for Syrian students not only in our country but also in the Middle East.

Senior officials from the Ministry of National Education, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Interior, Disaster and Emergency Management Administration (AFAD) and Presidency for Turks Abroad and Related Communities attended the conference. Representatives from the European Union Delegation to Turkey, higher education funds supported by EU, and non-governmental organizations and foundations that grant scholarships under the United Nations Development Program were also present at the conference.

We made new arrangements in the equivalency procedures for scientists and students that have come from countries where there is war, occupation, or annexation. We established commissions at universities to verify the diplomas of those who did not apply with all the required documents and whose diplomas cannot be verified. We allowed those whose diplomas and fields of study were certified to take placement tests. We accelerated the process by improving the legislation without compromising on quality. Our practices are presented as good examples in various meetings across Europe.

Mr. Vice President, Dear Guests,

Today, we will introduce the “Preservation of Academic Heritage in the Middle East Project.”

The project will introduce those scientists and students that were forced to leave their home countries because of wars in the Middle East to pursue their studies in Turkey, and later on, they will be the ones to rebuild and construct the academic life in their countries.

Just as important, this project aims to reveal the devastating centuries-old science centres and to raise international awareness on the academic heritage of the region.

Under the project, The Council of Higher Education filmed videos in cooperation with TRT and launched an interactive website. **The images and various data will be shared with the international community in a series of panels in different countries with the first one taking place in the United States.**

Finally, we extend our gratitude and sincere appreciation to the Presidency of the Republic of Turkey, as we have been carrying out this Project under their auspices. We would also like to thank TRT for the video footage, our transportation sponsor, Turkish Airlines, and Anadolu Agency for providing visual support.

I would like to once again welcome all of you to the launch of the Preservation of Academic Heritage in the Middle East Project. I hope and anticipate that this project will serve to reconcile the past successes of the region in academic heritage with the future generation of the region.

Thank you for your attention and my deepest respects to everyone.

AKADEMİK MİRAS VE ORTADOĞU'DA AKADEMİK MİRASI KORUMA PROJESİ

ACADEMIC HERITAGE AND PRESERVATION OF THE ACADEMIC HERITAGE IN THE MIDDLE EAST PROJECT

Prof. Dr. Zeliha KOÇAK TUFAN
YÖK Yürütme Kurulu Üyesi,
Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi, Proje Koordinatörü
Executive Board Member of CoHE, Preservation of the Akademic Heritace in the Middle East Project, Project Coordinator

Akademik Miras....

Üç önemli bileşen.... Akademi, insan ve mekan...

Akademi... Ekosistem, yaşam ve gelenek, yüzlerce yılda oluşan...

İnsan... Akademisyen, araştırmacı, öğrenci, teknisyen, kütüphaneci...

Mekan... Kütüphaneler, laboratuvarlar, araştırma merkezleri...

Akademik Mirası böyle tanımladık biz. Savaşın sadece insanları değil koskocaman bir akademik mirası öldürdüğünü, gelecek nesillere aktarılacak geleneğin, akademik yaşamın o coğrafya için sekteye uğratıldığını, sonlandırıldığını anlatalım istedik. Böyle başladı Akademik Mirasın Seyir Defteri...

Önce ülkelerinde savaş, işgal, ilhak koşulları bulunan akademisyen ve öğrencilere ulaştık. TRT ile birlikte çekimler yaptık. Hiçbir yönlendirme olmaksızın hikayelerini paylaştılar bizimle. Çok şey öğrendik onlardan. Görmediğimizi, hissetmediğimizi anlattılar bize. Ağladık, güldük, umut ettik.

Rektörlerimiz kamera karşısına geçti (bazılarının sahnesi gelecek vadediyor gerçekten de!). Destek verdiler Akademik Mirasın korunmasına, yok olan coğrafyaların geleceğinin sesini duyurmasına...

Anadolu Ajansının arşivlerini taradık sonra. Görsellerimizin çoğunluğu onlardan. Broşürler hazırladık ekibimizle. Hikayeleri infografiklerle anlattık bir kez de.

Yollara çıktık. THY'miz destek oldu. Bilmeyen, farketmeyen coğrafyalara bildirmek için gittik, paneller yaptık. Ülkemizi de anlattık. Rektörlerimiz yine bizimleydi, uluslararası akademisyenler de. Panellerden de önemli olan ziyaretlerimiz, temaslarımız oldu. Dışişleri Bakanlığımız destek oldu, büyükelçiliklerimizde üst düzey bürokratlara, siyasetçilere, iş adamlarına anlattık Akademik Mirası ve ülkemizin yaptıklarını...

Ayağına bastıklarımızdan çatlak sesler de çıkmadı değil. Her şeyin konuşulduğunu düşündüğümüz saygın (!) bir üniversite, terörün sesine kulak verip baskıyla toplantıyı iptal ettiğinde Bayrak yere düşmedi, Yunus Emre Enstitüleri ev sahipliği yaptı bize. Hem de o üniversitenin akademisyenleriyle birlikte çok daha kalabalık yaptık panelimizi.

Tüm bunlar Sayın Cumhurbaşkanımızın himayelerinde, YÖK Başkanımız Prof. Dr. Sayın M. A. Yekta Saraç'ın destekleriyle gerçekleşti...

Son teşekkür gönülden çalışan ekibimize, onlar olmadan olmazdı...

Akademik Mirasın Seyir Defterini sizlerle paylaşmaktan mutluyuz. Yeni kapılar açması dileğiyle...

ACADEMIC HERITAGE AND PRESERVATION OF ACADEMIC HERITATAGE IN THE MIDDLE EAST PROJECT

Academic Heritage....

Three important components....

Academia, people and places...

Academia...Ecosystem, life and tradition that has formed over centuries...

People...Academics, researchers, students, technicians and librarians...

Places...Libraries, laboratories and research centres...

That is how we define Academic Heritage. Our goal was to tell people about the enormous destruction of war that has devastated the accumulated academic heritage of years. Along with the killing of people, war has also interrupted and terminated the passing down of tradition and academic memory to the next generations. This is the story behind the Academic Heritage Project.

We first reached out to academics and students who were from countries experiencing war, invasion or annexation. With the support of Turkish Radio and Television Corporation (TRT), we filmed them. They shared their stories with us without any external interruptions or influence. Through these filming sessions, we discovered many new faces of war, academia and experiences. They shared their stories with us that we have never heard, seen or felt previously. With them, we cried, laughed and dreamt of a better future.

Turkish rectors appeared before the camera (The scenes of some of these rectors are quite promising!). These rectors supported us in protecting Academic Heritage and helping the voices of the future generations from vanished regions be heard.

Proceeding this, we scanned through the archives of Anatolian Agency. Most of the images you see in the ensuing work are from these archives. Our team then prepared brochures to raise great awareness. We also told these extraordinary stories through infographics.

We embarked on this journey with the support of Turkish Airlines. We went to regions that were kept in the dark regarding what was going on and briefed them on the topic. We organized panels for this purpose. We talked about our country. Our rectors and international academics were also sided by side with us. Moreover, we have important guests that supported our work. The Turkish Ministry of Foreign Affairs provided great support to us in this important project. We informed high-

ranking bureaucrats, politicians and businesspersons of Academic Heritage and the works realized by our country at our foreign missions.

Naturally, we also encountered dissatisfied voices, who were not pleased to hear the truth. When a respected university, where we thought that everything could be discussed and cancelled a meeting under pressure just after giving voice to terror, we staunchly stood our ground. Yunus Emre Institute hosted the event. We even had a panel with a huge crowd, including the academics from that university.

All of these organizations were carried out under the auspices of President Recep Tayyip Erdoğan and with the support of Council of Higher Education President Prof. Dr M. A. Yekta Saraç. Finally, I would like to extend my thanks to our team who has worked relentlessly to make this project come alive. This project would not have been realized without their efforts and hard work. We are delighted to share the Story of the Academic Heritage with you. We hope that it will open new doors and provide a new perspective on old issues.

AKADEMiK MiRASIN

Seyir Defteri

Göç ve Eğitime Dair...

1. BÖLÜM

Göç, Mülteciler ve Akademik Miras
Akademi Gözüyle

Migration, Refugees And Academic Heritage
Academic Aspect

ORTA DOĞU'DA AKADEMİK MİRAS

ACADEMIC HERITAGE IN THE MIDDLE EAST

Prof. Dr. Ömer TURAN
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Tarih Bölümü
Middle East Tecnical University, Department of History

Son yıllarda Irak ve Suriye başta olmak üzere Orta Doğu'da hüküm süren savaşlar milyonlarca insanın hayatını almış; bölgeyi her anlamda büyük bir yıkıma uğratmıştır. Birleşmiş Milletler'in rakamlarına göre, yalnız Suriye'den son sekiz yıl içerisinde, Mart 2018 itibariyle, 5.6 milyon göçmen başka ülkelere sığınmıştır. Ülke içinde yer değiştirenlerin sayısı 6.1 milyon, insani yardım alanların sayısı ise 13 milyondan fazladır. Bunların 6 milyonu çocuktur. 2017 itibariyle ülkedeki hastahanelerin, kliniklerin ve özel sağlık kuruluşlarının yarıdan fazlası ya tamir edilemeyecek ölçüde yıkılmıştır ya da kısmen çalışmaktadır. Suriye, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2017 yılında en çok konuştuğu konudur. Konseyin gayri resmi toplantılarında 33 defa gündeme gelmiştir. 2012 yılından itibaren 23 defa Suriye ile ilgili karar alınmıştır. Soruna siyasi bir çözüm bulma çalışmalarının yanı sıra, Birleşmiş Milletler ve yan kuruluşları, Suriye'de yaşayan insanlara veya çevre ülkelerdeki Suriyeli göçmenlere yönelik yardım faaliyetlerini sürdürmektedirler. [1]

Orta Doğu'daki savaş sadece üniformalı askerler arasında geçmemekte; sadece insanları öldürmemekte, onları evinden yurdundan ayırmamakta; bölgenin kültürel mirasını da yok etmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nda kültürel mirasın büyük ölçüde zarar görmesi üzerine bir daha böyle bir yıkımın olmaması için 1954 yılında Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Sözleşme Lahey'de imzalanmıştır. Sözleşme, çatışma durumunda kültürel mirasın korunmasına yönelik ilk uluslararası antlaşmadır. Eylül 2018 itibariyle 133 ülke tarafından kabul edilmiş, onaylanmıştır. Sözleşmeye göre, kültürel miras kavramının içerisine taşınabilir veya taşınamaz, dini veya seküler, kültürel öneme sahip mimari anıtlar, tarihi eserler, arkeolojik sit alanları, tarihsel veya sanatsal değere haiz her türlü obje, bina, kitap girer. Müzeler, arşivler ve kütüphaneler de bu kavramın içerisindedir. Sahibi kim olursa olsun, kültürel mirasın zarar görmesi, insanlığın ortak malının zarar görmesi anlamına gelir. Bundan dolayı kültürel mirasın korunması dünyadaki bütün insanlar için çok önemlidir ve uluslararası koruma gerektirmektedir. [2]

Sözleşmeye rağmen, terörist fanatik gruplar, tarihi, dini ve kültürel mekan ve binaları tahrip ve sanat eserlerini imha etmekte, taşınabilir eserleri satarak faaliyetlerine kaynak sağlamaktadırlar. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 2015 yılında aldığı 2199 sayılı kararla Irak ve Suriye'nin kültürel mirası olan eserlerin ticaretini yasaklamıştır. Güvenlik Konseyi, 2017 yılında, kültürel mirasın tahrip ve talan edilmesini önlemeye yönelik bir karar daha almıştır. UNESCO'nun başkanı Irina Bokova, karara ilişkin değerlendirmesinde, kültürel temizlik stratejisine dikkati çekmiş, bilerek kültürel mirasın tahribinin uzun vadede toplumları zayıflatıp çökertmek amacıyla yürütülen bir savaş taktiği olduğunu söylemiştir. Kültürel mirasın savunulmasının, güvenliğin bir unsuru ve insan hayatını savunmanın bir parçası anlamına geldiğini eklemiştir. [3]

Orta Doğu'da kültürel mirasın korunmaya çalışılması, Birleşmiş Milletler ve yan kuruluşları başta olmak üzere uluslararası organizasyonların bu doğrultuda faaliyetler yürütmeleri önemlidir. Bununla beraber Orta Doğu'da kültürel miras kadar korunması gereken bir başka değer daha vardır. Bunun adı akademik mirastır. Orta Doğu'da devam eden savaşın akademik mirasa olumsuz etkisi üzerinde durulmamaktadır. Akademik miras kültürel mirasın üzerine oturur. Bilim, araştırma, kurum-

1 https://news.un.org/en/focus/syria (Son görülme tarihi: 14.03.2019) Verilerin Mart 2018 tarihine ait olduğu göz önüne alınırsa, bu rakamların arttığını düşünmek gerekir.
2 http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13637&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (Son görülme tarihi: 14.03.2019)
3 https://news.un.org/en/story/2017/03/554032-building-peace-requires-culture-education-message-historic-un-security-council, (Son görülme tarihi: 14.03.2019)

ları ve geleneğiyle üst düzeyde eğitim ve kütüphane kavramlarına vurgu yapar. Kültürel miras durağan olabilir. Akademik miras/birikim ise canlıdır.

Akademik birikim, binasıyla, hocasıyla, araştırmacısıyla, kütüphanesiyle, öğrencisiyle ve geleneğiyle bir bütündür. Üniversite nesilden nesile aktarılan ve geliştirilen gelenekle yaşar. Belçika'nın kuruluş tarihi 1830'dur. Ancak Belçika'da yüksek lisans ve doktoramı yaptığım Leuven Katolik Üniversitesi 1430larda kurulmuştur. Her üniversitenin ve akademik kuruluşun bir geleneği vardır. O gelenekle yaşar. O gelenek bozulunca toparlamak zaman alır. Geçtiğimiz yıllarda Çeçenistan'daki savaşta başşehir Grozny'nin nasıl yerle bir edildiğini hepimiz hatırlarız. 2018 yılında Grozny'e gittim. Çeçenistan Üniversitesi'nin bir konferansına katıldım. Savaştan bir iz kalmamış. Gökdelenleri, caddeleri, camileri, müzeleri ve parklarıyla yepyeni bir şehir kurulmuş. Devasa binalarıyla üniversite de yeniden inşa edilmiş. Ancak dağılan hocaları geri toplamak, kırılan gelenek zincirini yeniden kurmak o kadar kolay olmayacak. Yok edilen kitaplar, belgeler ve kültürel eserler ise yerlerine konulamayacak. Onlarla zenginleşme, onlardan istifade hiçbir zaman gerçekleşmeyecek.

Orta Doğu'da son yıllarda cereyan eden savaş sadece binaları yıkıp insanları öldürmekle kalmamakta, akademik/kültürel miras dediğimiz insanlığın binlerce yıllık birikimini de imha etmektedir. Orta Doğu sadece petrolün çıktığı yer değildir. Sadece ilahi dinlerin doğduğu bölge de değildir. Burası tarih boyunca çok sayıda medeniyete beşiklik etmiş, insanlığa ışık tutmuş, farklı dinlerden, dillerden ve kültürlerden insanların birlikte yaşadığı bir bölgedir. Bu bakış açısıyla, Orta Doğu'da akademik mirası ortaya koymayı amaçlayan çalışmamızda, bölgenin tarihi dört dönem halinde ele alınacaktır. Örneklerim, önceden ziyaret etme fırsatı bulduğum, Irak ve Suriye'den olacaktır. Bilhassa eğitim ve bilim merkezleri ve kütüphaneler üzerinde durulacaktır.

1) İslamiyet Öncesi Dönem

Bu dönem MÖ 4000 ile MS 7. Yüzyıl arasını kapsar. Orta Doğu'da, Dicle ve Fırat'ın arasında bulunan, bugünkü Türkiye'nin güneydoğusunu, Suriye'nin doğusunu ve Irak'ın büyük bir kısmını içine alan bölge, Mezopotamya olarak adlandırılmıştır. Çevresiyle birlikte bu bölge uygun iklim şartları ve verimli topraklarıyla dünyanın ilk medeniyet merkezidir. Sümer, Babil, Asur, Akad ve Elam gibi en eski ve büyük medeniyetlerin doğduğu ve geliştiği yerdir. Farklı dillere ve kültürlere sahip, farklı dönemlerde ve merkezlerde gelişen bu medeniyetlerin hepsine birden Mezopotamya medeniyeti denilmektedir. Öncekinin sonrakini etkilediği bu medeniyetler silsilesi 3000 yıl kadar sürmüştür. Tekerlekten takvime, yazıdan hukuka pek çok buluş Mezopotamyalılarındır. Fen bilimleri (matematik, fizik, astronomi), inanç-ahlak, estetik ve edebiyat alanlarında insanlığa büyük katkılar sunmuşlardır. [4]

Yazı Sümerler tarafından icad edilmiştir. Yazının icadının soyut bilimin gelişme ve yayılmasında rolü büyüktür. Kil tabletlere yazabilmek için uygun özel işaretler kullanmışlardır. Hiyeroglif ve çivi yazısı, her işaretin bir heceyi temsil ettiği hece yazılarıdır. Sümer, Babil ve Akad kültürlerini günümüze kadar ulaşabilmiş çivi yazılı kil tabletlerden görmek mümkündür. Ninova'daki 25.000 tabletlik büyük koleksiyon, Tell el-Amarna ve Nippur'daki koleksiyonların tamamı henüz incelenmemiştir.

4 Colin A. Ronan, Bilim Tarihi, Dünya Kültürlerinde Bilimin Tarihi ve Gelişimi, Ter. Ekmeleddin İhsanoğlu & Feza Günergun, TÜBİTAK Yayınları, İkinci Basım, Ankara, 2003, s.29-38.

Binaların duvarlarına ve anıtlara kaydedilmiş yazılar, mühürler ve resimler de bu bakımdan önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Mezopotamya tıbbı büyü ve kehanete de yer vemiştir. Bitkilerden yararlanmış; ilaçla tedavide, şap, öğütülmüş taşlar ve mineraller de kullanmıştır. Küçük ve orta cerrahi operasyonlar uygulanmıştır. Hammurabi kanunlarında doktorların hasta tedavi tarifesi yer almaktadır. Bitki ve hayvanlar sınıflandırılarak, listelenmiş; şehir ve dünya haritaları yapılmıştır.

Sümerler, 60 sayısına ve onun katlarına dayalı bir çarpan sistemi kullanmış; ölçü ve tartıyı standartlaştırmışlardır. Ağırlıkta ölçü birimi "şekel" (bir büyüğü "mina"), hacimde "log"dur. Örneğin "mina" "şekel"in 60 mislidir. "Log"un 720 misli de (12x60) "homer"dir. Altmışlı sistem, zaman ve açı ölçümleri başta olmak üzere pek çok alanda günümüzde de kullanılmaktadır. Sümerler ve arkalarından gelen Babilliler matematiğin temellerini atmışlardır. Cebiri kurarak birinci, ikinci ve hatta üçüncü dereceden matematiksel denklemleri çözebilmişler; geometrinin esaslarını ortaya koyarak, düzlem şekillerin alanlarını, piramit, silindir ve koni gibi katı cisimlerin hacimlerini hesaplayabilmişlerdir. Sulama kanalları ve teraslı piramitler olarak nitelendirebileceğimiz zigguratlar fen bilimlerinde ulaştıkları seviyeyi gösterir. Modern astronomi Mezopotamya'da kurulmuş; mitolojiye ve dini inançlara dayalı astronomiden, laik ve matematiksel astronomiye geçiş burada olmuştur. Evreni tanımlamaları metafizik değil, fizikseldir. Belli başlı gezegenleri ve takım yıldızları tanımışlar, ay yılını kullanmışlar, haftayı yedi gün olarak belirlemişlerdir. [5]

Tarihin en eski yazılı destanı olan Gılgamış Destanı'nın yanı sıra Yaratılış ve Tufan destanları da bu topraklarda Sumerler tarafından üretilmiştir. Fidye ve bedel sistemine dayalı ilk yazılı kanunlar Lagaş Kralı Urukagine tarafından hazırlanmıştır. Sümerlerden sonra gelen Babilliler en çok kralları Hammurabi'nin kanunları ile bilinirler. MÖ 17. Yüzyılda hazırlanan bu kanunların yarısı sözleşmelerle ilgilidir. Her yerde olduğu gibi Mezopotamya'da da kültür ve medeniyet şehirlerde gelişti. Bölgenin bilinebilen ilk şehri Eriha'dır. Tarihi MÖ 8000'e dayanır. Etrafı surlarla çevrili ilk şehir ise Uruk'tur. Kuruluşu çok eskilere giden Şam, insanların kesintisiz olarak yaşamayı sürdürdüğü en eski şehirdir. Ur şehri hem Sümerlerin hem Akadların başşehri olmuştur. İbrahim Peygamberin buralı olduğu düşünülmektedir. Başlangıçta Ur'un bir uydu şehri olan Babil, daha sonra Hammurabi'nin Asur Krallığı'nın başşehri olmuş, büyüklüğü ve zenginliği ile gözleri kamaştırmıştır. [6]

Mezopotamya Medeniyeti zaman içerisinde İran, Anadolu ve Mısır'a yayıldı. MÖ 2000lerde kurulan Hititliler dünyada demiri ilk kullandılar. Hititlilerle Mısırlılar dünyada ilk yazılı barış antlaşmasını yaptılar. Pers İmparatorluğu'nun kuruluşu 2000lere, Mısır İmparatorluğu'nun kuruluşu çok daha eskilere gider. Anadolu, Suriye ve Mısır'da Roma hakimiyeti de bu dönemin bir parçasıdır. Roma hakimiyetinde belli başlı şehirlerde bir kültür muhiti yaratıldı. Fen bilimleri, hukuk ve tarih alanlarında belli bir ilerleme sağlandı. Bununla birlikte dönemin bilim ve kültürüne büyük bir katkı sunulduğu söylenemez. Roma hakimiyetinin belki en önemli özelliği bölgede doğu ile batıyı bir araya getirmesidir. Greko-Romen ve Semitik kültürler burada karşılaştı ve karıştı. Bölgede ortaya çıkmış Yahudilik ve Hristiyanlığın bilim, sanat ve kültüre etkileri de hesaba katılmalıdır. [7]

5 Ronan, s.38-44; Sevim Tekeli ve diğerleri, Bilim Tarihine Giriş, 5. Baskı, Nobel, Ankara, 2009, s.6-13.
6 Bu dönemin belli başlı Mezopotamya şehirleri için bk. Antik Dünyayı Şekillendiren Kentler, Ed.John Julius Norwich, Ter. Nurettin Elhüseyni, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2015, s.16-75.
7 Maurice Sartre, The Middle East Under Rome, Tr. Catherine Porter, Elizabeth Rawlings, Jeannine Routier-Pucci, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2005, s.274-358. Roma hakimiyetinde Mezopotamya ve Suriye'nin durumu, bölgede Roma-Sasani çatışması için bk. Peter M. Edwell, Between Rome and Persia, The Middle Euprates, Mesopotamia and Palmyra under Roman Control, Routledge, London, 2008.

Orta Doğu'da gerek Mezopotamyalılardan gerekse Romalılardan kalan antik mekanlar ve eserler son savaşlara kadar varlıklarını korumuşlardır. Bölgeyi ondört asırdır yöneten Müslüman kendilerinden önceki zamanlarda egemen olmuş kültür ve inançların kalıntılarına dokunmamışlardır.

2) İslami Dönem

7. Yüzyılın birinci yarısı ile 16. Yüzyılın başlarına kadar yaklaşık 900 yıllık bir dönemdir. Bazı kaynaklarda Arap Medeniyeti dönemi olarak adlandırılır. Türkler ve İranlılar başta olmak üzere başka milletlerin de katkıları göz önüne alınırsa Arap yerine İslam medeniyeti demek daha doğru olacaktır. Ana hatlarıyla Emeviler (661-750) ve Abbasiler (750-1517) olarak iki döneme ayrılır.

Arapça ibadethane anlamına gelen cami kelimesi ile üniversite anlamına gelen camia kelimesi aynı köktendir. Bu dönemin ilk asırlarında camiler hem ibadethane hem de bilim merkezi olarak faaliyet göstermişlerdir. Üniversitelerde hala kullanılan akademik birim anlamındaki kürsü kavramı bu döneme ve kültüre dayanmaktadır. Alimler ve fakihler derslerini buralarda verdiler. İlk kütüphaneler de camilerin bünyelerinde oluştu. Bu dönemde hükümdarların sarayları ve alimlerin evleri de ilim yapılan mekanlardı.

Bugünkü Irak ve Suriye, 7. Yüzyılın ilk yarısında Hulefa-i Raşidin döneminde (632-661) Müslümanların hakimiyetine girdi. Emevilerin yönetim merkezi Şam oldu. Burada, Muaviye döneminde (661-680), bir nevi araştırma merkezi olan Beytülhikme kuruldu. Bünyesinde ulemaya ve öğrencilere açık bir kütüphane bulunuyordu. Burada hadis, tarih ve biyografi kitapları vardı. Muaviye'nin torunları burayı geliştirip, zenginleştirdiler. [8]

Abbasiler döneminde Bağdat hilafet merkezi oldu. Camilerde sürdürülen bilimsel faaliyetlerin yanı sıra, müstakil eğitim ve bilim merkezleri ve kütüphaneler de kuruldu. Hükümdarlar, bilim adamlarını ve sanatkarları himaye ettiler. Vezirler ve valiler de aynı yoldan gittiler. Medreseler ve kütüphaneler yaptırmak, bilim adamlarını himaye etmek bu dönemin prestijli bir geleneğidir. Bağdat, Abbasi döneminin ilk asırlarında canlı fikir hayatına sahiptir. Bazı Abbasi halifeleri Mutezile anlayışını benimsemişlerdir. Hanefiliğin kurucusu Ebu Hanife ve Hanbeliliğin kurucusu Ahmet b. Hanbel burada yaşamışlardır. Şehirde Şiilerin sayısı az değildir. Bağdat kozmopolit bir şehirdir. Müslüman olmayan toplulukları da barındırmaktadır. Zerdüştler, Yahudiler ve farklı Hristiyan grupları vardır. Halifeliğin merkezinde Yahudi şeriatı alimleri, Mısır, Fas, İtalya, İspanya ve Bizans'tan öğrenciler ve alimleri buraya çekmektedirler. Şehirde 20 civarında Hristiyan kilise ve manastırı bulunmaktadır. [9]

Abbasi yönetiminin ilk yüzyılında (750-850) gerçekleştirilen tercüme faaliyetleri sonucunda dünyanın önemli eserleri Arapça'ya kazandırıldı. Bu eserlerden ve ıklimden beslenen büyük alimler yetişti. 754 yılında Halife olan Mansur, Bizans İmparatoru'na mektup yazarak tercüme edilecek fen bilimlerine dair eserler istedi. O da kendisine bazı kitaplar gönderdi. Döneminde Grekçe, Latince, Süryanice, Pehlevice ve Farsça'dan eserler Arapça'ya çevrildi. Örneğin, 771 yılında Hindistan'dan

8 Emeviler döneminde eğitim, bilim ve kütüphaneler konusunda geniş bilgi için bk. İsmail Yiğit, Emeviler (661-750), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2016, s.209-246.
9 Françoise Micheau, "Baghdad in the Abbasid Era: A Cosmopolitan and Multi-Confessional Capital", The City in the Islamic World, C.I, Gen.Ed. Salma K. Jayyusi, Brill, Leiden, Boston, 2008, s.221-245.

getirtilip Arapça'ya çevrilen Sind-Hind isimli kitabın İslam dünyasında matematik ve astronomi bilimlerinin gelişimine büyük katkı sağladığı bilinmektedir. Harun Reşit (786-809) ve oğlu Memun (813-833) dönemlerinde ilmi çalışmalar en üst düzeye ulaştı. Bağdat'ta bir kağıt fabrikası kuruldu. Yazı malzemesi olarak papirus yerine kağıt kullanılmaya başlandı. Kağıt temininin kolaylaşmasıyla kitap yazma ve basma da çoğaldı. 100 kadar kitapçı dükkanı barındıran şehirde, bilimsel faaliyetlerin merkezi Beytülhikme oldu. Felsefe ve fen bilimleri ile ilgili önemli eserler Bizans, İran ve Hindistan'dan getirilip Arapça'ya kazandırıldı. Burada Grekçe'den tercüme yapan 47, Farsça'dan 16, Sanskritçe'den üç tercüman vardı. Huneyn b. İshak, Yakup b. İshak, el-Kindi, Muhammed b. Musa el-Harezmi ve el-Allaf gibi alimler tercümeler yaptılar ve telif eserler ürettiler. Beytülhikme bünyesinde tercüme edilmek üzere getirilen eserler, onların tercümeleri ve üretilen telif eserlerden oluşan zengin bir kütüphane ortaya çıktı. İlk dönemlerde bir tercüme merkezi ve kütüphane olarak kurulduğu halde, giderek pozitif bilimlerin araştırıldığı bir merkez ve eğitim kurumu halini aldı. [10]

Hamdaniler, 10. Yüzyılda Musul ve Suriye'de hüküm sürdüler. Hamdani hükümdarları Seyfüddevle ve Nasırüddevle bilim adamlarını, şair ve sanatkarları himaye ettiler. İslam dünyasının ilk darülilmi yüzyılın başlarında Musul'da kuruldu. Bir araştırma merkezi ve herkese açık bir kütüphaneden oluşuyordu. Kütüphanesi felsefe ve astronomi alanındaki eserler bakımından zengindi. Burası Ortaçağ İslam dünyasında daha sonra açılan darülilmlere model oldu. Bunların ikincisi de Seyfüddevle tarafından Halep'te açıldı. Emevi Camisi içerisindeki Seyfiye isimli kütüphanesinde 10.000 cilt kitap olduğu belirtilmektedir. [11] Bağdat, Halep ve Şam bu dönemin önemli bilim merkezleridir. Türkistan'da doğmuş büyük filozof, mantıkçı ve müzikolog Farabi, felsefede Aristo'dan sonra gelen hoca anlamında Muallim-i Sani, musikide ise Muallim-i Evvel olarak anılır. 100 civarında önemli eseri vardır. Doğduğu bölgenin ve İran'ın ilim merkezlerini ziyaret ettikten sonra Bağdat'a gelmiş, yirmi yıl kadar burada kalarak en önemli eserlerini kaleme almış, oradan da Halep ve Şam'a geçmiş, 950 yılında burada vefat etmiştir. [12]

İran'ın bir kısmına ve Irak'a hükmeden Büveyhiler döneminde bilim ve kültüre çok değer verilmiştir. Ahududdevle döneminde (978-983), matematik, astronomi ve tıp alanlarında Abdurrahman es-Sufi, Ebu'l-Kasım Antaki, Ali b. Abbas el-Mecusi, Cebrail b. Bahtişu gibi önemli alimler yetişmiştir. Şiraz'da kurduğu kütüphanede o zamana kadar yazılan bütün kitapların bulunduğu iddia edilir. Bağdat'ta kurduğu hastahanede de bir kütüphane yaptırmıştır. Büveyhi vezirlerinden Sahib b. Abbad'ın sarayında devrinin önemli alim ve sanatkarlarını topladığı, Rey'de önemli bir kütüphane kurduğu bilinmektedir. Vezir Ebu Nasr Sabur b. Erdeşir'in Bağdat'ın Kerh bölgesinde 993 yılında kurduğu darülilm hem eğitim kurumu hem de kütüphaneydi. Burasının İslam dünyasının ilk vakıf medresesi olduğu da söylenilmektedir. Vezir Ebu Mansur b. Şah Merdan'ın Basra'da ve Kıvamuddevle İmamüddin Ebu Mansur el-Adil ibni Mafenne'nin Firuzabad'da kurduğu kütüphaneler de meşhurdur. [13]

Medreseler Müslüman toplumlarda eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmek üzere oluşturulan kurumlardır. Bugünkü orta öğretim seviyesinde ders yapılan yerlere de medrese dendi, üniversite düzeyinde eğitim ve araştırma yapılan yerlere de. Med-

10 Erünsal, Memun'un vefatından sonra Beytülhikme'nin devam etmediğini, sadece kütüphanesinin kaldığını söylerken (İsmail Erünsal, "İslam Medeniyetinde Kütüphaneler", Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C.14, Çağ Yayınları, İstanbul, 1989, s.214-216), Kaya burasının Moğolların 1258 yılında Bağdat'ı yakana kadar bir ilim merkezi olarak varlığını sürdürdüğünü belirtmektedir. Mahmut Kaya, "Beytülhikme", TDV İslam Ansiklopedisi, C.6, 1992, s.88-89.
11 Erünsal, s.225.
12 Mahmud Kaya, "Farabi", TDV İslam Ansiklopedisi, C.12, s.145-162; Alaeddin Jebrini, "Farabi", TDV İslam Ansiklopedisi, C.12, s.162-163.
13 Erünsal, s.226-230.

reselerin çoğunda dini bilimler öğretilmekle birlikte fen ve tıp bilimlerine yer veren medreseler de oldu. Selçuklu Sultanı Melikşah'ın veziri Nizamülmülk'ün 1066 yılında Bağdat'ta Halifenin sarayının yanında kurduğu medrese bu kurumların ilk örneği olarak kabul edildi. Kurucusundan dolayı ismine Nizamiye Medresesi denildi. Selçukluların egemen oldukları belli başlı merkezlerde aynı tipte medreseler kuruldu. Onlar da aynı isimle anıldılar. Hepsinin kendi kütüphanesi vardı. Abbasi Halifesi Mustansır tarafından 1233 yılında Bağdat'ta kurulan Mustansiriyye Medresesi'nde dört mezhebin esaslarına göre eğitim verildi. Dini bilimlerin yanı sıra tıp bilimi de yapıldı, öğretildi. 80.000 cildin üzerindeki kitabıyla, Nizamiye'den sonra Bağdat'ta kurulan en önemli medrese kütüphanesiydi. [14]

Zengiler ve Eyyubiler dönemlerinde Suriye altın çağını yaşadı. Nureddin Mahmud b. Zengi (1118-1174), Şam, Hımıs, Hama, Halep ve Baalbek'de camiler, medreseler, hastahaneler ve kervansaraylar yaptırdı. Döneminde yapılan 42 medresenin hemen yarısının Nureddin Zengi'ye ait olduğu söylenir. Kütüphaneler medreselerin tamamlayıcı bir unsuruydu. Halep'te Hanefiler için bir, Şafiiler için üç medrese yaptırdı. Şam'da kurulan 11 yeni medresenin altısı Zengi'ye aittir. Tıp bilimine özel bir ilgi duyan Zengi, Şam'da kurduğu ismiyle anılan hastahaneyi yiyecek ve tıbbi aletlerle donattı. Kendi kütüphanesindeki tıbbi kitapları da buraya verdi. Tıp alimleri zaman zaman huzurunda toplanırlar, tıbbi konuları tartışırlardı. Farklı ihtisas alanlarına sahip doktorları ve büyüklüğüyle dikkati çeken hastahanede İbn Ebu Usaybiah, İbn Nafis gibi önemli tıp alimleri yetişti. İbn Nafis, sağlıklı yiyecekler, tıp ansiklopedisi ve İbni Sina'nın Kanun kitabındaki anatomi bilgileri üzerine değerlendirmeler içeren kitaplar yazdı. Hastahane günümüzde Arap Tıp ve Bilim Merkezi olarak kullanılmaktadır. [15]

Eyyubiler döneminde de Mısır, Hicaz ve Yemen'de medreseler kuruldu. Bu medreselerin hemen hepsinin kütüphanesi bulunuyordu. Salahaddin döneminde (1171-1193) Halep ve Kahire'de 15'ten fazla, Şam'da 40'ın üzerinde medrese vardı. Emevi Camisi kompleksi birden fazla medrese ve kütüphane barındırıyordu. İslam tarihinde tıp öğrenimi yapılan ilk medrese 1230 yılında vefat eden Reisületıbba Müheszebüddin ed-Dahvar tarafından açıldı. Devlet medreselerde hocaları ve öğrencileri destekliyordu. Bunun için vakıflar da kuruldu. [16]

1260 yılındaki Moğol işgali öncesinde Halep'te Hanefi mezhebinde 21 ve Şafi mezhebinde 18 medrese vardı. Bütün mezheplerin okutulduğu Zahiriyye ve Seyfiyye gibi medreseler de bulunuyordu. [17] Halep'teki bu medreselerin yanı sıra mescidlerin, tekkelerin, zaviyelerin ve şahısların da kütüphaneleri mevcuttu. [18] Moğol işgali öncesinde Bağdat'taki kütüphane sayısı 36'ya ulaşmıştı. Hülagü, Bağdat'ın, Halep'in ve Şam'ın bütün eğitim ve bilim kurumlarını yok etti. Canlarını kurtarabilen alimler Mısır'a kaçtılar. Burasını İslam dünyasının en önemli bilim merkezi haline getirdiler. [19]

Moğol yıkımından sonra Bağdat İlhanlılar tarafından yönetilirken bazı eserler tamir edildi, bazıları yeniden yapıldı. Mamafih Timur'un 1392/93 ve bilhassa 1401 yılındaki işgali esnasında şehir yeniden yıkıldı. Abbasilere ait birşey bırakılmadı. Moğol işgalinden sonra Halep ve Şam Memlüklüler yönetimine geçti. Bu dönemde Şam, Kahire'den sonra en önemli ikinci büyük şehir oldu. Şehirde 80 civarında medrese kurdular. Öncekilerle birlikte Şam'da 150 civarında medresenin faaliyet gösterdiği, bu medreselerde 1000 civarında müderrisin çalıştığı belirtilmektedir. Timur saldırısıyla Şam ve Halep de yerle bir edildi. [20]

İslami dönemde doğu ve batı kültür ve medeniyetlerinden de yararlanmak suretiyle büyük bir medeniyet yaratıldı. Bu dönemin en önemli hususiyetlerinden birisi, kendi orijinal birikiminin yanı sıra eskiçağ medeniyetleri ile modern dünyada oluşmaya başlayan medeniyetler arasında aracı bir rol oynamasıdır. Hristiyan Avrupa, Haçlı Savaşları ve tercümeler yoluyla İslam medeniyeti ile tanıştı, birikiminden yararlandı. Böylece Rönesansa giden yolun önü açıldı. [21]

3) Osmanlı Dönemi

Orta Doğu, 16. Yüzyılın başlarından Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar Osmanlı hakimiyetinde kaldı. Önceki dönemde ibadethaneler ve ilim mekanları birlikteydi. Üstadlar belli camilerde halkalarını kurup derslerini verirlerdi. Osmanlı döneminde bu gelenek zenginleştirilerek sürdürüldü. Camilerin de içerisinde bulunduğu külliyeler kuruldu. Büyüklüğüne göre bu külliyeler bünyesinde dini yapıların yanı sıra bilim, kültür ve sağlık hizmeti veren yapılar da yer aldı. Kurulan vakıflarla bu müesseselerin ve hizmetlerin devamlılığı sağlandı. Örneğin Bağdat'ta bulunan Abdülkadir Geylani Türbesi hem ibadethane hem de ilim merkeziydi. Kanuni Sultan Süleyman'ın emri ile Mimar Sinan 16. Yüzyılda burasını cami, kütüphane ve misafirhanesi ile yeniden inşa etti. Kanuni döneminde, aynı şekilde, Bağdat'ta Asitane-i Hz. Ali ve Musa Kazım türbe kütüphaneleri kuruldu. [22]

Osmanlılar Halep'i aldığında şehirde diğer dini yapıların yanı sıra Eyyubi dönemine ait sekiz medrese bulunuyordu. Halaviye Medresesi ve Sultaniye Medresesi bunların içinde en bilinenlerdi. [23] Osmanlılar döneminde bu medreseler faaliyetlerini sürdürdüler. Başka medreseler de açıldı. Önceki dönemde eğitim ve kültür kurumlarının vakıflar tarafından desteklenmesine başlanmıştı. Osmanlılar döneminde eğitim ve kültür kurumları hemen tamamen vakıflar marifetiyle sürdürüldü. Vakıflar, camiler ve medreseler kurmakla kalmadılar, köprü ve yollardan, dükkan ve hanlara, kuyu açmadan değirmen yapımına kadar pek çok alanda faaliyet gösterdiler. Bölgede Han-ı Yunus, Akka, Sa'sa, Cisruş-şuruğ, İdlip, Katife, Kuneytara gibi şehirler vakıflarla kuruldu. [24]

Halep'e gelen idareciler yeni vakıflar kurarak toplum yararına hizmetlerinin sürekliliğini sağladılar. Örneğin 1550li yıllarda Halep'te vali olarak bulunan Dukagin Mehmet Paşa'nın vakıfları şehrin sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yer tutar. Bunların içinde eğitim kurumları da vardır. [25] Hüsrev Paşa tarafından 1544-45 yılında kurulan medrese, Halep'te muhassılulemval olarak bulunan Şaban Ağa tarafından 1674-75 yılında kurulan Şabaniyye Medresesi de aynı şekildedir. Şaban Ağa dini ilimler okunan medresesinin kendisinden sonra da fonksiyonunu ifa edebilme-

14 Erünsal, s.219-221.
15 Erünsal, s.240-241. 1001 Inventions, Muslim Heritage in Our World, Ed. Salim T S Al-Hassani, Second Edition, Foundation for Science Technology and Civilisation, UK, 2007, s.154-173. Bu dönemde tıp alanında kayydedilen gelişmeler için bk. Emilie Savage-Smith, "Medicine in Medieval Islam", in The Cambridge History of Science, vol.II, Medieval Science, Ed. David C. Lindberg, Michael H. Shank, Cambridge University Press, 2013, New York, s.139-167.
16 Erünsal, s.233-237. Ramazan Şeşen, "Eyyubiler", TDV İslam Ansiklopedisi, C.12, s.31-33.
17 Abdülkadir Muhammed Hüseyin, "Vakıfların Mezhepler Üzerindeki Etkisi: 'Örnek Olarak Halep Şehri'", Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu Bildirileri, (Bundan sonra UAHVSB), C.III, Gaziantep Üniversites, İstanbul, 2014, s.17-30.
18 Bu dönemdeki bazı şahıs ve vakıf kütüphaneleri için bk. Hasan Safiyyüddin, "Halep Vakıf Kütüphanesi: Tarihi, Kaynakları ve Yeniden Canlandırılması", UAHVSB, C.III, s.121-122.
19 H. Ahmet Özdemir, Moğol İstilası, Cengiz ve Hülagü Dönemleri, İz Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.273-310; Harun Yılmaz, "Dımaşk'ın En Zor Yılı: Şehrin Moğollar Tarafından İşgali (658/1260)", İslam Araştırmaları Dergisi, S.37, 2017, s.71-99.
20 Abdurrahman Acar & Mesut Ergin, "Halep'te Memlüklü Dönwmine Ait Medrese Vakıfları", UAHVSB, C.II, s.1-22.
21 Bryan Bunch ve Alexander Hellemans, The History of Science and Technology, Houghton Mifflin Company, Boston, New York, 2004, s.94-95.
22 Erünsal, s.265.
23 Kemal Hakan Tekin, Halep'teki Osmanlı Dönemi Dini Eserleri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kayseri 2008, s.21, 31-39.
24 Abdüimun'im Zeynuddin, "Osmanlı Döneminde Halep'te Vakıfların Gelişimi: Dukagin Mehmed Paşa Vakıfları", UAHVSB, C.III, s.31-33.
25 Zeynuddin, s.33-42.

si için vakıf kurmuş, mallar tahsis etmiş ve elde edilen gelirin nasıl harcanacağını belirlemiştir. Bunlardan biri öğrencilerin Halep dışından olmasıdır. [26]

1671/72 yılında Haleb'i ziyaret eden Evliya Çelebi, akıcı kalemiyle şehrin büyüklüğünü ve zenginliğini tasvir eder: 70 hanı, yedi kervansarayı vardır. Merkez çarşısında dükkan sayısı 5700'dir. 61 cami, 176 tekke, altı imaret ve iki darüşşifaya sahiptir. Eğitim yapıları olarak 61 medrese, 17 darülhadis, 7 darülkurra ve 217 çocuk mektebi hizmet vermektedir. [27]

18. Yüzyılın ortalarında Halep'teki medrese sayısı 31'dir. Bu medreselerin çoğunda bir veya iki hoca bulunsa da bu sayı önemlidir. Bu yıllarda inşa edilen Ahmediye Medresesi, hocaları ve öğrencilerinden başka 3000'den fazla kitabı içeren bir kütüphaneye de sahipti. Bu dönemde kitapların tek tek elle yazılarak çoğaltıldığını, dolayısıyla çok pahalı olduğunu düşünecek olursak bu sayının değerini daha iyi ortaya koymuş oluruz. Dini ilimlerin dışındaki alanlarda da, bilhassa tıp ve astronomide bilgi sahibi insanlar vardır. Bununla birlikte bu dönemin büyük bilimsel ve düşünsel atılımlar çağı olmadığını söylememiz gerekir. 1704 yılında bazı Hristiyanlar şehre bir matbaa getirmişlerdir. Ancak baskı dini eserlerle sınırlandırılmıştır. Bir müddet sonra yayın faaliyeti durdurulmuş, matbaa aynı şartlarda çalışmak üzere Lübnan'a nakledilmiştir. [28]

Osmanlı Devleti'nde varlığını ve faaliyetlerini sürdüren vakıfların kayıtları hurufat defterlerinde muhafaza edilmiştir. Bu defterlerde yer alan 18. ve 19. yüzyıllara ait kayıtlarda, Halep ve çevresinde 47 medrese ve 21 mektepten bahsedilmektedir. [29]

Osmanlı son dönemine ilişkin eğitim ve bilim hayatına ilişkin veriler salnamelerde yer almaktadır. Bağdat, Musul ve Halep salnameleri ele aldığımız bölgeye ilişkin önemli veriler sunmaktadır: Medreseler varlığını sürdürmektedir. Ancak sayıları da öğrencileri de azalmıştır. Tamamen geleneksel metodlarla dini eğitim vermektedirler. Bu dönemin hususiyeti önceki asırların aksine eğitimin yaygınlaşmasıdır. Hem devlet, hem Müslüman olmayan cemaatler, hem de Katolik ve Protestan misyonerler ilk, orta ve lise seviyesinde okullar açmaya, kız çocuklarına da eğitim vermeye başlamıştır. Kızlar ve erkekler ayrı ayrı okullarda eğitim almaktadırlar. Sanayi mektepleri, askeri ve mülki rüştiyeler göze çarpmaktadır. Rüştiye ve sıbyan mekteplerine öğretmen yetiştirmek için Bağdat ve Şam'da birer darülmuallim açılmıştır. Her dinin ve mezhebin mensuplarının kendi okulları vardır. Örneğin Halep'te Müslüman okullarının yanı sıra Rum Ortodoks erkek ve kız, Katolik Rum erkek ve kız, Ermeni Katolik erkek, Süryani Katolik, Maruni erkek, Gregoryan Ermeni erkek ve kız, Protestan erkek ve kız, Yahudi erkek ve kız okulları bulunmaktadır. Bu durum çok kültürlülüğü gösterir. Bölge bin yılı aşkın bir süredir Müslümanların yönetiminde olduğu halde, Müslüman olmayan topluluklar bütün renkleri ve çeşitleriyle varlıklarını sürdürmektedirler. Yerli Müslüman olmayan toplulukların yanı sıra Hristiyan

26 Abdüsselam Ragıb, "Halep Şabaniye Medresesi", UAHVSB, C.III, s.73-84.
27 Evliya Çelebi, Seyahatname (Hatay-Suriye-Lübnan-Filistin), Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982, s.121-123.
28 Abraham Marcus, The Middle East on the Eve of Modernity Aleppo in the Eighteent Century, Columbia University Press, New York, 1989, s.237-247.
29 Adnan Tüzen & Samettin Başol, "Hurufat Defterleri Kayıtlarına Göre Halep Vakıfları, Halep Vakıflarına Toplu Bir Bakış", Yayınlanmamış Sempozyum Bildirisi, Halep, 2009. Söz konusu mektep ve medreseler şunlardır: Akreb Mahallesi Mektebi, Atabey Medresesi, İbni Fakımış Medresesi, Şuaybiye Medresesi, Beşbin (Beşik) Bey Mescidi ve Mektebi, Acemiye Medresesi, İlmiye Medresesi, Tanrı Vermiş Medresesi, Beşikiye Mektebi, Asruniye Medresesi, İskender/İskenderiye Medresesi, Tethiriye Medresesi, Çukur Kastal mahallesi Mektebi, Aşuriye Medresesi, Kalkasiye Medresesi, Tummaliye Medresesi, Eşbakiye Mescidi kurbunda Mektep, Benilaşâyir demekle ma'ruf Habeşiye Medresesi, Karnasiye Medresesi Camii, Zeyniye Camii Medresesi, Hacı Hasan Rukaba Mektebi, Beyaziye Medresesi, Kırtasiye Medresesi, Halilürrahman Mektebi, Doğaniye Medresesi, Koca Hasanoğlu Medresesi, Kadı Zeyneddin eş-şehir Sefahiye Mektebi, Doğmuşiye Medresesi, Kürd Hüseyin Ağa Medresesi, Koca Hasan Bey Mektebi, Ecdadî Ali Çelebi ve Çerdükiye Medresesi, Marufiye demekle meşhur Şirince Medresesi, Kurd Bey Hanı Mektebi, Eşrefiye medresesi, Medresetü'l-Kenâniye Mescidi, Mektebü'l-Ömeri, Ezguniye Medresesi, Meşâdinciye Medresesi, Mimar Mektebi, Ezguniye Medresesi, Mukaddemiye Medresesi, Nasır Efendi Mektebi, Fağmaviye Medresesi, Nasıruddin Medresesi, Oğulmuş Mektebi, Ferdaniye Medresesi Camii, Nasruniye Medresesi, Rakaban Mektebi, Ferrahin Medresesi Camii, Ömeriye Medresesi, Rakbanoğlu Mektebi, Hacı Şaban Ağa Medresesi, Saidiye Medresesi, Sahibiye Mektebi, Halaviye Medresesi, Sahibiye Medresesi, Suk-ı Sıbaat Mektebi, Hammaliye Medresesi, Salahiye Medresesi, Suk-ı Sibağî'de Mekteb-i Şerif, Medresetü'l-Kuddamiye/Hüddamiye, Sultaniye Medresesi, Tayluniye Mektebi, Haşabiye Medresesi, Şaban Ağa bin Ahmed Medresesi, Zaferiye Mektebi, Hüsrev Paşa Medresesi, Şabaniye Medresesi.

misyonerler de bulunmaktadır. Katolik misyonlardan Fransiskanlar 1571 yılında, Kapuçinler 1623'te, Cezvitler ve Karmelitler 1625'te Halep'te izin alarak çalışmalarına başlamışlardır. [30] 19. Yüzyılın başlarında Protestan misyonerler gelmiştir. Müslüman olmayan topluluklar okullaşma ve eğitim bakımından Müslümanlardan daha iyi bir durumdadırlar. Osmanlı son döneminde Halep'in nüfusu 100.000 civarındadır. Bunun % 70'ini Müslümanlar ve % 30'unu Müslüman olmayanlar meydana getirmektedir. Müslümanların öğrenim gören çocuklarının sayısı 3093, Müslüman olmayanların öğrenim gören çocuklarının sayısı ise 2280'dir. [31]

1908/09 yılı itibariyle Halep şehrinde bulunan kütüphaneler ve kitap sayıları şöyledir: Ahmediyye Medresesi Kütüphanesi (1467), Osmaniye Camii Kütüphanesi (1242), Mevlevihane Kütüphanesi (1228), Emevi Camisi Kütüphanesi (807), Bahaiyye Medresesi Kütüphanesi (70), İsmailiyye Medresesi Kütüphanesi (51), Kurnasiyye Medresesi Kütüphanesi (21). [32] Fahuri, bir kısmı Osmanlı öncesinden kalan diğerleri Osmanlılar zamanında Halep'te kurulan büyüklü küçüklü 10 kütüphaneyi tanıtmakta, tarihi kütüphanelerin ve kitaplarının serencamını son yıllara kadar anlatmaktadır. Bir kısmı müstakil kütüphane olarak kurulmuş, bazıları da medrese ve tekkelerin bünyesinde oluşturulmuş bu kütüphanelerden başka yedi kütüphaneyi de sadece isimleri kalmış olarak sıralar. [33]

Osmanlı son döneminde eğitim kurumları çağın gerisinde kalmıştır. Durumdan istifade ederek Müslüman olmayan çocukları kendi anlayışlarına göre eğitmek için bilhassa Suriye ve Filistin bölgesinde çok sayıda yabancı ve misyoner okulu açılmıştır. Verdikleri ileri eğitim ve Avrupa dillerini öğretmeleri sebebiyle sadece Müslüman olmayanlar değil Müslüman aileler de çocuklarını bu okullara göndermeye başlamışlardır. Bu durumla baş edebilmek için Osmanlı hükümeti bilhassa Suriye bölgesinde bir eğitim hamlesine girişmiştir. Bu çerçevede Şam'da bir darülmuallim açma, idadileri sanayi ve ziraat mekteplerine dönüştürme, okullarda Fransızca öğretmesi ve Şam'da bir tıp fakültesi açma yoluna gidilmiştir. [34]

Orta Doğu'da Osmanlı son döneminde devlet eliyle açılmış iki yüksek öğretim kurumunu görüyoruz. Bunların birincisi 1908 yılında Bağdat'ta açılan Hukuk Mektebi'dir. 1911 yılı itibariyle dört yıllık eğitim veren okulun bir müdürü, yedi öğretmeni ve 252 öğrencisi bulunmaktadır. [35] İkincisi ise 1903 yılında 25 öğrenci ile Şam'da açılan Tıp Fakültesi'dir. Beyrut'taki Katolik ve Protestan misyonerlerin açtıkları tıp fakültelerine alanı bırakmamak, bölge halkının ve askerlerin doktor ihtiyacını karşılamak hedeflenmiştir. Tababet ve eczacı olmak üzere iki kısımdan meydana gelen okula tıp kitaplarından oluşan bir de kütüphane kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla eğitimine ara veren okul 1916 yılında Beyrut'a taşınmıştır. Şam'daki okul binası ise uzun yıllar Arap Tıp Enstitüsü tarafından kullanılmıştır. [36]

4) Osmanlı Sonrası Dönem

Birinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar gelen yaklaşık 100 yılı içine alır. Bu dönemde hemen bütün Orta Doğu bir süre İngiltere ve Fransa'nın mandası olmuş, daha sonra ülkeler bağımsızlıklarını elde etmişlerdir.

30 Andre Raymond, Arap Cities in the Ottoman Period, Ashgate Variorum, 2002, s.91.
31 Cengiz Eroğlu, Murat Babuçoğlu, Mehmet Köçer, Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Halep, Global Strateji Enstitüsü, Ankara, 2007, s.45, 68, 552-568.
32 Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Halep,.s.612.
33 Mahmud Fahuri, "Osmanlı Döneminden Günümüze Kadar Halep'teki İslami Vakıf Kütüphaneleri", UAHVSB, C.III, s.85-89.
34 Osmanlı Belgelerinde Suriye, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2013, s.386-417.
35 Cengiz Eroğlu, Murat Babuçoğlu, Mehmet Köçer, Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Bağdat, Global Strateji Enstitüsü, Ankara, 2006, s.257-258.
36 Söz konusu fakülte hakkında daha geniş bilgi için bk. Ekmeleddin İhsanoğlu, Suriye'de Modern Osmanlı Sağlık Müesseseleri, Hastahaneler ve Şam Tıp Fakültesi, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999, s.35-65.

Irak'ta açılan ilk fakülteler ve üniversiteler, bölgenin eski eğitim kurumlarının devamı oldukları iddiasındadırlar. Irak'ın ilk devlet üniversitesi olan Bağdat Üniversitesi 1956 yılında kurulmuştur. Mamafih üniversitenin İslami Bilimler Fakültesi kuruluş yılını 1067 gösterir. Hukuk Fakültesi ise 1908 yılında kurulan Hukuk Mektebi'nin devamıdır. Bağdat'ta 1963 yılında kurulan Mustansırıye Üniversitesi de menşeini 1227 yılına götürür; Abbasi Halifesi Mustansır tarafından kurulan medreseye dayandırır. Suriye'de, 1923 yılında kurulan Şam Üniversitesi bu dönemin ilk modern yüksek eğitim kurumudur. Diğer devlet üniversitelerinin başında Halep Üniversitesi, Tishreen Üniversitesi, Al-Baath Üniversitesi, Al-Furat Üniversitesi, Suriye Açık Üniversitesi, Hama Üniversitesi gelir.

Savaş, tarihi kültür ve bilim yuvalarının günün ihtiyaçlarına göre yenilenerek ve zenginleştirilerek düzenlenmesine de darbe vurdu. Bilindiği gibi Halep 2006 yılında İslam Kültür Başkenti seçilmişti. Mevcut bilimsel potansiyeli daha da geliştirilecekti. Bu çerçevede iki proje hazırlanmış, 1752 yılında inşa edilen Ahmediye Medresesi, nadir el yazmaları ve astronomi aletlerine vakfedilmişti. Burada Osmanlılar hakkında yazılan herşeyin hem elektronik hem de yazılı olarak muhafaza edildiği kütüphanesi olan bir Osmanlı Araştırmaları Merkezi ve bir tarih müzesi yapılmaya çalışılıyordu. Aynı şekilde 13. Yüzyılın ortalarında tefsir, hadis, fıkıh ve diğer dini kitaplara sahip bir medrese ve kütüphane olarak kurulan Şerafiyye Medresesi'nde bir el yazmaları ve arşiv merkezi kurulacaktı. Proje için gerekli para ayrılmış, farklı tarihi kütüphane ve mekanlarda bulunan eski kitapların burada toplanmasına başlanmıştı. Kütüphanede 2009 yılı itibariyle 2846 el yazması vardı. Getirilenlerle 10.000'e yakın el yazması ve basılı eser toplanmıştı. El yazmaların en eskileri 12.Yüzyıla dayanıyordu. [37] Burası astronomi alanında Halep'teki en zengin kütüphaneydi. Burada astronomi ile ilgili alet ve enstrümanlar da sergileniyordu. [38]

2003 yılında Irak'ta başlayan savaş, büyük kayıplar getirdi. Milyonlarca insan öldü, ülke içinde yer değiştirdi, başka ülkelere göç etti. Başkent Bağdat'ın bombalanması, eğitim ve araştırma faaliyetlerini çok kısıtladı. Bağdat kütüphaneleri tahribattan etkilenmekle kalmadı, doğrudan hedef oldu. Milli Kütüphane, Kuran Kütüphanesi, Al-Mutasiriya Üniversitesi Kütüphanesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Kütüphanesi, Milli Arşiv birbirinin ardından yakıldı. Halep Üniversitesi, Ocak 2013'te öğrenciler sınavda iken bombalandı. 82 kişi öldü, 192 kişi yaralandı. 2014 yılında Musul şehrini ele geçiren İŞİD, Yunus Nebi Külliyesi'ni yerle bir etti. 1108 yılında kurulan külliye sadece bir ibadethane değildi. Kütüphanesi ve derslikleri de vardı. İŞİD militanları 30.000 öğrencisiyle Irak'ın en büyük ikinci üniversitesi olan Musul Üniversitesi'ni kapattılar ve yıktılar. Üniversite 1967 yılında kurulduğunda, şehirde bulunan 60 özel kütüphanedeki kitaplar üniversitenin kampüs kütüphanesine bağışlanmıştı. Burada bir milyon kitap, tarihi atlas ve elyazması bulunuyordu. Eserler, 80 milyon elektronik belge ile birlikte yakıldı. Orta Doğu'daki en büyük matbaa olarak bilinen üniversite matbaasını da yaktılar. Musul Müzesi ve Kütüphanesi de aynı şekilde yakıldı. Binlerce nadir eser yakıldı veya çalındı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kütüphanenin yakılmasını kınadı. [39]

Orta Doğu'da devam eden savaş, üniversiteler, araştırma merkezleri ve kütüphanelerin yanı sıra daha alt seviyedeki eğitim hayatını da vurdu. UNICEF'in Eylül

37 Mahmud Mısrı, "Halep Vakıf Binalarının Yeniden Etkinleştirilmesi: Şerafiyye Medresesi Örneği", UAHVSB, C.III, s.105-113; Safiyüddin, C.III, s.115-135.
38 Celaleddin Hancı, "Halep Şehrindeki Vakfedilmiş Astronomi Alet ve Enstrümanları Tarif-Niteleme ve Değerlendirme", UAHVSB, C.III, s.137-156.
39 https://en.wikipedia.org/wiki/Destruction_of_cultural_heritage_by_ISIL (Son görülme tarihi: 14.03.2019)

2015'de yayınladığı bir rapora göre, Orta Doğu'da ve Kuzey Afrika'da devam eden çatışmalar ve ayaklanmalar yaklaşık 14 milyon çocuğu okula gitmekten alıkoydu. Bölgede okula gitmeyen 13.7 milyon çocuğun 2.7 milyonu Suriyeli, 3 milyonu Iraklı, 2 milyonu Libyalı, 3.1 milyonu Sudanlı ve 2.9 milyonu Yemenlidir. Çatışmaların başladığı 2011 yılından bu yana Suriye'deki eğitimcilerin dörtte biri -52.000 öğretmen- işlerini kaybettiler. [40] UNICEF'in Eylül 2018'de yayınladığı bir diğer rapora göre, yedi yıldır devam eden savaş Suriye'deki okulların üçte birini kullanılamaz hale getirdi. Büyük bir kısmı yıkıldı veya tahrip edildi, diğerleri yer değiştirmek zorunda kalan ailelere verildi. Bazı okullar da askeri faaliyetlere ayrıldı. [41]

Eğitim ve araştırma kurumlarının yanı sıra kiliseler, havralar, camiler ve kutsal mekanlar da yerle bir edildi. Halep'te Emevi Camisi ve Dara'da Ömer Camisi ilk akla gelenlerdir. [42] Musul'da 1108 yılında yapılan Nebi Yunus Camisi, ibadethane olmanın yanı sıra kütüphane ve sınıflarıyla bir eğitim merkeziydi. 2014 yılında yıkıldı. Yine Musul merkezde 12. Yüzyılda inşa edilen Yeşil Cami 2015 yılında patlatıldı. Al Anhar eyaletinde bulunan Anah Minaresi, Abbasiler döneminde yapılmıştı, 2016 yılında yıkıldı. Humus vilayetindeki tarihi St.Elian Manastırı 2015 yılında yıkıldı. Hıdır İlyas'taki Mar Behnam Manastırı 2015 yılında yıkıldı. Kuruluşu 10. Yüzyıla dayanan St. Markorkas Keldani Katolik Kilisesi de aynı yıl yıkıldı. [43]

Müzeler, kültürel ve arkeolojik sit alanları da bu çatışmalardan etkilendiler. Ninevo'nun %70'i, Nimrud'un %80'i ortadan kaldırıldı. [44] M.Ö. 3. Yüzyılda kurulan Hatra, İpek Yolu üzerinde bir ticaret merkeziydi. Greko-Romen ve Doğu mimarisini birleştirmişti. 2014-17 arasında İŞİD tarafından işgal edildi ve yıkıldı. [45] Kuruluşu binlerce yıl geriye giden Palmira, Roma döneminde Greko-Romen tarzında yeniden inşa edilmişti. Daha sonra duvarları, kapıları, sarayları, tapınakları ve anıt mezarlarıyla bir şehir devleti olarak varlığını sürdürmüştü. Antik şehrin kalıntıları son yıllara kadar görenleri kendine hayran bırakıyordu. UNESCO dünya mirası listesine konulmuştu. İŞİD'in 2015 yılında burayı ele geçirmesi sonucu, sit alanı yok edildi. Antik şehrin direktörü olarak 40 yıl hizmet vermiş arkeolog Halit Esat vahşice öldürüldü. [46]

Prof. Dr. Ömer Turan

Ankara Üniversitesinde yüksek lisans ve Catholic University of Leuven'de doktora eğitimini tamamlamıştır. Balkan Tarihi, Osmanlı Tarihi ve Yenileşme Tarihi çalışma alanları olan Turan, halen Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Tarih Bölümü Başkanılığını yürütmektedir.

40 https://www.theguardian.com/global-development/2015/sep/03/unicef-education-under-fire-middle-east-north-africa-14-million-children(Songörülmetarihi:14.03.2019)
41 https://www.voanews.com/a/education-for-millions-of-syrian-children-in-crisis/4563767.html (Son görülme tarihi: 14.03.2019)
42 https://guides.library.illinois.edu/Syria/CulturalHeritage (Son görülme tarihi: 14.03.2019)
43 https://en.wikipedia.org/wiki/Destruction_of_cultural_heritage_by_ISIL (Son görülme tarihi: 14.03.2019)
44 https://whc.unesco.org/en/news/1632/ (Son görülme tarihi: 14.03.2019)
45 https://news.artnet.com/art-world/isis-cultural-heritage-sites-destroyed-950060 (Son görülme tarihi: 14.03.2019)
46 Palmira'nın hususiyetleri ve burada gerçekleştirilen vahşeti anlatan önemli bir çalışma için bk. Paul Veyne, Palmyra, an Irreplacaple Treasure, Ter. Teresa Lavender, The Chicago University Press, Chicago, 2017.

ACADEMIC HERITAGE IN THE MIDDLE EAST

In the last few years, the wars that have overtaken the Middle East – Iraq and Syria foremost among them – have cost the lives of millions of people and turned the area into a complete disaster zone. According to the United Nations' (UN) numbers, as of March 2018, 5.6 million immigrants from Syria have had to take refuge in various countries within the past eight years. The number of internally displaced has reached 6.1 million people; 13 million receive humanitarian aid, 6 million of whom are children. As of 2017, more than half of the hospitals, clinics, and private health care facilities have either been irreparably destroyed or are only partially operational. Syria was the UN Security Council's (UNSC) most often discussed topic in 2017. In unofficial Council meetings, Syria was on the agenda 33 times. 23 resolutions have been passed since 2012. Alongside a political resolution to the conflict, the UN and sister organizations have continued their humanitarian aid to those displaced internally and outside Syria. [1]

War in the Middle East is not only between uniformed soldiers, it is not only killing people and displacing them – but it is also destroying the cultural heritage of the entire area. Following the destruction of cultural heritage during the Second World War, the Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflicts was signed in 1954. The convention is the first to be signed with regards to the protection of cultural artefacts in the case of conflict. As of September 2018, it has been accepted and ratified by 133 countries. The convention covers the immovable and movable cultural heritage, including monuments of architecture, art or history, archaeological sites, works of art, manuscripts, books and other objects of artistic, historical or archaeological interest, as well as scientific collections of all kinds. Museums, archives and libraries are also included. No matter the owner, harm to any cultural heritage means harm to the common property of humanity. For this reason, cultural heritage, of utmost importance for all the people of the world, requires international protection. [2]

Despite the convention, terrorist groups have been demolishing historical, religious and cultural spaces and buildings, destroying artefacts, and selling movable works to fund their activities. The UNSC forbid the sale of cultural heritage from Iraq and Syria with Resolution 2199 in 2015. In 2017 the UNSC passed another resolution about the destruction and pillaging of cultural heritage. In her evaluation of the resolution, UNESCO president Irina Bokova drew attention to the strategy of cultural cleansing and stated that the deliberate destruction of cultural heritage is a war tactic that aims to tear societies down over the long term. She added that the defence of cultural heritage has become a factor of security and a part of protecting human life. [3]

It is important that cultural heritage in the Middle East is protected and that the UN and sister organizations engage in activities that work to accomplish this. Alongside this, another value in the Middle East should be just as protected as

1 https://news.un.org/en/focus/syria (Last access: 14.03.2019) Keeping in mind that the data is from March 2018, the numbers are likely to be much higher now.
2 http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13637&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (Last access: 14.03.2019)
3 https://news.un.org/en/story/2017/03/554032-building-peace-requires-culture-education-message-historic-un-security-council, (Last access: 14.03.2019)

cultural heritage – academic heritage. There is almost no attention paid to the negative effects of the ongoing wars in the Middle East on academic heritage. Academic heritage is built upon cultural heritage. Science and research along with their institutions and tradition emphasize the concepts of high-level education and libraries. Cultural heritage may be static, but academic heritage/accumulation is dynamic.

Academic accumulation is a whole, comprised of buildings, teachers, researchers, librarians, students, and tradition. The university survives through the traditions that are passed and developed from generation to generation. The founding of the state of Belgium was in 1830. But the Leuven Catholic University in Belgium, where I completed my Masters' and PhD studies, was founded in the 1430s. Every university and academic institution has a tradition and lives that tradition. When that tradition is spoiled, it takes time to recover. We all remember how Grozny, the capital of Chechnya, was destroyed in the war in the recent past. I went to Grozny in 2018, to a conference at Chechnya University. There is not a single sign that a war happened. A new city was established with its skyscrapers, avenues, mosques, museums and parks all done up. The university was re-established with its massive buildings. But gathering the teachers that had been scattered and to repair the chain that had been broken will not be easy. Nor will it be easy to replace the books, documents, and cultural artefacts that were destroyed. There will no longer be an opportunity to be enriched by them and to benefit from them.

The war that has been going on in the Middle East has not just levelled buildings and killed people, it has also annihilated thousands of years of what humanity has accumulated in academic/cultural heritage. The Middle East does not just produce oil. It is also not only the birth place of divine religions. This is a geography that has been the cradle of many civilizations throughout history, shined a light on people, and where those of many different religions, languages, and cultures have lived together. With this view in mind, we will examine the history of the region in four parts and present the academic heritage of the Middle East. My examples will come from Iraq and Syria which I have had the opportunity to visit. I will specifically speak about the centres of education and science as well as libraries.

1) The Pre-Islamic Period

This period covers the centuries between 4000 BC to 7 AD. The area which is bordered by the river Tigris on one side and the Euphrates on the other and is the southeast of Turkey, east of Syria and covers most of Iraq today has been referred to as Mesopotamia. Alongside its environment, this region was the first centre of civilization in the world due to its suitable climate and fertile land. It is the place where the most ancient and biggest civilizations, such as the Sumerians, Babylonians, Assyrians, Akkadians, and Elamites, were born and developed. With different languages and cultures and which developed in various periods and spaces, all of these civilizations are referred to as Mesopotamian civilizations. This chain of civilizations, where the previous influenced the later, continued for nearly

3000 years. From the wheel to the calendar to written law, many inventions are Mesopotamian. They contributed greatly to humanity in the areas of sciences (mathematics, physics, astronomy), belief-ethics, aesthetics and literature.

The writing was invented by the Sumerians. Writing played a central role in the development and spread of intangible sciences. They used symbols appropriate for carving on clay tablets. Hieroglyphics and cuneiform were syllabic writing where each sign would represent one syllable. It is possible to see clay tablets that have reached us today from Sumerian, Babylonian and Akkadian cultures. The big collection in Nineveh comprised of 25,000 tablets as well as the collections in Tal al-Amarna and Nippur have yet to be examined. Writings on the walls of buildings and those that have been recorded on monuments, seals and paintings also contain important information in this sense. Mesopotamian medicine gave credence to magic and oracles and benefited from plants and used alum, ground rocks and minerals in healing. Small to mid-level surgical operations were carried out. Doctors' treatment of patients is mentioned in the Hammurabi codes. Plants and animals were classified and listed, and many cities and world maps were drawn. [4]

The Sumerians used a multiplication system based on the number 60 and standardized measurements and weights. Weight measurements were "shekel" (the larger unit was "mina"), and volume was "log". For example, one "mina" is 60 times one "shekel". 720 times a "log" (12x60) is a "homer". This system of 60 continues to be used in our day in many different areas, foremost among them time and angles. The Sumerians and the Babylonians who followed them established the grounds of mathematics. By using algebra, they were able to solve mathematical equations to the first, second and even third degree; by establishing the principles of geometry, they were able to calculate the areas of 2-D shapes and the volumes of solid objects such as pyramids, cylinders, and cones. Waterways and ziggurats, which we can describe as terraced pyramids, demonstrate the level they reached in the sciences. Modern astronomy was established in Mesopotamia; the transition from mythological and belief-based astronomy to secular and mathematical astronomy occurred here. Their definition of the universe was physical, not metaphysical. They recognized certain planets and constellations, used the lunar calendar, and determined that a week was seven days. [5]

The most ancient written epic of history, Gilgamesh, as well as the epics of Creation and the Flood, were also produced by the Sumerians. The first laws based on ransom and compensation were written in the time of the king of Lagash, Urukagina. The Babylonians, who came after the Sumerians, are most known by the laws of their king Hammurabi. Prepared in 17 BC, half of these laws are about agreements. Just as it happened everywhere else, culture and civilization developed in cities in Mesopotamia. The first known city of the area is Eridu, with a history going back to 8000 BC. The first walled city is Uruk. Damascus, whose establishment stretches back centuries, is the most ancient city wherein people have continued to live without interruption. The city of Ur was the capital of both the Sumerians and the Akkadians. It is thought that Prophet Abraham is from this city. First, a satellite city of Ur, Babel eventually became the capital of Hammurabi's Assyrian Kingdom and amazed with its vastness and richness. [6]

4 Colin A. Ronan, Bilim Tarihi, Dünya Kültürlerinde Bilimin Tarihi ve Gelişimi [Science: Its History and Development Among the World's Cultures], Trans. Ekmeleddin İhsanoğlu & Feza Günergun, TÜBİTAK Yayınları, Second Edition, Ankara, 2003, p.29-38.
5 Ronan, p.38-44; Sevim Tekeli et.al., Bilim Tarihine Giriş [Introduction to the History of Science], 5. Baskı, Nobel, Ankara, 2009, p.6-13.
6 For this period's various Mesopotamian cities, see Antik Dünyayı Şekillendiren Kentler [Cities that Shaped the Ancient World] Ed.John Julius Norwich, Trans. Nurettin Elhüseyni, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2015, p.16-75.

Mesopotamian Civilization eventually spread to Iran, Anatolia, and Egypt. The Hittites, established in the 2000s BC, were those to first use iron. The Hittites and the Egyptians were the first to prepare a written peace agreement. The establishment of the Persian Empire goes back to the 2000s, and the Egyptian Empire even further back. Roman dominion over Anatolia, Syria, and Egypt is also within this period. Under Roman rule, cultural locations were created in specific cities. Advances were made in sciences, law and history. However, it cannot be said that the Romans added much to the science and culture of the time. Perhaps the most important characteristic of Roman presence was that it brought east and west together. Greco-Roman and Semitic cultures met and mingled here. We should also remember the additions made by Judaism and Christianity to science, art and culture. [7]

The ancient sites and works left from Mesopotamian and Roman civilizations in the Middle East remained as they had been up until the last wars. The Muslims who have ruled the area for fourteen centuries did not touch the remnants of culture and belief from civilizations that ruled the area before them.

2) Islamic Period

This period covers approximately 900 years, from the first half of the 7th century up to the 16th century. Some sources refer to this period as Arab Civilization, but keeping in mind the contributions made by other groups, Turks and Iranians foremost among them, it would be more accurate to refer to this period as Islamic Civilization rather than Arab. It is generally divided into two: the Umayyads (661-750) and the Abbasids (750-1517).

The word Jami' (mosque), which means a place of worship in Arabic, and the word Jamia, which means university, come from the same root. In the first centuries of this period, mosques functioned as both places of worship and centres of science. The concept of chair that is still used in universities today is based in this period and culture. Scholars and those with legal expertise (fuqaha) taught in these spaces. The first libraries were also formed within the structure of the mosque. Kings' palaces and the houses of scholars were also places of knowledge in this period.

Today's Iraq and Syria came under Muslim dominion in the first half of the 7th century during the period of the Rashidun Caliphs (632-661). Damascus became the Umayyad centre of administration. Here, during Muawiya's reign (661-680), a Bayt al-Hikma (House of Wisdom) was established, which functioned as a sort of research centre. There was a library open to scholars and students within it, and housed books on hadiths, history, and biographies. Muawiya's descendants developed and enriched this space. [8]

Baghdad became the centre of administration during the Abbasid period. Alongside the scientific activities ongoing in mosques, separate education and science centres as well as libraries were established. Rulers protected scientists and artisans, with viziers and governors following the same route. Building madrasas

7 Maurice Sartre, The Middle East Under Rome, Tr. Catherine Porter, Elizabeth Rawlings, Jeannine Routier-Pucci, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2005, p.274-358. For the situation of Mesopotamia and Syria under Roman rule and the Roman-Sassanid conflict see Peter M. Edwell, Between Rome and Persia, The Middle Euprates, Mesopotamia and Palmyra under Roman Control, Routledge, London, 2008.
8 For more on education, science, and libraries in the Umayyad period see İsmail Yiğit, Emeviler (661-750) [The Umayyads], Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2016, p.209-246.

and libraries and sponsoring scientists was a prestigious tradition of this time. Baghdad had a lively intellectual environment in the first centuries of the Abbasid period. Some Abbasid caliphs adopted Mu'tazila understanding. The founders of Hanafiyya and Hanbaliyya, Abu Hanifa and Ahmed ibn Hanbal respectively, lived in Baghdad. There were also quite a few Shi'a living in the city. Baghdad was a cosmopolitan city, and housed non-Muslim populations as well, including Zoroastrians, Jews, and different sects of Christians. Scholars of Jewish law in the centre of the caliphate pulled in students and scholars from Egypt, Morocco, Italy, Spain, and Byzantium. There were approximately 20 Christian churches and monasteries in the city. [9]

The translations that were carried out during the first century of Abbasid rule (750-850) brought many of the world's important works into Arabic, and great scholars were nourished by these works. Mansur, becoming caliph in 754, wrote to the Byzantine Emperor requesting books on science that would be translated, and the emperor responded by sending him books. During Mansur's time, works from Greek, Latin, Assyrian, Pehlevi and Persian were translated into Arabic. For example, it is known that the book Sind-Hind that was brought from India in 771 and was translated into Arabic contributed greatly to the development of mathematics and astronomy in the Islamic world. During the reigns of Harun Rashid (786-809) and his son Mamun (813-833), scientific works reached a zenith. A paper factory was established in Baghdad, and paper began to be used for writing instead of papyrus. With it now easier to obtain the paper, writing and printing books increased. In a city with approximately 100 bookstores, Bayt al-Hikma became the centre of scientific pursuits. The most important works on philosophy and the sciences were brought from Byzantium, Iran and India and translated to Arabic. There were 47 Greek translators, 16 Persian translators, and 3 Sanskrit translators. Scholars such as Hunayn ibn Ishaq, Yaqub ibn Ishaq, al-Kindi, Muhammad ibn Musa al-Harazmi and al-Allaf engaged in both translations and wrote original works. The library in Bayt al-Hikma came to be comprised of works that were brought to be translated, their translations, and original works. Although it was first established as a centre for translation and a library, this space eventually became a centre for hard sciences and education. [10]

The Hamadanis ruled Mosul and Syria in the 10th century. Hamadani rulers Sayfaddawla and Nasiraddawla sponsored scientists, poets, and artisans. The first science centre of the Islamic world was established in Mosul. It was comprised of a research centre and a public library rich in philosophical and astronomy-related texts. This place became the model for other such centres established throughout the Middle Ages in the Islamic world. The second of these was established in Aleppo by Sayfaddawla. It was recorded that in the library, named Sayfiyya within the Umayyad Mosque, there were 10,000 volumes of books. [11] Baghdad, Aleppo, and Damascus were important centres of science during this period. Farabi, a great philosopher, logician and musicologist born in Turkistan, is referred to as the Second Teacher (Mu'allim al-Sani) of philosophy where Aristotle is the First Teacher, and the First Teacher in music. He wrote approximately 100 works. Following visits to science centres where he was born and then in Iran, Farabi

9 Françoise Micheau, "Baghdad in the Abbasid Era: A Cosmopolitan and Multi-Confessional Capital", The City in the Islamic World, C.I, Gen.Ed. Salma K. Jayyusi, Brill, Leiden, Boston, 2008, p.221-245.
10 While Erünsal states that Bayt al-Hikma did not continue after Mamun's death (İsmail Erünsal, "İslam Medeniyetinde Kütüphaneler", Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi [Islamic History from Birth till Today], C.14, Çağ Yayınları, İstanbul, 1989, p.214-216), Kaya states that its functions continued until the Mongols burned Baghdad down in 1258. Mahmut Kaya, "Beytülhikme", TDV İslam Ansiklopedisi, C.6, 1992, p.88-89.
11 Erünsal, p.225.

came to Baghdad where he stayed for nearly twenty years and penned his most famous works, then later moved to Aleppo, then Damascus, where he passed away in 950. [12]

Science and culture were also greatly valued by the Buyids, who ruled over parts of Iran and Iraq. During the period of Ahudaddawla (978-983), important scholars such as Abd al-Rahman al-Sufi, Abu al-Qasim Antaki, Ali ibn Abbas al-Majusi, Jibril ibn Bahtishu came to the fore in mathematics, astronomy, and medicine. It is alleged that all of the books that had been written until that time could be found in the library Ahudaddawla established in Shiraz. He had a library housed within the hospital he established in Baghdad. It is known that the Buyid vizier Sahib ibn Abbad gathered many of his time's scholars and artists in his palace and that he established an important library in Ray. The science centre established by vizier Abu Nasr Sabur ibn Ardashir in the Kerh area of Baghdad in 993 functioned as both a school and a library. It is also said that this centre was the first endowed madrasa of the Islamic world. The libraries established by vizier Abu Mansur ibn Shah Mardan in Basra and Qiwamaddawla Imamaddin Abu Mansur al-Adil ibn Mafanna in Firuzabad are also famous. [13]

Madrasas are institutions established to engage in educational activities in Muslim societies. Madrasas comprised what today are classified as middle school education as well as university-level learning and research. While religious sciences were taught in most madrasas, some included hard sciences and medical sciences as well. The madrasa established by Nizam al-Mulk, the vizier of the Seljuk Sultan Melikshah, in Baghdad next to the caliph's palace in 1066 was accepted as the first example of these institutions. Due to its founder, this madrasa was referred to as the Nizamiyya Madrasa. Similar types of madrasas were established in certain areas under Seljukid dominion, and were referred to in the same manner. Each of them had their libraries. The Mustansiriyya Madrasa, established in Baghdad in 1233 by the Abbasid Caliph Mustansir, provided education based on the fundamentals of the four Islamic sects. Medicine was also both practised and taught alongside religious sciences. With more than 80,000 books in its library, it was the most important madrasa library in Baghdad after the Nizamiyya. [14]

During the Zengid and Ayyubid periods, Syria experienced its golden age. Nuriddin Mahmud ibn Zengi (1118-1174) commissioned the building of mosques, madrasas, hospitals and caravanserais in Damascus, Homs, Hama, Aleppo and Ba'albak. It is said that at least half of the 42 madrasas built during his reign were commissioned by Nuraddin Zengi. Libraries were integral parts of these madrasas. He had one madrasa built for Hanafis and three for Shafi'is in Aleppo. Six of the eleven madrasas established in Damascus belonged to Zengi. With a special interest in medicine, Zengi had the hospital he established in Damascus equipped with food and medical instruments, and donated the medical books in his library. Scholars of medicine would gather in his presence and debate medical topics. Drawing attention for its size and its doctors of various specialization, the hospital saw the growth of important medical scholars such as Ibn Abu Usaybiah and Ibn Nafis. Ibn Nafis wrote texts on healthy foods, a medical encyclopedia,

12 Mahmud Kaya, "Farabi", TDV İslam Ansiklopedisi, C.12, p.145-162; Alaeddin Jebrini, "Farabi", TDV İslam Ansiklopedisi, C.12, p.162-163.
13 Erünsal, p.226-230.
14 Erünsal, p.219-221.

and commentary on the anatomical information in Ibn Sina's book Qanun. The hospital was used until recently as the Arabic Medical and Science Center. [15]

Madrasas were established in Eygpt, the Hijaz, and Yemen in the Ayyubid period. Nearly all of these madrasas had libraries. During Salahaddin's reign (1171-1193), there were more than 15 madrasas in Aleppo and Cairo and more than 40 in Damascus. The Umayyad Mosque complex housed more than one madrasa and library. The first madrasa in Islamic history that specialized in medicine was established by Reis al-atibba Muhazzabuddin al-Dahwar (d. 1230). The state-supported teachers and students in the madrasa; endowments were also established for this purpose. [16]

In 1260, just before the Mongol invasion, there were 21 Hanafi and 18 Shafi'i madrasas in Aleppo, alongside madrasas such as the Zahiriyya and Sayfiyya, were all sects were taught. [17] In addition to these madrasas in Aleppo, there were personal libraries as well as those in masjids and lodges. [18] There were 36 libraries in Baghdad before the Mongol invasion. Hulagu destroyed all of the educational and scientific institutions of Baghdad, Aleppo, and Damascus. Those scholars who were able to survive escaped to Egypt, and transformed this area into the most important knowledge centre of the Islamic world. [19]

After the Mongol destruction, some works in Baghdad were repaired and some rebuilt by the Ilhanids. However, the city was once again sacked and destroyed following Timur's invasions in 1392/93 and especially in 1401. Nothing from the Abbasids was left standing. After the Mongol invasion, Aleppo and Damascus came under Mamluk control. In this period, Damascus became the second most important city after Cairo. They established nearly 80 madrasas in the city. Counting the previous ones, it is said that there were 150 active madrasas in Damascus, with almost 1000 teachers working in them. Damascus and Aleppo were also completely razed with Timur's invasions. [20]

During the Islamic period, a great civilization was created by making use of both eastern and western cultures and civilizations. One of the most important features of this period was – along with its original creations – its role as a go-between among the ancient civilizations and the civilizations being formulated in the modern world. Christian Europe met Islamic civilization through the Crusades and translations and benefited from the knowledge that had been gathered, and the path to the Renaissance was cleared. [21]

3) Ottoman Period

The Middle East remained under Ottoman rule from the beginning of the 16th century until the First World War. In the previous period, places of worship and education were in the same space. Teachers would establish their circles in certain mosques and teach. This tradition was enriched and continued in the Ottoman

15 Erünsal, p.240-241. 1001 Inventions, Muslim Heritage in Our World, Ed. Salim T S Al-Hassani, Second Edition, Foundation for Science Technology and Civilisation, UK, 2007, p.154-173. For developments in the medical field during this period see Emilie Savage-Smith, "Medicine in Medieval Islam", in The Cambridge History of Science, vol. II, Medieval Science, Ed. David C. Lindberg, Michael H. Shank, Cambridge University Press, 2013, New York, p.139-167.
16 Erünsal, p.233-237. Ramazan Şeşen, "Eyyubiler", TDV İslam Ansiklopedisi, C.12, p.31-33.
17 Abdülkadir Muhammed Hüseyin, "Vakıfların Mezhepler Üzerindeki Etkisi: 'Örnek Olarak Halep Şehri'", Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu Bildirileri, (hereafter UAHVSB, the International Antep-Aleppo Endowments Symposium Papers), C.III, Gaziantep Üniversitesi, İstanbul, 2014, p.17-30.
18 For some of the private and endowment libraries from this period see Hasan Safiyyüddin, "Halep Vakıf Kütüphanesi: Tarihi, Kaynakları ve Yeniden Canlandırılması", UAHVSB, C.III, p.121-122.
19 H. Ahmet Özdemir, Moğol İstilası, Cengiz ve Hülagü Dönemleri [The Mongol Invasion, Genghis and Hulagu Periods], İz Yayıncılık, İstanbul, 2011, p.273-310; Harun Yılmaz, "Dımaşk'ın En Zor Yılı: Sehrin Moğollar Tarafından İşgali (658/1260)", İslam Araştırmaları Dergisi, S.37, 2017, p.71-99.
20 Abdurrahman Acar & Mesut Ergin, "Halep'te Memlüklü Dönemine Ait Medrese Vakıfları", UAHVSB, C.II, p.1-22.
21 Bryan Bunch & Alexander Hellemans, The History of Science and Technology, Houghton Mifflin Company, Boston, New York, 2004, p.94-95.

period. Complexes housing mosques were built. Based on their size, these complexes also included buildings that served scientific, cultural and medical purposes alongside religious constructions. Endowments saw to the continuation of these institutions and services. For example, the shrine of Abdulqadir Gaylani in Baghdad was both a place of worship and a centre of science. Under the orders of Sultan Suleiman the Lawgiver (Qanuni), Mimar Sinan rebuilt this space in the 16th century with an additional mosque, library and guesthouse. Similarly, during the Qanuni period, libraries were established in the shrines of Asitana Al-Ali and Musa Kazim in Baghdad. [22]

When the Ottomans conquered Aleppo, there were eight madrasas from the Ayyubid period alongside other religious buildings. The most well-known of these was the Halawiyya and Sultaniyya Madrasas. [23] These madrasas continued with their activities during the Ottoman period. New madrasas were established. In the previous period, there had been an initiation of endowments to support these institutions of education and culture. In the Ottoman period, these types of activities were almost entirely carried out through endowments. Endowments not only established mosques and madrasas, but they also funded the construction of bridges, roads, shops, inns, wells and even mills. Cities such as Han al-Yunus, Akka, Sa'sa, Jisr ash-Shughour, Idlib, Qatifa, and Quneitra were established through endowments. [24]

Administrators who came to Aleppo ensured the continuity of services for the good of the people by establishing new endowments. For example, appointed as governor of Aleppo in the 1550s, Dukagin Mehmed Pasha's endowments occupied an important space in the city's social and cultural life. Educational institutions were included in these as well. [25] A madrasa established by Husrav Pasha between 1544-45 and the madrasa established by Shaban Agha (a muhassil al-amwal, tax collector) in 1674-75, called the Shabaniyya Madrasa, was done similarly. For his madrasa, where religious education was provided, to continue, Shaban Agha established an endowment and dedicated resources to it and specified how the revenue generated was to be used. One such specification was that students enrolled in the madrasa be from outside Aleppo. [26]

Evliya Chalabi, upon visiting Aleppo in 1671/72, describes the city's grandeur and richness in the following manner: it has 70 inns and seven caravanserais. The number of shops in its central market is 5700. There are 61 mosques, 176 lodges, six soup kitchens, and two hospitals. As educational institutions, there are 61 madrasas, 17 hadith schools, 7 Qur'an schools, and 217 children's schools. [27]

By the middle of the 18th century, the number of madrasas in Aleppo is 31. While there are only one or two teachers in each of these madrasas, this number is important. The Ahmadiyya Madrasa, built in this period, had a library that was comprised of more than 3000 books alongside its teachers and students. If we keep in mind that during this period books were copied by hand and thus duplicated, meaning it was a very expensive process, it should be possible to understand the value of this number even more. There were those knowledgeable in sciences other

22 Erünsal, p.265.
23 Kemal Hakan Tekin, Halep'teki Osmanlı Dönemi Dini Eserleri [Ottoman Period Religious Works in Aleppo], Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Unpublished PhD Thesis, Kayseri 2008, p.21, 31-39.
24 Abdüimun'im Zeynuddin, "Osmanlı Döneminde Halep'te Vakıfların Gelişimi: Dukagin Mehmed Paşa Vakıfları", UAHVSB, C.III, p.31-33.
25 Zeynuddin, p.33-42.
26 Abdüsselam Raǧıb, "Halep Şabaniye Medresesi", UAHVSB, C.III, p.73-84.
27 Evliya Çelebi, Seyahatname (Hatay-Suriye-Lübnan-Filistin), Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982, p.121-123.

than religion, especially medicine and astronomy. However, it should be stated that this was not a time of great scientific and intellectual advancement. Some Christians brought a printing press to the city in 1704, but printing was limited to religious texts only. After a while, printing was stopped and the press was moved to Lebanon to be used for the same purpose. [28]

The records of the existence and activities of endowments in the Ottoman Empire were put in archival notebooks (hurufat defteri). In records from the 18th and 19th centuries in these notebooks, there is mention of 47 madrasas and 21 schools in and around Aleppo. [29]

Data on the situation of education and science in the later Ottoman period can be found in annual records (salname). When we take up the annual records from Baghdad, Mosul and Aleppo, the region shows that madrasas are still active, but both the number of madrasas and the students attending them has decreased. They provide religious education using completely traditional methods. The feature of this period is that in contrast with previous centuries, education has become widespread. Both the state and non-Muslim communities, as well as Catholic and Protestant missionaries, began establishing schools at elementary, middle and high school levels with girls attending schools as well. Girls and boys attended separate schools. Industrial schools, military and civilian middle schools draw attention. To ensure capable teachers for middle and elementary schools, a School for Teachers (dar al-muallim) was established in Baghdad and Damascus each. Each religion and sect had its own schools. For example in Aleppo, alongside Muslim schools, there were schools for Roman Orthodox boys and girls, Catholic Roman boys and girls, Armenian Catholic boys, Assyrian Catholic, Maruni boys, Gregorian Armenian boys and girls, Protestant boys and girls, and Jewish boys and girls. This situation demonstrates the multiculturality of the period. Despite being controlled by Muslims for more than a thousand years, non-Muslim communities continued their presence in all their colours and variety. Alongside non-Muslim locals, Christian missionaries were also present. In Aleppo, Catholic missionaries began their activities after receiving permission in the following years: Franciscans in 1571, Capuchins in 1623, Jesuits and Carmelites in 1625. [30] Protestant missionaries arrived at the beginning of the 19th century. Non-Muslim communities were in a better situation with regards to schooling and education compared to Muslim communities. Towards the latter period of the Ottoman Empire, Aleppo's population was approximately 100,000. 70% of this population was Muslim and 30% non-Muslims. The number of Muslim children in schools was 3093, while non-Muslim children were 2280. [31]

As of 1908/09, the number of books in the libraries in Aleppo was as follows: the Ahmadiyya Madrasa Library (1467), Osmaniya Mosque Library (1242), Mavlavihana Library (1228), Umayyad Mosque Library (807), Bahaiyya Madrasa Library (70), Ismailiyya Madrasa Library (51), Qurnasiyya Madrasa Library (21). [32] Fahuri presents around 10 libraries from Aleppo, some from pre-Ottoman times and some built during the Ottoman reign, and relates the story of these historical libraries and books up till the latest years. Some were built as separate libraries while others were housed within madrasas or lodges; aside from these he also simply lists 7 other libraries. [33]

In the later Ottoman period, educational institutions fell behind the times. Using the situation to their advantage, many foreign and missionary schools were established in Syria and Palestine to educate non-Muslim children according to their understanding. Because of the advanced education and European languages offered in these schools, it was not only non-Muslims who sent their children but Muslim families as well. To stem this tide, the Ottoman state began a program for education in Syria especially. Within this framework, there were initiatives to open a school for teachers, transform preparatory schools to industrial and agricultural schools, teach French in schools and establish a school of medicine in Damascus. [34]

We observe two higher education institutions established by way of the state in the later Ottoman period in the Middle East. The first of these is the School of Law established in Baghdad in 1908. Providing four years of education, the school had one principal, seven teachers, and 252 students as of 1911. [35] The second was the School of Medicine established in Damascus in 1903, with 25 students. The aim was to not abandon the field to the schools of medicine established by Catholic and Protestant missionaries in Beirut and to provide for the medical needs of the region's people and soldiers. A library was also established comprised of books on medicine and pharmacology. Putting the education provided on hold with the start of the First World War, the school was moved to Beirut in 1916. The building of the school in Damascus was used for long years by the Arab Medical Institute. [36]

4) Post-Ottoman Period

This period covers the approximately 100 years from First World War to today. In this period, nearly the entire Middle East came under the mandate of the UK and France, with countries gaining their independence later on.

The first faculties and universities to be opened in Iraq claim that they are continuations of previous educational institutions. Iraq's first state university, Baghdad University, was established in 1956. However, the university's Faculty of Islamic Sciences gives 1067 as its year of establishment. The Law School is a continuation of the School of Law that had been founded in 1908. The Mustansiriyya University established in 1963 in Baghdad takes its origins back to 1227, to the madrasa established by the Abbasid Caliph Mustansir. In Syria, Damascus University – established in 1923 – is the first modern higher education institution of this period. Other state universities include Aleppo University, Tishreen University, Al-Baath University, Al-Furat University, Syria Open University, and Hama University.

28 Abraham Marcus, The Middle East on the Eve of Modernity Aleppo in the Eighteenth Century, Columbia University Press, New York, 1989, p.237-247.
29 Adnan Tüzen & Samettin Başol, "Hurufat Defterleri Kayıtlarına Göre Halep Vakıfları, Halep Vakıflarına Toplu Bir Bakış", Yayınlanmamış Sempozyum Bildirisi, Halep, 2009. The relevant schools and madrasas are as follows: Akreb Mahallesi Mektebi, Atabey Medresesi, İbni Fakımış Medresesi, Şuaybiye Medresesi, Beşbin (Beşik) Bey Mescidi ve Mektebi, Acemiye Medresesi, İlmiye Medresesi, Tanrı Vermiş Medresesi, Beşikiye Mektebi, Asruniye Medresesi, İskender/İskenderiye Medresesi, Tethiriye Medresesi, Çukur Kastal mahallesi Mektebi, Aşuriye Medresesi, Kalkasiye Medresesi, Tummaliye Medresesi, Eşbakiye Mescidi kurbunda Mektep, Benilaşâyir demekle ma'ruf Habeşiye Medresesi, Karnasiye Medresesi Camii, Zeyniye Camii Medresesi, Hacı Hasan Rukaba Mektebi, Beyaziye Medresesi, Kırtasiye Medresesi, Halilürrahman Mektebi, Doğaniye Medresesi, Koca Hasanoğlu Medresesi, Kadı Zeyneddin eş-şehir Sefahiye Mektebi, Doğmuşiye Medresesi, Kürd Hüseyin Ağa Medresesi, Koca Hasan Bey Mektebi, Ecdadî Ali Çelebi ve Çerdükiye Medresesi, Marufiye demekle meşhur Şirince Medresesi, Kurd Bey Hanı Mektebi, Eşrefiye medresesi, Medresetü'l-Kenâniye Mescidi, Mektebü'l-Ömeri, Ezguniye Medresesi, Meşâdinciye Medresesi, Mimar Mektebi, Ezguniye Medresesi, Mukaddemiye Medresesi, Nasır Efendi Mektebi, Fağmaviye Medresesi, Nasıruddin Medresesi, Oğulmuş Mektebi, Ferdaniye Medresesi Camii, Nasruniye Medresesi, Rakaban Mektebi, Ferrahin Medresesi Camii, Ömeriye Medresesi, Rakbanoğlu Mektebi, Hacı Şaban Ağa Medresesi, Saidiye Medresesi, Sahibiye Mektebi, Halaviye Medresesi, Sahibiye Medresesi, Suk-ı Sibaat Mektebi, Hammaliye Medresesi, Salahiye Medresesi, Suk-ı Sibağî'de Mekteb-i Şerif, Medresetü'l-Kuddamiye/Hüddamiye, Sultaniye Medresesi, Tayluniye Mektebi, Haşabiye Medresesi, Şaban Ağa bin Ahmed Medresesi, Zaferiye Mektebi, Hüsrev Paşa Medresesi, Şabaniye Medresesi.
30 Andre Raymond, Arab Cities in the Ottoman Period, Ashgate Variorum, 2002, p.91.
31 Cengiz Eroğlu, Murat Babuçoğlu, Mehmet Köçer, Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Halep, Global Strateji Enstitüsü, Ankara, 2007, p.45, 68, 552-568.
32 Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Halep,.p.612.
33 Mahmud Fahuri, "Osmanlı Döneminden Günümüze Kadar Halep'teki İslami Vakıf Kütüphaneleri", UAHVSB, C.III, p.85-89.
34 Osmanlı Belgelerinde Suriye, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2013, p.386-417.
35 Cengiz Eroğlu, Murat Babuçoğlu, Mehmet Köçer, Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Bağdat, Global Strateji Enstitüsü, Ankara, 2006, p.257-258.
36 For more information on the school in question see Ekmeleddin İhsanoğlu, Suriye'de Modern Osmanlı Sağlık Müesseseleri, Hastahaneler ve Şam Tıp Fakültesi, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999, p.35-65.

The war also impacted the renewal and rejuvenation of historical culture and science centres according to the needs of the day. As is known, Aleppo was chosen as the Capital of Islamic Culture in 2006. Its present scientific potential was going to be further developed. Two projects were prepared within this framework, and the Ahmadiyya Madrasa, established in 1752, was endowed for the collection of rare manuscripts and astronomy instruments. There was an attempt to establish an Ottoman Research Center and a history museum where everything written about the Ottomans would be kept in a library in both written and electronic format. Similarly, the 13th century Sharafiyya Madrasa, which had a madrasa and a library with books comprising topics on commentary, hadith, Islamic law and other religious topics, was going to be established as manuscripts and archival centre. The necessary funds for the project were set aside and there was a start at gathering the old books that were in different historical libraries and places. As of 2009, there were 2846 manuscripts already present in the library. With those brought, there were nearly 10,000 manuscripts and printed works. The oldest of the manuscripts dated back to the 12th century. [37] This was the richest library on astronomy in Aleppo. There were also instruments and equipment related to astronomy being displayed there. [38]

The war that began in 2003 in Iraq brought deep losses with it. Millions of people died, many were internally displaced or had to migrate elsewhere. The bombing of the capital Baghdad greatly limited educational and research activities. Not only were Baghdad libraries damaged, but they were also directly targeted. The National Library, Qur'an Library, al-Mutasiriyya University Library, Faculty of Fine Arts Library, and the National Archives were burnt, one after the other. Aleppo University was bombed in January 2013 while students were taking exams; 82 people died and 192 were wounded. Overtaking the city of Mosul in 2014, Daesh destroyed the Yunus Nabi Complex. The complex, which had been established in 1108, was not just a place of worship – it also had a library and classrooms. Daesh militants shut down and burnt Mosul University, Iraq's second-largest university with 30,000 students. When the university had been established in 1967, the books found in 60 private libraries had been donated to the university's campus library. There were nearly a million books, historical atlases, and manuscripts. These works were burnt alongside 80 million electronic documents. They also burned what is known as the biggest printing press in the Middle East. The Mosul Museum and Library were similarly burned down. Thousands of rare works were burnt or stolen. The UNSC condemned the burning of the library. [39]

The ongoing war in the Middle East has impacted education in general, not just universities, research centres and libraries. According to a report published by UNICEF in September 2015, the conflicts and uprisings occurring in the Middle East and North Africa have prevented approximately 14 million children from attending school. Of the 13.7 million children who cannot go to school, 2.7 million are Syrian, 3 million Iraqi, 2 million Libyan, 3.1 million Sudanese, and 2.9 million are Yemeni. As of the start of the conflict in 2011, a fourth of educators in Syria – 52,000 teachers – have lost their jobs. [40] In another report published by UNICEF in September 2018, the 7-year long war in Syria decommissioned a third of all

37 Mahmud Mısrı, "Halep Vakıf Binalarının Yeniden Etkinleştirilmesi: Şerafiyye Medresesi Örneği", UAHVSB, C.III, p.105-113; Safiyüddin, C.III, p.115-135.
38 Celaleddin Hancı, "Halep Şehrindeki Vakfedilmiş Astronomi Alet ve Enstrümanları Tarif-Niteleme ve Değerlendirme", UAHVSB, C.III, p.137-156.
39 https://en.wikipedia.org/wiki/Destruction_of_cultural_heritage_by_ISIL (Last access: 14.03.2019)
40 https://www.theguardian.com/global-development/2015/sep/03/unicef-education-under-fire-middle-east-north-africa-14-million-children (Last access: 14.03.2019)

schools in Syria. Many of them were damaged or destroyed, and others were given over to the use of internally displaced families. Some schools were also set aside for military purposes. [41]

Aside from educational and research institutions, churches, synagogues, mosques and other holy places were also razed to the ground. The Umayyad Mosque in Aleppo and the 'Umar Mosque in Der' a are the first to come to mind. [42] The Nabi Yunus Mosque, established in 1108 in Mosul, was both a place of worship and an educational institution with a library and classrooms. It was destroyed in 2014. Found in the centre of Mosul, the Green Mosque – built in the 12th century – was blown up in 2015. The Anah Minaret, built-in Abbasid times, found in Al-Anhar state, was demolished in 2016. St Elian Monastery in Homs was destroyed in 2015. The Mar Behnam Monastery in Khidr Ilyas was wrecked in 2015. The St. Markorkas Chaldean Catholic Church, going back to the 10th century, was destroyed in the same year. [43]

Museums and cultural and archaeological sites were also devastated by these conflicts. 70% of Nineveh and 80% of Nimrud was wiped out. [44] Hatra, established in 3 BC, was a centre of commerce along the Silk Road, a city that combined Greco-Roman and Eastern architecture. It was occupied by Daesh between 2014-17 and demolished. [45] Palmyra, whose establishment goes back thousands of years, had been rebuilt in the Greco-Roman style during the Roman period. Later, it continued its existence as a city-state with its walls, doors, palaces, temples and mausoleums. The remains of the ancient city continually amazed visitors; it was on UNESCO's World Heritage list. As a result of Daesh capturing this area in 2015, it was also destroyed. Khaled al-Asaad, an archaeologist who served for 40 years as the director of the ancient city, was brutally murdered. [46]

Prof. Ömer Turan

He completed his M.A. from Ankara University and PhD from Catholic University of Leuven. His area of interests are Late and post-Ottoman Balkan history; Turkish minorities in the Balkans; Protestant missionary activities in the Ottoman Empire and Turkey; 18th and 19th centuries Ottoman chronicles; contemperory Turkish history. He is chairman of Department of History, Middle East Technical University.

41 https://www.voanews.com/a/education-for-millions-of-syrian-children-in-crisis/4563767.html (Last access: 14..03.2019)
42 https://guides.library.illinois.edu/Syria/CulturalHeritage (Last access: 14.03.2019)
43 https://en.wikipedia.org/wiki/Destruction_of_cultural_heritage_by_ISIL (Last access: 14.03.2019)
44 https://whc.unesco.org/en/news/1632/ (Last access: 14.03.2019)
45 https://news.artnet.com/art-world/isis-cultural-heritage-sites-destroyed-950060 (Last access: 14.03.2019)
46 For an important work detailing Palmyra's features and the brutality that occurred here see Paul Veyne, Palmyra, an Irreplaceable Treasure, Ter. Teresa Lavender, The Chicago University Press, Chicago, 2017.

ORTA DOĞU'DA İSLÂM MEDENİYETİ

ISLAMIC CIVILIZATION IN THE MIDDLE EAST

Dr. Öğr. Üyesi F. Cangüzel Güner ZÜLFİKAR
Üsküdar Üniversitesi, Öğretim Üyesi
Uskudar University, Academician

Orta Doğu Neresidir?

Bu makalede, Müslümanların kurduğu medeniyetlerin farklı coğrafyalardaki başarı veya buluşları örneklendirilirken, öncelik Orta Doğu'ya verilecektir. Ancak, sorulması gereken ilk soru, Orta Doğu'nun neresi olduğudur? Bu bölgenin konumunun belirsizliği ve yerinin tam tanımlanamayışı veya tanımlayanların kimliği; târihî, siyâsî ve coğrafî açıdan doğrudan doğruya günümüzün sorunlarıyla ilgilidir. İnsan hayatının, bölgedeki yer altı ve üstü zenginliklerin, bütün kaynakların sömürülerek yok edilişi üzerine yapılabilecek farklı tarih okumaları mümkündür.

Orta Doğu terimi ne zaman ve kim tarafından literatüre eklenmiştir? Orta Doğu olarak isimlendirilen bölgenin sınırlarının nasıl tanımlandığı ve tanımlayanların kimliği de ayrıca önemlidir. Bu tabirin ilk defa **20. yüzyıl başlarında** İngilizce olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanıldığı görülür. Kısa bir süre sonra diğer Avrupa lisanlarında, 20. yüzyıl sonlarına doğru da Ortadoğu ülkelerinin dillerinde kullanılmaya başlandığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki haritalardan [1] görüleceği üzere, Orta Doğu bölgesinin coğrafî konumlandırması zaman içinde farklılıklar gösterir. İlk defa 1902'de ABD'li küresel donanma stratejisi uzmanı **Alfred Thayer Mahan**, Görsel 1.b'deki haritada işaretli bugün Uzakdoğu dediğimiz yerden, gene bugün Yakındoğu dediğimiz Balkanlara kadar olan bölgeyi Orta Doğu olarak tanımlamıştır. Fakat zamanla, 20. asrın ortalarında Orta Doğu daha Batı'ya kaydırılmıştır; Görsel 1.d'deki haritada Doğu'da Pakistan'dan Batı'da Fas'a dek olan bölge bu sefer Ortadoğu olarak isimlendirilir.

Görsel 1. Farklı zamanlarda Orta Doğu olarak telakki edilen coğrafyaları gösteren haritalar

Dünya üzerinde sadece bir coğrafî bölgenin kapsadığı alan dahi Batılılarca bu kadar tartışılırken biz Orta Doğu'yu nasıl konumlandırmaktayız? Kendi tanımladığımız Orta Doğu haritasını göstermek üzere yapılan aramalarda ne yazık ki, istenildiği gibi Türkçe ve uygun kapsayıcılıkta bir harita bulunamamıştır. İslâm Medeniyetinin başlangıç noktası Mekke ve Medine şehirlerinin olduğu Hicaz bölgesidir. "Üç büyük kıtanın kesişme noktasında, buralardaki etki ve tepkilerin merkezi durumundaki Arabistan, bu üç kıtada yaşayanları ve onların âdetlerini, diğer ülkelerden çok daha iyi bilirdi. Gerçekten, eski insanlar Mekke'yi "dünyanın göbeği" diye adlandırmışlardır" (Hamidullah, 2015, s. 36). Görsel 1.'deki haritalar İslâm Medeniyetinin kapsama alanını da tam anlamıyla tanımlamamaktadır.

Bir harita okuması yapıldığında bile görünen odur ki, söz konusu coğrafyaya verilen isim dahi siyâsî otorite bağlantısında zaman içerisinde değişebilmektedir. Tarih okumalarında beşerî ve siyâsî coğrafyanın gözden uzak tutulmaması gerekir.

1 Orta Doğu haritalarının gösterimi bu farklı konumlandırmalarıyla Prof. Charles Kurzman'ın Orta Doğu'yu öğretmek üzere hazırladığı sınavdan kendisinin yazılı izniyle alınmıştır. http://kurzman.unc.edu/teaching/teaching-the-middle-east/?utm_content=buffer010e4&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer Son erişim tarihi: 15 Eylül 2019.

Yazının konusu, sınırlarının hâlâ tartışıldığı bir coğrafya üzerinde İslâm medeniyetinin insanlık âlemine ve dünyaya ne getirdiğini ve ne sağladığını târihî açıdan sorgulamaktır. Yukarıdaki haritalarda **Endülüs** gösterilmemiştir. 8. asrın başlarında dünyada hayranlık uyandıran insanlık vasıflarının yaşandığı Endülüs tarihten silindiği gibi beşerî, kültürel ve matematik coğrafyadan da silinmiştir. Orta Doğu, **20. asrın paradigması** haline gelmiştir. Yeraltı ve yer üstü zengin kaynaklarıyla iştah kabartan bu bölge en keskin hatlarıyla "cetvel-kalem" 1915 **Sykes-Picot** anlaşması ile haritada resmen çizileli beri "huzur" kelimesi de bölge için sadece sözlükte geçen bir kavrama dönüşmüştür.

Medine: Hukuk ve Medeniyet

Hz. Muhammed'in Kur'ân-ı Kerîm ahlâkıyla yaşayışı, dünyada âdil ve eşitlikçi bir toplumun inşâsına örnek teşkil eder. İslâm medeniyeti bu iman ve yaşama üslûbundan kaynaklanmıştır. Tevhid ilkesi etrafında vahye dayalı hayat tarzını ortaya çıkartan Müslüman anlayışının kurduğu medeniyet, birlik için farklılıkları hoş görerek kabullenir.

Mekke'den Yesrib şehrine (Medine) mîlâdî 622 senesinde göç eden Hz. Muhammed'in hicreti, ilk Müslüman şehir devletinin kurulmasının ve Müslümanların takvim senesinin de başlangıcıdır. Hz. Peygamberin 632'de vefatından sonra üç sene içerisinde Müslümanlar Arabistan yarımadasının kuzeyinde peş peşe büyük ve önemli şehirleri fethetmişlerdir. Müslümanların bu fetihlerin tamamını devrin silahlarıyla gerçekleştirmedikleri, gittikleri yerlerdeki insanların gördükleri uygulamalardan etkilenerek Müslümanlığı seçtikleri anlaşılmaktadır.

Peygamberin dînî ve siyâsî önderliğinde, Müslümanların medeniyet tesisi ilk defa bugün Arabistan yarımadası dediğimiz coğrafyada başlamıştır. Hz. Muhammed'e vahiy gelmezden önceki Mekke'de adâlet, hak, hukuk yoksunluğu ve ahlâkî yozlaşmanın getirdiği toplumsal başıbozukluk vardı. Mekke'nin toplum yapısı kan bağlarıyla tanımlanan hiyerarşik katmanlıydı. Mekke'de özellikle dul kadınlar, yetim çocuklar ve kan bağları güçlü/zengin bir kabileye mensup olmayanlar zor durumdaydı. Hz. Muhammed hukuk zemininde ayrım yapmaksızın insanların can, mal, ırz ve namus güvenliğini sağlayan ilk Müslüman şehir devletinin temellerini atarak medenîleşmenin de sadece hukuk çerçevesinde söz konusu olabileceğini göstermiştir.

Hz. Muhammed, hicretin akabinde şehrin sınırlarını sınır taşları diktirerek tespit ettirmiştir (Hamidullah, 2015, s. 170-171). Şehrin sınırları belirlendikten sonra bu sınırların içi Hz. Peygamber tarafından "harem/korunaklı yer" olarak ilân edilmiştir. Hz. Peygamber, kendisine 'İslâm'ı din olarak seçenlerin ve Müslüman olanların isimlerinin getirilmesini' istemiştir (Okiç, 1958-59, s. 13). Medine nüfusunun on bin kadar olduğu, bunların 1.500'ünün Müslüman, 4.000'inin Yahudi ve 4.500'ünün de putperest Arap olduğu belirlenmiştir.

Nüfus sayımı sonrası, ashâbı ve gayrimüslim komşularıyla istişâre neticesinde ve hep birlikte yapılan değerlendirmelere dayanarak, bir şehir devleti kurulması kararlaştırılmıştır. Bilâhare, devletin anayasası hazırlanmıştır. Medine Anayasası, bu

ilk İslâm devletinin ve hatta dünyada bir devletin ilk yazılı anayasası olmak hüviyetini taşır (Hamidullah, 2015, s. 167-168). Bu sözleşme "kitap" olarak adlandırılmıştır. Medine Anayasası ile idârî, siyâsî ve dînî bütün ilişkiler düzenlenmiştir. Buradaki önemli nokta; Peygamberin hukuk çerçevesinde ilk şehir devletini kurması dolayısıyla ümmetinin hem mânevî önderi, hem de devlet lideri olmasıdır.

Medine Anayasası, *"Bismillahirrahmanirrahim! Biz size Allah'ın Resulü sıfatıyla bu belgeyi yazıyoruz"* diye başlar. Medine Vesikası da denilen bu sözleşmenin en dikkati çeken maddelerinden biri; Medine şehrinin sınırları dâhilinde yaşayanların, şehrin dışına da çıksalar Medine'ye mensubiyetleri sebebiyle Müslümanlar tarafından korunacaklarına dair teminat verilmiş olmasıdır. Hz. Peygamberin hazırlattığı Medine Anayasası, bu şehir devletinde yaşayanların "can, mal, ırz, namus, emniyet ve adâlet" gibi en temel insan haklarını garanti altına alan ilk belge niteliğindedir. Hz. Peygamber, Medine'de yaşayan gayrimüslimlerin dinlerine göre hayatlarını sürdürmelerine izin vermiş, onların zorla din değiştirmelerini istememiştir.

Bu sözleşme özellikle "adâletin dağıtım ve uygulanması" konusunda da gerçek bir devrim niteliği taşımaktadır (Hamidullah, 2015, s. 169). Bu sûretle daha önce hiç duyulmamış bir şekilde kabile anlayışı yeniden şekillendirilmiştir. İslâm ümmeti / milleti hiç bir ırk, dil, renk ayrımı gözetmeden dünya ve kâinât anlayışı ekseninde bir toplumsal sözleşme ile bireyin hür iradesini tanıyan yeni bir birlik / tevhid anlayışını kurumsallaştırmıştır. Medine anayasası müşrikleri oldukça rahatsız etmiştir. Müslümanlar açısından ise Mekke'li müşrikler Medine'ye saldırırsa şehirdeki müşriklerin saldırganlarla birleşerek kendilerine karşı harekete geçme ihtimali tedirginlik sebebidir. Medine'deki müşrikler de Hz. Muhammed ile anlaşmaları sebebiyle kendilerini Mekke'li müşriklerin tehdit edeceğine dair endişe duymuşlardır. Bütün bunlara rağmen, Hz. Peygamber, "bir arada yaşama" kültürünü yerleştirmek için Mûsevî ve müşrik Arapların da itimatlarını kazanmak üzere gereken bütün tedbirleri almıştı.

Medine'de hicret sırasında tarım ekonomisi vardı, henüz tam şehirleşmemişti. Hz. Muhammed tarafından, şehrin Müslümanlaşması ve kentleşmesi eş zamanlı olarak teşvik edilmişti. Medenî hayatta yönetimin üç temel unsuru olan adliye, askeriye ve maliye, sistemli bir şekilde tertip edildikten sonra; Hz. Peygamberin mescidi, Mescid-i Nebevî, şehrin merkezi yapıldı. Şehrin bayındırlık faaliyetleri; yollar, suyolları ve sosyal tesislerin inşası yanında sağlık hizmetleriyle hız kazandı. Hz. Muhammed Cennet-i Bakī adı verilen şehir kabristanını da yaptırdı. Medine, zaman içerisinde fetihlerle elde edilen gelirlerle daha da gelişti ve güzelleştirildi.

Mekke döneminde nâzil olan vahiy "Allah'ın yaratıcı gücünü, Allah'ın birliğini, Allah'ın tekliğini, ölümden sonra yeniden dirilişi, ahireti ve vahye dair tecrübeleri" vurgulayan âyetleri kapsarken, Medine döneminde nâzil olan âyetler hukuk ve ilgili kanun meselelerini, Hz. Mûsâ gibi önceki peygamberlerin karşılaştıkları zorluklar üzerine düşünmek/hatırlatmak gibi konuları esas almıştır.

İslâm dininin temeli okumak üzerine kuruludur. İlk gelen vahiy, bilindiği üzere, "ikra! - oku!" (Alak, 96:1) der. Yazmak ve kayda geçirmek de İslam Medeniyetinde oldukça önemlidir. Kur'ân'da; ısrarla, verilen bir borcun detaylı olarak mutlaka yazılma-

sı (Bakara, 2: 282-283), kölelikten âzatlığın yazılı olarak mukavele halinde belgelenmesi (Nûr, 24: 33) konularında âyetler vardır. Okumak ve yazmak hep teşvik edilmiştir. Bedir Savaşı'nda Müslümanların aldığı esirlere, belirli sayıda Müslümana okuma yazmayı öğretmeleri karşılığında hürriyetlerini kazanma fırsatı verilmiştir.

Hz. Ali'nin 661'deki şehâdetinden 750 senesine dek Emevî hanedanı, 750 senesinden 1258'deki Moğol istilâsına kadar da Abbâsî hânedânı İslâm Devletinin idaresinde hüküm sürmüştür. İman, İslâm ve İhsan temelli hukuk çerçevesinde yaşadıkça Müslümanlar Allah'ın ilk "Oku!" emrine uyarak bilim, tıp ve teknolojide çığırlar açmışlardır. İslâm medeniyeti, 8. asrın ortalarından 13. asrın sonuna kadar Atlas Okyanusundan Çin Seddine uzanan bir sâha üzerinde rakipsiz bir hükümranlık kurmuştur. (Bammat, 1963, s. 363)

İslâm Medeniyetinin Tezâhürleri

İslâm Medeniyetinin kaynakları, Kur'ân-ı Kerîm ve Allah'ın insanlığa gönderdiği elçisi Hz. Muhammed'in hadisleriyle sünnetidir. Kur'ân-ı Kerîm doğrudan veya dolaylı olarak İslâmî tahsilin en büyük disiplinlerinin ortaya çıkıp yükselmesine ve her birinde literatürün gelişerek yayılmasına vesile olmuştur. Hadis (Peygamberin söyledikleri) veya Hz. Muhammed'in yolu anlamında Peygamberin sünneti hadislerinde söylediğinin vücut bulmuş haliyle yaşayışı, Kur'ân-ı Kerîm'in otoriter bir yorumudur.

Kur'ân metninin tam ve kesin doğru anlaşılmasıyla Arap dilinin ilimleri (dilbilgisinden belâgate) gelişmiştir. Kur'ân bütün bilimlerin gelişmesine yazılı hale geçirilmesiyle de ayrıca hizmet etmiştir. İslâmî bilimlerin ortaya çıkışında bilimin toplum için rolü ve konumunu tanımlamakta İslâm dini esastır. Fakat din, bilimin kavramsal / bilişsel içeriğini tanımlamaz. Dînî tezler bilimin dinden ayrı olduğunu savunmuştur. Sonuçta, değerlerden bağımsız veya ahlâken tarafsız bir bilimsel bilgi hiçbir kültüre münhasır olmaksızın gelişebilmiştir (Dallal, 1999, s. 157). Dînî bilgiden ayırmak üzere, bilimler için, genellikle "bilimler bütün milletler arasında paylaşılır" ilkesi kabul edilmiştir. Kültürel tarafsızlık ideali yeni evrensel bilimsel kültürün lisanı olarak Arapçanın kullanımıyla artmıştır. Müslümanlar bilimi uluslararası ve bütüncül olarak kabul etmiş, kendilerinden önceki tüm bilimsel gelenekleri devralarak yeni bir kıvama dönüştürmüşlerdir.

Kur'ân-ı Kerîm, İslâm hukuku ve kanunlarıyla teorisinin de gelişmesini sağlamıştır. Temel teolojik meseleler haliyle Kur'ân'da belirli âyetler çerçevesinde merkezlenmiştir.

Tarih yazıcılığı da Kur'ân'ın dînî tarihe bakışını dikkatle ele almak gayesiyle başlamıştır. Bu okuyuşa göre, ilâhî çağrıyı ilk getiren Hz. Âdem ve sonuncusu da Hz. Muhammed'dir.

İslâm medeniyetinde İslâmî bilimlerin oluşumu sürecinde **Fuat Sezgin**'in *Tanınmayan Büyük Çağ* (2019) kitabı günümüzde Türkçedeki en kapsamlı bilim tarihi kitabıdır. Sezgin'in sınıflandırmasına göre, astronomi, coğrafya, denizcilik, saatler, geometri, optik, tıp, kimya, mineraller, fizik, mîmârî, savaş tekniği gibi alanlarda

İslâm medeniyetinin eserleri ortaya çıkmıştır. Matematik çalışmaları aritmetik, cebir gibi yeni bilim dallarının doğmasına vesile olmuştur. Franz Rosenthal'in İslâm dininin bilime verdiği önem sebebiyle, Hz. Muhammed'in bilimi/ilmi "insan hayatının asıl itici gücü olarak öne sürmesi" sayesinde, İslâm medeniyetinde gördüğü "dînî saygı" sebebiyle ilerlediğine dair beyanını Sezgin'in kitabından öğreniriz (Sezgin, 2019, s. 20).

Müslümanların Allah'ın emrettiği ibadetleri yapmak üzere çok önemli ve temel ihtiyaçları bilimin gelişmesi için alan oluşturmuştur. Namaz kılmak için abdest almak gerektiğine göre suya erişim, namaz kılmak için namaz vakitlerinin tayini, namaz kılmak için Mekke'de Kâbe'ye, kıble istikametine yönelmek. Müslüman fetihleri kuzeye, güneye, batıya ve doğuya doğru genişledikçe, Akdeniz'i aşarak 711'de Cebelitarık Boğazı'ndan İspanya'ya varılmıştır ve orada yahut denizlerde gemi içinde seyir halindeyken yön tayini için ve her zaman her yerde yol bulmak üzere en fazla **astronomiyle** uğraşmak ihtiyaç olmuştur.

Müslümanlar arasında **tercüme faaliyetlerinin** çoğunluğu Abbasi halifesi Harun Reşid'in oğlu **Halife Me'mun**'un idaresi döneminde Bağdat'ta gerçekleştirilmiştir. Harun Reşid 786-809 seneleri arasındaki iktidarı esnasında Bağdat'ta **Beytü'l-Hikme / Hikmet Evi** ismiyle bir kütüphane kurmuştu. Aslında tarihçiler arasında bu ilim merkezinin kim tarafından kurulduğu tartışmalı bir konudur. Bazıları Harun Reşid'in bazıları da oğlu Me'mun'un kurduğunu iddia ederler. Müslümanların İslâm medeniyeti kapsamında gerçekleştirdikleri bilimsel faaliyetlerin özetini sunmak amacından şaşmamak üzere, bu tür tartışmalara yer vermeden sadece bahsetmekle yetinmek kâfîdir. Ancak, burada esas önemli konu, Hikmet Evi'nin kim tarafından yapıldığından ziyade, dönemin siyâsî otoritesinin bilimsel araştırmalara cömertçe sağladığı maddî imkânlar ve fiziksel şartlardır.

Beytü'l-Hikme'de bilimsel ve felsefî eserler mümkün olan her yerden toplanmıştı. Hattâ Halife Me'mun Bizans imparatoruna para ödeyerek ondan bazı Yunanca eserleri satın almış, Beytü'l-Hikme'de çalışılması için getirtmişti. Burası farklı din ve milletlerden araştırmacılara ev sahipliği yaparak onlara gereken huzurlu çalışma ortamını sağlamıştı. Tercüme çalışmaları sürdükçe Arapça meslekî açıdan da Müslüman toplumlarda bilinmesi ihtiyacı duyulan bir lisan haline dönüştü. Bu sûretle, Arap dili, edebiyatı, dilbilgisi çalışmaları da ilerledi. **Leksikografi** Kur'ân'da geçen fakat çok bilinmeyen kelimelerin açıklanması için başlatılmıştır (Sezgin, 2019, s. 21). Bu şekilde Kur'ân tefsirleri de doğmuştur. Leksikografinin tercüme faaliyetleri esnasında da ilerlediği kaydedilir. Özellikle bilimsel terimlerin karşılıklarının bulunması yahut yeni kelimelerin kazandırılması için Arapça sözlükçülük başlatılmıştır.

Bilim tarihçilerinin vurguladığı önemli bir husus vardır. Arapça eserlerin sanki Yunan veya Süryâni eserlerinin müzesi gibi addetmenin ciddi bir hata olduğunu belirtirler. Çünkü bu eserlerin korunmasını sağlayan çeviri faaliyeti, bilimi olduğu / bulunduğu noktadan alarak dönüştürmüş ve yeniden düzenleyerek yeni bir bilim yapılanmasını sağlamıştır.

Müslümanların astronomi konusunda yaptıkları ilk çeviriler Farsça ve Hintçeden olduğu için öncelikle onların etkisinde kalmışlardır. Çalışmalarında, ilk başta Fars ve

Hint yöntemlerini ve karakteristik özelliklerini benimsemişler; bilâhare, eski Yunancadan Süryâniceye sonra da Arapçaya yapılan tercüme çalışmalarıyla 2. asır meşhur Yunan astronomisti **Batlamyus**'un metotlarıyla yeni ölçümler yapmaya başlamışlardır. **Harizmî**'nin (780-850) *Kitâbü'l Cebr ve'l-Mukābele* isimli eseri Arapça yazılmış ilk cebir kitabıdır. Avrupa'ya cebir bilimini takdim için kullanılan bu kitabı Latinceye **Chesterli Robert** kısmen çevirmiştir. (Dallal, 1999, s. 186) Ahmad Dallal'a göre, Müslümanlar Batlamyus'un astronomisini yenileyen bir bilim anlayışını bütün dünyaya kazandırmışlardır.

Abbasî halifesi Me'mun 813-833 seneleri arasındaki iktidarı zamanında Bağdat ve Şam'da astronomik gözlem programları düzenlemiştir. Bu bütün Müslümanlar arasındaki ilk, en prestijli resmî destekli astronomi faaliyetidir. Batlamyus'tan yedi asır sonra onun modellemeleriyle yeni bulguların karşılaştırılmasıyla başlayan bu program tarihte kaydedilen ilk kolektif bilimsel girişimdir. Rasathanelerin daha titiz âletlerle ölçümlerle çalışmasına duyulan ihtiyacı ortaya çıkartmıştır. En önemli düzeltmelerden birisi, güneş sistemindeki yörüngelerin uzun kenarlarının sabit yıldızların salınımına göre hareket ettiğidir. Rey şehrinde doğmuş, Şiraz ve İsfahan gibi önemli merkezlerde çalışmış Abdurrahman el-Sûfî (903-986) *Kitâb-ı Suverü'l Kevâkibe's-Sābita* isimli eserinde takımyıldızlarının kesin koordinatlarını ve büyüklüklerini yerleriyle tespit etmiştir.

Matematik coğrafya, kartoğrafya gibi bilimleri de Müslüman âlimler astronomiyle bağlantılı olarak geliştirmişlerdir. Kıble istikametinin farklı yerlerden doğru tayininde karmaşık matematiksel yöntemleri kullanmışlar. Vakit namazlarının saatlerinin hesaplanması, doğru ölçümler, gereken âletlerin yapımı, tecrübe ve siyâsî erkin mâlî desteğiyle emniyetlerini temin ettikten sonra âlimlerin titiz çalışmaları sayesinde ilerlemiştir. O devirde icad ettikleri **usturlâb, pusula, kıble tayinine yarayan özel âletler** vardır. Bunların bazıları **Fuat Sezgin**'in Gülhane Parkı içerisinde kurduğu İslâm Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde birebir benzerleri yapılmış halde sergilenmektedir.

İdrîsî'nin 11. asırda çizdiği dünya haritaları mevcut haritalara çok yakın ve en az yanlışla yapılmıştır (Dallal, 1999, s. 185).

Müslümanlar toprak / tarım bilimini bitki biliminden ayrı tutarlar, buna dair ilk eserler 11. asırda yazılmıştır.

"Bilim, sadece İslâm medeniyetinin önemli bir parçası olarak değil, aynı zamanda sosyal kurumlarından biri olarak İslâmî şehir merkezlerinin kalbinde gelişmiştir" diyen Dallal'a göre, bu bilime "İslâmî bilim" demekte mahzur bulunmaz (Dallal, 1999, s. 157).

Hidrostatikte kaydedilen gelişmeler sayesinde, onuncu asırda Merv ve çevresindeki sulama sisteminin on binden fazla işçisi bu sistemin bakımı ve kontrolleri işlerine bakar. Özel eğitimleriyle yeraltı sularını bulan, kanalları su akışı hesabına göre yapan işçiler ve ustaları vardı. Risâlelerde su bulma yöntemleri, çok geniş çaplı sulama sistemlerinin nasıl inşâ edileceği ve bunların idaresine dair yönetmelikler yazılmıştı (Dallal, 1999, s. 197). Mühendislik her alanıyla gelişmişti. Su saatleri, seb-

biller, havuzlar, havuz fıskiyeleri, su kaldıraçları ve değirmenleri yapılmıştı. Makine mühendisliği, sulama mühendisliği, barajlar, sulama projeleri ekonomik kalkınma ve yeni şehirlerin kuruluşunun ivme kazanmasını sağlamıştı.

Onuncu asrın sonunda **İbn en-Nedim** isimli Bağdatlı bir kitapsever kitapçı açıklamalı ve analitik *el-Fihrist* adını verdiği bir bibliyografya yazmıştı. Bu kitapta; taşınması zor, pahalı ve ağır papirüs, parşömen ve deri yanında kâğıdın da 8. asır itibariyle yaygın bir şekilde kullanımı sayesinde dört asır boyunca, Müslümanların **on farklı alanda** aralıksız ürettikleri ve derledikleri binlerce kitabı başlıklarıyla kaydetmiştir. Başlıklar 1. Kur'ân-ı Kerîm, Kur'ân dili, okunuşları, tefsir ve diğer Kur'ân bağlantılı ilimler; 2. Farklı ekolleriyle Arap dili ve grameri; 3. Tarih ve yardımcı disiplinler: şecere, biyografi, resmî devlet edebiyatı; 4. İslâm öncesi ve modern dönemde Arapça şiir; 5. İlâhiyat, tarikatlar, sûfî edebiyatı; 6. İslâm hukuku ve kaynakları, özellikle hadisler; 7. Felsefe ve antik ilimler: bunların antikçağdan intikal eden mirasları, Arapçaya tercümeler ve farklı branşlarda şerhler, tabiat bilimleri, mantık, metafizik, geometri, matematik, müzik, astronomi, mekanik ve tıp dâhil; 8. Popüler kültür, hikâye anlatımı, masal, sihir ve hokkabazlık; 9. Yakın Doğu'daki İslâm dışındaki diğer dinler, meselâ Yemen bölgesinde, milattan yaklaşık bin sene önce yaşamış Sabâ veya Sebe melikesi Belkıs'ın toplumunun dini, Keldânîler ve Maniheistler, Hindistan ve Çin gibi daha uzak yerlerdeki dinler; 10. Geçmişte ve zamanında simya ve sanatları. [2]

Bîrûnî (ö. 440/1048) "Ben her kişinin kendi çalışmasında yapması gerekeni yaptım: Öncellerinin başarılarını minnetle karşılamak, onların yanlışlarını ürkmeden doğrultmak, kendisine gerçek olarak görüneni gelecek kuşağa ve sonrakilere emanet etmek," demiştir (Sezgin, 2019, s. 15). 11. yüzyılda bir bilim insanının tarafsız çalışma yöntemini bu sözlerden öğrenmek mümkündür.

"**Ömerü'l-Hayyam** 11. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış filozof, astronom ve fizikçidir, cebir alanında üçüncü dereceden denklemlerin sistematik bir tanıtmasını" ortaya koymuştur (Sezgin, 2019, s. 8).

Geometri ve statikteki ilerlemeler sayesinde bostan dolabı da denilen büyük ahşap su değirmenleri suyu nehirden su haznesi seviyesine çıkarmakta kullanılırdı. Daha sonra da bu suyolundaki bölgelere dağıtılırdı. Asi nehri kıyısındaki Hama şehri çok büyük ahşap su değirmenleriyle meşhurdu (Dallal, 1999, s. 197).

Dârü'ş-şifâ da denilen şifâhânelerin kendi eczâhâneleri ve kütüphâneleri olurdu. Her türlü hastalık için ayrı şifâhâneler vakıflar aracılığıyla yapılmıştı. Özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde bunların psikosomatik hastalıkların teşhis ve tedavisinde kaydettikleri başarıları yazan hekimler vardır. **Hafsa Sultan** şifâhânesinin vakfiyesinde, orada çalışacak güzel ahlâklı hekim ve hastabakıcıların hastalara muhakkak güler yüzle ve yumuşak bir edâ ile hastanın haline anlayış göstererek yaklaşmaları, bunun aksine davranan olursa vakfın mütevellisi tarafından işten çıkartılması istenmiştir (Yörükoğlu, 1993, s. 45-46).

12. asırda yaşamış, Abdurrahman el-Hāzinî *Kitâb-ı Mizanu'l-Hikme* isimli ansiklopedik eserinde teorik statik ve hidrostatik konuları üzerine çalışmıştır (Dallal, 1999, s. 194).

2 http://teachmiddleeast.lib.uchicago.edu/foundations/golden-age-islam/essay/essay-03.html Son erişim tarihi: 16 Eylül 2019.

İslâmî bilimler, 11. asırdan yaklaşık 17. asra dek bilim alanında dünyada etkilerini sürdürmüştür. Müslümanların ortaya çıkardığı bilimler üzerine yapılan incelemeler önemli bir artış gösterse de, bilim konusunda mevcut yazma eserlerle ilgili henüz tatmin edici miktarda araştırma yoktur. Fuat Sezgin'in [3] öncülüğünde gerçekleştirilmiş ciltlerle çalışmanın devamının getirilmesiyle bu çok ihmal edilmiş konu aydınlatılabilir.

İslâm Medeniyetinde Sanat

İslâm sanatını târihî ve coğrâfî perspektiften çalışmanın zor olduğu uzmanlarınca kabul edilmiştir. **Titus Burckhardt**'a göre, "İslâm sanatı adının delâlet ettiği şeyi" söyler ve İslâm medeniyeti, en derûnî şeyi kendi tarzında yansıtır (Burckhardt, 2012, s. 21). İslâm kültürü hayatın her alanında estetik tercihler yapan canlı ve hayâtiyetini en baştan itibaren sürdüren bir âhenkle yaşanır. "İslâm sanatı bütün tezâhür şekillerinde İslâm'ın varlık ve hayatı algılayış ve anlamlandırış biçimini yansıtır. Diğer bir ifadeyle İslâm sanat eserleri onları ortaya koyanların inanç ve hayat tarzlarının en somut göstergesidir." (Koç, 2009, c. 36, s. 90)

Kur'ân-ı Kerîm hatlarından, sayfaların etraflarındaki altın bezemeyle yapılan tezhib süslemelerine, kitap ciltlemekten, ebrû yapımına, yemenilerin kenarlarına örülen iğne oyası işlere, halı ve kilimlerdeki desenlerden, Fas'taki geometrik desenli çinilere, Kudüs'teki Kubbetü's-Sahra / Kubbetü's-Sahre (Emevi halifesi Abdülmelik tarafından 692 senesinde yaptırılmıştır), Kurtuba Câmii, Kahire'deki İbn Tulun Câmii, Semerkand'daki medreseler, Maraga'daki rasathâne, İstanbul'da Beylerbeyi'ndeki Muvakkithâne, Endülüs'teki Elhamra Sarayı, Edirne'deki Eski Câmi veya Selimiye Camii, Hindistan'ın Agra şehrindeki Tac Mahal gibi örneklerle İslâm sanatının hayatın her sahasında göz kamaştırıcı eserleri çok şükür dünyanın bazı yerlerinde hâlâ yaşamaktadır. İslâm medeniyetinin şaheserleri mûsikîden mezar taşlarına dek, İslâm sanatının hayatın her alanında var olduğunu göstermektedir. **Sheila Blair** ve **Jonathan Bloom**, tarih boyunca bütün kültürlerin kendilerini görsel olarak ifade ettiklerini ve İslâm medeniyetinin de görsel sanatlarla tarzını ortaya çıkarttığını belirtmişlerdir (1999, s. 215). İslâm sanatı, sadece dînî içerikli değildir, her türlü görsel sanatı ifade eder. İslâm'ın yaygın olduğu tüm coğrafyalar için kullanılan bir terimdir. Hıristiyan sanatı denilince anlaşılanın aksine, sadece dînî fonksiyonlara yönelik yapılan eser veya eşyalar kastedilmez. Bir bina, tablo, ibrik vs.nin İslâm sanatı olarak addedilmesi için sanatkârının Müslüman olması da şart değildir. Başka medeniyetlerin aksine, Müslüman sanatında hiyerarşik bir sıralama yoktur. Mîmârî veya başka bir alan bir diğerine üstün değildir. Sanat ve zanaat arasında da fark bulunmamaktadır. Bir şey hem kullanışlı hem de sanatsal olabilir; hatta Müslümanlar için sanat uygulamalarının kullanışlı olması esastır (Blair ve Bloom, 1999, s. 216-222). Meselâ; bahçe kültürü, bütün meşhur Müslüman şehirlerinde çok güzel bahçe peyzajları yapılmıştır. Batı'da şimşirler sadece sanat amacıyla şekillendirilirken, Müslümanlar genellikle renkli balıkların yüzdüğü fıskiyeli havuzlarla donattıkları bahçelerinin ürünlerini toplar, ihtiyaçtan fazla olanlar dağıtılır, hatta pazarlarda satılırdı. Endülüs'teki bahçe mîmârîsi seyyahların gıpta ile anlattıkları tarzda yapılmıştı.

3 Prof. Dr. Fuat Sezgin'in eserlerinin çoğu Almancadır ve onların çevirileri dahi yeni bir çığır açarak bilim tarihi konusunda yapılacak araştırmaları yönlendirecektir.

Mîmârî, İslâm sanatında en yaygın formdur ve günümüze ulaşan, kuruluş amacına uygun kullanımda olan en yaygın örnekleri cami, medrese, şifâhâne, hamam, kervansaray, saray ve sebil gibi yapılardır. Binalar kullanıldıkça, bakımları yapıldığı için ömürlü olurlar. İkinci önemli sanat kolu hat ve bununla bağlantılı sair gelenekli kitap sanatlarıdır.

Tekstil endüstrisi, kumaşların üretimi de üçüncü en önemli sanat kalemi olarak nitelendirilir. Ayrıca hammaddesinden, boyasına, desenlemesine dek aynı zamanda kâr da getirir. Kumaşlar, toplumda kişilerin kimlik ve sosyal statülerini belirlemek için de rol sahibidir. Mefruşat ve mobilyada kumaşlar kullanılır. Çadır ve çadır kültürüyle bağlantılı her konuda taşınabilir mîmârî açısından da tekstil önemli bir sanat koludur.

Fütüvvet ehlinin sanatı silahlarda ortaya çıkar. "Yiğitlikle dakikliğin, cesaretle zarâfetin" (Burckhardt, 2012, s. 161) en sanatkârâne seviyede ortaya çıktığı alan, kılıç ve oka ek olarak, kın ve sadak gibi silahların muhafazası için kullanılan âletlerin yapımıdır. Kılıçların üstüne hatla en çok kelime-i tevhidin ilk kısmının "lâ ilâhe illallah" yazıldığı görülür. Okların ucuna temren denilir ve okların muhafaza edildiği sadakların üstüne genelde ok atılırken söylenen "Meded Ya Hakk!" ibâresi hatla işlenir.

Görsel 2. Dr. Öğretim Üyesi Gülnihâl Küpeli'nin tezhibi Efdalüddin Kılıç'ın "Meded Ya Hakk!" hattıyla, bir sadak örneği.

Batıda daha dekoratif amaçla kullanımda olan ve sanat olarak görülmeyen metal, seramik, cam, tahta, fildişi ve taş işlemesi Müslümanlar arasında en az mîmârî veya tekstil kadar sanat açısından makbuldür.

Hat sanatı, Kur'ân-ı Kerîm'in yazılışında kullanılır. Ayrıca binalara dekoratif amaçlı yazılan yazıları hâvîdir. Mîmârîde karşımıza çıkan Kur'ân âyeti yazılı ilk örnek Hz. Ömer'in inşa ettirdiği Batılıların **Ömer Câmii** dedikleri câmiin yerine inşa edilmiş olan Kudüs'teki Kubbetü's-Sahra'dır. Kubbetü's-Sahre de denilen bu câmiin kubbesi altından yapılmıştır ve Müslümanların yaptığı ilk kubbeli câmi örneğidir. İçinde ise Yahudi, Hıristiyan ve Müslümanlarca mukaddes olduğuna ve Hz. Muhammed'in (sav) Mîraç gecesinde üzerine basarak yedi kat semâya yükseldiği için üzerinde ayak izlerinin bulunduğuna inanılan büyük kaya vardır. Buna, *Sahretullah* "Allah'ın kayası" da denir (Ayverdi, 2005, c. 3, s. 2640).

Görsel 3. Kubbetü's-Sahra (Yekta İnci Zülfikar'ın koleksiyonundan)

Arabesk ve geometrik şekiller; daha ziyâde dînî sanatta figür gereksiz bulunduğu için kullanılmıştır ve dekoratif geometrik desenler ön plana çıkar. Renk kullanımı; geometrik desenleri daha da belirginleştirmek içindir. İslâm sanatında oldukça canlı renklerin seçildiği diğer sanatlarla karşılaştırıldığında görülür. Hayatın her alanında, tekstilden bina duvarlarına, seramiklerden halı-kilim dokumacılığına varana dek canlı renklerin tercihi söz konusudur. Kastî belirsizlikleri sanatkârlar tercih ederler. Çok da kurallı eser üretmek için çabalamamışlardır, aksine onlar bakıldığında herkesin kendi görüşüne veya anlayışına uygun yorumlar yapabilmelerine müsaade edecek bir üslûbu geliştirmişlerdir. Allah'ın yarattığı tabiattan ilham alırlar ancak özenle birebir kopyalamamak için gayret ederler.

İslâm sanatında **"birlikte çeşitlilik"** veya **"çeşitlilikte birlik"** örnekleri bolca verilir. Müslümanlar hiçbir aşağılık kompleksine kapılmadan, gittikleri yerlerde gördüklerinden, öğrendiklerinden istifade etmekten kaçınmamışlardır. Her hususta benimseyecekleri yenilik için esas prensipleri şu olmuştur: "Allah'ın bu hususta haram kıldığı bir şey var mı?" Yoksa "haram değilse alalım ve bunu kendimize uyumlayalım." Üslup böyle olunca meselâ, bunda harama müteallik bir şey yoktur diyerek, cami mimarisinde kubbeyi Hristiyanlardan almaktan imtina etmemişlerdir.

James Gelvin, Büyük Britanya'nın ilk ve tek Mûsevî başbakanı **Benjamin Disraeli**'nin Mûsevî karşıtı (anti-Semitic) bir muhalifinin kendisini istiskal etmek üzere giydiği kıyafet sebebiyle ona, *"senin ataların ağaçlarda (maymunlar gibi) sallanırlarken benim ceddim Süleyman mâbedinde din adamlarıydı,"* diyerek sertçe çıkıştığını belirtir. Gelvin, ayrıca orta çağlarda Orta Doğu insanlarıyla Avrupalılar arasındaki ilişkinin de benzeri bir şekilde olduğunu kaydeder. Orta çağda Avrupa bilimsellikten uzak iken Müslüman halifeliğinin bilimsel sorgulama ve kültürel zenginliğe büyük önem atfettiklerini söyler. Avrupalılar, İspanya'da, Akdeniz'de ve Orta Doğu'da gerçekleştirdikleri haçlı seferleri sırasında bilmedikleri çok çeşitli yiyecek ve ticârî mallarla tanışmışlardır. Avrupalı toplumlara Müslümanların kattıklarını bulmak için kelimelerin etimolojik kökenlerine bakmak, onların kök ve gelişmelerini bulmak yeterlidir. Müslümanların fikirleri ve mahsulleri, Arapça kelimelerle beraber eş zamanlı bir şekilde Avrupa'da dolaşmaya başlamıştır.

Amiral, kerpiç, albatros, simya, alkol, cebir, algoritma, imbik, almanak (takvim), amber, kayısı, enginar, pamuk, kimyon, zürafa, limon, leylak, muson, alçı taşı, soda, sofa, şeker, şurup, zirve, tarhun otu, şerbet, şerif, peri-cin, iksir, gazlı bez, Şam kumaşı, kornea, şifre, mecmua, papağan anlamında popinjay, safari, safran, boraks, gök mavisi, muska, patlıcan, istikamet açısı, ileteç anlamında kablo, cephanelik, mantar tıpa, kına mânâsındaki henna, raket ve başka birçok kelime daha İngilizceye girmiştir...

Meselâ *kahve* (coffee), *kavanoz* (jar) ve *ceylan* (gazelle) kelimeleri Arapçadan alınmışlardır. *Raket* kelimesi avuç içinden mülhemdir ve Arapçadan gelir. Arapçada *gala* kelimesi ise birini bir kıyafetle tanımlanan bir makama getirmek anlamındadır. *Saten* Müslüman tüccarların Çin'de kumaş ticareti yapmaya gittikleri şehre atıftır. Hele de satranç oyunundaki anlamı 'şah öldü', demek olan, *"Şah mat!"* ifadesi Farsça/Arapça bir terimdir. Satranç meraklılarının bildiği gibi satranç maçı bu ifadeyle biter (Gelvin, 2008, s. 22-23).

Sonuç

Amerikalı medeniyet tarihçisi **Hodgson** *The Venture of Islam* isimli kitabında, "16. asırda uzaydan birisi dünyaya bakacak olsa, yeryüzünün artık tamamen Müslümanlaştığı varsayımını ileri sürerdi." yorumunu yapmıştır. Çünkü 16. asırda, yeryüzünde hâkim üç büyük Müslüman imparatorluk birbirleriyle sınırdaştı ve en doğuda **Babür İmparatorluğu** (bugünkü Hindistan, Pakistan, Bangladeş sınırları dâhilinde), ortada **Safevî İmparatorluğu** (bugünkü İran ve Türkî Cumhuriyetlerin sınırları dâhilinde) ve onun batısında da üç büyük kıtayı birbirine bağlayan coğrafyada, **Osmanlı İmparatorluğu** vardı. Bu üç imparatorluğun kurucularının tamamı da Müslüman Türk Beyleri idi.

Sonra bütün dünya konjonktürü değiştiğinden bu üç imparatorluğun egemen olduğu coğrafyada artık pek çok irili ufaklı ülke vardır.

Rudyard Kipling "Beyaz Adamın Çilesi" şiirini 1899'da yazdığında ABD'nin de emperyalizm konusunda Büyük Britanya ve Avrupa devletlerinin 'Barbar ulusların uygarlaştırılması' misyonuna katkısının gerekliliğini belirtmiştir.

Kipling'in, ırkçı bir şekilde, içi acıyarak uygarlaştırmak amacıyla katlandıkları sıkıntıları kendi çileleri olarak nitelendiren yaklaşımından çok farklı olarak, **Ernst**, 1992 ve 2002'de on yıl arayla katıldığı İslâm Araştırmaları hakkındaki iki akademik toplantının sonuç kararlarındaki eğitim hedeflerinin aynılığına dikkat çeker: *"Amerikalıları, Müslümanların insan olduklarına ikna etmek! Bu anlamsız denecek kadar basit görülebilir, fakat eğitimli insanların sınırsız önyargı ve taraflılık gösterdikleri tek konu belki de İslâm dinidir. On yıl sonra İslâmî araştırmaların önemli konuları hakkında düzenlenen bir başka toplantıda aynı sonuca, fakat bu sefer daha güçlü bir şekilde ulaşıldı: Temel mesele, Müslümanların, Müslüman olmayanlar gözünde insanlaştırılmasıdır."* (Ernst, 2005, s. 24).

Kipling'in şiirinden yaklaşık bir asır sonra, 1993'te **Huntington** meşhur "Medeniyetler Çatışması" makalesinde taraflı bir tarih okuması yaparak belli bir sayıda medeniyetin varlığından bahseder ve içlerinden bir tanesi kazanana dek bunların çatışacakları tezini savunur. "İlerici Batı ile gerici İslâm dünyası arasında" kıyasıya bir mücadelenin yaşanacağını ileri sürer (Ernst, 2005, s. 38).

Huntington'ın tezinin, Amerika Birleşik Devletleri'nin dış siyasetinin çerçevesi haline dönüşmesi çok geçmeden gerçekleşmiştir. 11 Eylül 2001 terör olayları sonrasında bu sefer Amerika Birleşik Devletleri Orta Doğu'da "ezilen ve anti-demokratik" şartlarda yaşayanlara demokrasi taşımak amacıyla önce Afganistan'ı ve ardından Irak'ı bombalarıyla haritadan silercesine tahribe başlamıştır. Bölgede Suriye, Yemen ve şimdilerde Keşmir karışmıştır. Orta Doğu'da yaşanan savaşlar, insanların toplu ölümleriyle, topraklarında mevcut, yaşamış ve/veya yaşayan medeniyetin izlerinin silinmesiyle sonuçlanmaktadır.

Yükseköğretim Kurumunun başlattığı *Orta Doğu'da Akademik Mirasın Korunması* projesi kapsamında bu târihî süreçlerin yaşandığına dikkat çekilerek ciddi bir farkındalık oluşturulmak istenmiştir. Projenin oluşturduğu komisyon, çalışmalarıyla öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yaptıklarını gözler önüne sermiştir. Medeniyetlerin beşiği addedilen Orta Doğu'da son zamanlara dek ayakta kalabilen ve bazı yerlerde bombalarla tahrip edilen İslâm medeniyeti eserlerine dikkat çekilmiştir. Proje kapsamında, bölgedeki İslâm medeniyetinden kalmış medrese, kütüphâne, şifâhâne, cami, imârethâne, kervansaray, hamam gibi mîmârî eserlerin yok edilişine sessiz kalınmayışı sorumlu tarihçilik anlayışının tavrıdır.

İslâm medeniyetini 7. yüzyıldan günümüze dek coğrafî sınırlar çerçevesinde ifade etmek zordur. Zira İslâmiyet artık dünyanın her yerine müminlerce gitmiş haldedir. İslâm medeniyetinin insanlığa kazandırdıklarını tam bir liste halinde sıralamak da mümkün değildir. Medeniyetin ancak hukuk ve kanun kapsamında oluşabileceğinin örnekleri pek çoktur. Ancak, Müslümanların bilimsel ve akademik mirasının tamamının çalışılması için evvelâ bu konularda mevcut yazma eserlerin bugün kullanılan dillere tercümesi gerekir. Elbette, öncelik bölgede huzur ve emniyetin teminindedir.

Kaynaklar

Ayverdi, İ. (2005). Kubbealtı Lugati: Misalli Büyük Türkçe Sözlük. 3 Cilt, İstanbul: Kubbealtı Yayınevi.

Bammat, H. (1963). İslâmiyetin Mânevî ve Kültürel Değerleri. Çeviren: Dülger, B. Ankara: Resimli Posta Matbaası.

Blair, S. S. ve Bloom, J. M. (1999). Art and Architecture: Themes and Variations. The Oxford History of Islam. Ed. by Esposito, J. Oxford: Oxford University Press, p. 215-269.

Burckhardt, T. (2012). İslâm Sanatı: Dil ve Anlam. Çeviren: Koç, T. İstanbul: Klasik Yayınları.

Dallal, A. (1999). Science, Medicine, and Technology: The Making of a Scientific Culture. The Oxford History of Islam. Ed. by Esposito, J. Oxford: Oxford University Press, p. 155-213.

Ernst, C. W. (2003). Following Muhammad: Rethinking Islam in the Contemporary World. Chapel Hill: UNC Press. (Hz. Muhammed'in Yolunda İslâmiyeti Günümüz Dünyasında Yeniden Düşünmek) (2005). Çeviren: Güner Zülfikar, F. C. İstanbul: Okuyanus Yayınları.

Gelvin, J. (2008). The Modern Middle East: A History. New York: Oxford University Press. 2nd edition.

Hamîdullah, M. (2015). İslâm Peygamberi. İstanbul: Beyan Yayınları.

Hodgson, M. G. S. (1974). The Venture of Islam. 3 Volumes. Chicago: Chicago University Press.

Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilizations. Foreign Affairs. 72. Sayı 3, s. 22-28.

Kipling, R. (1929).The White Man's Burden: The United States and The Philippine Islands, 1899. Rudyard Kipling's Verse: Definitive Edition. Garden City, New York: Doubleday.

Koç, T. (2009). "Sanat", DİA, c. 36, s. 90-93.

Kurzman, C. (2017). http://kurzman.unc.edu/teaching/teaching-the-middle-east/?utm_content= buffer010e4&utm_ medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer Hangisi Ortadoğu haritasıdır? sorusunun cevabını sorunun altındaki kutuda detaylı bir şekilde izah eden Kurzman, bu haritaların 20. asırda hep batıda verilen kararlarla ortaya çıkarıldığını detaylı bir şekilde anlatır. Son erişim tarihi: 15 Eylül 2019.

Okiç, M. Tayyib. (1958-59). İslâmiyette İlk Nüfus Sayımı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi. c. 7, , s. 11-20.

Sezgin, F. (2019). Tanınmayan Büyük Çağ: Prof. Dr. Fuat Sezgin'in İslâm Bilim ve Teknoloji Tarihi'nden. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Yörükoğlu, Nihat. (1993). Hafsa Sultan ve Külliyesi. Ankara: Sevinç Matbaası.

Not: Metindeki görsellerin kullanılmasına izin veren Dr. Gülnihal Küpeli ve Yekta İnci Zülfikar'a teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Öğr. Üyesi Cangüzel Güner ZÜLFİKAR

Ankara Üniversitesi DTCF Genel Türk Tarihi bölümünden mezun oldu. Hacettepe Üniversitesi Tarih Anabilim Dalında Aziz Mahmud Hüdayi Külliyesi'nin Kuruluşu ve İlk Yüzyılı başlıklı doktora tezini tamamladı. North Carolina Chapel Hill ve Duke Üniversitelerinde tasavvuf ve İslam Medeniyeti konularında dersler vermiştir. 2006-2010 yılları arasında UNC-Chapel Hill'de Orta Doğu ve Müslüman Medeniyetleri Araştırma Merkezi'nde başkan yardımcısı olarak çalışmıştır. 2009 yılında UNC-Chapel Hill'de Turkish Studies Programını kurmuş ve Aralık 2013'e kadar programın hocalığı görevini sürdürmüştür. Ekim 2013'te Türkiye'ye dönmüş, Ticaret ve Haliç Üniversitelerinde görev yapmıştır. Halen Üsküdar Üniversitesi Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü'nde dersler vermektedir.

ISLAMIC CIVILIZATION IN THE MIDDLE EAST

Where is the Middle East?

In this article, while giving examples of the successes and discoveries of Muslim civilizations in various geographies, primacy will be given to the Middle East. As such, the first question that must be asked is, where is the Middle East? The ambiguity about the place of this area, the uncertainty in the designation of its exact location and the identities of those trying to locate it, are all connected to our contemporary problems from a historical, political and geographic perspective. Many different history readings can be rendered about the merciless exploitation of human life and the riches and resources that can be found above and belowground in this area.

Who added this term "Middle East" to the literature, and when? How the borders of the area named the Middle East were determined and the identity of those doing the identifying is also important. The first time this phrase was first used occurred in English in the US in the year 1902. It came to be used in other European languages towards the beginning of the 20th century and was added to the lexicon of Middle Eastern countries near the end of it.

As shown in the following maps[1] demonstrating where the Middle East is, its geographic positioning changed over time. For the first time in 1902, the American global naval expert Alfred Thayer Mahan brought forward the map shown in Figure 1.b, where the Middle East is shown to stretch from where we refer to as the Far East to the Balkans in the Near East. However, over time, the Middle East was shifted more towards the West in the middle of the 20th century; the map shown in Figure 1.d has come to the fore where the area stretching from Pakistan in the East to Morocco in the West has come to be referred to as the Middle East.

Figure 1. Maps showing the variations of the "Middle East" at different times

If an area that is about a single portion of the world generates this much debate in the West, then how do we locate the Middle East? In searches done to find a map to demonstrate how we identify the Middle East, nothing that was in Turkish and that was of appropriate scope was encountered. The starting point of Islamic civilization is the Hijaz region where the cities Mecca and Medina are located. "The intersecting point of three major continents and the centre of the effects and

1 I received permission from Prof. Charles Kurzman to use these maps demonstrating the different locations of the Middle East, which he uses in the exam he prepares while teaching about the Middle East. http://kurzman.unc.edu/teaching/teaching-the-middle-east/?utm_content=buffer010e4&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer. Last accessed: 15 September 2019.

reactions in these areas, Arabia knew better than any other country those who lived on these three continents and their customs. Truly, ancient people referred to Mecca as the 'core of the world'" (Hamidullah, 2015, p. 36). The maps are shown in Figure 1 identify the scope of Islamic civilization as well.

It is obvious that even when only doing a simple map reading, the name given to the geography in question can change over time based on political authority. In history readings, human and political geography should not be far from our minds.

The topic of this article is to question, from a historical perspective, what Islamic civilization has brought to humanity and this world within geography whose boundaries are still being debated. In the above maps, Andalusia is not shown. Just as Andalusia, where the admirable qualities of humanity were being experienced at the beginning of the 8th century, was erased from history, so it was erased from human, cultural and mathematic geographies as well. The Middle East became the paradigm of the 20th century. Officially divided using a "ruler and pen" on a map following the 1915 Sykes-Picot agreement, and with its rich resources both above and below ground inducing a frenzied appetite, the word "peace" has simply turned into a word in the dictionary when considering the region.

Medina: Law and Civilization

The Prophet Muhammad living according to the conduct of the Qur'an presents an example for the building of a just and egalitarian society. Islamic civilization originated from this source of faith and way of living. Bringing forward a lifestyle that is based on revelation revolving around the principle of unity (tawhid), the civilization built by Muslim understanding accepts differences graciously for unity.

Migrating from Mecca to the city of Yathrib (Medina) in 622, the Prophet Muhammad's migration (hijra) signified the establishment of the first Muslim city-state and the beginning of the Muslim calendar. Through the step taken by the Prophet to protect the safety of life, property, honour and virtue without discrimination while founding the city-state, Muslims' first establishment of civilization occurred within the geography we refer to as the Arabian peninsula. In the three years following the Prophet's death in 632, Muslims conquered great and important cities to the north of the Arabian peninsula. It is understood that Muslims did not accomplish these conquests using only the weapons of their time; people chose Islam in response to the way they were treated after Muslims came to an area. For example, it is recorded that after Caliph 'Umar conquered Quds, he refused to pray in the churches and synagogues shown to him, stating, "if we pray in these places of worship, it would become a tradition."

The Mecca of the pre-revelation period suffered from a complete lack of justice, right, and law and was beset with the mayhem of ethical degeneration. The Meccan societal structure was based on a hierarchy of blood ties. Widows, orphans, and those lacking strong blood ties or who did not belong to a rich tribe were in

bad shape. In the Mecca where fathers with sons set out feasts but those with daughters buried alive their girl children in hot sand, where societal peace was at the behest of the strong, there was a need for deep-rooted reform. Nearly the entirety of the first believers in the Prophet's message in Mecca were those who had been pushed to the sidelines of society, the marginalized such as the slaves, the poor, and the widows and the orphans. There was an attempt to fix the defects in the social construct by way of the revelations.

In his book *The Prophet of Islam*, Prof. Muhammad Hamidullah writes and asks the following: "A movement brings forward much more effective results when concentrated in a single centre rather than being dispersed in different areas...at that century, the entire world needed to move and become activated towards a single path. But where were the 'general headquarters', the centre for this reformist divine message, to be established?" (Hamidullah, 2015, p. 18).

Under the religious and political leadership of the Prophet Muhammad, Muslims' establishment of a civilization occurred for the first time in the geography we now refer to as the Arabian peninsula. The change in the name of Yathrib – with negative meanings such as 'to denigrate' or 'a place in flames' – to Medina with the arrival of the Prophet means that it is only possible to become civilized through the presence, conduct and practices of the Prophet. By laying the foundations for the first Muslim city-state in law, the Prophet Muhammad demonstrated that one can only become civilized within the framework of the law.

The Prophet Muhammad designated the borders of the city following his migration there through boundary stones (Hamidullah, 2015, p. 170-171). After setting out the boundaries of the city, the Prophet declared the area within these borders "harem/protected". The Prophet then asked for the names of those "who chose Islam as their religion and who are Muslim" (Okiç, 1958-1959, p. 13). It was determined that the population of Medina was approximately ten thousand people, comprised of 1500 Muslims, 4000 Jews, and 4500 polytheist Arabs.

After the census and following a counsel with the companions of the Prophet and non-Muslims, it was decided to establish a city-state, precipitating the preparation of the state's constitution. The Medina Constitution thus carries the designation of being the first written constitution of not just this first Islamic civilization, but of the world (Hamidullah, 2015, p. 167-168). This agreement was referred to as a 'book'. It is a true order arriving from an elevated station organizing the people/society led by the Prophet Muhammad; moreover, it is put down in writing. All administrative, political and religious relations were arranged through the Medina Constitution. The important point here is that the Prophet arrived and established the first city-state within the boundaries of the law, and thus became both the spiritual and political leader of that community /umma.

The Medina Constitution begins with, "In the name of God, the Most Merciful, the Most Compassionate! We prepare this document for you as the Prophet of God." Also referred to as the Medina Document, one of the most attention-grabbing articles within this document is the assurance given to all those who live in Medina

that they will be under the protection of Muslims even if they leave the city because they are citizens of Medina. Prepared at the behest of the Prophet Muhammad, the Medina Constitution is the first document to guarantee the protection of the most fundamental human rights such as "life, property, honour, virtue, security and justice" of those who live within this city-state. The Prophet also allowed non-Muslims living in Medina to continue practising their religions as they wished and did not force them into changing their beliefs.

This agreement was also "revolutionary in the distribution and practice of justice" (Hamidullah, 2015, p. 169). With this document, the understanding of tribalism was changed in a never-before-seen manner. The Muslim umma/community institutionalized a new conception of unity/tawhid through an understanding of the world and universe without looking to differences in race, language or colour. The Medina Constitution greatly disturbed the polytheists. For Muslims, the possibility of Meccan polytheists attacking Medina and the polytheists in Medina joining forces with them against the Muslims was cause for worry. Polytheists in Medina, in turn, felt apprehensive about being threatened by Meccan polytheists for their agreement with the Prophet Muhammad. Despite all of this, the Prophet Muhammad took all the necessary precautions to gain the trust of Jewish and polytheist Arabs to establish a culture of "co-existence."

Medina was still an agricultural economy during the migration and had not yet urbanized. The Prophet encouraged the city to adopt Islam and to become urbanized simultaneously. After systematically organizing the three fundamental parts of administration in civilized life, namely the judiciary, military, and treasury, the Prophet's masjid, the Masjid al-Nabawi, was made the centre of the city. The city's public works, the building of roads, water ways and social facilities gained speed alongside healthcare. The Prophet also had the city's cemetery, referred to as the Jannat al-Baqi, built. Medina was further developed and embellished through the income from conquests over time.

While the revelations that came during the Meccan period contained verses on "God's creative power, God's unity, God's singleness, rebirth after death, and experiences of the hereafter and revelation," verses that came during the Medina period were much more concerned about law and issues of legislation, while also making one think or acting as reminders of the difficulties faced by previous prophets such as Moses.

By emphasizing the first revelation that came to the Prophet Muhammad in Mecca in 610, it is necessary to draw attention to the connection between the most obvious qualities of Islamic civilization – the principles of law and justice. The first revelation, as is known, is, "iqra! – read!" (Q 96:1). The duty given to the Prophet Muhammad is to both read the verses of the book the Qur'an, and also to discover and thus read the signs present within himself and the book of the universe. The Muslim only reaches peace by fully submitting to God's will. Submission here is to bear witness to the wisdom in creation with an active consciousness, not just passive inertia. In any case, the competent ones describe justice by stating that not putting something where it should go as being oppression. According to the

Qur'an, the measure of justice is equity; "Just as guidance (hidaya) can be reached through haq (truth), justice can be established by conforming to haq (truth) (Q 7:159, 181). Truth is an objective concept and a stable principle of law. When a ruling is being done, those who are happy with the sentence if it goes their way but unhappy and unrecognizing of the decision if it is contrary to their wishes (Q 24:48-51) are referred to as 'being cruel.'" (Çağrıcı, 1988, p. 341-343).

According to Qur'anic cosmology, where the human came from and where they will return is already set out (Murata and Chittick, 1994, p. 122-123). When God created the human by blowing from His Spirit, He asked, "Alastu birabbikum?/ Am I, not Your Lord?" All of the spirits unanimously replied, "Bali! Yes!" (A'râf, 7:172-173). This question and answer are repeated one more time and afterwards, God stated, "Very well, then prove your acceptance," and thus saying entrusted bodies to these spirits and sent them to this worldly platform (Cornell, 1999, p. 95-96). The single aim of the life – programmed to remember the promise given in that pre-eternity – the human lives in this world is to protect the trust granted by God through wakefulness of the heart. Expressed as micro and macro cosmos, the key of the expression, "universe within a universe, worlds within worlds," is for the human (bashar) to rise to the level of humanity. This is only possible through justice. At the root of justice is the understanding of ihsan (benevolence). According to the hadith of Gabriel, ihsan is to live as if God, who is "closer to His servants than their jugular veins," constantly sees them, and to live each breath as if seeing Truth (Murata and Chittick, 1994, p. xxxii, 70 and Cornell, 1999, p. 75-76). Naturally, as expressed in the Qur'an about humanity, "Verily, We did offer the trust to the heavens, and the earth, and the mountains: but they refused to bear it because they were afraid of it. Yet man took it up – for, verily, he has always been prone to be most wicked, most foolish," (Q 33:72) the only way to obstruct the human's ignorance and tyranny is through learning and through practising what they have learned (Cornell, 1999, p. 95). At this point, the Prophet Muhammad's hadiths such as "Seek knowledge, even if in China," or "Learn from the crib to the grave," accompany the Qur'an in encouraging reading and writing.

It is possible to summarize the expression 'the basis of Islam is in reading,' in this way. Islamic civilization can be referred to as the civilization of books, or writing.

In the Qur'an, there are verses where there is a persistent insistence on the detailed writing down of a debt given (Q 2:282-283), or that emancipation from slavery be written in a contract (Q 24:33). Reading and writing have consistently been encouraged. The slaves that were captured following the Battle of Badr were allowed to gain their freedom by teaching a certain number of Muslims how to read and write.

In this way, a fundamental change takes place in the oral Arab culture and a rapid transformation into a written tradition takes place. The Qur'an (as a record) has a dual role as both a source and a guide. Arab culture's transformation from a non-written to a written state is basically due to the Qur'an. Concepts such as "to write," "to read," "pen," and "book" can all be found in the first revelations. The most well-known example of this is the 96th verse, Alaq: "Iqra! bi-ismi rabbika allathee khalaq!" "Read in the name of thy Sustainer, who has created man!" When the Qur'an is considered holistically, it is referred to as a "book" in many verses.

Following the Prophet Muhammad's death, Muslims have acted in manners horrifically contrary to the mission of unity brought by the Prophet due to their interests. Those who martyred the children of Ali and Fatima, the Prophet's grandchildren Hasan and Husayn, were also Muslims. In the year 680 when in Karbala Husayn and 72 members of his family were martyred, Husayn sacrificed himself for right, justice and law in the path of his grandfather.

The Umayyads reigned from 661, after the martyrdom of Ali, until 750, followed by the Abbasid rule until the Mongol invasions in 1258. While living according to the framework of law based on faith, Islam, and benevolence, Muslims acted in line with God's order of "Read!" and broke new ground in science, medicine, and technology. Islamic civilization established unrivalled sovereignty from the middle of the 8th century until the end of the 13th that stretched from the Atlantic Ocean up to the Great Wall of China (Bammat, 1963, p. 363).

The Manifestation of Islamic Civilization

The sources of Islamic civilization are the Qur'an and the hadiths and sunnah of God's Messenger Prophet Muhammad. Whether directly or indirectly, the Qur'an was conducive towards the appearance and rise of the greatest disciplines of Islamic education and for the development and spread of the respective literature of each of these fields. The hadiths (the sayings of the Prophet) or the Sunnah (the path of the Prophet, where what he says is put into practice) are an authoritative commentary on the Qur'an.

Through the full and absolute understanding of the Qur'anic text, the linguistics of Arabic (from grammar to rhetoric) developed. The Qur'an also helped in the development of all sciences by being put down in writing. The religion of Islam is fundamental to understanding the role and place of science for society in the appearance of Islamic sciences. However, religion does not describe the conceptual/cognitive content of science. Religious theses defend that science is separate from religion, and in any event, "a concept of value-free or ethically neutral scientific knowledge that is not specific to any one particular culture was able to develop" (Dallal, 1999, p. 157). To separate it from religious knowledge, science has generally been accepted as being "shared among all nations". The ideal of cultural impartiality spread further by the acceptance of Arabic as the new language of the global scientific culture. Muslims accepted science to be international and took up the sciences that had come before them and transformed them.

The Qur'an also aided in the development of Islamic law and legislation and its theory. Fundamental theological matters were naturally centered around certain verses in the Qur'an.

History writing also began with the aim of critically taking up the view of the Qur'an towards the history of religion. According to this reading, Adam was the

first to bring the divine call and the last is the Prophet, Muhammad.

In the process of the formation of Islamic sciences throughout Islamic civilization, Fuat Sezgin's *Unknown Great Age* (2019) is the most comprehensive history of science book in Turkish today. According to Sezgin's categorization, works were produced in areas such as astronomy, geography, maritime navigation, watches, geometry, optics, medicine, chemistry, minerals, physics, architecture and techniques of war throughout Islamic civilization. Mathematical studies birthed new branches of science such as arithmetic and algebra. We learn about Franz Rosenthal's declaration about the advancement of science in Islamic civilization because of the "religious respect" given to it and the Prophet Muhammad "bringing [science/knowledge] forward as the moving force of human life" from Sezgin's book (Sezgin, 2019, p. 20).

For Muslims to fulfil the worships demanded by God, important and fundamental needs provided space for the development of science. As ablutions are required before prayer, the access to water was needed; as was the establishment of when prayers would be, and how to orient oneself towards the Ka'ba in Mecca for prayers. As Muslim conquests increased towards the north, south, west and east and Spain was eventually reached in 711 after passing through Gibraltar over the Mediterranean, or in general to orient oneself during sea voyages, astronomy became fundamental.

A majority of the translation work done by Muslims took place during the reign of Harun Rashid's son, the Abbasid Caliph Mamun in Baghdad. Harun Rashid had established a library in Baghdad with the name Bayt al-Hikma / House of Wisdom during his reign from 786-809. In truth, the matter of who established this centre of learning is a matter of dispute. While some say that it was Harun Rashid, others claim that it was his son Mamun. To remain with the matter at hand, that of presenting the scientific activities carried out by Muslims within the scope of Islamic civilization, it will have to suffice to mention these types of arguments without going into too much detail. However, what is important here – rather than who had the House of Wisdom built – is the material opportunity and physical conditions bounteously provided by the time's political authority to scientific research.

Scientific and philosophical works were gathered from everywhere possible at the Bayt al-Hikma. Caliph Mamun paid for and purchased some Greek works from the Byzantine emperor and had them brought to Bayt al-Hikma for them to be studied. By hosting researchers from different religions and nationalities, this place provided a peaceful working environment they required. As the work of translation continued, Arabic became a language that was required to be known in Muslim society for vocational reasons. In this way, studies of the Arabic language, literature, and grammar also advanced. Lexicography was begun to explain the meaning of words that, while present in the Qur'an, was not known widely (Sezgin, 2019, p. 21). In this way, commentaries on the Qur'an came to be. It is also noted that lexicography advanced as part of the translation work; Arabic lexicography gained importance especially to find the counterparts to scientific terms or to form new words.

There is an important point emphasized by historians of science. They state that it is a serious mistake to consider Arabic works as the museums housing Greek or Assyrian works. The translation work that protected these works took the science within them from the place it was and by transforming and re-formulating it, allowed for the construction of new science.

Because the first translations done by Muslims in astronomy were from Farsi and Hindu, they were primarily influenced by these writings. They took up Farsi and Hindu methodology and characteristics first in their studies, starting new measurements following the translation from Greek and Assyrian into Arabic the works of the famous 2nd-century Greek astronomer Ptolemaeus. Khwarizmi's (780-850) *Kitab al-Jabr wa'l-Muqabala* is the first algebra book written in Arabic. Used to present algebra in Europe, Robert of Chester partially translated this book into Latin (Dallal, 1999, p. 186). According to Ahmad Dallal, Muslims brought a renewed scientific understanding of Ptolemaeus' astronomy to the world.

During the reign of the Abbasid caliph Mamun between 813-833, programs of astronomical observations were organized in Baghdad and Damascus. This was the first, most prestigious and officially supported astronomy activity among Muslims. Seven centuries after Ptolemaeus, this program was the first recorded collective scientific initiative that began with a comparison of his models and new findings. It brought forward the need for observatories to work with much more meticulous measuring instruments. One of the most important corrections introduced was to show that "the apogee of the solar orb moves with the precession of the fixed stars" (Dallal, 1999, 164).

Born in Ray and following studies at important centres in Shiraz and Isfahan, Abd al-Rahman al-Sufi (903-986) established the exact coordinates and sizes of constellations in his work *Kitab al-Suwar al-Kawakiba al-Sabita*.

Muslim scientists developed sciences such as mathematics, geography and cartography in connection with astronomy. They used complicated mathematical methods to determine the correct direction towards the qibla in Mecca from different places. Calculating the hours of prayer times, correct measurements, and the making of necessary tools all advanced through the painstaking work and experience of scientists, following the attainment of monetary support from the political authority. There are various instruments invented during that time, such as the astrolabe and the compass, that were useful in setting out the direction of the qibla. Replicas of these instruments are displayed at Fuat Sezgin's History of Islamic Science and Technology Museum in Gulhane Park.

Idrisi's maps of the world, drawn in the 11th century, are very similar to current maps and done with very small mistakes (Dallal, 1999, p. 185).

Muslims kept earth/agricultural sciences separate from botany; the first works on this were written in the 11th century.

According to Dallal, "science flourished in the heart of Islamic urban centres,

not only as an integral part of Islamic civilization but also as one of its social institutions. In this sense, it would be accurate to call this science 'Islamic science.'" (Dallal, 1999, p. 157).

Due to developments in hydro statistics, more than 10,000 workers were employed in the maintenance and controls of the irrigation system in and around Marv. Some workers and supervisors would find underground waters and who would construct waterways according to the flow of the water through their specialized training. Regulations were written in treatises about the methods of finding water and the construction and maintenance of large-scale irrigation systems (Dallal, 1999, p. 197). All engineering fields had developed. Water clocks, wells, pools, fountains, shadoofs, and water mills had been constructed. Mechanical engineering, hydraulic engineering, dams, irrigation projects all helped in the speedy advancement of economic development and the establishment of new cities.

At the end of the 10th century, a book-loving bookseller in Baghdad by the name of Ibn al-Nadim prepared an annotated and analytical bibliography which he called *al-Fihrist*. In this work, he recorded the names of thousands of books produced and compiled by Muslims in ten different areas over four centuries written on paper after its more common use in the 8th century instead of the hard to carry, expensive and heavy papyrus, parchment and leather. The headings are as follows: 1. The Qur'an, the language of the Qur'an, reading the Qur'an, commentary and other sciences related to the Qur'an; 2. Arabic language and grammar by different schools; 3. History and its supporting disciplines: genealogy, biography, official state literature; 4. Arabic poetry in the pre-Islamic and modern period; 5. Theology, tariqas, Sufi literature; 6. Islamic law and sources, especially hadiths; 7. Philosophy and ancient sciences: their heritage from the archaic age, translations to Arabic and commentaries from different branches including natural sciences, logic, metaphysics, geometry, mathematics, music, astronomy, mechanics, and medicine; 8. Popular culture, story-telling, stories, magic and sleight of hand; 9. Religions other than Islam in the Near East, for example in the Yemen area, the religion of Queen Bilqis of Sheba's people, the Chaldeans and Manichaeans, religions in far areas such as India and China; 10. Alchemy and its arts in the past and present. [2]

Biruni (d. 440/1048) stated, "I did what everyone should do in their work: gratefully regarded predecessors' work, corrected mistakes without timidity, and entrusted what appears as truth to the future generations to come," (Sezgin, 2019, p. 15). It is possible to learn of the objective methodology of an 11th-century scientist in this way.

Omar al-Hayyam "was a philosopher, astronomer and physicist who lived in the second half of the 11th century, who put forward a systematic presentation of equations of the third degree in algebra" (Sezgin, 2019, p. 8).

Through the advances made in geometry and statics, the great wooden water wheels – also referred to as norias – were used to pull water from the river to the level of the water reservoir. Later on, it would be distributed among the areas

2 http://teachmiddleeast.lib.uchicago.edu/foundations/golden-age-islam/essay/essay-03.html Last accessed: 16 September 2019.

along the waterway. The city of Hama along the Orontes River was famous for its big wooden water wheels (Dallal, 1999, p. 197).

Hospitals, also referred to as dar al-Shifa (house of health) used to house their pharmacies and libraries. Where necessary, separate hospitals were constructed for different sicknesses by way of endowments. Some doctors record the success of these for the diagnosis and treatment of psychosomatic illnesses in Seljuk and Ottoman times. In the endowment deed of a hospital, it was specifically requested that all nurses treat patients genially and softly, and that those who act contrary to this be fired from their position by the trustees of the endowment (Yörükoğlu, 1993, s. 45-46).

Abd al-Rahman al-Khazini, who lived during the 12th century, wrote an encyclopedic tome called *Kitab al-Mizan wa'l-Hikma* about medieval statics, best exemplifying theoretical statics and hydrostatics (Dallal, 1999, p. 194).

Islamic sciences continued their influence throughout the world from the 11th up until the 17th century. While there has been a significant increase in the number of studies done on the sciences brought about by Muslims, this number has yet to reach a satisfactory amount in terms of research conducted on manuscripts of science. This extremely neglected topic can be illuminated by the study of the volumes prepared under the leadership of Fuat Sezgin. [3]

Art in Islamic Civilization

Experts have accepted the difficulty of attempting to study Islamic art from a historical or geographic perspective.

According to Titus Burckhardt, "Islamic art indicates exactly what its name says" and that Islamic civilization reflects the deepest thing in its manner (Burckhardt, 2012, p. 21). Islamic culture is experienced through a harmony that maintains its liveliness and vitality and that makes aesthetic choices in every area of life. "In every manner of its manifestation, Islamic art represents the Islamic understanding and perception of existence and life. In other words, Islamic works of art are the concrete indicators of the beliefs and lifestyles of those who made them" (Koç, 2009, v. 36, p. 90).

Dazzling examples of Islamic art ranging from the calligraphy of the Qur'an to the illumination done in gold on the sides of the pages, from book bindings to marbling, to needle lace along the sides of kerchiefs to the designs on carpets and rugs, the tiles in Morocco with geometric designs, to the Dome of the Rock in al-Quds (constructed in 692 by the Umayyad caliph Abd al-Malik), to the Grand Mosque of Cordoba, the Ibn Tulun Mosque in Cairo, the madrasas in Samarqand, the observatory in Maragheh, the time-keeper's place in Beylerbeyi in Istanbul, the Alhambra Palace in Andalusia, the Old/Selimiye Mosque in Edirne, the Taj Mahal in India's Agra thankfully survive to this day. The masterpieces of Islamic civilization, from music to tombstones, demonstrate that Islamic art is present in every area of life. Sheila Blair and Jonathan Bloom state that all cultures visually express

3 Much of Prof. Fuat Sezgin's work is in German; their translation alone would initiate a new era and direct research that would be done on the history of science.

themselves and that Islamic civilization in its turn also put forward its style through visual arts (1999, p. 215). Islamic art does not consist only of religious matter, it expresses every manner of visual art, and encompasses all the lands throughout which Islam spread. Contrary to what is understood upon mentioning Christian art, it is not only works or things made for religious purposes that are meant here. For a building, a painting, an ewer, etc. to be considered part of Islamic art, its maker does not need to be a Muslim either. Contrary to other civilizations, there is no hierarchical order to Muslim art; no one form of art is considered superior to another. There is also no difference between art and craft. A thing can be both useful and artistic; for Muslims, what is essential is that artistic applications also be useful (Blair and Bloom, 1999, p. 216-222). A prime example of this is the culture of gardens – there is beautiful landscaping that is done in-famous Muslim cities. While in the West boxwoods would only be shaped for art, Muslims would gather the produce from gardens they decorated with fountains in which colourful fish swam, distribute the excess or sometimes sell them at the market. Andalusian landscaping was of such beauty that it generated envious tales by travellers.

Architecture is the most widespread form of Islamic art; examples have reached our day where the commonality of a structure is in proportion to its founding use – mosques, madrasas, hospitals, hammams, caravanserais, palaces and fountains are some examples. As buildings are used, their life span depends on the maintenance provided for them. The second important side of art is that of calligraphy and the subsequent traditional book arts.

The textile industry and the production of cloth are termed as the third most important form of art. It also brings profit from its parts such as raw materials, dyes, and designs. Clothes also indicate a person's identity or social status. The green turbans of those descended from the Prophet Muhammad's grandson Husain allows them certain visibility within society. Fabric is also used in furnishings and interior fittings. Textile is also an important part of the mobile architecture concerning tents and all things that are connected to tents.

The art of the people of futuwwa comes forward in weapons. The area where "valour and punctuality, courage and grace" (Burckhardt, 2012, p. 161) appears at its most artistic is in the making of not just swords and arrows but also their protective instruments such as the scabbard and quiver. The name of the double-bladed sword of Ali, considered the representative of all fetas after the Prophet Muhammad, is called zu' al-fiqar. It is said that the Prophet Muhammad gifted this sword to Ali after the Uhud battle and that while doing so, stated, "There is no youth like Ali and no sword like Zulfiqar." A calligraphic inscription of "la ilaha illallah" (There is no God but God), the first portion of the kalima al-tawhid, is most frequently seen on swords. The quivers where arrows are packed were generally decorated with the expression of *"Madad Ya Haqq!" (Help O Truth!)* which is what is usually said when loosing an arrow.

Figure 2. Dr. Gülnihâl Küpeli's illumination: a sample work of a quiver with the calligraphy of Efdalüddin Kılıç, *"Help O Truth! / Madad Ya Haqq!"*

Works of metal, ceramics, glass, wood, ivory and even stone which were used more for decoration and not considered art in the West were acceptable among Muslims as being art on par with architecture or textiles.

The art of calligraphy is used in the writing of the Qur'an and also contains the writings placed on buildings for decoration. The first example of the writing of Qur'anic verses in architecture is in the Dome of the Rock in al-Quds, built where 'Umar first built what the West refers to as the 'Umar Mosque. Also referred to as the Qubba al-Sahra / Dome of the Rock, this dome is made of gold and is the first example of a domed mosque constructed by Muslims. Inside it, there is a rock which is considered sacred by Jews, Christians and Muslims alike, where the Prophet Muhammad's foot prints can be found as he stepped on the rock on his journey up the seven heavens on the night of Mi'raj. This is also referred to as the *Sahratullah*, "the rock of God" (Ayverdi, 2005, v. 3, p. 2640). In couplet 363 of the *Mawlid al-Sharif*, Suleiman Chalabi states the following about this rock in al-Quds:

Çün namâzı kıluban döndü Resûl / Geldi sahre üzre hoş kıldı hulûl

The Messenger of God prayed and returned / And upon this rock he appeared

Figure 3. Dome of the Rock (courtesy of Yekta İnci Zülfikar)

Aniconism, meaning the lack of use of human figures, is a portion of art that should be considered through the separate lenses of religious and secular. For example, in traditional art such as books and miniatures, one can find human figures. In truth, many say thatz "the banning of figures in Islam is not something that weakens it, but rather points to it being Islam's strongest part" (Erol, 2003, p. 315). The cosmological connections of the banning of pictures in Islam are explained by Safiye Erol in the following manner: "The umma that was developing at the infusion of the Prophet Muhammad learned to see itself as a set order rather than as a material or finite shape."

Arabesques and geometric shapes were used mostly because figures were found to be unnecessary in religious art; geometric designs are at the forefront in this case. The colour was used to enhance these geometric designs. That livelier colours are chosen in Islamic art is understood when compared with other arts. In every area of life from textiles to the walls of buildings, from ceramics to carpets and rugs, it is a matter of choosing lively colours. Willful ambiguity is also something preferred by artists. They did not attempt to create works that continually followed set rules, and rather chose a method that would allow for the seer to understand and make comments based on their view of the subject. They were inspired by nature as created by God but would work to not directly imitate it.

Ample examples of "diversity in unity" and "unity of diversity" are given in Islamic art. Without feeling a shred of inferiority, Muslims never shied away

from benefitting from what they saw and learned in the places they went. The fundamental principle for an innovation that they might or might not embrace was the following: "Is there something in this that God has made forbidden?" If not, "if it is not forbidden, let us take and apply it to ourselves." With this as a style, they did not hesitate to take the dome from Christians to be used in mosque architecture by saying that there is nothing of the forbidden about this.

James Gelvin states that the first and only Jewish president of the UK, Benjamin Disraeli, berated an (anti-Semitic) opponent who had put on clothes meant to disdain him, saying: "while your ancestors were swinging around on tree trunks (like monkeys), mine were religious functionaries in Solomon's temple." Gelvin also notes that " a similar relationship held between the peoples of the Middle East and Europe during the Middle Ages." While Europe was filled with ignorant men with axes, the Muslim caliphate gave great importance to scientific exploration and cultural riches. The Europeans encountered diverse ideas, many foods and commercial goods they had not been familiar with before through the Crusades conducted in Spain, the Mediterranean, and the Middle East. It is enough to look at the etymological roots of words to find the Muslim contribution to European society. Muslim ideas and products began to go around Europe simultaneously as Arabic words.

Admiral, adobe, albatross, alchemy, alcohol, algebra, algorithm, alembic, almanack (calendar), amber, apricot, artichoke, cotton, cumin, giraffe, lemon, lilac, monsoon, gypsum, soda, sofa, sugar, syrup, zenith, tarragon, sherbet, sheriff, fairy, elixir, gauze, damask, cornea, password, magazine, popinjay (as in parrot), safari, saffron, borax, azure, amulet, eggplant, azimuth, cable, arsenal, cork, henna, racket, and many other words have entered English parlance...

For example words like coffee, jar, and gazelle come from Arabic. A racket is also from Arabic and originates from the palm. The word gala in Arabic refers to "a robe of honour or investing with a robe of honour." Satin refers to the city in China where Muslim merchants travelled to conduct their business in cloth. And, as known by chess enthusiasts, the expression that signifies the end of a chess game of "shah mat!" (checkmate), which means "the shah is dead," is a Farsi/ Arabic expression (Gelvin, 2008, p. 22-23).

Conclusion

In his seminal work *The Venture of Islam*, American historian of civilizations Hodgson remarks that "If someone were to look at the world from space in the 16th century, they would posit that nearly the entire world had become Muslim." Because in the 16th century, three great Muslim Empires bordered each other, with the Babur Empire in the east (within the borders of today's India, Pakistan, and Bangladesh), the Safavid Empire in the middle (within the borders of today's Iran and Turkic Republics), and the Ottoman Empire to the west, tying together three continents. The founders of each of these empires were Muslim Turkish Beghs.

Following the shift in the entire conjecture of the world, there are now myriad countries in the areas that were formerly ruled by three empires.

When Rudyard Kipling wrote his poem “The White Man’s Burden” in 1899, he expressed the need for the US to join the UK and other European states in imperialism and contribute to the mission of “civilizing barbaric nations”.

Quite different from Kipling’s racist approach where he speaks of the suffering endured to ensure the civilizing of others, Ernst draws attention to the similarity in aims of two academic conferences in which he participated a decade apart, in 1992 and 2002: “To convince Americans that Muslims are human beings. This might sound like an absurdly simple point, but the Islamic religion is perhaps the one remaining subject about which educated people are content to demonstrate outright prejudice and bias. Ten years later a workshop on critical issues in Islamic studies came to the same conclusion, but more forcefully: The real issue is to humanize Muslims in the eyes of non-Muslims” (Ernst, 2003, p. xvii).

Nearly a century after Kipling’s poem, Huntington published his famous “Clash of Civilizations” article in 1993 where he speaks about a certain number of civilizations after conducting a history reading and alleges that these civilizations will clash until one of them emerges victorious. He posits that there will be a cutthroat struggle between the “progressive West and the retrograde Islamic world” (Ernst, 2003, p. 3).

Huntington’s thesis becoming the framework of US foreign policy did not take too long. In the aftermath of the September 11, 2001 terror incident, the US began to bomb Afghanistan and Iraq almost to the point of erasing them from the map to carry democracy to areas where “the down-trodden live in anti-democratic” circumstances. Syria, Yemen, and nowadays Kashmir have become chaotic. The wars in the Middle East are ending with the mass deaths of people living in the area and the erasure of the civilization that used to or happened to exist at this point on their lands.

Within the *Protection of the Academic Heritage of the Middle East* project begun by the Higher Education Council, there is an awareness that is wished to be created by drawing the attention to the historical processes that occurred. The commission created by the project have has firstly laid out the efforts of the Republic of Turkey. A spotlight has been turned on the works of Islamic civilization that managed to survive and those which have been destroyed in some areas in the Middle East, once considered the cradle of civilizations. The noise made to draw attention to the destruction of architectural works such as madrasas, libraries, hospitals, mosques, soup kitchens, caravanserais, and hammams is an attitude of responsible historiography.

It is difficult to express the Islamic civilization from the 7th century onwards within geographic bounds, as Islam has gone to all corners of the world through believers. It is also not possible to list out all that Islamic civilization has brought to humans in full. Many examples are demonstrating that civilizations can only form in the context of law and order. However, for studies to be done on the scientific and academic heritage received from Muslims, it is first necessary to translate them into languages used today. Of course, the primary concern is to ensure the peace and security of the region.

References

Ayverdi, İ. (2005). Kubbealtı Lugati: Misalli Büyük Türkçe Sözlük. 3 Cilt, İstanbul: Kubbealtı Yayınevi.

Ayverdi, S., Erol, S., Araz, S. and Huri, S. (2003). Ken’ân Rifâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Bammat, H. (1963). İslâmiyetin Mânevî ve Kültürel Değerleri. Çeviren: Dülger, B. Ankara: Resimli Posta Matbaası.

Blair, S. S. ve Bloom, J. M. (1999). Art and Architecture: Themes and Variations. The Oxford History of Islam. Ed. by Esposito, J. Oxford: Oxford University Press, p. 215-269.

Burckhardt, T. (2012). İslâm Sanatı: Dil ve Anlam. Çeviren: Koç, T. İstanbul: Klasik Yayınları.

Cornell, V. J. (1999). Fruit of the Tree of Knowledge. The Oxford History of Islam. Ed. by Esposito, J. Oxford: Oxford University Press, p. 63-107.

Çağrıcı, M. (1988). Adâlet. TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA). İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınevi, c. 1, s. 341-343.

Dallal, A. (1999). Science, Medicine, and Technology: The Making of a Scientific Culture. The Oxford History of Islam. Ed. by Esposito, J. Oxford: Oxford University Press, p. 155-213.

Ernst, C. W. (2003). Following Muhammad: Rethinking Islam in the Contemporary World. Chapel Hill: UNC Press.

Gelvin, J. (2008). The Modern Middle East: A History. New York: Oxford University Press. 2nd edition.

Hamîdullah, M. (2015). İslâm Peygamberi. İstanbul: Beyan Yayınları.

Hodgson, M. G. S. (1974). The Venture of Islam. 3 Vol. Chicago: Chicago University Press.

Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilizations. Foreign Affairs. 72. Vol. 3, p. 22-28.

Kadi, W. (2010). Areas of Islamic Civilization. Retrieved from http://teachmiddleeast.lib.uchicago.edu/foundations/golden-age-islam/essay/essay-03.html

Kipling, R. (1929).The White Man’s Burden: The United States and The Philippine Islands, 1899. Rudyard Kipling’s Verse: Definitive Edition. Garden City, New York: Doubleday.

Koç, T. (2009). “Sanat”, DİA, c. 36, s. 90-93.

1. Kurzman, C. (2017). Teaching the Middle East in 10 Quiz Questions. Retrieved http://kurzman.unc.edu/teaching/teaching-the-middle-east/?utm_content=buffer010e4&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer Last accessed: September 15, 2019.

Murata, S. and Chittick, W. C. (1994). The Vision of Islam. Minnesota: Paragon House.

Okiç, M. Tayyib. (1958-59). İslâmiyette İlk Nüfus Sayımı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi. 7, 11-20.

Sezgin, F. (2019). Tanınmayan Büyük Çağ: Prof. Dr. Fuat Sezgin’in İslâm Bilim ve Teknoloji Tarihi’nden. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

S. Çelebi. (1990). Vesîletü’n-Necât: Mevlîd-i Şerîf. Yayına hazırlayan: Timurtaş, F. K. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Yörükoğlu, N. (1993). Hafsa Sultan ve Külliyesi. Ankara: Sevinç Matbaası.

Note:

Figures 2 and 3 are courtesy of Dr. Gülnihal Küpeli and Yekta İnci Zülfikar respectively, many thanks for allowing their use.

F. Cangüzel GÜNER ZÜLFİKAR, Ph.D

She graduated from Ankara University’s Faculty of Literature, History and Geography’s Department of History. She completed her PhD studies on the “Saint (Aziz) Mahmud Hudayi’s [ca. 1543-1628] Shrine Complex: Sufi Impact in the Civil Society Organizations in Ottoman Religious, Socio-Cultural History” at the Department of History of Hacettepe University. She taught courses on Tasawwuf and Islamic civilization at the University of North Carolina at Chapel Hill and Duke University. She was Associate Director (2006-2010) of the Carolina Center for the Study of the Middle East and Muslim Civilizations at UNC-Chapel Hill. She established the Turkish Studies Program at UNC-CH in 2009, and served as an instructor there until December 2013. Upon returning to Turkey in October 2013, she worked at Istanbul Commerce and Halic Universities. At present, she teaches at Uskudar University’s Institute for Sufi Studies.

“AKADEMİK MİRAS”IN GELECEĞE TAŞINMASINDA EĞİTİMİN ÖNEMİ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

THE IMPORTANCE OF CARRYING THE “ACADEMIC HERITAGE” INTO THE FUTURE AND THE EXAMPLE OF TURKEY

Prof. Dr. Ayşegül KOMSUOĞLU ÇITIPITIOĞLU
İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı
Istanbul University, Dean of Faculty of Political Sciences

Dünyada farklı nedenlerle milyonlarca insan göç etmekte, anavatanlarından uzak bir ülkede yeni bir yaşama başlamakta ve bu süreçte yaşanan birçok yoksunlukla birlikte çocuk ve gençler eğitimden uzak kalmaktadır. Eğitimi yarıda kalmış genç nesillerle birlikte birçok göçmen ise bu zorlu süreçte yaşamda kazandıkları bilgi, beceri ve yetkinlikleri de geride bırakmaktadır. Bu süreçte yaşanan kayıp sadece bireyin göç yolunda kaybettiği birikimi değil kendilerinde hayat bulmuş binlerce yıllık kültürel, sosyal ve akademik mirastır. Yüzyılların birikimini korumak ancak farklı nedenlerle göç eden insanların eğitime erişimini destekleyerek mümkündür. Göç yollarının ötesinde, ulaşılan yeni ülkenin mültecilere sağlayacağı eğitim olanakları savaş ve çatışmalarla yıkılan coğrafyaların birikimi geleceğe taşıyacak ve yeniden inşasına kaynaklık edecek nesillerin geleceğini temsil etmektedir.

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin verilerine göre bugün dünyada çoğunluğunu çocuk ve gençlerin oluşturduğu yetmiş milyonu aşkın kişi yerinden edilmiş durumdadır (UHCR, 2019a). Göç yollarında, mülteci kamplarında veya ulaştıkları şehirlerde yaşama tutunma çabasındaki bu nüfusun eğitime erişimi hem anavatanlarının, hem yeni bir yaşam inşa etme çabasında oldukları ülkelerin, hem de -“yarını olan bir dünya” için- tüm insanlığın sorumluluğudur. Bir insan hakkı olarak eğitim hakkı farklı uluslararası anlaşmalarla ve ulusal düzenlemelerle güvence altına alınmaya çalışılsa da, uygulama düzeyine bakıldığında yeni geldikleri toplumda birer yabancı olan mülteciler, göçmen olmanın getirdiği tüm zorlukları eğitim başlığına da yansıyan biçimde yaşamaktadır. Bu süreçte özellikle hukuksal statü, uluslararası hukuk zemininde taraf olunan anlaşmalar, göç edilen ülkenin eğitim alt yapısı, bireyin ve ülkenin ekonomik zorlukları, etnik, dini, kültürel farklılıklar gibi birçok etken, eğitime erişimde yaşanan zorluklara aşılması zor bir zemin oluşturmaktadır.

Oysa yeni geldikleri ülkelerde geride bıraktıkları geçmişleri ve önlerindeki gelecekleri arasında “arafta kalanlar” olarak mülteci ve benzeri statüde olanlar için eğitime erişim ve/veya bilgi, beceri ve yetkinliklerini yeni yaşamlarına taşıyabilmek bir gelecek hayali için elzemdir.

Bu noktada “temel eğitimin” bir parçası olabilen çocuklar “kayıp kuşak” olmanın ilerisine geçebilmekte, yükseköğretime erişebilenler ise kendi yaşamlarının ötesinde kendileri ile aynı zorlukları paylaşan çocukların ve gençlerin gelecek hayallerini inşa edebilmekte, rol modeller olarak birçok hayatın olumlu yönde değişimine etki yapabilmektedir. Eğitim sisteminin dışında kalan çocuk ve gençler için ise hem kendileri hem de birlikte yaşayacakları toplum için zaten zor bir süreç olan karşılıklı sosyal, kültürel ve ekonomik uyum süreçleri daha zorlaşmaktadır. Eğitime erişimi güvence altına almış, mülteci ve benzeri statüdeki genç ve çocukları ulusal eğitim sistemlerine dâhil edebilmiş ülkeler hem mülteci çocuk ve gençlerin savaşa ve göçe dair yaşadığı zorlukları aşmalarına yardımcı olmakta, akademik bilgiye erişimlerini sağlamakta, geleceğe dair bir hayalleri olmasını desteklemekte ve hem yeni ülkelerinde hem de dönüş imkanı olursa anavatanlarına katkı sağlamalarına altyapı hazırlamaktadır (UHCR, 2018, s.8).

Mülteci ve benzeri statüde olanların eğitime erişimi kadar önceki yaşamlarından taşıdıkları birikimlerin değerlendirilebilmesi başlığı da önemlidir. Önceki öğrenmenin tanınması başlığında yeni bir ülkede yaşama başlayanların eğitime ilişkin

birikimlerinin yeni yaşamlarına taşıyabilmeleri yer almaktadır. Yeni ülkelere taşınan birikimler, kültürlerin birbirleriyle karşılaşmasıyla farklılıkların uyumunu yaratacak, yeni bilgilerin üretimine destek olacak ve karşılıklı öğrenme süreçlerini destekleyecektir.

Hayat boyu öğrenme kapsamında öğrenme süreçlerinin devam etmesi ise özellikle yeni bir ülkeye uyum sağlamaya çalışan göçmenler için çok daha fazla önemlidir. Meslek edindirme kursları, dil eğitimleri, denklik süreçlerinin tamamlayıcı eğitimleri bu kapsamda özenle planlanmalı ve etkin uygulanmalıdır.

Bu yazıda geçici koruma altındaki Suriyeliler merkezinde ilk olarak temel eğitime dair veriler değerlendirilerek Türkiye özelinde yapılan çalışmalar aktarılacaktır. Takiben yükseköğretim alanında yapılan çalışmalar özetlenerek izlenen politikanın yükseköğretime erişimi nasıl etkilediği tartışılacaktır. Gerek temel eğitim gerekse yükseköğretim bir gelecek umudu olan mülteci genç ve çocuklar için azami desteklenmesi gereken iki başlıktır. Bu iki alanda verimli, sağlıklı ve etkin politikalar izlenmesi savaşlar, çatışmalarla kaybolan "akademik miras"ı bugüne taşıyacak nesillere "yarınlarını" inşa etme imkânı sağlayacaktır.

Temel Eğitim ve Mülteciler

Eğitim bilgi, beceri ve yetkinliklerin verilmesiyle birlikte, bir toplumu "biz" yapan tüm değerlerin aktarımını da sağlayan bir sistemi içerir. Bir vatandaşın kazanması gereken temel değerler, benimsemeyi gereken davranışlar, ödevlerinin bilincinde olması eğitim sürecinin akademik altyapısına eşlik eder. Oysa mülteci çocuklar çoğu zaman mülteci kampları benzeri geçici yerleşim yerlerinde, bir geçicilik vurgusu ile tüm çocukluklarını tamamlarlar. Geri dönebilecekleri bir ülkeleri olmamaları, onlara ulaştıkları topraklarda da bir gelecek hayali vermeyen hukuksal statülerle birleşerek onları "bir yere ait" olmaktan alıkoyar. Temel olarak "vatandaş" inşasını içeren eğitim sistemlerinde mülteci ve benzeri statüdeki çocukların o eğitim sistemi ile inşa edilen ortak bir gelecek hayaline dâhil olmaları, vatandaş olmamaları nedeniyle zorlu bir politik inşa alanıdır (Waters ve Le Blanc, 2005).

Bu zorlu ve kapsamlı göç ve mültecilik sürecinde eğitim süreçlerinin devam edebilmesi için göç ve sonrasında birçok durumda farklı aktörler - içinde yaşadıkları devlet, geldikleri anavatan, uluslararası örgütler, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları vb- sürecin bir parçası olur. [1] Bu çok aktörlü yapı, çoğu mültecilik süreçlerinde var olan geçicilik ve belirsizlik durumunda eğitim sürecinde kayıpların azaltılması ve sürecin zorluklarının paylaşımında önemli ve etkindir. Fakat mülteci ve benzer statüde olanların kalış süreleri uzadıkça ve farklı nedenlerle anavatanlarına geri dönmeleri zorlaştığında ulusal eğitim sistemine dâhil edilerek farklı aktörlerin katkısı ile sürdürülen geçici eğitim modellerinin geride bırakılması gerekir. Bu noktada farklı paydaşların ulusal eğitim sistemine dâhil olma sürecini; kapasite arttırabilecek fon sağlanması, uyuma yönelik STK çalışmaları, ekonomik destek gibi adımlarla destekleyemeye devam etmeleri mümkündür.

Mülteci çocuklar için ev sahibi ülkelerin atabileceği temel adımlar UHCR'ın (2018, s.29) tavsiyelerini de dikkate alarak şu şekilde sıralanabilir:

1 Birçok durumda ise mültecilerin kendi devletlerinin olmaması sürecin planlamasında veya yönetiminde rolleri olamamasını getirmektedir (Waters ve Le Blanc, 2005).

-Ulusal eğitim sistemine dâhil edilmeleri, uyum süreçlerinin takibi ve desteklenmesi,

-Eğitime erişimde doğum belgesi, önceki öğrenmeye dair standart belgelendirmeler gibi engellerin ek önlemlerle kolaylaştırılması, bilgilendirme ve rehberlik süreçlerinin oluşturulması veya kaldırılması,

-Eğitime dair idari, finansal ve akademik planlamalarda dikkate alınmaları ve bu planlamalarda ilgili kamu idaresinin sürece etki eden tüm kamu kurum ve kuruluşları ile ortak planlama yapması.

Özellikle mültecilere ilişkin uluslararası fon planlamalarında ulusal ana akım dışındaki eğitimlerin desteklenmesi yerine ulusal eğitim sistemlerinin kapasitesini arttırmak UNHCR gibi alanda önemli rol oynayan uluslararası aktörler tarafından da tavsiye edilmektedir (UNHCR, 2019b, s.13)

Birçok ülkede mülteci çocukların bu tavsiyelerin aksine ulusal eğitim sistemi dışında, eş zamanlı sistemlerde eğitim gördüğü ve bu eğitimin hem fiziki hem de akademik kalitesinin son derece tartışmalı olduğu da bu kapsamda unutulmamalıdır. Geçici olarak planlanan ve sürdürülen eğitimler hem gerekli kaliteden ve denetimden uzak olmakta hem de eğitimin devam etmesi ve mesleki süreçlerde tanınırlık açısından sorun doğurmaktadır. Ulusal eğitim sistemine dâhil olma ve geçici eğitim yapılarını dışında mülteci ve benzeri statüdekiler için farklı uygulama biçimleri de mevcuttur. Örneğin kaynak ülke müfredatını takip eden eğitim planı uygulayan ülkelerde vardır. Bunlara örnek olarak Pakistan ve Tanzanya verilebilir. Gene farklı bir örnek olarak ulusal müfredatın farklı okullarda takip edildiği Etiyopya, Kenya gibi örnekler de bulunmaktadır (Özer vd, 2017, s.86).

Bugün tüm ulusal ve uluslararası çabalara ve desteklere rağmen dünyada 7,1 milyon mülteci çocuğun 3,7 milyonu eğitim sisteminin dışındadır (UHCR, 2019) Temel eğitim başlığında mülteci çocukların yalnızca %63'ü ilköğretime erişebilmekte, orta öğretimde ise bu oran %24'e düşmektedir. Oysa dünyada çocukların %91'i ilköğretime %84'ü ise orta öğretime erişebilmektedir (UNHCR, 2019). Bu oranlar ilköğretime erişebilen mülteci çocukların 2/3'sinin ortaöğretime devam edemediğini göstermektedir.

Eğitime erişim çocukların sadece akademik, teknik ve mesleki gelişimini desteklemekle kalmamakta aynı zamanda birçok riske karşı koruyucu bir alan da sağlamaktadır. Çocuk işçiliği, erken evlilik, radikalleşme, yasadışı faaliyetlere katılım gibi birçok riske karşı okulda olmak ve eğitim almak önleyici ve koruyucu rol oynamaktadır (UHCR, 2019b, s.7)

Çocukların eğitime erişimi kadar eğitime devamları da önemlidir. Mülteci çocukların eğitime devam edememe/etmeme nedenleri tespit ve takip edilmeli ve önlemler alınmalıdır. Dezavantajlı gruplarda sıklıkla rastlanan çocuk işçiliği, erken evlilik, ekonomik sorunlar nedeniyle devamsızlık, aile desteğinin azlığı gibi sorunlara ek olarak mültecilikle ilişkili göç ve savaş dönemine ait travmalar, müfredata uyum ve dil desteği başlıklarında destek programları oluşturulması önemlidir.

Verilen desteklerin yalnızca mülteci öğrencileri ve/veya velilerine yönelik planlanmaması da önemlidir. Uyum karşılıklı bir süreçtir. Mültecilerle birlikte çalışan öğretmenlerin desteklenmesi, bilgilendirilmesi önemlidir. Veli gruplarına yönelik ortak etkinlikler de süreci destekleyici adımlardır. Hepsinden önemlisi ise öğrencilerin sınıfta karşılıklı uyumunun gerek müfredatla, gerekse uygulamalarla sağlanmasıdır. Bu süreçte ülkede mültecilere yönelik genel algıların iyi yönetilmesi ve eğitim dışındaki tüm kamu politikalarının da özenle planlanması gerekmektedir. Farklı bir alanda inşa edilen olumsuz algılar eğitim alanına da kolayca yansımakta ve ayrımcılığı, ön yargıları, asılsız bilgileri beslemektedir.

Bugün 2,9 milyon temel eğitim yaş aralığındaki mülteci çocuğun yaşadığı Türkiye, Pakistan, Lübnan, Sudan ve Uganda ile birlikte en çok mülteciye ev sahipliği yapan beş ülkeden biridir. Bu ülkelerin tümünde çocuklar bürokratik, ekonomik, sosyal, kültürel zorluklar nedeniyle eğitime erişimde sıkıntılar yaşamaktadır. Ayrıca Yunanistan gibi göç yolları üzerinde yer alan ülkelerde de birçok çocuk eğitim sisteminin dışındadır. UNHCR (2019b, s.20) verilerine göre bugün Yunanistan'da sığınmacı veya karşılama merkezlerinde yaşayan 4.656 çocuğun $^{3}/_{4}$'ü okula gitmemektedir.

Türkiye özellikle Suriye kaynaklı göçün yoğunluk kazanmasını takiben temel eğitim alanında önemli düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler temel olarak geçici koruma statüsü altındaki Suriyelileri hedeflemekle birlikte göç yolları üzerinde bir ülke olarak Türkiye'nin mülteci ve benzeri statüde çocuk ve gençlerin eğitimine ilişkin hukuki ve idari altyapısını düzenlemesini sağlamıştır.

Türkiye'de Mültecilerin Temel Eğitimine Yönelik Düzenlemeler

Mülteci ve benzeri statüde olan çocukların eğitimine ilişkin durumu değerlendiren ve işleyişe yol gösteren ilk düzenleme 22 Haziran 2006 tarihli İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü uygulama talimatıdır. [2] Geniş çerçevede Türkiye'nin Avrupa Birliği uyum sürecinin bir parçası olarak görülebilecek bu düzenlemenin "Başvuru Sahiplerine veya Sığınmacı ve Mültecilere Sağlanacak Olanaklar" başlıklı 19.maddesinin, eğitim olanakları alt başlığında "222 Sayılı Öğretim ve Eğitim Kanununun 2. maddesine göre ülkemizde mecburi ilköğretim, 06–14 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. Bu nedenle, statüsüne bakılmaksızın 06–14 yaş aralığındaki çocukların eğitim ve öğretime tabi tutulmaları mecburidir. Milli Eğitim Müdürlüklerinin koordinesinde, sivil toplum kuruluşları ile de işbirliği içerisinde, mülteci ve sığınmacılar ile başvuru sahiplerinin çocuklarının okullara kaydı ve devamı sağlanacaktır" vurgusu yapılmaktadır. Gene aynı maddede -bugünkü uyum tartışmalarını düşündüğümüzde çok erken bir tarihte- paydaş katkısı ve hayat boyu eğitim başlıkları da dikkate alınarak "uyum" konusunun altı çizilmiştir:

"....söz konusu şahısların ülkemizde bulundukları süre içerisinde, Türk toplumu ile bütünleşmeleri ve ülkemizin sosyo-kültürel yapısına uyum sağlamaları açısından eğitimin rolü son derece önem arz etmektedir. Bu nedenle, eğitim politikamız çerçevesinde, hem söz konusu çocukların toplumdan dışlanmalarının önüne geçilmesi, hem de özellikle üçüncü ülkelere yerleştirilme süreci uzun sürenlerin toplumla kaynaşmasını sağlamak için pilot okullarda eğitim sağlanmasına ilişkin çalışmalar başlatılacaktır. Okul çağındaki çocuklardan ihtiyaç içerisinde olanlara, Sosyal

2 "Uygulama Talimatı" konulu (2006/57), 22 Haziran 2006 T.C İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Genelgesi, Erişim: http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/57-Sayili-Genelge-2010-Degisikligi.pdf

Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu, Belediye ve diğer sivil toplum kuruluşlarından, eğitimlerini sağlamak amacıyla yardımcı olunacaktır. Bunun yanı sıra, orta öğretim ve yükseköğrenime devam etmeleri için teşvik edilecektir. Diğer taraftan, yetişkin, başvuru sahiplerinin, sığınmacıların ve mültecilerin, Belediye, Halk Eğitim, Milli Eğitim vb. kamu kurum kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarınca düzenlenen Türkçe ve diğer dil kursları ile meslek ve beceri edindirme kurslarına katılmaları teşvik edilecek ve ilgili birimlerle koordineli olarak yardımcı olunacaktır."

MEB'in takiben sürece etki eden ilk genelgesi 16 Ağustos 2010 tarihlidir. [3] Bu genelgede eğitime erişim için öğrenme vizesi istenmemesi fakat kendisinin ve veli veya vasilerinin en az altı ay süreli ikamet izni gerekliliği yer almıştır. Ayrıca İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde eğitim-öğretimden sorumlu müdür yardımcısı/şube müdürünün başkanlığında yabancı öğrencilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere bir komisyon öngörülmektedir.

2013 yılı itibarıyla Suriye ve bölgedeki çatışmaların devam ediyor oluşu, Türkiye'de kamp dışında yaşayan nüfusun artışı ve sorunların belirginleşmesi ile MEB'in düzenlemelerinde daha kalıcı ve sürdürülebilir çözümlerin ağırlık kazandığı görülmektedir. 26 Eylül 2013 tarihinde İl Milli Eğitim Müdürlüklerine iletilen yazı bu süreci net olarak ortaya koymakta ve örgün eğitime yönelik sorunların çözümü için önemli bir adım olmuştur. Genelge ile sistemin işleyişini tanımlamaya, desteklemeye ve okullaşma oranını artırmaya yönelik tedbirler alınmıştır. Genelgenin ilk maddesinde "ülkelerinde devam etmekteyken ara vermek zorunda kaldıkları eğitimlerini telafi etmeye yönelik, ülkelerine veya herhangi üçüncü bir ülkeye gittiklerinde zaman sene kaybı yaşamamalarını sağlayacak nitelikte bir eğitim vermek" vurgusu yer almaktadır. Müfredat ilişkin ise MEB kontrolünde "Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanacak, temel yaşam becerileri, moral eğitimi, genel kültür, sosyal beceriler gibi konularla zenginleştirilerek" işlenecek olması yer almakta ve Türk asıllı Suriye vatandaşlarının istemeleri halinde TC müfredatında eğitim alabilecekleri belirtilmektedir. Ayrıca genelgede farklı paydaşlarla işbirliğinin de düzenlenmesine yönelik bir yaklaşım mevcuttur.

Bu dönemde eğitimdeki duruma bakıldığında Suriyelilerin büyük bölümünün Suriyelilerin yaşadığı hemen hemen her ilçede, dernek-vakıf, belediye veya benzeri örgütlenmelerin desteği ile kurulan geçici eğitim merkezlerine devam ettiği görülmektedir. Bu merkezlerdeki eğitim ağırlıklı olarak Arapça'dır, GEM'lerin varlıkları geçicilik vurgusunun devamını desteklemektedir.

Nisan 2013'te uzun süredir hazırlıkları devam eden 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nu (YUKK) ve takiben Ekim 2014 yılında yayımlanan "Geçici Koruma Yönetmeliği" ile diğer haklarla birlikte Suriyelilerin eğitimi ile ilgili belirleyici çerçeve oluşmuştur. Takiben MEB'in 23 Eylül 2014 tarihli 2014/21 sayılı "Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" konulu genelgesi ile de GEM'lerin statüsü tanımlanmış, açılmaları Valilik oluruna bağlanmış ve Suriyeli çocukların ulusal eğitim sistemine erişimlerinin önü açılmıştır. [4] Genelge ayrıca "yabancı tanıtma belgesi" ile kaydın önünü açarak yabancı kimlik numarası olmayan öğrencilerin de eğitime erişimini desteklemektedir. Bu noktada MEB'in oluşturduğu Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi (YÖBİS) hem kayıtlar hem de başarı takibi için gerekli dijital

3 "Yabancı Uyruklu Öğrenciler" konulu (2010/48), 16 Ağustos 2010 tarihli MEB Genelgesi Erişim: http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/967.pdf
4 "Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" konulu (2014/21), 23 Eylül 2014 tarihli, TC Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Genelgesi. Erişim: http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf

altyapıyı sağlamıştır. Bu genelge ile eğitime erişimde önemli mesafe kaydedilerek, kayıtlar artırılmış fakat süreçte GEM'lerin varlığı ve etkinliği devam ederken ve önemli sayıda öğrenci GEM'lerde eğitim almayı sürdürmüştür. GEM'lerin Suriyeliler tarafından tercihi toplumsal ve kültürel nedenler, dil sorunu, kayıt sürecindeki boşluklar, çelişkili uygulamalar, idari personelin tutumu ve mevzuatla ilgili Suriyeli velilerinin yeterli bilgiye sahip olmaması başta olmak üzere farklı nedenlerle devam etmiştir (Özer vd., 2016; Özer vd., 2017). Devlet okulları ise genelgeyi takiben yükselen kayıtlarla birlikte altyapı ve kaynak eksikliği ile karşı karşıya kalmıştır.

MEB'in 2016 Ağustos ayında açıkladığı geçici koruma altındaki çocukların eğitime erişimini ve öğrenme süreçlerini destekleyen "yol haritası" (MEB, 2016) ve kurulan "Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı" uzun vadeli ve kapsamlı politika inşasında diğer kırılma noktasıdır. Müteakip 2016-2017 eğitim-öğretim yılı itibarıyla devlet okullarına yönlendirme hızlanmış, ara sınıflarda geçiş düzenlenmiş, GEM'lerde uyumu destekleyen Türkçe dersleri arttırılmış ve GEM'lerin bir telafi merkezi olarak geçiş sürecini destekleyici yapılarının altı çizilmiştir (MEB, 2017a). [5]

Ayrıca 2016 yılında önceki yıllarda yapılan denklik düzenlemelerini ilgi tutarak "Suriye, Irak ve Libya Uyruklu Öğrencilerin Denklik İşlemleri" konulu bir yazı ile bu süreç ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu yazı ile "Yabancı Öğrenciler İçin Lise Yeterlik ve Denklik Sınavı (YÖLYDS)" ve "Geçici Eğitim Merkezleri Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı (GEMLYDS)" sınavlarında başarılı olanların denkliklerinin verildiği belirtilmiş, başarılı olamayan veya sınava girmeyen Suriyeli, Iraklı ve Libyalı öğrenciler için ise; düzenlemeler getirilmiştir (MEB, 2017b).

MEB'in Aralık 2018 verilerinde [6] tüm bu gelişmelerin olumlu sonuçlarını izlemek mümkündür. Yayınlanan istatistiklere göre toplamda 645.140 öğrencinin eğitime erişimi sağlanmıştır. MEB'e bağlı resmi okullarda 476.560 geçici koruma altındaki Suriyeli ve 55.026 Iraklı olmak üzere toplam 531.586 öğrenci Türkçe müfredatla eğitim almaktadır. 96.841 öğrenci ise yoğun Türkçe öğretimi temel olmak kaydıyla GEM'lerde eğitim görmektedir.

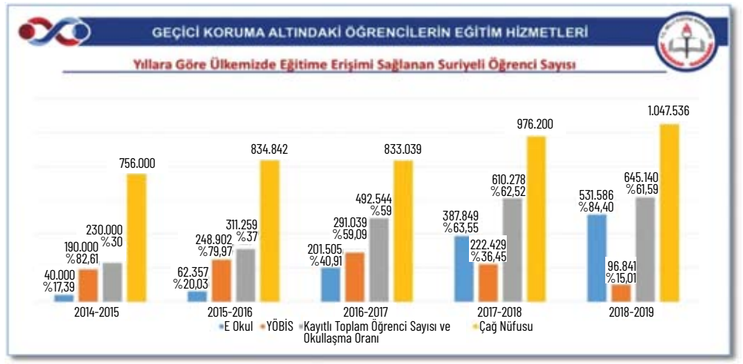

Grafik 1. Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişimi Sağlanan GK Altındaki Öğrenci Sayısı

5 Ayrıca "26/09/2016 tarihli ve 36219 sayılı talimat yazı ile; "ilk ve orta öğretim çağında olan ve ön kayıtta bekleyen Suriyeli çocukların, ön kayıt işlemlerini hızlandırarak eğitime erişimlerini sağlamak amacıyla araştırma sonuçları beklenilmeksizin Valilik oluru ile geçici korumaya alınmaları mümkün hale gelmiştir."
6 Tüm veriler için: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/17164013_17-12-2018__Ynternet_BYlteni.pdf

Okullarda 317.761'i kız, 327.379'u erkek olmak üzere toplam 645.140 öğrenci eğitim görmektedir.

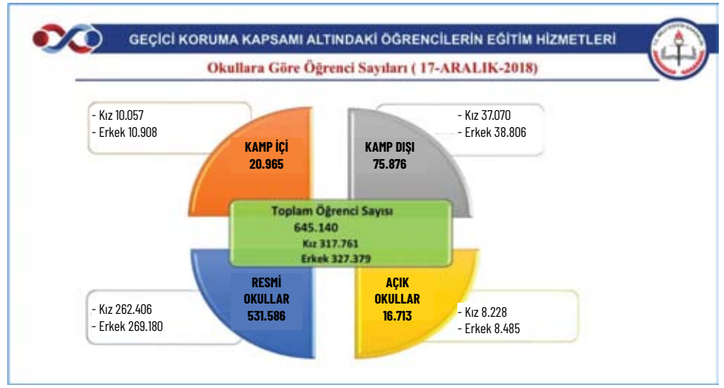

Grafik 2. Okullara Göre Öğrenci Sayıları

Kısa dönemde atılan önemli adımlarla okullaşma oranı ilköğretimde yüzde yüze yakın bir orana ulaşmıştır. Faklı eğitim kademelerinde okullaşma oranları anaokulunda %33,11, ilkokulda %96,24, ortaokulda %58,08, lise eğitiminde ise %18,97 düzeylerindedir. Ortaokul ve lise kademelerinde çalışmaların yoğunlaşması gerekmektedir. Fakat bu noktada özellikle Suriye'den gelen göç bağlamında ilköğretimde ulusal sistem dışında kalmış çocukların varlığının da bu oranın düşüklüğünde bir etken olduğu dikkate alınmalı ve güncel ilköğretim oranları ile eğitimin diğer kademelerinde de olumlu bir artışın beklenebileceği unutulmamalıdır.

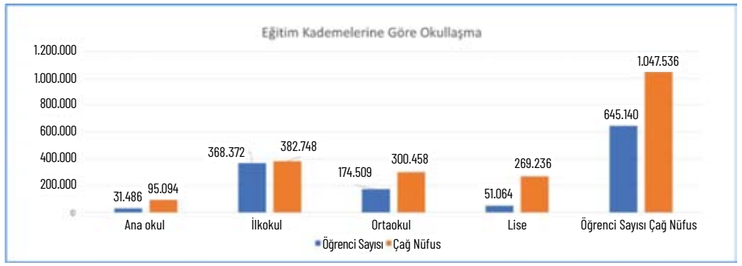

Grafik 3. Eğitim Kademelerine Okullaşma Sayıları

2019 yılında MEB geçici eğitim merkezlerinde bulunan öğrencilerin eğitim-öğretim hizmetlerinden daha iyi yararlanması amacıyla resmi okullara geçişlerinin planlanması ve hâlihazırda resmi okullarda bulunanların desteklenmesi amacıyla özellikle -dil başlığına vurgu yapan- uyum sınıflarına dair bir genelge yayınlamıştır. [7]

7 "Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları"" konulu (2019/15), 06 Eylül 2019 tarihli, TC Milli Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Genelgesi. Erişim: http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2022.pdf

Bu süreçte MEB'in farklı paydaşlarla sürdürdüğü projeler de eğitime erişimin ve uyum süreçlerinin desteklemesi açısından önem taşımaktadır. Bu projelere örnek olarak «Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi» (PICTES) projesi [8] Milli Eğitim Bakanlığı ile AB Türkiye Delegasyonu arasında «Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı» anlaşması (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile gerçekleşmektedir. Proje geçici koruma altındaki Suriyeli vatandaşların Türkiye'deki eğitime erişimlerine katkı sağlamayı ve Türk Eğitim Sistemine entegrasyonunda Milli Eğitim Bakanlığının faaliyetlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. 2017 yılında hayata geçirilen diğer çok paydaşlı proje olan "Mülteci Çocuklar için Şartlı Eğitim Yardımı Programı" (Conditional Cash Transfer for Education, CCTE) ile de öğrencilere finansal destek sağlanmakta ve bu destekle okullaşma oranlarının artırılması hedeflenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Sosyal Ortaklar ve Projeler Dairesi ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) iş birliğinde yürütülen ve Avrupa Birliği (AB) tarafından finanse edilen "Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Olan Suriyelilerin Türkçe Dil Öğrenimine ve Meslekî Eğitime Erişiminin Arttırılması Projesi" [9] de diğer bir proje olarak örnek verilebilir.

Mülteci ve Benzeri Statüde Olan Gençlerin Yükseköğretime Erişimi

Suriyeli ve diğer mülteci ve benzeri statüdeki gençlerin yükseköğretime erişimi yarışmacı bir yükseköğretim sınav sisteminde özenli ve hakkaniyetli olarak ele alınması gereken önemli bir konudur. Özellikle mülteciler için yükseköğretime erişim imkânlarının desteklenmesi dezavantajlı bir toplumun hak kaybını önlemeyi sağlayacaktır.

Literatürde mültecilerin yükseköğretime erişiminde tartışılan engellere hukuki belirsizlik, ekonomik zorluklar, özellikle farklı ülkelerde yükseköğretimin ücretli olması, önceki öğrenmenin ve/veya iş tecrübesinin yeni ülke tarafından tanınmaması, dil engeli, göçle ilişkili travmalar, sosyal ve kültürel dışlanma ve eğitim sistemin bürokratik ve akademik işleyişi ile yeterli bilgi eksikliği, bilgi, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine sınırlı erişimi örnek verilebilir (Stevenson ve Willott, 2007; Dreyden-Peterson, 2011, Perry ve Mallozzi, 2011; Morrice, 2013; Doyle ve O'Toole, 2013).

Bütün bu zorlukların etkisi ile mülteci ve benzer konumdakiler için yükseköğretimin temel eğitimle de kıyaslanarak lüks olarak algılanması sıkça görülmektedir. Oysa yükseköğretime erişim yeni gelenlerin ev sahibi toplumla uyumunda önemli bir kolaylaştırıcı ve destekleyicidir. Yükseköğretime ulaşma olasılığı temel eğitime devamı da destekleyici niteliktedir. Yükseköğretime erişimin diğer bir önemli rolü radikalleşme süreçlerinde temel eğitim kadar koruyucu olmasıdır (Dreyden-Peterson, 2011). Yükseköğretim ile ilgili diğer bir önemli vurgu ise mültecilerin anavatanlarına dönme imkânı buldukları takdirde yükseköğretimle edindikleri bilgi, beceri ve yetkinliklerin ülkelerinin tekrar inşasına önemli bir katkı sunacağı yönündedir (Coffie, 2014; Morlang & Stolte, 2008).

Bu çerçevede diğer ülkelerde edinilmiş bilgi, beceri ve yetkinliklerin yeni ülkelerde tanınması konusu tartışılmalıdır. Mülteciler örgün veya örgün dışı eğitim süreçlerinde elde ettikleri birikimlerini yeni ülkelerinde tanıtmakta, denklik almakta ve/veya kullanmakta farklı nedenlerden dolayı zorluk çekmektedir. [10] Bu durum yalnızca teknik bir tanınma sürecinin ötesinde farklı eğitim yapılarının hatta eğitime dair farklı anlayışların da tartışılmasını gerektirmektedir. Özellikle Batı ülkelerine göç tartışılırken, yeni ülkeye taşınan bilgi, beceri yetkinliklerin tanınması önemli bir sorundur. Bugün doğu medeniyetlerinin bilgi birikimleri bilgiye dair kabullerde farklılık nedeniyle farklı topraklara taşındığında sistem dışı kalmakta, bu nedenle gelişememekte ve yenilenememektedir. Guo (2009) bu konu ile ilgili bir çalışmasında; Batı toplumlarındaki farklılık ve bilgiye dair epistemolojik yanlış kabullerin üçüncü ülkelerden gelenlerin bilgilerinin daha aşağı, yetersiz ve uyumsuz olduğuna dair inancı desteklediğini söylemekte ve ontolojik anlamda pozitivizm ve liberal evrenselcilik ilkelerinin bu sürecin karmaşıklığını arttırdığına vurgu yapmaktadır. Siyasi bir eylem olarak görülebilecek bu süreç mültecilerin hem yükseköğretime devamında hem de diğer ülkelerden alınan niteliklerin ve yetkinliklerin tanınmasında çoğu zaman sadece akademik ve teknik bir kontrolün değil eşitsizliğe dair algılarla beslenen bir sürecin de varlığını hatırlatmaktadır. Bu durum özelikle mültecilerin eğitime erişimleri sağlansa bile kendi kültürel ve akademik birikimlerini bir miras olarak içinde bulundukları yeni sisteme taşıyamamalarını hatırlatmaktadır.

Türkiye'de Mülteci ve Benzeri Statüde Olan Gençlerin Yükseköğretime Erişimine Yönelik Düzenlemeler

Türkiye'de yükseköğretim alanında politika üreten ve uygulayıcı olan temel kurum Yükseköğretim Kurulu'dur. Mülteci ve benzer statüde olan ve yükseköğretime sistemine erişmek isteyenlerin izleyeceği yol temel olarak –aşağıda ayrıntıları verilen istisnai uygulama ve düzenlemeler dışında- diğer uluslararası öğrencilerle aynıdır.

Türkiye'de uluslararası öğrencilerle ilgili temel çerçeveyi YÖK'ün "2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 6287 sayılı Kanunla değişik 45/f maddesinde yer alan 'Yabancı uyruklu öğrenciler ile ortaöğretimin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kabul usul ve esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir" maddesi uyarınca" oluşturduğu Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar" [11] oluşturur. Her üniversitenin üniversite senatosunun kabul ettiği ve YÖK onayı ile ilan ettikleri uygulama esasları, yönerge ve yönetmelikleri başvurularının kurallarını ve süreçlerini belirler. Her bir üniversite bu çerçevede koşullarını, süreçlerini ve kontenjanlarını her yıl ilan etmektedir. [12] Bu kapsamda farklı kabul yöntemleri olsa da birçok üniversitenin "Yabancı Öğrenci Sınavı" olarak bilinen ve uygulanan bir eleme sınavı yaptığı görülmektedir. Bu sınavın sonucu hem sınavı gerçekleştiren üniversite de hem de bu sınavı tanıyan diğer üniversitelerde geçerli olmakta ve tercih imkânı sağlamaktadır. Bunun dışında üniversiteler ikili anlaşmalar, bakalorya sınavları, farklı uluslararası geçerliliği olan değerlendirme sınavları gibi yöntemlerle de öğrenci kabul etmektedir. [13]

Suriye, Irak ve Libya'dan gelen öğrenciler özelinde yükseköğretime başvuru işlemlerinde gerekli belgelerin sağlanması açısından denklik işlemi gerekmektedir. Ayrıca Türkiye'de geçici eğitim merkezlerinden mezun öğrenciler için de benzer uygulamalar mevcuttur. Eğitimini farklı bir ülkede tamamlayan veya geçici eğitim merkezlerinden mezun olanlara yönelik, savaş ve benzeri nedenlerle belge-

8 https://piktes.gov.tr/
9 https://hbogm.meb.gov.tr/www/turkiyede-gecici-koruma-kapsaminda-olan-suriyelilerin-turkce-dil-ogrenimine-ve-meslek-egitime-erisiminin-arttirilmasi-projesi-faaliyetleri-devam-ediyor/icerik/989
10 Konu ile ilgili ayrıntılı bir rapor için bkz: Yıldız (2019) 7
11 Bkz:https://www.yok.gov.tr/Documents/Ogrenci/yurtdisindan_ogrenci_kabulune_iliskin_esaslar_15052019.pdf
12 Örnek olarak: https://www.yok.gov.tr/ogrenci/yurt-disinda-kabul-edilecek-ogrenci-kontenjanlari
13 Örnek olarak: http://adaylar.boun.edu.tr/tr-TR/Sayfa/Basvuru/YurtDisindanOgrenci Kabulu/Tum; http://www.sis.itu.edu.tr/tr/yonetmelik/lisansyurtdisi_yonerge.html

lerini ibraz edemeyenler için "Yabancı Öğrenciler İçin Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı (YÖLYDS)" ve "Geçici Eğitim Merkezleri Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı (GEMLYDS)" MEB tarafından düzenlenmektedir. [14]

Öğrenciler için bir diğer erişim imkânı da Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından yabancı uyruklu öğrenciler için açılan "Türkiye Bursları" programıdır. "Türkiye Bursları" Türkçe eğitimi ve burs gibi desteklerin yanı sıra aynı zamanda üniversite yerleştirmesi de yaparak benzerlerinden farklı işleyen bir programdır. [15] Program kapsamında Suriyeli öğrenciler özelinde de farklı burs imkânları da bulunmaktadır. [16]

Mülteci ve benzeri statüdeki yükseköğretim öğrencilerinin en önemli sorunlarından biri yarım kalan eğitimleridir. Bu durum yukarıda tartışıldığı gibi önceden edinilmiş birikimin zayi olmasına yol açmakta, öğrencinin geleceğe dair beklentilerini kesintiye uğratmakta ve genel olarak toplumun gelecek inşasında olumsuz etki yapmaktadır.

Bu kapsamda YÖK Suriye krizini ve bölgede öğrencileri etkileyen diğer durumları da dikkate alarak çok erken bir tarihte, 2012 yılında eğitimi yarıda kalan öğrencilere yönelik adım atmıştır. 3 Eylül 2012'de yapılan YÖK Genel Kurulu'nda alınan kararlar doğrultusunda Suriyeli öğrencilerin durumu dikkate alınarak, sınıra yakın yedi ilde bulunan üniversitelerin (Çukurova, Gaziantep, Harran, Kilis 7 Aralık, Mustafa Kemal, Mersin, Osmaniye Korkut Ata) rektörlüklerine "özel öğrenci" konulu bir yazı gönderilmiş ve bu üniversitelerde, 2012-2013 yılına mahsus olmak üzere, özel öğrenci statüsü [17] ile ders alabilme hakkı sağlanmıştır.

21 Eylül 2013 tarihinde yayınlanan "Yükseköğretim Kurumlarında Ön lisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Ana dal, Yan Dal ile Kurumlar Arası Kredi Transferi Yapılmasına İlişkin Yönetmelikte Ek Madde 2 ile tanınan yatay geçiş hakkı ise eğitimin devamı açısından önemli diğer bir karar olmuştur. Bu madde *"Şiddet olayları ve insani kriz nedeniyle eğitim öğretimin sürdürülemez olduğu Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilen ülkelerde öğrenim gören öğrenciler Türkiye'de yükseköğretim kurumlarına yatay geçiş başvurusu yapabilirler. Bu konuda ilişkin usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir"* [18] demektedir. Takiben, söz konusu yönetmeliğin Ek Madde 2'si uyarınca hazırlanması gereken Usul ve Esasların belirlenmesi konusu 9 Ekim 2013 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında görüşülmüş ve "2013-2014 eğitim öğretim döneminden önce Suriye ve Mısır'da ön lisans, lisans ve lisansüstü (Tıpta Uzmanlık ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık programları hariç) düzeyde eğitime başlayan Türk vatandaşı, bu ülkelerin vatandaşı ile bu ülkelerdeki yabancı uyruklu öğrencilerin ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarına yatay geçiş işlemlerinde geçerli olmak üzere:

1. Öğrenciler yatay geçiş için gerekli tüm belgelere sahip olması durumunda birinci sınıfa ve son sınıf dâhil yatay geçiş yapabilmelerine,

2. Öğrencilerin başvurduğu bölümün ilgili yılındaki ÖSYS kontenjanının %10'unu geçmemek üzere yatay geçiş başvurularının yükseköğretim kurumları tarafından değerlendirilmesine,

14 Ayrıntılar için bkz MEB (2017b)
15 https://turkiyeburslari.gov.tr/tr
16 https://turkiyeburslari.gov.tr/tr/sayfa/aday-ogrenciler/burs-programlari
17 Herhangi bir yüksek öğretim programına kayıtlı olan öğrencilerin; kendi üniversitelerindeki hakları saklı kalmak kaydıyla, sağlık gibi sorunlar nedeniyle başka bir üniversitenin çeşitli fakülte ve yüksek okullarında ders alabilmesi.
18 http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130921-9.htm

3. Yatay geçiş için istenen belgelere sahip olmayan öğrencilerin Gaziantep, Kilis 7 Aralık, Harran (Şanlıurfa), Mustafa Kemal (Hatay), Osmaniye Korkut Ata, Çukurova, Mersin Üniversitelerinde özel öğrenci olarak ders alabilmelerine, belgelerini sağlayanların yatay geçiş yapabilmelerine" karar verilmiştir.

18 Haziran ve 9 Temmuz 2014 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nda alınan kararlarlar uyarınca ise önceki kararlar tekrarlanırken, yatay geçiş için istenen belgelere sahip olmayan öğrencilerin özel öğrenci olarak ders alabilecekleri yükseköğretim kurumları üzerindeki sınır kaldırılmıştır. Kararın güncel hali ise aşağıdaki gibi düzenlemektedir:

"2012'de, aldığı yatay geçiş kararı (ek madde 2 olarak bilinmektedir) savaş ve çatışmalardan zarar gören ve insani kriz altındaki bölgelerde eğitim gören gençlere eğitimlerine devam etme imkânı sunmuştur. 18/06/2014, 09/07/2014 ile 06/06/2018 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantılarında alınan kararlar uyarınca;

"2014-2015 eğitim- öğretim döneminden itibaren uygulanmak üzere, 2013-2014 eğitim öğretim döneminden önce Suriye ve Mısır'da ön lisans, lisans ve lisansüstü (Tıpta Uzmanlık ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık programları hariç) düzeyde hazırlık sınıfı dâhil eğitime başlayan Türk vatandaşı, bu ülkelerin vatandaşı ile bu ülkelerdeki yabancı uyruklu öğrencilerin ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarına yatay geçiş işlemlerinde,

1. Öğrencilerin yatay geçiş için gerekli tüm belgelere sahip olması durumunda birinci sınıf ve son sınıf dâhil yatay geçiş yapabilmelerine,

2. Öğrencilerin başvurduğu bölümün ilgili yılındaki ÖSYS kontenjanının %10 nu geçmemek üzere yatay geçiş başvurularının yükseköğretim kurumları tarafından değerlendirilmesine,

3. Yatay geçiş için istenen belgelere sahip olmayan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarından özel öğrenci olarak ders alabilmelerine, belgelerini sağlayanların yatay geçiş yapabilmelerine,

4. Lisansüstü (Tıpta Uzmanlık ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık programları hariç) düzeyde eğitime başlayan öğrenciler Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği hükümleri uyarınca ilgili yükseköğretim kurumlarına başvurmalarına,

5. 2013-2014 eğitim öğretim döneminde Suriye ve Mısır'da ön lisans, lisans ve lisansüstü (Tıpta Uzmanlık ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık programları hariç) düzeyde hazırlık sınıfı dâhil eğitime başlayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları hariç bu ülkelerin vatandaşı ile bu ülkelerdeki yabancı uyruklu öğrencilerin ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarına kararda belirtilen diğer şartları da taşımaları halinde yatay geçiş yapabileceklerine karar verilmiştir" [19]

Gerek yeni kayıt gerekse yatay geçişle gelen yükseköğretim öğrencilerinin özellikle başvuru ve kayıt sürecinde yaşadığı temel sorunlar dil engeli, danışmanlık ve bilgilendirme eksikliği, yatay geçiş ve diğer bürokratik prosedürlerde yeterince

19 https://www.yok.gov.tr/ogrenci/ek-madde-2-uyarinca-misir-ve-suriyeden-yapilabilecek-yatay-gecis-islemlerine-iliskin-esaslar

bilgilendirme olmaması ve/veya dil sorunu nedeniyle bilgiye ulaşılamaması, idari süreçlerde evrak kontrolü ve kabulünde yaşanan sıkıntılar ve farklı uygulamalar olarak ortaya konulmuştur. Kayıt süreci sonrasında ise temel olarak akademik dil yetersizliği, ders intibakına ile ilgili sorunlar ve destek mekanizmalarının eksikliği öne çıkmaktadır (SUPREF, 2018). Öğrencilerin kabul aldıktan sonraki başarı oranları ile dikkatle takip edilmesi gereken ve bugün yükseköğretime erişimde yaşanan başarıyı devam ettirmek için önem taşıyan bir konudur. Ekonomik sorunları ve kültürel/sosyal uyuma dair zorlukların başarıyı ve devamı etkilemesine dair önlemler geliştirilmelidir.

Mülteci ve benzeri statüde olanlara yönelik düzenlemelerde diğer önemli bir başlık ise bilgi, beceri ve yetkinlikleri ile diplomalarının tanınması konusudur. Denklik süreci 5.12.2017 tarihli "Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliği" ne göre ilgili diğer mevzuat kapsamında ile YÖK Tanıma ve Denklik Daire Başkanlığınca yürütülmektedir. Mülteci öğrenciler denklik sürecinde yurtdışında yükseköğretim görmüş diğer tüm adaylarla aynı sürece tabidir. İstisnai olarak evrak sunma aşamasında ibraz edilmeyen veya onay sürecinde eksiklikler olan belgeler ile ilgili bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemenin ayrıntıları aşağıdadır : [20]

"Ülkelerinde savaş, işgal veya ilhak koşulları bulunduğundan Tanıma ve Denklik Yönetmeliği çerçevesinde ibraz etmeleri gerekli olan belgeleri ibraz edemeyen ya da diploma teyitleri yapılamayan başvuru sahipleri ile ilgili olarak savaş dönemi veya olağanüstü durum ile sınırlı kalmak ve belgelerin teyidi yazışmalarına cevap alınamaması durumunda geçerli olmak üzere;

Diploma ve transkript asılları bulunan ancak teyit işlemleri yapılamayan,

Diploma ve/veya transkriptlerinin asılları bulunmayan ancak bir örneğini veya onaylı çevirilerini ibraz edebilen,

İlgililerin denklik işlemlerinin Bilim Alanı Danışma Komisyonları, üniversite görüşleri ve Tanıma ve Denklik Komisyonu görüşü alınarak yürütülmesine karar verilmiştir.

1) Savaş, İşgal veya İlhak Koşullarının Bulunduğu Varsayılan Ülkeler Suriye, Irak, Libya, Yemen, Filistin, Somali, Güney Sudan ve Kırım'dır.

a) Diploma ve transkript asılları bulunan ancak teyit işlemleri yapılamayan ilgililerin başvuruları, ilgili Bilim Alanı Danışma Komisyonları ve Tanıma ve Denklik Komisyonu tarafından değerlendirilir.

b) Diploma ve/veya transkriptlerinin asılları bulunmayan, ancak bir örneği veya onaylı çevirilerini ibraz edebilenler için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenecek üniversiteler bünyesinde kişilerin mezun olduğu alanlarda oluşturulan Diploma ve Derece Tespit Komisyonlarınca diploma alanları ve dereceleri tespiti yapılır ve akabinde denklik işlemleri devam eder ve gerektiğinde SYBS işlemlerine tabi tutulurlar.

20 https://denklik.yok.gov.tr/multeciler

c) Diploma ve Derece Tespit Komisyonlarınca ilgili alan ve dereceye sahip olmadığı kanısı oluşan kişilerin denklik işlemlerine son verilir. Bu kişiler belge temin ettiklerinde tekrar başvuru yapabilir.

d) Belgelerinin eksik olduğuna dair gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit edilen kişilerin hakkında hukuki süreç başlatılır ve tanıma ve denklik işlemleri iptal edilir.

2) Belge İbraz Edemeyen/Eksik İbraz Eden Kişiler İçin, Başvuru Belgelerine Ek Olarak İstenecek Belgeler

a) Geçici Koruma Kimlik Belgesi

b) Eğitim bilgilerini içeren beyan formu

c) Alanı ile ilgili çalışmış ise resmi belgeleri ve onaylı suretleri"

Alınan tüm bu kararların olumlu sonuçları öğrenci sayılarını yansımış ve 2018-2019 akademik yılında yükseköğretime erişimi olan Suriyeli öğrenci sayısı 27.000'in üzerine çıkmıştır.

Değerlendirme

Hem geçmişin deneyimi ve birikimini bu güne taşıyabilmek hem de geleceği inşa edebilmek adına mülteci ve benzeri statüdeki her bir bireyin eğitime erişimi desteklenmelidir. Gerek temel eğitim gerekse sonrasında yükseköğretim mültecilerin uyum süreçlerinde merkezi önem taşımaktadır. Türkiye eşi görülmemiş bir "misafirperverlikle" mülteci ve benzeri statüde olan milyonların önünde -dünyanın her köşesinde- yükselen olumsuz "koşulları" imkânlar ötesinde azaltmış ve insanlığın geleceğine çok önemli katkı sunmuştur.

Bugün eğitim sürecinin sağlıklı sürdürülmesinde ve sorunların çözülmesi için dünyada "zorunlu göçlerin" var olmasında payı olan herkesin çaba göstermesi gerekmektedir. Temel eğitimde akademik kalitenin arttırılması, mülteci ve benzeri statüde olanlara gerekli desteğin sağlanması, okulların fiziki olarak desteklenmesi en önemli başlıklardır. Yükseköğretim ise, temel eğitime erişimin ve devamın sağlanmasının öncelikli olduğu bu politika alanında "bir lüks" olarak görülen ve ikincil bir tartışma niteliği taşıyan bir konu olarak yerini almaktadır. Oysa hem Türkiye'de önemli bir başlık olan uyum sürecinde hem de olası bir geri dönüş durumunda mülteciler için anavatanlarının tekrar inşasında yükseköğretime erişim kilit bir rol oynayacaktır.

Bu süreçte gerek yükseköğretime erişim, gerek yükseköğretimde başarı gerekse ilgili denklik süreçleri yeni bir yaşam kurmaya çalışan ve anavatanlarında yaşamlarına –ve eğitimlerine- devam edemedikleri için göç eden insanların taleplerini ve sorunlarını dikkate alarak yürütülmeli ve planlanmalıdır. Türkiye özelinde ise yakın zamanda, kısa bir sürede ve çok yüksek sayılara ulaşan farklı ülkelerden yaşanan göçlerin, mülteciler ve diğer göçmenlerle ilgili eğitim ile ilgili politikalarının hem

insani faktörleri hem de ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik uyuma yönelik planlamalarını dikkate alarak yürütülmesi gerekmektedir.

Türkiye'ye yaşanan göçün yakın dönemde başta Suriyeliler olmak üzere kısa sürede ve yüksek sayılarda olması konu ile ilgili toplumsal duyarlılığın konuya yönelik olumlu ve olumsuz olarak farklı yönlerde gelişmesini getirmiştir. Gerek birey gerek kurum ve kuruluşlar düzeyinde eğitime erişimi ve bu erişimi sağlayan kurumları destekleyici bir çaba çalışmaların olumlu ilerleyişinde önemli bir etkendir. Fakat eğitimin kalitesine ve özellikle yükseköğretimde ülkenin yarışmacı sistemi dikkate alındığında hak kaybına yönelik endişeler olumsuz yaklaşımlara da neden olmuştur. Bu noktada farkındalık çalışmalarının yoğun ve etkin olarak yürütülmesi gerekmektedir.

Eğitime erişimi sağlanan çocuk ve gençler kadim bir kültürün ve ortak bir geçmişin mirasçısıdır. Eğitimlerini tamamlamaları geniş bir coğrafyanın akademik mirasının bugüne taşınmasına aracılık etmelerini sağlayacaktır. YÖK; hızla aldığı kararların yanı sıra Suriyeli gençlerin yükseköğretime erişiminin desteklemesi için ile düzenlediği ilk konferanstan başlayarak "Akademik Miras" projesine farklı başlıklarda konu ile ilgili duyarlığını ortaya koymuştur. MEB ve YÖK'ün tüm paydaşlara düşen ise insani, akademik ve istihdama yönelik bu hassasiyetin destekçisi olmaktır.

Kaynaklar

Dreyden-Peterson, S. (2011) Refugee Education, A Global View, UNHCR, Geneva. 25.10.2019 tarihinde https://wcfia.harvard.edu/files/wcfia/files/4fe317589.pdf adresinden alındı.

Doyle, L. ve O'Toole, G. (2013). Refugee Council: A lot to Learn: Refugees, Asylum Seekers and Post-16 Learning. London: Refugee Council.

MEB (2016), Suriyeli Çocukların Eğitimi için Yol Haritası Belirlendi. 21.10.2019 tarihinde http://www.meb.gov.tr/suriyeli-cocuklarin-egitimi-icin-yol-haritasi-belirlendi/haber/11750/tr adresinden alındı.

MEB. (2017a), 2016 Yılı İzleme ve Değerlendirme Raporu. 21.10.2019 tarihinde http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2016/mobile/index.html - p=50 adresinden alındı.

MEB. (2017b). Suriye, Irak ve Libya Uyruklu Öğrencilerin Denklik İşlemleri. 21.10.2019 tarihinde https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Content/Dosyalar/02171344_Denklik_Y_ve_Ylemleri_SUNUM_30_Ocak-2Yubat_2017_antalya_1.pdf adresinden alındı.

UNHCR (2019), Figures at a Glance. 01.10.2019 tarihinde https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html adresinden alındı.

UNHCR,(2019b), Stepping Up: Refugee Education in Crisis, 01.10.2019 tarihinde https://www.unhcr.org/steppingup/wp-content/uploads/sites/76/2019/09/Education-Report-2019-Final-web-9.pdf adresinden alındı.

UNHCR (2018), Turning the Tide: Refugee Education in Crisis. 01.10.2019 tarihinde https://www.unhcr.org/5b852f8e4.pdf adresinden alındı.

Özer, Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok Z.Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. The Journal of Academic Social Science , 4 (37) 2016, 76-110.

Özer, Y., Komsuoğlu, A., ve Atesok, Z.Ö. (2017). One Common Future, Two Education Systems: The Case of Syrian Children of Istanbul. European Education, 49(2-3), 114-132.

Özer, Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok Z.Ö.,(2018). Türkiye'deki Yüksek Öğretim Kurumlarına Mültecilerin Başvuru ve Kabulünün Desteklenmesi (SUPREF) Proje Raporu, İstanbul.

Perry, KH ve Mallozzi CA (2011). Are You Able ... to Learn?': Power and Access to Higher Education for African Refugees in the USA. Power and Education, 3 (3), 249-262

Stevenson, J. ve Willott, J. (2007). The Aspiration and Access to Higher Education of Teenage Refugees in the UK. Compare: A Journal of Comparative and International Education, 37 (5), 671-687

Waters, T, LeBlabnc K. (2005). Refugees and Education: Mass Public Schooling without a Nationī State. Comparative Education Review, 49 (2), 129-147.

Coffie, A. (2014). Filling in the Gap: Refugee Returnees Deploy Higher Education Skills to Peacebuilding. Refugee Survey Quarterly, 33 (4), 114-141.

Guo, S. (2009). Difference, deficiency, and devaulation: Tracing the roots of non-recognition of foreign credentials for immigrant professionals in Canada. Canadian Journal for the Study of Adult Education, 22(1), 37-52.

Morlang, C., ve Stolte, C. (2008). Tertiary Refugee Education in Afghanistan: Vital for Reconstruction. Forced Migration Review (30), 62–63.

Morrice, L. (2013). Refugees in Higher Education: Boundaries of Belonging and Recognition, Stigma and Exclusion. International Journal of Lifelong Education, 32 (5), 652-668.

Yıldız, A. (ed.) (2019). Integration of Refugee Students in European Higher Education: Comparative Country Cases. İzmir: Yaşar University,

Prof. Dr. Ayşegül Komsuoğlu Çıtıpıtıoğlu

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 1997 yılında İktisat Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisansüstü eğitime ve araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2003 yılında doktor, 2009 yılında doçent, 2014 yılında profesör unvanını aldı. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde 2010-2017 yılları arasında dekan yardımcılığı, Ağustos 2017'den itibaren Dekan olarak görev yapmaktadır. Siyaset sosyolojisi, Türk siyasal yaşamı üzerine çalışmaları bulunan Komsuoğlu, yakın dönemde göç ve uyum çalışmaları üzerine yoğunlaştı. ABD Emory Üniversitesi ve Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley'de misafir öğretim üyesi olarak çalışan Komsuoğlu'nun alanında önde gelen ulusal ve uluslararası akademik dergilerde makaleleri, kitapları ve araştırma projelerinde görevleri bulunuyor. Prof. Dr. Ayşegül Komsuoğlu Çıtıpıtıoğlu 2017 yılından bu yana TÜBA Asli Üyesi'dir.

03
"Akademik Miras"ın Geleceğe Taşınmasında Eğitimin Önemi Ve Türkiye Örneği

THE IMPORTANCE OF CARRYING THE "ACADEMIC HERITAGE" INTO THE FUTURE AND THE EXAMPLE OF TURKEY

Introduction

Millions of people in the world migrate and they start a new life in another place far from their homelands. Because of the deficiencies occurring in this period many children and young people are deprived of education. Together with the young generation whose education is interrupted, many immigrants leave their knowledge, skills, and competences behind. The loss occurring at this period is not only the experience that an individual has lost during migration but also the thousands of years of cultural, social and academic heritage living with them. To preserve the hundred years of experience is possible only by supporting immigrants' access to education. Beyond the migration pathways, educational opportunities provided by the new country to the refugees represent the future of the generations that will carry the experience of the geographies destroyed by wars and conflicts into the future and will be the source of their reconstruction.

According to the data of the Office of The United Nations High Commissioner, today, more than seventy million people, mostly children, and young people are displaced (UHCR, 2019a). Access to education for this population in an effort to survive in migration routes, refugee camps or the cities they reach is the responsibility of their homelands, of the countries where they are trying to make a new life, and also of all humanity for "a world having future". Although the right to education as a human right is attempted to be secured through different international treaties and national regulations, refugees, who are foreigners in their newly arrived society, experience all the difficulties of being a migrant in a way reflected on the education too. In this process, many factors such as legal status, agreements signed on the basis of international law, education infrastructure of the migrated country, economic difficulties of the individual and the country, ethnic, religious and cultural differences create a ground difficult to overcome in the context of accessing education. However, accessing education and/or carrying their knowledge, skills, and competences into their new lives is essential for a dream of future for refugees and others with similar status who are "in limbo" between the past they've left behind and the future ahead of them.

At this point, children who have a chance to be part of "basic education" can go beyond being "lost generation". As for those who have a chance to access higher education, by going beyond the boundaries of their own lives, can influence to change the lives of many positively as role models and can nourish future dreams of children and young people who share the same difficulties. Mutual social, cultural and economic adaptation processes, which are already a difficult process both for themselves and for the society they will live with, get more difficult for children and young people who are out of the education system.

Countries, that have secured access to education, and have achieved to include refugee youth and others with similar status in their national education systems, help refugee children and youth to overcome the challenges of war and immigration, provide access to academic information, support their dreams for the future, and prepare the ground for their contributions to the homeland if they can return and to their new country (UHCR, 2018, p.8).

As well as the access of refugees and those with similar status to education, the issue of evaluating their previous experiences is also important. Recognition of previous learning includes the ability of those who started to live in a new country to transfer their educational experience to their new lives. The accumulations carried to new countries will create a harmony of differences with the meeting of cultures, support the production of new information and support mutual learning processes.

Continuing learning processes within the scope of lifelong learning is more important primarily for immigrants trying to adapt to a new country. Vocational courses, language training, supplementary training of equivalence processes should be carefully planned and effectively implemented.

In this paper, the studies conducted in Turkey will be conveyed by assessing chiefly the basic educational data based on the Syrians under temporary protection. Subsequently, the studies carried out in the field of higher education will be summarized and the effects of the followed policy to access higher education will be discussed. Both basic education and higher education are issues that should be supported for refugee youth and children to have hope for the future. Implementing efficient, healthy and effective policies in these two areas will provide the opportunity to create the "tomorrow" to the generations who will carry the "academic heritage" lost in wars and conflicts to this day.

Basic Education and Refugees

Education includes a system that provides the transfer of values making a society "us" as well as giving knowledge, skills, and competencies. The basic values that a citizen should gain, the behaviors to adopt, and the awareness of their duties accompany the academic basis of the educational process. However, refugee children often complete all their childhoods in temporary settlements like refugee camps where their temporariness is constantly being emphasized. The fact that they do not have a country they can return to, prevents them from belonging to a "place" by binding them with legal statuses that do not let them dream of a future in the lands they reach. Basically, including refugee children and others with similar status, into the dream of the future created with the education system is a challenging political construction field due to their status as non-citizens (Waters and Leblanc, 2005).

Various actors - the state in which they live, their homeland, international organizations, national and international non-governmental organizations, etc. – become a part of the migration and refugee processes during and after the

migration so that education can continue in this challenging and comprehensive period. [1] This multi-actor structure is important and effective in reducing the losses in education and sharing the difficulties of the education period in case of temporariness and uncertainty that occur in most refugee processes. However, as the duration of stay of refugees and those with similar status prolongs and their return to their homeland delay, temporary education models, which are continued with the contribution of different actors, should be left behind and they should be included in the national education system. Herein, the process of inclusion of different stakeholders in the national education system; they can continue to support them with steps such as providing funds to increase capacity, CSO works for compliance and financial support.

By taking into account the recommendations of UNHCR (2018, p.57), the main steps that host countries can take for refugee children can be listed as follows:

- Including them in the national education system, monitoring and supporting of their orientation period,

- By additional measures, to facilitate the barriers of access to education such as birth certificate, standard documentation of previous learning and to create or remove information and guidance processes,

- In administrative, financial and academic planning regarding education, they should be considered, and the related public administration should make joint planning with all public institutions and organizations affecting the process.

It is recommended by international actors that play an important role in the field, such as UNHCR, to increase the capacity of national education systems, rather than supporting non-national mainstream education, especially in international fund planning for refugees (UNHCR, 2019b, p.13). It should not be forgotten that in many countries, contrary to these recommendations, refugee children have education in parallel systems outside the national education system and that both physical and academic quality of this education is highly controversial. The education planned and maintained temporarily are both far from the required quality and supervision and also creates problems in terms of continuing education and recognition in professional processes. Apart from being included in the national education system and temporary education structures, there are different forms of implementation for refugees and those of similar status. For instance, some countries perform an education plan following the source country curriculum. Examples of these are Pakistan and Tanzania. As another example, there are also examples such as Ethiopia and Kenya, where the national curriculum is followed in different schools (Özer et al., 2017, p.86).

Today, 3.7 million of the 7.1 million refugee children in the world are out of the education system despite all national and international efforts and provisions (UHCR, 2019). Only 63% of refugee children in primary education can access primary education, while in secondary education this rate decreases to 24%. However, 91% of children in the world have access to primary education and 84% to secondary

1 In many cases, refugees' lack of their own state causes that they have no role in the planning or management of the process (Waters ve Leblanc, 2005).

education (UNHCR, 2019). These rates show that 2/3 of the refugee children who have access to primary education are not able to continue secondary education.

Accessing education does not only support academic, technical and professional development but also provides them a protective area against many hazards. That is, being at school and having education play a preventive and protective role against many risks such as child labor, early marriage, radicalization, participation in illegal activities (UHCR, 2019b, p.7).

The continuity of education is as important as access to education. Reasons for refugee children's non-attendance should be determined and followed and precautions should be taken. In addition to problems such as child labor, early marriage, absenteeism due to economic problems, and low family support, which are common in disadvantaged groups, it is important to establish support programs on refugee-related migration and traumas of the war period, curriculum adaptation, and language support.

It is also important that the provided supports should not be planned towards the refugee students and/or their families. Adaptation is a mutual process. It is essential to support and guide teachers working with refugees. Common activities for parent groups are also steps to support the process. The most important of all is the mutual adaptation of the students in the classroom, both with the curriculum and with the applications. In this process, general perceptions for refugees in the country should be managed well and all public policies other than education should be planned consistently. The negative perceptions built in a different area are easily reflected in the field of education and may nourish discrimination, prejudices, and groundless information.

Today, Turkey, where 2,9 million refugee children at the basic educational age live, is one of the five countries hosting the most refugees together with Pakistan, Lebanon, Sudan, and Uganda. In all of these countries, children experience difficulties in accessing education due to bureaucratic, economic, social and cultural barriers. Also, in countries on migration routes such as Greece, many children are out of the education system. According to UNHCR (2019b, p.20) data, today, ī of 4,656 children living in refugee or welcoming centers in Greece do not attend school.

Especially after the increase of immigration from Syria, Turkey has made important regulations in the field of basic education. These regulations are targeted primarily Syrians under temporary protection status in Turkey. Furthermore, as a country on the migration route of the refugees, Turkey has organized the legal and administrative infrastructure for the education of children and young people in refugee status.

Regulations Regarding the Basic Education of Refugees in Turkey

The first regulation that evaluates the situation regarding the education of refugee children and those with a similar status and which guides the operation is the

"Implementation Instruction" issued by the Ministry of Internal Affairs Security General Directorate dated 22 June 2006. [3] The regulation which can be seen as a part of the process of Turkey´s Integration Process to the European Union states under the "Facilities to be Provided to Applicants or Asylum Seekers and Refugees" that: *"According to the 2nd article of the Education and Training Law Nd. 222, compulsory primary education in our country includes children in the age group of 06-14. For this reason, children between the ages of 6-14 are obliged to receive education and training regardless of their status. Under the coordination of National Education Directorates, in cooperation with non-governmental organizations, the children of refugees, asylum seekers and applicants will be registered to the schools and their attendance will be ensured."* Again, in the same article -which was published at a very early date considering the adaptation discussions of today- the subject of "compliance" is underlined by considering stakeholder contribution and lifelong education topics:

.... The role of education is of utmost importance in terms of the integration of the individuals with the Turkish society and their adaptation to the socio-cultural structure of our country during their stay in our country. Therefore, within the framework of our education policy, endeavors will be initiated to provide education in pilot schools in order to prevent the exclusion of these children from the society and to ensure that those who wait long periods of resettlement in third countries are integrated with the society. School aged children who are in need of help will be assisted by Social Assistance and Solidarity Funds, municipalities and other non-governmental organizations. In addition to that, they will be encouraged to continue secondary and higher education. On the other hand, adult applicants, asylum seekers and refugees will be encouraged and assisted in coordination with relevant units to attend to Turkish and other language courses and vocational and vocational training courses organized by Municipalities, Public Education National Education Institutions and similar public institutions and non-governmental organizations "

The first circular of MoNE that affects the process is dated 16 August 2010. [3] This circular stipulated that a learning visa is not required for access to education, but the student and their parents or guardians require a residence permit for at least six months.

As of 2013, the fact that the conflict in Syria and the region continues to occur, the increase of the population living outside the camps in Turkey and their problems becoming more evident, it has become clear that the arrangements of MoNE became more permanent and sustainable solutions has gained weight.

The letter, which was sent to the Provincial Directorate of National Education on September 26, 2013, clearly demonstrates this process and it has been an important step for the solution of problems regarding formal education. With the Circular, measures were taken in order to define and support the functioning of the system and to increase the enrolment rates. In the first article of the circular, there is an emphasis on "providing an education to compensate for the education they had to take a break in their country and to ensure that they do not lose time

3 "Circular on "Application Instruction" (2006/57), 22 June 2006, Turkish Ministry of Interior, General Directorate of Security, Access: http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/57-Sayili-Genelge-2010-Degisikligi.pdf

when they go to their country or any third country". Regarding the curriculum, it is stated that it will be prepared by the Higher Education Commission of the Syrian National Coalition, enriched with subjects such as basic life skills, moral education, general culture, social skills, and that Syrian citizens of Turkish origin can receive education in the Turkish curriculum if they wish. There is also an approach to regulate cooperation with different stakeholders in the circular.

If the situation of education is analyzed in this period, it is seen that most of the Syrians continue to Temporary Education Centers (TEC) established with the support of associations-foundations, municipalities or similar organizations in almost every district where Syrians live. While the education in these centers is predominantly Arabic, the presence of TECs supports the continuation of temporality emphasis.

With the Law Nd. 6458 on Foreigners and International Protection (YUKK), which was being prepared for a long time in April 2013 and the "Temporary Protection Regulation" published in October 2014, a decisive framework for the education of Syrians has been established, among other rights. Following this, the status of TECs was defined by the MoNE's circular on "Education and Training Services for Foreigners" numbered 2014/21 dated 23 September 2014, and their establishment was tied to the Governorate and the pathway for Syrian children to the national education system was opened. [4] The circular also supports the access of students who do not have a foreign identity number to education by opening the way for registration with a "foreign identification document". At this point, the Foreign Student Information System (YÖBİS) established by the MoNE has provided the necessary digital infrastructure for both records and success tracking. With this circular, significant progress was achieved in access to education; enrollments were increased, while a significant number of students continued to receive education in TECs, the existence and effects of TECs continued in the process. Syrians preference of TECs has continued for different reasons, especially due to social and cultural factors, language problems, gaps in the registration process, conflicting practices, the attitude of administrative staff and the lack of sufficient knowledge of Syrian parents regarding the legislation. Public schools, on the other hand, faced a lack of infrastructure and resources with the rising enrollments following the circular.

The "road map" (MEB, 2016) and the "Migration and Emergency Education Department" established to support the education and learning processes of children under temporary protection announced by MoNE in August 2016 are further breaking points in long-term and comprehensive policy building. As of the following 2016-2017 academic year, orientation to public schools has accelerated, transition in intermediate classes has been arranged, Turkish language lesson hours that support compliance in TECs have been increased, and their structures as compensatory centers supporting the transition process have been underlined. [5]

In addition, this process was organized in detail with an article titled "Equivalence Procedures of Syrian, Iraqi and Libyan Students" considering the equivalence arrangements made in previous years in 2016. With this letter, it is stated that

4 Republic of Turkey Ministry of National Education, General Directorate of Basic Education, dated 23 September 2014, on the subject of "Education Services for Foreigners" (2014/21). Access: http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf
5 In addition, with the letter "36219 dated 26/09/2016; "It is possible for Syrian children of primary and secondary school age who are waiting in pre-registration to be temporarily protected by the Governor's Office without waiting for the results of the research in order to accelerate their pre-registration process and access their education."

the equivalence of those who pass the "High School Proficiency and Equivalence Examination" (YÖLYDS) and "High School Proficiency and Equivalency Examination for Temporary Education Centers" (GEMLYDS) exams are to be provided, and regulations have been introduced for Syrian, Iraqi and Libyan students who fail or do not take the exam.

It is possible to track the positive results of all these developments in the data of MoNE by December 2018. [6] According to the published statistics, a total of 645,140 students were enabled to access to education. A total of 531.586 students, 476.560 Syrians under temporary protection and 55.026 Iraqis, receive education according to the Turkish curricula at the official schools affiliated to MoNE.

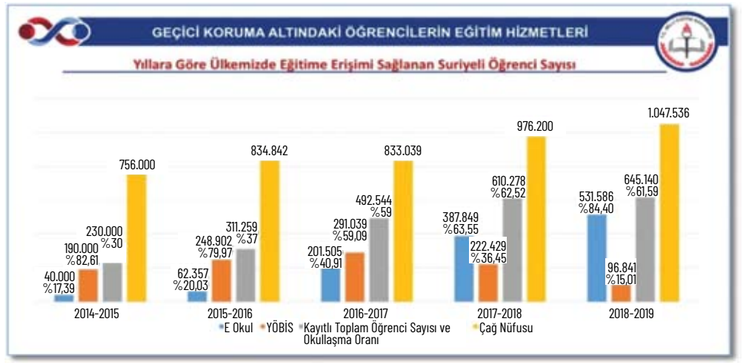

Table 1. Number of Students Under Temporary Protection with Access to Education in Our Country by Years

* 16,713 students enrolled in open schools are included in public schools.
** 17.12.2018 YÖBİS VE E-SCHOOL data

A total of 645,140 students, 317,761 girls and 327,379 boys, receive education in schools.

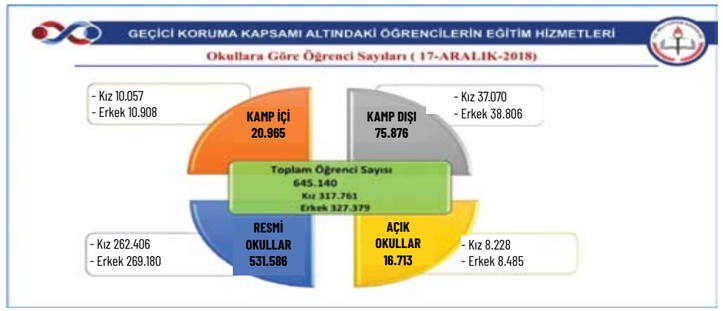

Table 2. Student Numbers for Schools

6 For all data: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/17164013_17-12-2018__Ynternet_BYIteni.pdf

Through significant steps taken in the short term, the enrollment rate has reached nearly a hundred percent in primary education. Schooling rates in different education levels are as the following: 33.11% in kindergarten, 96.24% in primary school, 58.08% in secondary school, and 18.97% in high school levels. Efforts should be intensified at secondary and high school levels. However, at this point, it should be noted that the presence of children who are outside the national system in primary education in the context of migration from Syria is also a factor that contributes to the low levels of this ratio, and it should be noted that a positive increase can be expected in other levels of education with current primary education rates.

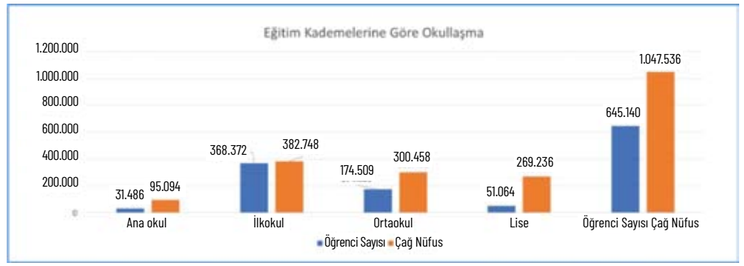

Table 3. Schooling Numbers for Education Levels

In 2019, the MoNE issued a circular regarding the adaptation classes, especially emphasizing the language topic, in order to plan the transition of students who are in TECs to the official schools and to support those who are already in the official schools in order to better benefit from the education and training services. [7]

Projects carried out by MoNE with different stakeholders are also important in terms of supporting access to education and adaptation processes. Examples of such projects "Promoting Integration of Syrian Children into the Turkish Education System'" (PICTES) project [8] of the MoNE between the EU Delegation to Turkey "Financial Assistance Program for Refugees in Turkey" agreement (FRIT) is carried out with the agreement signed in the framework. The project aims to contribute access to Turkish education of Syrians citizens and aims to support the activities of the MoNE for the integration of them to the Turkish Education System. With the "Conditional Cash Transfer for Education (CCTE) for Refugee Children", another multi-stakeholder project launched in 2017, financial support is provided to students and it is aimed to increase schooling rates with this support. "Increasing Access to Turkish Language Learning and Vocational Training for Syrians Under Temporary Protection in Turkey Project" [9] conducted in cooperation between MoNE Lifelong Learning Directorate General of Social Partners and Projects with the United Nations Office of the High Commissioner for Refugees (UNHCR) funded by the European Union (EU) is an example of another such project.

7 Circular on the General Directorate of Lifelong Learning, TR Ministry of National Education, dated 06 September 2019, on the subject of "Foreign Students Orientation Classes" (2019/15). Access: http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2022.pdf
8 https://piktes.gov.tr/
9 https://hbogm.meb.gov.tr/www/turkiyede-gecici-koruma-kapsaminda-olan-suriyelilerin-turkce-dil-ogrenimine-ve-meslek-egitime-erisiminin-arttirilmasi-projesi-faaliyetleri-devam-ediyor/icerik/989

Refugees' And Youth With Similar Status' Access To Higher Education

Access of Syrian and other refugee and similar status youth to higher education is an important issue that needs to be handled carefully and equitably in a competitive higher education examination system. Supporting access to higher education, especially for refugees, will prevent the loss of rights of a disadvantaged society.

Legal uncertainty, economic difficulties, high costs of higher education in different countries, non-recognition of prior learning and / or work experience by the new country, language barrier, migration related traumas, social and cultural exclusion and lack of knowledge concerning the bureaucratic and academic functioning of the education system are examples of such hardships accessing the higher education (Stevenson ve Willott, 2007; Dreyden-Peterson, 2011, Perry ve Mallozzi, 2011; Morrice, 2013; Doyle ve O'Toole, 2013).

As a consequence of all these difficulties, it is frequently seen that higher education is perceived as luxury by comparing it with basic education for refugees and those with similar status. However, access to higher education is an important facilitator and supporter in the adaptation of newcomers within the host society. The possibility of reaching higher education is also supportive for increasing enrolment rates of basic education. Another important role of access to higher education is that it is as protective as basic education in radicalization processes. Another important emphasis on higher education is that if the refugees find the opportunity to return to their homeland, the knowledge, skills and competencies they have acquired with higher education will make an important contribution to the reconstruction of their countries (Coffie, 2014; Morlang & Stolte, 2008).

In this context, the recognition of knowledge, skills, and competences acquired in other countries should be discussed. Refugees have difficulties in promoting their experiences gained in formal or non-formal education processes in their new countries, obtaining equivalence and/or using them for different ends. [10] This situation requires not only a technical recognition process but also the discussion of different educational structures and even different approaches to education. Especially when discussing immigration to Western countries, recognition of the knowledge, skills, and competencies transferred to the new country is an important problem. Today, the knowledge of Eastern civilizations is out of the system when they are moved to different contexts due to the differences in acceptance and recognition of knowledge, therefore they cannot develop and renew. In a study relevant to this issue, Guo (2009) argues that the differences and knowledge of epistemological misrepresentations in Western societies hold the belief that the knowledge of third countries is inferior, inadequate and incompatible, and emphasizes that the principles of positivism and liberal universalism increase the complexity of this process. This process, which can be evaluated as political action, reminds us of not only academic and technical control, but also the existence of a process fed with perceptions about inequality, both in the access to higher education and the recognition of qualifications and competencies received from other countries. This situation reminds us that refugees cannot transfer their

10 For the detailed report on this issue, see: Yıldız (2019)

cultural and academic knowledge as the heritage into the new system they are in, even if they have access to education.

Regulations For Access To Higher Education Of Young People Who Are Refugees And With A Similar Status In Turkey

The main institution developing policies and implementing them is the Council of Higher Education (CoHE). The path to be followed by refugees and those with similar status who wish to access higher education system is the same as other international students - out of exceptional practices and regulations detailed below.

"Principles on the Admission of Foreign Students" [11], prepared by CoHE, as per "the Article, in 45/f of the Higher Education Law No. 2547 amended by Law No. 6287, indicating 'the principles and procedures for admission of foreign students and students who have completed all secondary education abroad are determined by the Higher Education Council'" draws the main framework regarding international students. The rules and processes of the application principles, directives and regulations that are accepted by the university senate of each university are announced with the approval of CoHE. In this framework, each university announces its conditions, processes and quotas every year. [12] Within this framework, although there are different admission methods, many universities perform a qualifying exam known and applied as "Foreign Student Exam". The result of this exam is valid both in the university performing the exam and in other universities recognizing this exam, and it provides an opportunity to make a choice. Besides, universities accept students through methods such as bilateral agreements, baccalaureate exams and assessment exams with different international validities. [13]

Equivalence procedure is required to provide necessary documents for application processes of students coming from Syria, Iraq, and Lebanon. Besides, there are similar procedures for students graduated from TECs in Turkey. MoNE organizes "High School Proficiency and Equivalency Examination for International Students" (YÖLYDS) and "High School Proficiency and Equivalency Examination for Temporary Education Centers" (GEMLYDS) for those who cannot submit their documents due to war and alike conditions. [14] Another access opportunity for students is the "Turkey Scholarships" program provided for foreign students by the Presidency of Turks Abroad and Related Communities (YTB). In addition to Turkish training courses and scholarship opportunities, "Turkey Scholarships" also provide students pathways to higher education, so that it provides a different scheme from its peers. [15] Within the scope of the program, there are also different scholarship opportunities for Syrian students. [16]

One of the most important problems of higher education for refugees and those with similar status is their interrupted and incomplete education background. This situation, as discussed above, leads to loss of the previously gained experiences, disrupts the future expectations of the student, in general, it has a negative impact on society's construction of the future. Within this scope, CoHE has taken action

11 See:https://www.yok.gov.tr/Documents/Ogrenci/yurtdisindan_ogrenci_kabulune_iliskin_esaslar_15052019.pdf
12 Example: https://www.yok.gov.tr/ogrenci/yurt-disinda-kabul-edilecek-ogrenci-kontenjanlari
13 Example: http://adaylar.boun.edu.tr/tr-TR/Sayfa/Basvuru/YurtDisindanOgrenci Kabulu/Tum; http://www.sis.itu.edu.tr/tr/yonetmelik/lisansyurtdisi_yonerge.html
14 For the details see, MEB (2017b)
15 https://turkiyeburslari.gov.tr/tr
16 https://turkiyeburslari.gov.tr/tr/sayfa/aday-ogrenciler/burs-programlari

at an early date such as 2012 for students whose education is interrupted due to the Syrian crisis and undesirable situations affecting them. In line with the decisions made in CoHE General Assembly at September 3, 2012, regarding the situation of Syrian students, a formal letter on "special student status" was sent to the rectorates of universities in seven provinces near the border (Çukurova, Gaziantep, Harran, Kilis Yedi Aralık, Mustafa Kemal, Mersin, Osmaniye Korkut Ata). By this action, the right to take courses at these universities for 2012-2013 was allowed through special student status.

On September 21, 2013, Additional Article 2 was published as an annex to "the Regulation on the Transfer Between Associate and Undergraduate Programs in Higher Education Institutions, Double Major, Minor, and Inter-Institutional Credit Transfer". The internal transfer procedure recognized by this article is another important decision for the continuity of education. According to this article, *"Students studying in countries where the Council of Higher Education has determined that education is unmaintainable due to violence and humanitarian crisis can make internal transfer applications in Turkey. The procedures and principles regarding this matter are determined by the Council of Higher Education"* [17]. Subsequently, the matter of determining the Procedures and Principles to be prepared as per the Additional Article 2 of the regulation in question was discussed at the Higher Education General Assembly meeting on October 9, 2013. In this discussion, the following decisions have been made to be valid for Turkish citizens, citizens of these countries and foreign students who started their education in Syria and Egypt before the 2013-2014 academic year at the associate, undergraduate and graduate degrees (except for Medicine and Dentistry Specialization programs):

1. All applicants with requisite documents to be able to apply for transfer including the first and final grades,

2. Provided that not exceeding 10% of the ÖSYS (Student Selection and Placement Exam) quota in the relevant year of the department to which the students apply, the higher education institutions assess internal transfer applications,

3. Students lacking the required documents for transfer can take courses as special students at Gaziantep, Kilis 7 December, Harran (Şanlıurfa), Mustafa Kemal (Hatay), Osmaniye Korkut Ata, Çukurova, and Mersin Universities, and those who provide required documents can make the internal transfer.

Following the decisions taken by the Higher Education Executive Council dated June 18 and July 9, 2014, the previous decisions were repeated and the limitations on higher education institutions where students who do not have the documents required for transfer is allowed as private students were removed. The updated version of the decision regulates as follows:

In 2012, the internal transferring decision (known as additional article 2) provided the opportunity to continue their education for young people educated in areas which suffered from wars, conflicts and under humanitarian crisis. As per the decisions taken at the Higher Education Executive Board meetings dated 18/06/2014, 09/07/2014 and 06/06/2018:

The followings have been decided in the internal transfer processes of Turkish citizens, citizens of these countries and foreign students who started their education in Syria and Egypt before the 2013-2014 academic year at the degrees of associate, undergraduate, and graduate (except for Specialization in Medicine and Dentistry Specialization programs), to be performed from 2014-2015 academic year:

1. If students have all the necessary documents for transfer, they will be able to make an internal transfer, including first grade and final grade,

2. Internal transfer applications shall be assessed by higher education institutions, not exceeding 10% of the ÖSYS quota in the relevant year of the department for which students apply,

3. Students who do not have the documents required for transfer can take courses from higher education institutions as special students, and those who provide their documents can transfer.

4. Students who start their postgraduate education (except for Specialization in Medicine and Specialization in Dentistry programs) shall apply to the relevant higher education institutions as per the provisions of the Postgraduate Education Regulation.

5. It has been decided that the citizens of these countries and foreign students who started their education in Syria and Egypt, in 2013-2014 academic year, including associate, undergraduate, and graduate degrees can transfer to higher education institutions in our country, provided that they also meet the other conditions specified in the decision." [18]

Language barriers, lack of guidance and information in internal transfer and other bureaucratic procedures and/or inability to access information due to language problems, and difficulties in document control and approval in administrative processes and different practices are the main problems that both new enrolled and transferred higher education students face during the application and registration processes. After the registration process, academic language insufficiency, problems concerning course orientation and lack of support mechanisms come to the fore (SUPREF, 2018). This is a critical issue that should be followed carefully together with the success rates of the students after registration. Also, it is important for the continuation of the present success in accessing higher education. Measures should be improved against financial problems and difficulties in cultural/social orientation influencing success and continuity.

Another important topic in the arrangements for refugees and those with similar status is the recognition of their knowledge, skills and competencies and diplomas. The equivalence process is carried out by the CoHE Recognition and Equivalency Department within the scope of other relevant legislation according

17 http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130921-9.htm

18 https://www.yok.gov.tr/ogrenci/ek-madde-2-uyarinca-misir-ve-suriyeden-yapilabilecek-yatay-gecis-islemlerine-iliskin-esaslar

to "Higher Education Diploma Recognition and Equivalence Regulation" dated 5.12.2017. Refugee students are subject to the same equivalence process as all other candidates with higher education diplomas received abroad. Exceptionally, a regulation for lacking documents during submission and approval process was arranged as below [19] :

"Equivalency processes of applicants who cannot confirm diplomas or cannot submit documents that are required within the scope of the Recognition and Equivalence Regulations due to war, occupation or annexation conditions in their countries will be performed in the following way. This will be limited to the period of war or disaster, and to be valid if no reply is received for the confirmation of documents:

For applicants whose, original diplomas and transcripts are available but cannot be confirmed,

For applicants whose original diplomas or transcripts are not available but who can submit their samples or approved translations,

It has been decided that equivalence transactions of relevant persons would be carried out with the opinions of Scientific Field Advisory Commissions, Universities, and Recognition and Equivalence Commission.

1) Countries considered as in War, Occupation and Annexation Conditions are Syria, Iraq, Libya, Yemen, Palestine, Somali, South Sudan, Crimean.

a) Applications of the relevant persons, whose original diplomas and transcripts are available, but cannot be confirmed, are assessed by the relevant Science Field Advisory Commissions and Recognition and Equivalence Commission.

b) For applicants not having originals of their diplomas and/or transcripts available, but who can present copies or approved translations, diploma fields, and degrees are determined by Diploma and Degree Determination Commissions established in fields of graduates by Council of Higher Education and subsequently the equivalence procedures continue and are subjected to SYBS operations (Strategic Management Information System) when necessary.

c) Equivalence procedures of the persons who are considered as not having relevant fields and degrees are terminated by Diploma and Degree Determination Commissions. These people can re-apply when they provide their documents.

d) Legal process is initiated, and recognition and equivalence procedures are canceled for the persons who make false claims concerning the missing documents.

2) Additional documents to be requested from persons who lack /are unable to present documents:

a) Temporary Protection Identification Certification

19 https://denklik.yok.gov.tr/multeciler

b) Declaration Form of education information

c) Official documents and certified copies if they have worked in a field,

The positive results of all these decisions were reflected in the number of students and the number of Syrian students who had access to higher education in the 2018-2019 academic year exceeded 27,000.

Assessment

In order to both carry the knowledge and experience of the past to present, and to build the future, every individual who is a refugee and in a similar status should be supported. It is of central importance both in basic education and later in the adaptation processes of refugees in higher education. Turkey has reduced negative "conditions" that the refugees face – in every corner of the world – and those in a similar status, to the best its ability and has contributed to the future of humanity.

Today, everyone who contributes to the existence of "forced migrations" in the world must strive to maintain a healthy education process and to solve problems. Increasing academic quality in basic education, providing necessary support to refugees and those with similar status and physically supporting infrastructure of schools are the most important topics. Higher education, on the other hand, is discussed as a secondary matter, regarded as a "luxury" in this policy area where the access to basic education is the priority. However, access to higher education will play a key role for refugees' integration, which is an important issue in Turkey, and rebuilding of their homeland in case of a possible return.

In this process, access and participation to higher education and related equivalence processes should be carried out and planned considering the demands and problems of those people who could not continue their lives – and education – in their homeland and had to forcibly migrate and establish a new life. In a short period of time, very high numbers of migrations from different countries have occurred towards Turkey. Thus, it is required to carry out education-related policies concerning refugees and other migrants by considering both humane factors and the country's plans and visions regarding social, cultural, and economic integration.

The migration towards Turkey has happened in a short time and very high in numbers. For this reason, the social sensitivity on this matter has developed from different directions, in both positive and negative ways. Supporting access to education at the level of individuals and institutions and organizations, and an effort supporting the institutions providing this access is an important factor in the positive progress of the studies. However, considering the quality of education and the country's competitive system in higher education, concerns about the loss of rights also caused negative approaches. At this point, awareness raising studies should be carried out intensely and effectively.

Children and young people who have access to education are the heirs of an ancient culture and a common past. Completing their education will enable them to mediate the transfer of the academic heritage of wide geography to the present day. In addition to the swift series of decisions it had taken, CoHE has demonstrated its apprehensiveness on the subject in different titles to the "Academic Heritage" project, starting with the first conference organized to support Syrian youth access to higher education. The part of all stakeholders of MoNE and CoHE support this sensitivity in the humanitarian, academic and employment related areas.

References

Coffie, A. (2014). Filling in the Gap: Refugee Returnees Deploy Higher Education Skills to Peacebuilding. Refugee Survey Quarterly, 33 (4), 114-141.

Doyle, L. ve O'Toole, G. (2013). Refugee Council: A lot to Learn: Refugees, Asylum Seekers and Post-16 Learning. London: Refugee Council.

Dreyden-Peterson, S. (2011) Refugee Education, A Global View, UNHCR, Geneva. Retrieved at 25.10.2019, from https://wcfia.harvard.edu/files/wcfia/files/4fe317589.pdf.

Guo, S. (2009). Difference, Deficiency, and Devaluation: Tracing the Roots of non-Recognition of Foreign Credentials for Immigrant Professionals in Canada. Canadian Journal for the Study of Adult Education, 22(1), 37-52.

MEB (2016), Suriyeli Çocukların Eğitimi için Yol Haritası Belirlendi. Retrieved at 21.10.2019, from http://www.meb.gov.tr/suriyeli-cocuklarin-egitimi-icin-yol-haritasi-belirlendi/haber/11750/tr.

MEB. (2017a), 2016 Monitoring and Evaluating Report. Retrieved at 21.10.2019, from http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2016/mobile/index.html - p=50 .

MEB. (2017b). Suriye, Irak ve Libya Uyruklu Öğrencilerin Denklik İşlemleri. Retrieved at 21.10.2019, from https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Content/Dosyalar/02171344_Denklik_Y_ve_Ylemleri_SUNUM_30_Ocak-2Yubat_2017_antalya_1.pdf .

Morlang, C., ve Stolte, C. (2008). Tertiary Refugee Education in Afghanistan: Vital for Reconstruction. Forced Migration Review (30), 62–63.

Morrice, L. (2013). Refugees in Higher Education: Boundaries of Belonging and Recognition, Stigma and Exclusion. International Journal of Lifelong Education, 32 (5), 652-668.

Özer, Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok Z.Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. The Journal of Academic Social Science, 4 (37), 76-110.

Özer, Y., Komsuoğlu, A., ve Atesok, Z.Ö. (2017). One Common Future, Two Education Systems: The Case of Syrian Children of Istanbul. European Education, 49(2-3), 114-132.

Özer, Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok Z.Ö.,(2018). Türkiye'deki Yüksek Öğretim Kurumlarına Mültecilerin Başvuru ve Kabulünün Desteklenmesi (SUPREF) Proje Raporu,İstanbul.

Perry, KH ve Mallozzi CA (2011). "Are You Able ... to Learn? Power and Access to Higher Education for African Refugees in the USA". Power and Education, 3 (3), 249-262.

Stevenson, J. ve Willott, J. (2007). The Aspiration and Access to Higher Education of Teenage Refugees in the UK. Compare: A Journal of Comparative and International Education, 37 (5), 671-687.

UNHCR (2019a), Figures at a Glance. Retrieved at 01.10.2019 from https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html .

UNHCR (2019b), Stepping Up: Refugee Education in Crisis, retrieved at 01.10.2019, from https://www.unhcr.org/steppingup/wp-content/uploads/sites/76/2019/09/Education-Report-2019-Final-web-9.pdf .

UNHCR (2018), Turning the Tide: Refugee Education in Crisis. Retrieved at 01.10.2019, from https://www.unhcr.org/5b852f8e4.pdf.

Waters, T, Leblanc K. (2005). Refugees and Education: Mass Public Schooling without a Nationī State. Comparative Education Review, 49 (2), 129-147.

Yıldız, A. (ed.) (2019). Integration of Refugee Students in European Higher Education: Comparative Country Cases. Izmir: Yaşar University.

Prof. Ayşegül Komsuglu Çıtıpıtıoglu

She is the Dean of Faculty of Political Sciences and the Education Coordinator of the University responsible for practice and policies relating to the control, organization and improvement of quality in education. Her research topics include politics of inequality, Turkish politics andmigration. She has published several books and scholars articles in both international and national peer reviewed journals on mainly Turkish politics and society.

...

SAVAŞ, GÖÇ, KADIN

WAR, MIGRATION AND WOMEN

...

Prof. Dr. Emel TOPÇU

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Göç Araştırmaları Merkezi Müdürü

Hasan Kalyoncu University, Director of Migration Research Center

Saraybosna'ya bir konferans dolayısı ile ilk gittiğimde savaş daha yeni bitmişti. Zenica'daki travmaya uğramış kadınlara hizmet veren Medica Zenica merkezini de ziyaret etmiş, orada yapılan çalışmalar hakkında bilgi almıştık. Tecavüze uğramış ve hamile kalmış kadınların da sığındığı ve rehabilite edildiği bu merkezde hikayelerin hepsi bir diğerinden daha çarpıcıydı.

Yapılan yoğun çalışmalardan sonra hamile kadınlardan biri çocuğunu kabul etmiş bir ruh hali içindedir. Medica Zenica çalışanları büyük bir mutluluk içinde kadının doğumuna, daha sonra onun çocuğunu nasıl sevgi ile bağrına bastığına şahit olurlar. Ama bir gece kadın, merkezin penceresinden atlar ve çocuğu yakındaki nehre atar.

Modern savaşlarda artık askerlerden çok siviller zarar görmekte ve bunların büyük bir kısmı da kadın ve çocuklar olmaktadır. Savaş sonrası yaşanan göç de yine en çok kadın ve çocukları kapsamakta ve göç esnasında ve gelinen ülkelerde yine bu iki en zayıf grup, erkeklerden çok daha farklı olarak özel zorluklar çekmektedirler. Savaş son yılların en önemli gerçeklerinden olup milyonlarca insanın ölümüne, ya da zoraki yer değiştirmesine sebebiyet vermektedir.

Birleşmiş Milletler'in 2019 raporuna göre şu an dünyada 272 milyon insan göçmen olarak yaşamakta olup, 70 milyon civarında insan da zorla yerinden edilmiş olarak evlerinden uzakta zor şartlarda yaşamak durumunda kalmışlardır (Migration, 2019). Göçe maruz kalmış olanların içinde kadınların ve kız çocuklarının oranı % 48 ile, erkeklere göre az bir miktar da olsa daha düşüktür (Department of Economic and Social Affairs, 2019). Ama kadınların ve kız çocuklarının savaş sırasında, ya da zoraki göç sırasında yaşadıkları zorluklar, erkeklerden çok daha farklı olup derin travmalar oluşturmaktadır.

1) Savaş ve Kadınlar

Savaş ve zorunlu göç sırasında kadınlar genelde tecavüze veya cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar. Elbette erkekler ve erkek çocukları da aynı duruma maruz kalabilmekte ama onların oranı çok daha düşük bir seviyede olmaktadır. Mesela Bosna Savaşı sırasında, her ne kadar tam sayılarının tespiti çok zor olsa da, tecavüze uğramış kadınların miktarı 60000'i bulurken, aynı duruma maruz kalmış erkekler ve erkek çocuklarının sayısının 3000 civarında olduğu tespit edilmektedir (All Survivors Project, 2017). BM uzmanları Sierra Leone (1991-2002) iç savaşında 60000'den fazla, Liberia'da (1989-2003) 40000'den fazla ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde 1998'den beri en az 200000 kadının tecavüze uğradığını tahmin etmektedirler (Preventgenocide, 2014).

1.1. Bosna Savaşı Dönüm Noktası: Tecavüzün Savaş Suçu Sayılması

Tecavüz binlerce yıldır savaşlarda bir savaş aracı olarak kullanılıyor olmasına rağmen, bunun bir suç olarak kabul edilmesi daha çok yenidir. Bosna Savaşı bu bakımdan bir dönüm noktası niteliğindedir. Savaşın en kızıştığı 1992 yılı sonlarına doğru, gazetelerde "Serbian 'rape camps': Evil Upon Evil" (Sırp tecavüz kampları: şeytan üstünde şeytan) ve "Serben vergewaltigen auf obersten Befehl" (Sırplar en

üstten gelen emirlerle tecavüz ediyorlar) başlıkları ile çıkan haberler BM Güvenlik Konsey'ini harekete geçirmiş ve 18 Aralık 1992 tarihinde, "Bosna Hersek'teki Müslüman kadınların sistematik olarak tutuklanması ve toplu tecavüzlere uğratılmalarının" uluslararası bir suç olarak değerlendirilmesi gerektiğini ilan etmiştir (UN Women2000, 1998). Bunda Medica Zenica'nın terapi hizmetlerinden yararlanan kadınların uğradıkları şiddet hakkında cesaretle konuşmaya başlamalarının ve diğer kadın derneklerinin bu konuda verdiği mücadelenin büyük etkisi olmuştur. Bunun üzerine Uluslararası Yugoslavya Ceza Mahkemesi (ICTY) 1993 yılında, Uluslararası Rwanda Ceza Mahkemesi (ICTR) 1994 tecavüzü insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak kabul etmiştir (Mischkowski, G, Mlinarevic, G., 2009).

1998 yılındaki BM raporunda, cinsel şiddetin tarihi olarak bütün silahlı çatışmalarda, savaşın meşru bir parçası olarak kullanıldığı belirtilmektedir. En son savaş olan 2. Dünya Savaşı'nda taraflar toplu tecavüz ile suçlanmış ama zamanın mahkemeleri olan ne Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi ne de Tokyo Askeri Ceza Mahkemesi bu eylemi bir suç olarak değerlendirmemiştir (Mischkowski, G, Mlinarevic, G., 2009).

1.2. Savaş Ve Tecavüz Sonrası Travma

Medica Zenica ziyaretimizde, terapistler, tecavüzün en önemli travma sebebi olduğundan bahsettiler. Medica Zenica'daki terapistlere göre insanların genelinin ilişkileri bakımından en anlam verdiği beş çeşit bağlantıları vardır. Bu bağlantılar; kişinin kendisi, ailesi, mesleği, sosyal çevresi, ve tanrı ile olan bağlantılardır. Bu bağlantılardan herhangi birinde, ya da bir kaçında bir zarar görme ya da kopma olursa genelde travma belirtileri ortaya çıkmaktadır. Travma tedavisi bu bağlantıların az da olsa hala var olduğu durumlardan ilerleyerek tekrar tedavi etmek üzerine kurulu olarak yapılandırılmaktadır. İşte Medica Zenica'da tecavüze uğramış kadınların bu bağlantılarının ilk dördü, yani kendi kendisi, ailesi, çevresi ve mesleği ile olan bağları anlamlarını tamamen yitirmiş durumdadır. Bir tek tanrı ile olan bağlantı kavgalı ile de olsa hala bulunmaktadır. O yüzden bu kanal tedavi unsuru olarak sıkça kullanılmıştır.

1.3. Savaş Sonrası Hayatta Kalma Mücadeleleri

Kadınların uğradıkları bu tür savaş ve göç travmaları sadece kendileri ile sınırlı kalmamakta, nesilden nesile aktarılmaktadır. Türkçe'ye *"Esma'nın Sırrı"* olarak çevirilen Grbavica filmi, 2006 yılında 33 yaşında genç bir yönetmen olan Jasmila Zbanic tarafından çekilir. Sırp çetnikler tarafından tecavüze uğramış bir kadının 12 yaşındaki kızı ile verdiği hayat mücadelesi anlatılır filmde. Anne, kızına tecavüz sonrası doğduğunu anlatamaz, babasının savaşta öldüğünü söyler. Durumu öğrenen 12 yaşındaki kızı çok büyük bir sarsıntı geçirir ve annesine zor anlar yaşatır. Okul ile gidecekleri gezi otobüsüne annesi ile vedalaşmadan binen evlat, otobüs hareket ettikten sonra otobüsün en arkasına gelir ve annesine barışmış bir yüz ile bakar. Bu film 2007 yılında Berlin'de altın ayı ödülünü kazanınca dünya kamu oyunun konuya ilgisi daha fazla çekilmiştir (Grbavica-Pressbook, 2006).

1.4. Bosna Savaşı Sonrası Mağdur Kadınlara Özel Statü

Bu ödülden sonra sivil toplum kuruluşlarında çalışan kadınlar, bir savaş suçu olan tecavüze maruz kalıp, zorlu bir hayat mücadelesi veren kadınların onurlandırılması için kampanya başlatmışlardır. Parlamento üyesi olan kadınlarla görüşüp onların erkek milletvekillerini de ikna etmelerini sağlamışlardır. Üç yıl verilen bu mücadeleden sonra, Bosna Hersek Eyalet Parlamentosu bir kanun çıkararak bu durumda olan kadınlara özel bir statü sağlamıştır. Bu statü onlara savaş gazisi konumunda bir durum bahşetmektedir. Bu durum, tarihte ilk defa kanun ile kazanılmış bir haktır (Mocnik, N, 2017).

Ajna Jusic Bosna savaşı sırasında 1993 yılı Eylül ayında tecavüz sonucu doğmuş çocuk olarak ilk defa kaydedilmiş kişidir. Zor günler geçirmiştir. Annesi yavrusunu akran zorbalığından korumak için sürekli ev değiştirmek zorunda kalmıştır. Konu hakkında fazla konuşmazlar ama Ajna, kendisinin, annesinin en büyük acısı olmasından dolayı çok büyük ızdırap çekmektedir. Annesinin kendisinden nefret ettiğini düşünür. Daha sonra gerçeklerle yüzleşmek ikisine de zamanla iyi gelir. 2015 yılında Anja aynı durumda olan diğer çocukları bulmaya karar verir ve buluşurlar. Üç saat boyunca kimse bir tek kelime konuşmaz. Ama yalnız olmadıklarını bilmek yine de iyi gelir onlara. Yaraları sarmak için Ajna, *Savaşın Unutulan Çocukları Derneği*'ni kurar (UN Women, 2019).

2) Suriyeli Kadınların Savaş ve Göç Mücadelesi

Suriye'li kadınların savaş sırasında tecavüze uğrama oranları tam olarak tespit edilememişse de savaş ve zorunlu göçe maruz kalmak onlar için de travma sebebi unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Hasan Kalyoncu Üniversitesi KaLMIREC Göç Araştırma Merkezi olarak *"Mezopotamya'da Kadın Olmak Projesi"* dahilinde bir çok Suriyeli ve Türk, kadın sivil toplum kuruluşu üyeleri ile beraber çalışmalar yapmaktayız. Grup üyelerimizden, Gaziantep'te yaşayan ve diş hekimi olan Eflin [1], 2011 yılında Suudi Arabistan'da bir şirketle iş anlaşması yaparak erkek kardeşi ve küçük kızı ile hacca gider. Suriye'de 60 yaşına gelmeden hacca gitme izni verilmediği için bu yolu tercih etmiştir. Hac için gittiği Suudi Arabistan'da, "ülkenizde savaş var gitme burada kal" teklifleri ile karşılaşsa da, haccını tamamlayamadan bayram sabahı, savaşın kızıştığı Humus'a, kocasının yanına, Şam üzerinden kardeşi ile birlikte dönmek durumunda kalır. Kardeşi şehirlerini savunmak için savaşa katılma kararı almıştır. Yollar bomboş ama her yer savaş alanıdır. Döndüğü şehrinde genç kızların tanklar tarafından ezildiğine şahit olur. Sonra şehir uçaklarla vurulmaya başlanır. Her yer ceset ve yaralı doludur. Bu arada dördüncü çocuğuna hamile kalır. Kadın doktoru yoktur ve hamilelik zor geçer. Doktor arkadaşları doğum için lazım olması durumunda anestezi yapamayacaklarını, çünkü ancak yaralı olanlara yetebileceğini belirtirler. Sonuna kadar direnmelerine rağmen en sonunda çıkmak zorunda kalırlar şehirlerinden. Eşi kalıp savaşmaya devam eder ve kendisi kocasının erkek kardeşi ve çocukları ile tankların, toz ve dumanın içinden geçerek şehri terk eder. Ailesi, eşi, bazı akrabaları geride kalmıştır. Sabah rejim çalışanları kaldıkları yere gelir ve bazılarını katleder, bazılarını tutuklar. Bir kısmını da toplu mezar kazdırmak için götürür. Daha sonra yolda eşi ve kardeşi yaralı olarak bunlara katılırlar ama,

1 Etik kurallar dahilinde ismi değiştirilerek kullanılmıştır.

eşinin kardeşi yakalanmıştır. Hamileliği iyice ilerlemiş, doğum iyice yaklaşmıştır. Dağlardan aşarak Lübnan'a ulaşırlar. Dört aile bir arada bir dairede yaşarlar. Doğum yaptığında yanında daha önce tanımadığı bu insanlar vardır. Doğumdan iki ay sonra oradaki kamplara gider ve bir doktor olarak yardımcı olmaya çalışır. Bu sefer de kamp Hizbullah tarafından bombalanır. Bunun üzerine sınırdan Lübnan'ın iç tarafına geçerler. İki yıl bu yeni geldiği yerde yaşar. Yeşil bir yaprak bile yoktur çevrede. Sonra tekrar Suriye'ye geçer, oradan kanuni yollarla Lübnan'a ve daha sonra pasaportları ile Hatay'a geçiş yaparlar. İki ay boyunca kendini eve kapatır. Bir tür depresyon yaşamaktadır.

2.1. Savaşa Rağmen Barış Çalışmaları

Savaş ve göçün oluşturduğu büyük travmalara rağmen kadınlar, hayatta kalma mücadelesi vermekte, daha sonra da toplumda barışı huzuru sağlayacak faaliyetler içine girmektedirler. *Mezopotamya'da Kadın Olmak Proje* grubu üyelerimizden bir diğeri olan Lübna, kocası tutuklanınca, annesi kardeşleri ve iki çocuğu ile birlikte Türkiye'ye gelir. Kız kardeşi ve çocukları, kendisi ve çocukları, annesi, babası hepsi beraber 13 kişi aynı evde kalırlar. Ailenin hayatta kalabilmesi için, Suriye'de önemli bir hukukçu olan Lübna, Türkiye'de evde yemekler yapıp satmaya başlar. Dil kursuna gider, daha sonra bir Suriyeli ve bir Türk ortakla birlikte küçük bir lokanta açar. Bu arada Suriyeli sivil toplum kuruluşlarında çalışır. Şu an başarılı bir iş kadını olan Lübna, Gaziantep'te iki toplumun uyum içinde yaşaması için hemen bütün faaliyetlere katılmaktadır. Lübna bir proje dahilinde çektiğimiz kısa video için hayat hikayesini bizimle paylaşmış ve bu videonun çeşitli konferanslarda gösterimi ile, uyum konusuna, dolaylı da olsa katkısını sürekli olarak devam ettirmektedir.

3) Sonuç ve Değerlendirme

Savaşın ve göçün kadınlar üzerinde hem onları daha güçlendirici hem de güçlerini ellerinden alıcı rolü olabilir. Birçok kadın yaşadıkları bütün zorluklara rağmen zamanla bu tecrübeleri daha barışçıl bir hayat için çalışma ortamına dönüştürebilmektedir. Buna rağmen savaş sonrası barış görüşmeleri çok nadir olarak kadınların da görüşmeci olarak katıldığı süreçlerdir. Kadınlar, savaş sırasında, erkekler savaşma ile meşgulken, aileleri ve içinde yaşadıkları çevre için daha önce erkeklerin üstlendiği birçok sorumluluk üstlenmekte, ama savaş bitip erkekler normal hayatlarına dönünce kadınlar tekrar evlerine gönderilmektedirler. Grup üyelerimizden Lübna barış görüşmeleri sürecinde önceleri üst düzeylerde görev almışken, daha sonra erkeklerin bu görevi ona layık görmemeleri neticesinde pozisyonu elinden alınmış ama o mücadelesine başka alanlarda da olsa devam etmiştir. Özellikle akademisyen kadınlar, anavatanlarındaki konumlarına göre çok daha aşağı seviyede işler olsa bile, bunu ailelerinin hayatta kalabilmesi adına yapmakta ve bundan gocunmamaktadırlar. Ama bu kadınların kendi aldıkları eğitime ve yeteneklerine göre değerlendirilmesi her tarafın kazanımı ile sonuçlanacaktır.

Savaşları kadınlar çıkarmadığı halde en büyük çilesini onlar çekmekte, ama süreç içerisinde yaşadıkları çok büyük travmalara rağmen hayatta kalma mücadelesi verip, daha sonra da barışçıl bir hayat için çalışmalar yapabilmektedirler. Kadınların yaşadıkları travmalardan, zorluklardan bir an önce kurtulup normal hayatlarına dönebilmeleri için savaş ve zorunlu göçe maruz kalmış kadınlara zamanında gerekli desteğin verilmesi, toplumların sıhhati adına önemli bir adımdır.

Kaynaklar

All Survivors Project. (2017). Legacies and Lessons Sexual violence against men and boys in Sri Lanka and Bosnia & Herzegovina. California: University of California, Los Angeles, UCLA School of Law, https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Legacies-and-Lessons-May-2017.pdf.

Department of Economic and Social Affairs. (2019). Aralık 16, 2019 tarihinde UN: https://www.un.org/development/desa/en/news/population/international-migrant-stock-2019.html adresinden alındı

Grbavica-Pressbook. (2006). Grbavica-Pressbook. Aralık 16, 2019 tarihinde file:///C:/Users/Admin-Lenovo/Downloads/grbavica-pressbook.pdf adresinden alındı

Migration. (2019). Aralık 16, 2019 tarihinde UN: https://www.un.org/en/sections/issues-depth/migration/index.html adresinden alındı

Mischkowski, G, Mlinarevic, G. (2009). The Trouble with Rape Trials – Views of Witnesses, Prosecutors and Judges on Prosecuting Sexualised Violence during the War in the former Yogoslavia . Medica Mondiale e. V.

Mocnik, N. (2017). Sexuality after War Rape, From Narrative to embodied Research. Routledge.

Preventgenocide. (2014). Aralık 16, 2019 tarihinde UN: https://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/assets/pdf/Backgrounder%20Sexual%20Violence%202014.pdf adresinden alındı

UN Women. (2019). I am Generation Equality: "I am a child born out of wartime rape". Aralık 16, 2019 tarihinde UN Women: https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/i-am-generation-equality-ajna-jusic-forgotten-children-of-war adresinden alındı

UN Women2000. (1998). Sexual Violence and Armed Conflict: United Nations Response (1998), Published to Promote the Goals of the Beijing Declaration and the Platform for Action . UN .

Prof. Dr. Emel Topcu

Suriyeli mülteciler, gönüllülük, yetişkin eğitimi, insan hakları, kadın hakları, azınlık-çoğunluk ilişkileri, çok kültürlülük ve göçmenlerin geldikleri ülkeye uyumu konularında çalışmaktadır. Bu alanda hem Avrupa sınırları içinde hem de dışarıda, bir çok makale yayınlamış, araştırmalar yapmış, eğitim ve danışmanlıklar vermiştir. Şu an Uluslararası Saraybosna Üniversitesi'nde çalışmaktadır.

WAR, MIGRATION AND WOMEN

When I first arrived in Sarajevo for a conference, the war had just ended. We visited the Medica Zenica centre, that helps traumatized women in Zenica and received information about the work done there. In this centre, women who were raped and became pregnant have taken shelter and have been rehabilitated – each story more striking than the other.

After intensive therapies, one of the pregnant women had reached the point where she could accept her child. The employees of Medica Zenica witnessed with great happiness how this woman gives birth, and then how she embraces her child with love. But one night the woman jumps from the Center's window and throws the child into the nearby river.

In modern wars, civilians have been more affected than soldiers, and most of them are women and children. The post-war migration mostly involves women and children. During the migration and while in their host countries, these two vulnerable groups undergo special forms of hardship that are much different from those of men. War is one of the most important facts of recent years, causing millions of people to die or to be displaced.

According to a United Nations 2019 report, 272 million people live as immigrants in the world and approximately 70 million people have been displaced and forced to live in difficult conditions away from home (Migration, 2019) The percentage of women and girls among migrants is 48%, albeit slightly lower than men (Department of Economic and Social Affairs, 2019) . But the difficulties that women and girls experience during a war or forced migration are very different from those men experience, and they cause deep traumas.

1) War And Women

During the war and forced migration, women are often subjected to rape or sexual violence. Of course, men and boys may also be exposed to the same situation, but the percentage is much lower. For example, during the Bosnian War - although the exact number is very difficult to determine - the amount of raped women reaches 60,000, while the number of men and boys exposed to the same situation is around 3,000 (All Survivors Project, 2017). UN experts estimate that more than 60,000 women have been raped in the civil war in Sierra Leone (1991-2002), more than 40,000 in Liberia (1989-2003) and more than 200,000 women in the Democratic Republic of Congo since 1998 (Preventgenocide, 2014).

1.1. Bosnian War, Turning Point: Rape is War Crime

Although rape had been used as a weapon of war for thousands of years, it has just recently been recognized as a crime. The Bosnian War was a turning point in this regard. Towards the end of 1992, the systematic rape of Muslim women in Bosnia and Herzegovina made news in the newspapers with the headlines "Serbian 'rape camps': Evil Upon Evil" and "Serben vergewaltigen auf obersten Befehl". This mobilized the UN Security Council, and since December 18, 1992 rape has been regarded as an international crime (UN Women2000, 1998). Medica Zenica's courage to talk about the violence suffered by women who benefit from the therapeutic services, as well as the struggle of other women's associations dealing with this issue, had a great effect on such a decision. Furthermore, under the influence of all these struggles the International Criminal Tribunal for Yugoslavia (ICTY) in 1993, and the International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR) in 1994 declared rape as a crime against humanity (Mischkowski, G, Mlinarevic, G., 2009) .

The UN report in 1998 states that sexual violence has historically been used as a legitimate part of the war in all armed conflicts. But although in World War II the parties were accused of mass rape, neither the International Military Tribunal at Nuremberg nor the Tokyo War Crimes Tribunal considered this act a crime (Mischkowski, G, Mlinarevic, G., 2009).

1.2. Trauma After War and Sexual Violence

During our visit to Medica Zenica, therapists mentioned that rape is the most important cause of trauma. According to the therapist of Medica Zenica, there are five kinds of links that give the most meaning in personal relationships in general. These links are; the self, the family, the profession, the social environment, and the connection with God. Trauma symptoms usually occur when one or several of these connections are damaged or ruptured, Trauma treatment is based on re-treatment of situations where these connections are still present. Generally, the first four of these links in the lives of raped women - their ties with themselves, their family, their environment and their profession - have completely lost their meaning. Only the connection with God remains, albeit a conflicted one. Therefore, this channel has frequently been used as a therapeutic agent.

1.3. Struggle for the Survival

Such war and immigration traumas suffered by women are not limited to individuals who experience them, but they are transmitted from generation to generation. Translated into Turkish as "The Secret of Esma" the film "Grbavica" was shot in 2006 by Jasmila Zbanic, a 33-year-old female director in Bosnia. The film tells the story of a woman who was raped by Serbian Militia and struggles with her 12-year-old daughter. The mother cannot tell her daughter that she was born of wartime rape, so she tells her father died in the war. The 12-year-old daughter, who eventually learns about the situation, is confused and gives her mother a hard time. She gets on the school bus without saying goodbye to her mother. After the bus leaves, the daughter comes to the back of the bus and looks at her mother with a relatively peaceful face. When this film won the Golden Bear Award in Berlin in 2007, it raised public awareness about war rape and its consequences (Grbavica-Pressbook, 2006).

1.4. Special Status for Bosnian War Rape Survivors

After winning this prestigious award, women working in non-governmental organizations started a campaign to honour women who were victims of wartime rape, and who struggle to live a better life. Women activists talked to women who are members of Parliament encouraging them to convince male lawmakers on this issue as well. After three years of struggle, the Parliament of Bosnia and Herzegovina (BiH) provided a special status for women in such a situation by enacting a law. This status gives them slike the status of a war veteran – the first time in history (Mocnik, N, 2017) .

Ajna Jusic is the first person to be registered as a child born of rape in September 1993 during the Bosnian war. She had a hard time in her life. The mother constantly moves houses to protect her daughter from peer bullying. They don't talk much about it, but Ajna suffers a lot because she thinks she was her mother's greatest pain. She thinks her mother hates her. Eventually, they faced the truth. In 2015, Anja decides to find and meet other children in the same situation. No one speaks a word for three hours. But it was still good to know they were not alone. To heal the wounds, Ajna has established the Association of Forgotten Children of War (UN Women, 2019).

2) Struggle Of Syrian Women

Although the rate of rape of Syrian women during the war has not been fully established, exposure to war and forced migration emerges as a traumatic factor for them. As KalMIREC Migration Research Center at Hasan Kalyoncu University, we are working with many Syrian and Turkish women NGOs within the scope of the "Being a Woman in Mesopotamia" project. One of our group members, Eflin,[2] who lives in Gaziantep and is a dentist, made a business deal with a company in Saudi Arabia in 2011 and went to perform her Hajj with her brother and younger daughter. She chose this way because nobody was allowed to go on pilgrimage before they were 60 years old. In Saudi Arabia, where she went for Hajj, she was faced with proposals to stay there and not go back to her country because of war. As the war escalates in their cities, before the completion of Hajj, she must return to Homs, with her brother taking the road over Damascus. Her brother decided to join the war to defend their city. When they reached the city, the roads were empty, but everywhere was a battlefield. She witnesses young girls being crushed by tanks. Then the city began to be hit by aeroplanes. Everywhere was full of corpses and wounded. In the meantime, she got pregnant with her fourth child. There was no gynaecologist and her pregnancy was difficult. Her doctor colleagues stated that they cannot perform anaesthesia if needed during delivery, because it was barely enough for the injured ones. Despite resisting until the end they will have no other choice but to leave their cities. Her husband stays and fights. She leaves the city, passing through tanks, dust, and smoke with her children and brother-in-law. Some members of her family, her husband, and some relatives were left behind. In the morning on the way out of the city, regime soldiers massacred and arrested some of the group members who were trying to escape from the city. They took some of them to dig a mass grave. Later on the road, her husband and brother joined them injured, but her brother-in-law had been caught. The pregnancy was well advanced, the delivery date was approaching. They crossed the mountains and reached Lebanon. Four families lived together in an apartment. When she gives birth, there were these people she hadn't known before. Two months after the birth of her baby, she went to the camps there and tried to help as a doctor. This time the camp was bombed by Hezbollah. They then moved into the interior of Lebanon. She stayed for two years in this new place. There was not even a green leaf around. Then they went back to Syria, from there they pass to Lebanon again, this time by legal means, and then to Hatay with their passports. She locked herself at her home for almost two months. She suffered from serious depression.

2 The name has been changed for ethical reasons

2.1. Syrian Women's Peace Work Despite War

Despite the great traumas caused by war and migration, women struggle for survival and then engage in peace-building activities in society. Lübna, who is another member of the Project "Being a Women in Mesopotamia" came to Turkey with her two children, her mother, father, her sister and her sister's children after her husband was arrested by the Syrian regime. 13 people stayed in the same apartment. To provide for her family in Turkey, Lübna, who was a recognized jurist in Syria, begins selling homemade food prepared by herself. She attends a Turkish language course, then opens a small restaurant with a Syrian and a Turkish partner. In the meantime, she also works in Syrian NGOs. Now a successful business woman, Lübna participates in almost all activities in Gaziantep to ensure that the two communities live in harmony. She shared her life story with us in a short video we took for a project so she continues to contribute - even though indirectly - to the issue of social cohesion with the screening of this video at various conferences.

3) Conclusion

War and migration can have a huge effect on women: both empowering them and taking away their power. Despite all the difficulties they face, many women are able tocan transform these experiences to create a more peaceful life. Nevertheless, women rarely participate in post-war peace negotiations. Women take on many responsibilities for their families and the environment they live in, previously assumed by men, while men are engaged in war activities, But once the war is over and men return to their normal lives, women are sent back to their homes. Lübna, for example, had previously participated in high-level peace talks, yet the position was taken away from her because she was not deemed worthy of it. She continues to fight. Especially women academician work hard to secure the survival of their families even if it means to take on a much lower position compared to their jobs in their homeland. They take no offence at it. If these women start getting evaluated according to their skills and abilities, everyone will benefit.

Although women do not start wars, they suffer the most, but despite the great

traumas they have experienced in the process, most of them struggle to survive and then work for a peaceful life. Providing timely support for women who have been subjected to war and forced migration so that women can recover from their traumas and hardships as soon as possible and return to their normal lives is an important step for the well-being of societies.

References

All Survivors Project. (2017). Legacies and Lessons Sexual violence against men and boys in Sri Lanka and Bosnia & Herzegovina. California: University of California, Los Angeles, UCLA School of Law. Retrieved from, https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Legacies-and-Lessons-May-2017.pdf.

Department of Economic and Social Affairs. (2019). Retrieved from UN:: https://www.un.org/development/desa/en/news/population/international-migrant-stock-2019.html

Grbavica-Pressbook. (2006). Grbavica-Pressbook. Retrieved from file:///C:/Users/Admin-Lenovo/Downloads/grbavica-pressbook.pdf

Migration. (2019). Retrieved from. UN: https://www.un.org/en/sections/issues-depth/migration/index.html

Mischkowski, G, Mlinarevic, G. (2009). The Trouble with Rape Trials – Views of Witnesses, Prosecutors and Judges on Prosecuting Sexualised Violence during the War in the former Yogoslavia . Medica Mondiale e. V.

Mocnik, N. (2017). Sexuality after War Rape, From Narrative to embodied Research. Routledge.

UN Women. (2019). I am Generation Equality: “I am a child born out of wartime rape”. Aralık 16, 2019 tarihinde UN Women: https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/i-am-generation-equality-ajna-jusic-forgotten-children-of-war

UN Women2000. (1998). Sexual Violence and Armed Conflict: United Nations Response (1998), Published to Promote the Goals of the Beijing Declaration and the Platform for Action . UN .

Prof. Dr. Emel Topçu

Prof. Dr. Emel Topçu is specialised in topics such as Syrian refugees, volunteerism, adult education, human rights, women’s rights, minority – majority relationships, multi-culturalism and integration of migrants into host societies. She has published numerous articles, conducted research, training and consultancy both within and outside the EU. She works at International University of Sarajevo.

REFUGEEHOOD AND HIGHER EDUCATION; FACILITATING CONTINUED EDUCATION FOR SOMALI STUDENTS IN TURKEY

Dr. Idil OSMAN
University of Leicester, UK

Introduction

In December 2019, I visited Mogadishu for a symposium that was being held there. During my visit, I had the chance to see the Turkish embassy in Mogadishu, which is the largest embassy Turkey has built anywhere in the world. This in itself speaks volumes of the kind of intervention Turkey seeks to make in Somalia. With the highly publicised visit of President Erdogan in 2011, **Turkey was the first country to open an embassy in 20 years and re-establish formal relations with Somalia.** As ambassador Turun stated, the then Turkish ambassador to Somalia, President Erdogan's visit showed the world **'Mogadishu is no longer a no-go area'**. Turkey also started regular flights in 2012 and Turkish Airlines now provides daily flights from Mogadishu to anywhere in the world. Again, a first of its kind and many countries have since followed suit. Mogadishu now has daily flights provided by Ethiopian Airlines, Qatar Airways and Uganda Airlines just to mention a few.

These precedent-setting interventions speak of the larger goals Turkey seeks to achieve with its foreign policy, particularly when it comes to international development which can be seen as an alternative approach to the conventional Western models of intervention. The interventions in Somalia are part of the larger strategic engagement Turkey seeks to make as part of its 'Africa Opening Plan', developed back in 1998 to serve as a catalyst for Turkey's engagement with Sub Saharan Africa (Ipek 2014). The difference to the conventional western model that the Plan offers is the emphasis on taking a cultural approach which encourages state-to-state, state-to-people and people-to-people relations, an approach that seems to be both sustainable and equitable (Ipek 2014).

This approach has enabled for the Turkish state to provide humanitarian, infrastructure and development support to the Somali state, for trade and investment opportunities to occur between the two nations and for Turkish charities and development agencies to work directly with the Somali people on the ground. It has also opened doors for a large number of the Somali youth to study at Turkish universities to build the human capital of the Somali nation. It is a fully funded opportunity where successful applicants receive scholarships that cover their tuition fees, accommodation, monthly stipends, health insurance and annual return tickets. This signifies a strategic investment as Somalia's population is estimated to be mostly made up of young people. Statistics indicate that 65% of the Somali people are under the age of 35 years (UNDP 2012).

This chapter is based on 8 semi-structured interviews conducted with Somali students and graduates of Turkish universities and provides some **preliminary insights into the challenges and opportunities that refugee students from conflict homelands face with regards to studying in Turkey.** More broadly it draws **comparisons between western style development and humanitarian intervention and the alternative options that the Turkish model provides.** Chapter is not meant to be an exhaustive study on the conditions of Somali refugees studying in Turkey but rather to serve as preliminary insight that can spark discussions in the global public sphere. **This is particularly encouraged as higher education for refugees continues to be underserved and the model presented by Turkey, albeit with its**

challenges, can be seen as alternative model that can be replicated in refugee hosting countries across the world.

Somali Students' Experiences of Studying in Turkey

Prior to President Erdogan's arrival in Mogadishu in 2011, Turkey used to provide on average 10 scholarships every year. This was increased after relations between Turkey and Somalia were strengthened following the president's trip.

Since then, it is estimated that **5000 Somali students** have received scholarships to study in Turkey. One of these students is Mohamed [1], a graduate from Akdeniz University in Antalya:

"I commenced my undergraduate studies in 2011. I applied to study political science or international relations at several universities in Ankara, Istanbul and Antalya. I secured the Antalya option, studying at Akdeniz University. But when I began my preparations, Turkey didn't have an embassy in Mogadishu so I had to go to Addis Ababa, Ethiopia to process my visa. When I arrived in Turkey, I landed first in Ankara where I undertook 1 year intensive Turkish language studies. This program was designed for non-Turkish speaking international students to help stream them into undergraduate programs they were enrolled for which are taught in Turkish. I started the undergraduate degree in international relations at Akdeniz University in Antalya in 2012."

Faduma, who's a graduate from a University in Eskisehir underwent a similar process when she secured her scholarship to study MA in Communication Design and Management in 2014. She too had to learn the Turkish language as her course was taught in Turkish. She explains what the key attractions were of the program she chose:

"I'm a journalist by profession and I wanted to particularly learn how communication can be used to manage relations. But I also wanted to widen my career opportunities and be able to look for work at government institutions, in the private sector and non-governmental organisations in Somalia. The skills I enjoyed the most were the transferable skills that I developed during my course such as team work, public speaking, research, conflict resolution and having a target vision to execute against. These set of skills have opened up other avenues for me such as writing media articles and blogging online, which I wouldn't have thought of before my studies in Eskisehir."

The support that Somali students receive seems to have a comprehensive human-centred approach that involves scholarship provision and financial support but also educational support that is tailored to their level of need and progress requirements:

"The Turkish government provides me with full scholarship that covers my tuition fees, monthly stipend, health insurance, accommodation and annual return ticket in addition to the initial departure ticket. I really like studying at Dogus University in Istanbul. The academics are patient and explain things properly and they give us extra support when we need it. They allowed us to take exams in English for the first year as that's the year we're still developing our Turkish language proficiency. The administrative staff are also very helpful." (Ahmed, undergraduate business management student)

"I struggled to keep up with the classes in the first term. I used to just attend the classes without much comprehension of what was taught. I had flat mates who were Turkish students and they would help me with my homework and course assignments. I barely learned anything during the first two months but my comprehension level gradually improved with the help of my flat mates. Towards the end of the first term, my flat mates got busy with working on their own assignments which forced me to do my coursework on my won. I would get the dictionary out and figure out what each word in the coursework assignment meant and then determine the tasks I had to complete. I spoke to the teachers about the tasks I couldn't figure out. The lecturers were particularly helpful to us as international students who are studying in Turkey for the first time. They were empathetic and patient in how they helped us as well. For example, I had a lecturer who taught us introduction to political science. He set a written exam as part of student assessment. But for the international students, he gave the option to take the exam orally in the first term." (Said, undergraduate political science student at Istanbul University)

Several of the students interviewed reported to have made close friendships with their fellow Turkish students and their families welcomed them to visit during holidays. Mohamed, the graduate from Akdeniz University, shared a moment he expressed as being particularly special for him:

"One of my Turkish friend was from the city of Konya and he invited me to spend a few days with him and his family. I relished this opportunity as I was a big fan of Jallaludin Rumi and was excited to see his hometown. What I didn't expect that moved me was how welcoming his family would be. In addition to his parents and siblings, he also had his maternal and paternal grandparents that lived in the same house. His paternal grandfather took it upon himself to pay particular attention to me, making sure I ate all the time and didn't feel alone. He brought food and tea to me. One of the days, he brought me dates, which in Turkish is called 'hurma' but in Arabic the same word is used for 'wife' or 'female spouse'. He told me ' m a k e sure you don't go to Saudi Arabia and ask for 'hurma' when looking to eat dates!' He included me in everything he did and would tell me lots of funny stories."

Hassan, who is a final year undergraduate engineering student at Dogus University, visited Denizli at the invitation of his friend and fellow engineering student who is from a small town near Denizli:

My friend's family actually lived in one of the smaller towns near Denizli called Sarayköy. I never imagined in my lifetime I would visit such a place. It was eye-opening and his family were very hospitable. What made that trip even more interesting is meeting Turkish people who were originally from Africa, known as 'Afro-Turks'. My friend took me to meet some of them, who were his neighbours,

quipping to them 'I brought you guys one of your long lost relatives!'They invited me in and were very welcoming. They shared with me their history and how they came to Turkey during the Ottoman Empire period as soldiers for the empire from Sudan. I learned how much they've integrated with the Turkish society with many of them intermarrying with indigenous Turkish people. One of the neighbours I met was actually an Afro-Turk man whose wife was indigenous Turkish. There was a real sense of belonging to Turkey they displayed which was a surprise to me as they visibly stood out. But I think that speaks more to how they have been accepted as part of Turkish society.

But the students also reported some unpleasant experiences. These can be broadly categorised into academic challenges, financial difficulties and tensions with local communities outside the university settings. Faduma, the graduate from Eskesehir University, explained that she knew a few fellow Somali students that struggled to keep up with their studies:

"Their struggles were **primarily due to their basic level of education not being sufficient enough** prior to commencing higher education in Turkey. Or sometimes it is because it wasn't their own wish to come and study in Turkey but rather the arrangement of their parents. So they arrive without having the motivation to study. Some students were also **struggling because they had chosen subjects that were too difficult for them**, like medicine or engineering. These students eventually returned to Somalia when they kept failing."

"Majority of Somali students in Turkey get full scholarship that includes accommodation, a living stipend and return ticket to visit your home once a year, which is a great opportunity. But the scholarship comes with accountability. I have seen some students struggling financially because they failed their exams. The stipends are tied to you doing well on your studies and seeking help if you're struggling but if a student fails a few times and doesn't improve their education, their stipends are reduced. If they continue to fail over several terms, there will be further reductions to their stipend and then they'll lose their accommodation, then their scholarship. Some of them receive financial support from their families. I have also heard of others who find part time jobs locally." (Ahmed, undergraduate business management student, Dogus University)

Ahmed also related some unpleasant interactions with Turkish locals, which other interviewees corroborated in terms of having had similar experiences:

"I wouldn't call it a challenge but I found myself in strange interactions with some of the locals a few times. These were people I came across on the bus or restaurants, so outside the university community. They would ask me questions that were uncomfortable to answer, perhaps due to ignorance or lack of exposure to foreigners. Africa in their eyes seems to be seen as this backward place full of wild animals. I was asked things like 'do you have a TV in Africa?' or 'Do you have a football stadium?' I would discontinue talking to people who asked me those kinds of questions."

"One thing that baffled me amongst ordinary Turkish people is this idea they have that Africans aren't Muslim. When I introduced myself and told them my name, which is a Muslim name, they would look surprised. Some of them would ask me 'Is that the name your parents gave you or you adopted it when you arrived here?' But most of them when they find out I am Muslim, they would become very welcoming and nice." (Mohamed, Akdeniz University graduate in International Relations)

But the overwhelming sentiment that all the interviewees share is how they feel the experience and opportunity to study in Turkey has enriched their lives:

"The biggest impact it has had is that it has opened my eyes to the possibilities and opportunities that exist. I've become more ambitious to set bigger life goals and have the confidence that I can attain them. This is what studying in Turkey has helped me to envision. I also feel more confident in my academic knowledge. Before I left to study international relations and political science, I used to hear about world affairs such as the first and second world wars, Afghanistan war or Iraq, or the Israel-Palestine conflict. Or global conflicts over oil. But I didn't have much of an understanding of what these conflicts entailed. But now I do have an understanding of how world affairs work, the underlying root causes and pressures, historically prevailing conditions and the interlinkages between contemporary affairs." (Mohamed, Akdeniz University graduate in International Relations)

"Those of us who have graduated from a Turkish university are well positioned to strengthen the relationship between Somalia and Turkey, from development projects to politics, business and mutual investments. We can play a significant role in these areas in the future. I once asked former ambassador to Somalia when I met him what he considered to be the biggest input that Turkey has made. He highlighted a few projects but identified infrastructure to be arguably the biggest investment as Turkey invested in roads being rebuilt, key institutions being built such as hospitals. And this facilitated more businesses to grow etc. I understood what he meant. But for me, and I told him this, **the biggest investment that Turkey made in Somalia is educating its youth, through the scholarship programme to study at Turkish universities**. Our lives have been fundamentally changed for the better because of that opportunity. Those of us who have graduated encourage other Somali youth to also study and support them with their application. I remember the older generation before the war used to go for studies to Italy and they were referred to as 'type Italian' by the rest of Somalis as they had their own connections and community, spoke Italian to each other. Now with our generation I think they will refer to us as **'type Turkish'**. "(Faduma, Communications Design graduate, Eskisehir Osman Gazi University)

Building Human and Social Capital of Somali Students

Almost all of the interviewees reported that they wish to return to Somalia to benefit their local societies with the skills and knowledge they have attained whilst studying in Turkey. But what seemed quite interesting is their recognition

of social advantages they have gained as a result of living in Turkey during their studies. Many remarked that they attained a lived experienced of what it means to live and function in a peaceful society. All the students and graduates interviewed for this chapter were born after 1991, when **Somalia plunged into civil war and has since been in protracted conflict. These students and graduates have therefore never experienced living in a peaceful law abiding environment:**

"One of the things I really appreciate is how studying in Turkey exposed me to how **respectfully Turkish people co-exist with each other**. It made me respect people more and appreciate the sanctity of the life of the human being. Whilst studying I made many friends that are both Somali and non-Somali." (Hawa, nursing graduate Akdeniz University).

"During my studies I participated in an ERASMUS exchange program to study for a term at Warsaw Management University in Poland. I spent two terms there of the 2014 academicyear. This was an eye-opening and highly enriching experience for me. I had the opportunity to interact and socialise with students from many different backgrounds, ethnicities, cultures and religions, which I had never experienced in Somalia. I made friends from Brazil, Ukraine, Germany, Mexico and the US. I returned to complete my studies in Antalya and graduated in June 2016. Even whilst studying at Akdeniz, I met many students from international backgrounds that I befriended. From the Arab world to East and West African countries. I used to hear about the different cultures and religions of these countries but I only had an abstract understanding. Meeting students from these different backgrounds helped give me an insight into their lived experiences and establish bonds and comradery based on our shared experiences. It also broadened my level of tolerance for differences. I met people who had no religion and those with different religions to mine. We don't see any of that in Somalia. We havethe same religion and we're the same ethnicity with the same culture." (Mohamed, International Relations graduate at Akdeniz University)

"I had a classmate from China in my first year who I later became best friends with. Initially my knowledge of China was limited and I had this view that everything produced in China was of poor quality. I asked him if this was the case even for products produced for local consumption. He explained to me that the quality of China made products varies and depends on what the consumer can afford. There are cheap products available but there are also very high quality products that are made in China, meaning high quality products are made and available both for local and international consumption. It just depends on purchasing power and demands of the consumers. I feel this too is part of my education." (Said, undergraduate political science student at Istanbul University)

There is recurring theme with the interviewees who express meeting fellow Somalis from the different Somali regions as an added bonus, helping them connect with other Somalis that they otherwise wouldn't may have met. This instilled a connection that they described as transcending clan and local affiliations:

"When I arrived in the city where I study, there were only 2 or 3 other Somali students that I knew from Mogadishu, who were also studying there. But I got to know many other Somali students who were from the five regions in East Africa populated by Somali people. This is what excited me the most. We would arrange to meet at the university library or local restaurants in the city and just exchange thoughts and our life experiences. We all had different Somali accents but it is through my interactions with them that I found a renewed respect and appreciation for my Somaliness. It made me hopeful that we as Somalis will move away from clan-centredness in the future." (Faduma, Communications Design graduate, Eskisehir Osman Gazi University)

"The Somali students studying at different universities in our region had grown from 2013 onwards. We decided to set up a Somali student organisation which would serve as a support organisations for incoming as well as current students. The students were from all regions where Somalis lived ranging from Somalia, Djibouti, Somaliland to the students from the Somali region in Ethiopia and those from North-Eastern Kenya. I used to be an active member and ran for chairperson, which I won and served as for 1 year. Last round of elections I participated in which was in 2016, we had 64 students that casted their vote. There were only 30 students in 2013." (Mohamed, International Relations graduate at Akdeniz University)

"Apart from getting to know students from different parts of the world, I also got to know my fellow Somalis. Students from Wajeer, Garissa, Jigjiga, Djibouti, which I wouldn't have met otherwise. We spoke different dialects and with different accents but we connected through our shared Somaliness. We would joke with each other about how we refer to objects differently. Like the word 'toilet' in the south would be called 'musqul' but I learned in the north they call it 'suuli' and in Djibouti they refer to it as 'kaniif'. They've become friends of mine, and I consider this one of the highlights of my student experience in Turkey." (Said, undergraduate political science student at Istanbul University)

"My interactions with my fellow Somali students in Turkey taught me that when you connect with each other at a higher level, petty local conflicts and tensions disappear. I'm more hopeful of Somalia's future being one of stability because of this experience." (Ahmed, undergraduate business management student, Dogus University)

The experiences that these students are **attaching value to is clearly linked to their human development**. The study opportunities that Turkey has provided to Somali students seems to be paying dividends in more than just improving their education. The opportunities enable them to rebuild their lives and grow their human and social capital which can serve as an asset to help build Somalia upon their return.

Human Capital Centred Approach Towards Refugeehood and Humanitarianism; Historical Roots of the Turkish Model

Turkey has a long history of approaching refugeehood and humanitarianism with

a human centred strategy, and Somalia as well as the broader Sub Saharan African interventions that Turkey is making is neither novel nor an isolated approach. An often overlooked institution in contemporary debate and scholarship on refugeehood is the **first modern refugee institution** that was set up **by the Ottoman Empire in the late 18th century** to accommodate for the large influx of Muslim refugees from Crimea and the Caucasus regions (Zapater 2019). **These refugees who were expelled from their homes numbered at 4 million, similar to the number of refugees that Turkey is currently hosting, which is the largest number in the world.** Some of these 18th century refugees were fleeing the Russo-Ottoman war whilst others fled the first world war. They often travelled on foot, in ox-driven carts or by sea, under terrible conditions.

In her book, **Syria: the Making and Unmaking of a Refuge State,** Professor Dawn Chatty provides a historical account of these **forced migration movements** as well as the reaction of the Ottoman empire. It is noteworthy that already **in 1857, the Ottoman Empire enacted an Immigration Code, and in 1860 created an independent agency to manage the integration of these refugees and exiles, the Muhacirin Komisyonu or migrants commission** (Zapater 2019). The origin and objectives of these initiatives remain controversial but it is noteworthy that the Komisyon proved to be instrumental in settling refugees at the agricultural frontier in Arab states.

This has been noted as a strategy that was implemented to provide security for the Empire against nomadic incursions. At the same time, humanitarian aid, land grants and agricultural subsidies were provided, allowing for the survival and local integration of hundreds of thousands of refugees. (Zapater 2019). Scholarly biases towards Eurocentrism often means that these initiatives get systematically ignored from standard histories of humanitarianism and refugee protection published in the last years. It is these same Eurocentric biases in popular publications in the West that has resulted in dubbing the arrival of less than two million refugees to Europe in 2015 a global refugee crises.

As the map above from UNHCR 2018 data shows, majority of world refugees in fact aren't in Europe, but rather hosted in the Middle East, Asia and Africa.

Turkey continues to host the largest number of refugees worldwide, with close to **4.1 million** refugees, including **3.7 million Syrians and nearly 400,000 asylum-seekers** and refugees of other nationalities. Turkish legislation provides people in need of international protection with a broad range of rights upon registration with the authorities. Some protection gaps are nonetheless observed in the implementation of the legal framework, largely due to the scale of the refugee response.

Higher Education for Refugees: A Comparative Approach

Access to education is a basic human right and a central component of development strategies linked to poverty reduction, holding promises of stability, economic growth, and better lives for children, families, and communities. In 1948, the **Universal Declaration of Human Rights** recognized compulsory education as a universal entitlement. The Convention on the **Elimination of All Forms of Discrimination Against Women** (1979) called for no discrimination in educational provision for men and women, and the **Convention on the Rights of the Child (1989)** affirmed the right of all children to free and compulsory primary education (Article 28.1.a). The global education movement is built on these visions and is expressed in the **Dakar Education for All Framework for Action (2000)** and the **Millennium Development Goals (2000)** and reiterated in the **Sustainable Development Goals.** These frameworks specify the need to establish quality access to education for all. However, higher education has remained largely outside of the global education movement, within which the focus has instead been on primary education.

Refugees are one group of conflict-affected people who remain out of school in large numbers. In Dakar, in 2000, conflict and disasters were explicitly acknowledged as obstacles to the achievement of **Education for All** (EFA) targets. Article 22 of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees binds the signatory states to "accord to refugees the same treatment as is accorded to nationals with respect to elementary education [and] treatment as favourable as possible with respect to education other than elementary education. Despite this provision, refugee participation in education is strikingly low. In 2009, the average primary school. **Gross Enrolment Ratio (GER)** of six- to eleven-year-olds was 76 per cent, across ninety-two camps and forty-seven urban settings. The average secondary school GER of twelve-to seventeen-year-olds was much lower at 36 per cent, across ninety-two camps and forty-eight urban settings. As a point of comparison, in 2008, the global primary school GER was 90 per cent, and the global secondary school GER was 67 per cent.

Lack of investment in higher education is seen as a double-edged sword. On the one hand, prioritizing resources for primary and secondary education better meets the needs of the vast number of children and youth who do not have access to these levels of education. It addresses equity goals over the short term. On the

other hand, ignoring the development of higher education has negative long-term consequences both for individuals and society. The World Bank presents evidence that a one-year increase in average higher education levels would raise the annual growth of **Gross Domestic Product (GDP)** in sub-Saharan Africa by 0.39 percentage points while simultaneously increasing the long-run level of African GDP per capita by 12 percent (World Bank 2019).

In comparison, under Turkish law, all children in Turkish jurisdiction, including foreign nationals, have the right to access basic education services delivered by public schools. All children registered as temporary protection beneficiaries have the right to be registered at public schools for the purpose of basic education (Council of Higher Education Turkey). In addition, Turkey has been operating an open border policy since 2011 and are hosting about 4 million refugees predominantly from Syria but also from Iraq, Yemen, Palestine, Somalia, South Sudan and Crimea. Their higher education needs are being coordinated and facilitated by the Council of Higher Education. The number of scholarships granted to refugees to meet their higher education needs is just over 23,000 per year, which constitutes an average of 13% per year. This is a low figure with regards to existing demands but is comparatively higher than support systems in place in other refugee hosting countries across the world.

Conclusion; Beyond Eurocentrism and Lessons That Can Be Learned From Refugee Students Studying in Turkey

With regards to its relations with Somalia, Turkey seems to be in it for the long haul. And it can be seen as part of a larger strategy to re-establish its connections with Sub Saharan Africa. Turkey has intensified its diplomatic representation in Sub-Saharan Africa by opening embassies in seven different Sub-Saharan countries, including Burkina Faso, Zambia and Mozambique in 2011. In fact, the president's visit to Mogadishu that year along with other top Turkish officials was the 11th visit on their tour. The Africa Opening Plan established in 1998 has enabled and galvanised Turkey's recent foreign policy successes in building bridges between Turkey and Sub-Saharan African countries (Ipek 2014).

The Plan consisted of economic, diplomatic, political and cultural components. It is the addition of the cultural component, which aimed to familiarise Sub Saharan Africa with Turkey and Turkey with Sub-Saharan Africa that has facilitated the success and sustainability of the other component and has allowed for Turkey's model towards refugeehood and humanitarianism to be particularly **lauded as a welcomed alternative to the Western model.**

The cultural component emphasises that **state-to-people** and **people-to-people** connections are established and maintained, which is embodied by the wide scale of human capital investment that arise out of the scholarships opportunities provided to African students to study in Turkey. It is this model that is being seen as adoptable, particularly by emerging economies, because it emphasises **mutual trade benefits, investment in human capital and infrastructure development**, all of which have been credited with significantly improving African economies in recent years. This model is in **sharp contrast** to that of **traditional Western donors**, which have been focusing more on **humanitarian aid and governance issues**, which is now increasingly being viewed as one that creates dependency with little impact on economic development.

It is a model that indicates new complexities to be on the horizon and doesn't easily lend itself to be defined as top-down or bottom-up. Rather it seems to be a mixture of a parallel two-way mechanism that responds to demands and takes in feedback (Ipek 2014). For now, the longevity of this approach remains to be seen as it is still in its infancy in terms of implementation. But if the successes that have been reaped from the higher education opportunities granted to African students can be taken as an example, **it may be worth to take a closer look at how this model can be globalised to begin meeting the needs of refugees in a meaningful way that adopts a long term approach.**

Idil Osman, Phd

***Dr. Idil Osman** is a global media and communication academic with a longstanding interest and Somalia and Sub Saharan Africa. Her research focuses on how media and communications relate to modern day conflicts, foreign policy and engage refugee, migrant and diaspora communities. She holds a PhD in Media from the School of Journalism, Media and Cultural Studies at Cardiff University and has authored numerous publications that focus on media, conflict, development and migration including the most recent book, 'Media, Diaspora and the Somali Conflict' (2017) and 'Somalis in Europe; Stories from the Somali Diaspora' (2011). Prior to her academic transition, she spent over 12 years as a national and international journalist working for the BBC, the Guardian and the Voice of America in Washington, DC covering Sub Saharan Africa and its diaspora. She continues practising journalism as a writer, commentator and broadcaster for various outlets including Al Jazeera, African Arguments, BBC, ITV, Channel 4, CGTN, TRT World, Press TV and Hurriyet Newspaper.*

...

AKADEMİK MİRASI KORUMA PROJESİ VE ODTÜ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

ACADEMIC HERITAGE PROJECT AND THOUGHTS ON METU EXAMPLE

...

Prof. Dr. Mustafa Verşan KÖK
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü
Rector of Middle East Technical University

Geniş anlamda akademik miras, bir üniversitenin işleyişi ile ilgili tüm nesneleri, ekipmanları, malzemeleri içerir. Bilimsel araçlar, bilgisayarlar, profesör portreleri, madalyalar ve ödüller gibi fiziksel eserler veya kültürel varlıklar akademik mirasın ana konusunu oluştururken, çatışma bağlamında bu miras insan kaynakları, yani akademisyenler, öğrenciler ve ayrıca üniversite binaları ve tesislerini de içermek anlamına gelebilir. Akademik miras, üniversitelerin sahip olduğu ve işlettiği arşivleri, koleksiyonları, müzeleri de içerebilmektedir.

Miras, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kurar ve toplumların ek değerleri ile bağlayıcı bir rol taşır. Akademik miras, aynı zamanda sadece akademik çevreyi değil, çoğu durumda tam bir şehri, hatta bir ülkeyi tanımlayan uzun ve karmaşık tarihsel süreçlerin bir sonucudur. Ne yazık ki, 1990'lardan bu yana Orta Doğu'da her türlü mirasa zarar verilmektedir. Son dönemde Suriye'de yaşananlar ülkenin kültürel tabiatı, miras alanlarının yoğunluğu ve tarihi önemi bakımından dünyanın en müstesna bölgelerinden birinde yer alması sebebiyle çok üzücüdür. Arkeolojik alanlar, sanat eserleri, müzeler, kütüphaneler, arşivler, üniversite tesisleri bombalanmış, bu alanlar ya tamamen tahrip edilmiş ya da 'anı-savaş objelerine' dönüştürülmüştür. Suriye'de yaşanan bu yıkımın, hafızaları silme amacını taşıyarak kasıtlı bir şekilde yapıldığı bilinmektedir.

1) Irak'da Akademik Mirasın Fiziksel Yıkımına Dair Örnekler

Musul (Irak), söz konusu yıkımların tümü için çarpıcı bir örnektir. Musul'da Merkez Kütüphanesi, DAEŞ tarafından bombalanmış ve bu durum 100.000'den fazla kitap ve el yazmasının yanmasına yol açmıştır. Musul Üniversitesi Hukuk, Güzel Sanatlar, Beden Eğitimi, Dil Bilimi, Sosyal Bilimler ve Arkeoloji bölümleri kapatılmıştır. Milyonlarca dolar değerinde Fizik ve Kimya laboratuvarları yağmalanmış ve saldırıya uğramıştır. İslam Çalışmalar Kütüphanesi'nde yer alan eski yazılar da yok edilmiştir. Beden Eğitimi Bölümüne dair hiçbir şey kurtarılamamıştır. Halk Sanatları ve Rakka Müzesi, Suriye Müzesi, Halep Umayyad Külliyesi ve Kütüphanesi, Bağdat Ulusal Kütüphanesi bu durumun yaşandığı benzer örneklerdendir. Akademik mirasın fiziksel olarak tahribatının yanı sıra, özellikle akademisyenler hedef alınmış, öldürülmüş, sınır dışı edilmiş veya göç etmek zorunda bırakılmıştır. Aynısı öğrenciler için de geçerli olmuştur. Bu nedenle, özellikle Suriye ve Irak'ta eğitimde büyük bir erozyon yaşandığı gözlemlenmektedir. Birleşmiş Milletler, 2015 yılına dek Irak'taki eğitim kurumlarının %84'ünün "yağmalanmış, yakılmış veya imha edilmiş" olduğunu tahmin etmektedir. 2008 yılına kadar Irak'ta 31.598 üniversite ve akademisyene yönelik saldırılar gerçekleştirilmiştir. Bu durum öğrenme merkezlerini karanlığa sürüklemektedir.

Suriye'de 5,6 milyon Suriyeli, 2011'deki iç savaşın ortaya çıkışından bu yana ülkesinden kaçmış ve bu durum yakın tarihin en büyük mülteci göçlerinden birine sebep olmuştur. Birçoğu Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır ve Türkiye'ye gitmiştir. Bu durum, yerel eğitim de dahil olmak üzere, ev sahibi ülkelerde yerel altyapılar üzerinde önemli bir baskı unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

2) Orta Doğu Teknik Üniversıtesi (ODTÜ)

Görsel 1: ODTÜ, 2019

Görsel 2: ODTÜ, 2019

ODTÜ, Newsweek tarafından "Zengin Sosyal Yaşamı olan Türk Üniversitesi" olarak seçilmiş canlı bir kampüstür. ODTÜ, 45 km2 kampüs, 30 km2'lik ormanlık alan ve kendi ait bir göle (Eymir Gölü) sahiptir. ODTÜ'de 96 öğrenci kulübü, 37 spor takımı bulunmakta ve 1000'den fazla kurum içi kültür ve spor etkinliği gerçekleştirilmektedir. ODTÜ, kuruluşundan itibaren Orta Doğu'yu hedef almış olup, bu misyonu bugüne dek sürdürmüştür. Üniversite kadın / erkek oranı 44/56 olan, 28.000'i aşkın öğrenciye (8250'yi aşkın lisansüstü öğrenci) sahiptir. ODTÜ'de 43 lisans programına sahip 5 fakülte ve 107 yüksek lisans ve 69 doktora derecesi veren 5 lisansüstü program bulunmaktadır. ODTÜ, lisans öğrencilerinin çoğunluğunu, her yıl Üniversite Giriş Sınavına giren 2.000.000+ başvuru sahibinin ilk %1'lik diliminden almaktadır. Tüm lisans programlarında tek eğitim dili İngilizce olup ve 2000'den fazla uluslararası lisans öğrencisi her yıl %13 kabul oranıyla başvuruda bulunmaktadır. ODTÜ, toplamda 703 milyon avroluk 325+ uluslararası projeye sahiptir. ODTÜ AB Ufuk 2020 programı kapsamında 2 ERC Consolidator Grant projesi alan tek devlet üniversitesidir. Aynı zamanda, ODTÜ, Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 2017-18 kapsamında en iyi devlet üniversitesi olarak seçilmiştir.

2.1. 2010-2011'den bu yana ODTÜ'de Yer Alan Suriye Öğrenciler

Üniversitemizdeki Suriyeli öğrenciler genellikle olumlu deneyimlere sahiptir ve üniversitemizde destekleyici bir ortamın olduğundan söz etmektedir. Ancak, fırsatlar hakkında eksik bilgi, dil bariyeri, eksik evrak ve ekonomik sıkıntılar gibi kayıt süreçlerini etkileyen bir takım olumsuz faktörlerden de bahsetmektedirler.

2.2. ODTÜ'de Yürütülen Projeler

Proje-1 Dezavantajlı Gruplarda Bilişsel Ve Dilsel Gelişim: Türkiye'deki Mülteci Çocuklar Üzerine Bir Araştırma

Projenin amacı, mülteci olma ve öğrenim hakkına sahip olma (veya olmama) durumunun dil işleme ve bilişsel kontrol becerileri üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Bu hedefle, bu proje Türkiye'deki okul çağındaki Türkiye eğitim sisteminin parçası olarak öğrenim gören ve görmeyen Suriyeli çocukların dil ve bilişsel gelişim süreçlerini incelemekte ve bu süreçleri Hatay bölgesinde yaşayan ve mülteci olmayan Arapça-Türkçe konuşan iki dilli çocuklar ile karşılaştırmaktadır. Mülteci çocukların

mevcut potansiyellerini kullanabilmeleri için gerekli olan psikolojik, bilişsel, sosyal ve eğitsel ihtiyaçlarını karşılamak ve bu sayede, toplumun da dahil olabileceği; medeniyetimizin eşit haklar, barışçıl ve sürdürülebilir gelişimi üzerinde zincirleme etkiler doğurabilmesi için mülteci çocuklardaki dil doğasını ve bilişsel becerileri anlamak bu becerileri etkileyen faktörleri anlamak kadar önemlidir (UNHR, 2016).

Mevcut projenin hedefi mülteci çocuklardaki dil anlama becerilerini, okul yoluyla sistematik dil öğrenimine maruz kalma ve kalmama durumlarında, (i) iki dilli sözel becerileri, (ii) sözel olmayan muhakeme yetileri ve (iii) bilişsel kontrol becerileri bakımından incelemektir. Erken çocukluk eğitimi, başarılı öğrenmeyle yakından ilgili olan ve temel olarak konuşma dilini anlamaya ve iyi işleyen bilişsel kontrol becerilerine (odaklanmış dikkat, ilgili bilgiyi seçebilme, dikkat dağıtıcıları) dayanır. Bu nedenle mülteci çocukların, kendileriyle dil ve yaş bakımından eşleşen iki dilli akranlarından dil ve bilişsel gelişimleri bakımdan geride olup olmadıklarını saptamak elzemdir.

Bu projenin, mülteci çocukların eğitiminde gerekli olan etkili programların ve politikaların hazırlanması için bilimsel dayanak sağlayacağına ve devletleri ve yetkilileri; mülteciler için gıda, güvenlik ve tıbbi destekten ötesini düşünerek, dil/bilişsel eğitim programlarının aciliyetini fark etmelerini sağlayıp onları harekete geçireceğine inanılmaktadır.

Proje-2 Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadınlara Yönelik Güçlendirme Politikaları: Suriyeli Göçmen Kadınların Deneyimleri

Suriyeli göçmen nüfusunun yoğun olduğu İstanbul, İzmir, Adana, Konya ve Gaziantep şehirlerinde yaşayan geçici koruma statüsünde olan Suriyeli kadınları hedef kitlesi olarak belirlemiş, yerel ve ulusal düzeyde örgütlenmiş STK'ları haritalayacak ve bu STK'ların kadınların güçlenmesine destek veren söylemleri ve gerçekleştirdikleri faaliyetler arasındaki ilişkiyi analiz edecektir. Daha açık bir ifadeyle, Suriyeli kadınların karşılaştıkları toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılıkların neler olduğu, STK'ların bu ayrımcılıklarla mücadele etmek için hangi hedefleri koydukları, ne tarz faaliyetler yürüttükleri ve ne ölçüde etkili oldukları sorularına hem Suriyeli kadınların hem de STK temsilcilerinin seslerine odaklanarak yanıt aranacaktır. Bu çalışmanın temel argümanı, STK'ların söylem ve faaliyetlerinin kadınların güçlenmesi üzerinde belirleyici olduğudur. Bu noktada, STK'lar kadınların güçlenmeleri yönünde destek sağlayabilecekleri gibi, zaman zaman yeterince güçlenmeleri önünde engel de oluşturabilirler. Bu çalışma, STK'ların, göçmen kadınların bakış açılarını sürecin bir parçası haline getirerek ve kadınların erkeklerden ve kendi aralarındaki farklılıkları gözeterek kadınların ihtiyaçlarına yönelik faaliyetler geliştirebileceklerini savunmaktadır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak derinlemesine görüşme, katılımcı gözlem ve doküman analizi yöntemleri kullanılacaktır. Araştırmanın evrenini, yukarıda bahsi geçen 5 ilde kadınların güçlenmesine odaklanmış olan 14 STK ve bu STK'lardan destek, yardım ve hizmet alan Suriyeli kadınlar oluşturacaktır. Sivil toplum kuruluşu temsilcilerine yönelik olarak gerçekleştirilecek olan görüşmelerde, her bir dernekten çeşitliliği korumak adına dernek başkanı, dernek çalışanı

ve gönüllüleri içerecek şekilde 5 kişi ile görüşülecektir. Ayrıca, STK'lar aracılığıyla ulaşılacak olan 15 yaş üstü 50 Suriyeli göçmen kadın ile görüşülecektir. Suriyeli göçmen kadınlarla görüşmeler, ana dillerinde gerçekleştirilecek ve tercüman kullanılacaktır.

Bu çalışma, STK'ların Türkiye'deki Suriyeli göçmen kadınların topluma entegrasyonundaki rolüne dikkat çekerek bu kadınların karşılaştıkları toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın kaynaklarını araştırarak gündelik hayata uyumunun önündeki engellerin giderilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Çalışmanın, kadınlara yönelik faaliyet gösteren yerel ve ulusal STK'ların faaliyetleri arasındaki koordinasyonun aralarındaki diyalog ortamını etkinleştirerek artırmak, belli konularda güç birliği yapmalarını teşvik etmek yönünde sağlayacağı katkının yanı sıra, STK'lar ve Suriyeli göçmen kadınlar arasındaki diyaloğun artırılması için yöntemler geliştirmek yönünde de katkı sağlaması beklenmektedir.

Atölye-1 Geçiş Halindeki Şehirler: Mekan, Mekan Kimliği ve Mekan Deneyimi

Kentsel dönüşüm ve hareketlilik hızla artmaktadır. Kentsel ortamdaki potansiyel kimlik kaybı ve "yer duygusu", sosyal bütünleşmenin önemli sonuçları ile birlikte güçsüzleştiricidir. Göç meselesini kentsel alan bağlamında tartışmak ve keşfetmek için Türkiye ve İngiltere'den gelen araştırmacıların ODTÜ'de bir araya geldiği bu atölye çalışması, kamusal alan, kimlik duygusu, "yerellik" ve küresel hareketlilik bağlamında refah konularına odaklanmıştır. "Yeni göçmenlerin" koşullarını 21. yüzyıldaki kentsel alanda "ait olma" eksikliği nedeniyle daha geniş bir perspektife sokarak, yalnızca gelenler arasında değil, kentte yaşayanlar arasında da mekansızlığı tartışmak için araçlar ve yöntemler geliştirilmiştir. Türkiye yakın zamanda Türkiye'deki resmi Suriyeli mültecilerin sayısını 3,5 milyon olarak açıklamıştır. Yeni eklenen bu nüfus, yaklaşık 17 farklı şehrin toplam nüfusuna eşittir. Devlet, 2011 yılından bu yana, konaklama ve mültecilerin temel hizmetleri için yaklaşık 25 milyar ABD doları harcamıştır ve bunun sadece 725 milyon doları AB fonlarından karşılanmıştır.

Suriye nüfusuna yönelik olarak sağlanan fonlar, yeni gelenlerin birçoğunun kamu hizmetlerine ve temel ihtiyaçlara erişemediği için yetersiz kalmaktadır. Son göç akışı, Türkiye şehirlerinde var olan mekânsal ve sosyal bağlanma sorunlarını da hızlandırmıştır. Benzer şekilde, Avrupa'da hızla değişen demografik özellikler ve uyum konusundaki endişeler, yeni gelenlerin ve kent sakinlerinin bakış açılarını artıracak mimari ve kentsel stratejiler önermek için yakından incelenmelidir. Katılımcı tasarım yaklaşımıyla kente yeni gelenlerin ihtiyaçları ve gündelik pratikleri hakkında kentsel mekanlar üretilebilir. Bu hedef etrafında kurgulanan bu atölye çalışması iki temel soruya odaklanmıştır: 1. Mekânsal konfigürasyon sosyal uyumu destekleyebilir mi, pozitif etkileşimi teşvik edebilir mi ve çeşitli mekânsal ve ekonomik uygulamaları destekleyebilir mi? 2. Kritik mahallelerde yaşanan tehdit altında olma veya bunalmışlık hislerinin üstesinden, bu mahalleleri yeni topluluklar ile canlandırmakla gelinebilir mi?

3) Öneriler

Genel Öneriler

- Avrupa'da hızla değişen demografik özellikler ve uyum konusundaki endişelerin, kente yeni gelenlerin ve kent sakinlerinin bakış açılarını artıracak mimari ve kentsel stratejiler önermek için yakından analiz edilmesi gerekmektedir. Katılımcı tasarım yaklaşımıyla şehre yeni gelenlerin ihtiyaç ve alışkanlıkları ile ilgili pratiklerde kentsel alanlar üretilebilmektedir.
- Suriyeli öğrencilere ve öğretim üyelerine yardımcı olacak programlar geliştirmek veya var olan programları genişletmek için Türk üniversiteleri arasında uluslararası ortaklıklar geliştirmek.
- Suriyeli öğretim üyelerinin özel ihtiyaçları için Türk üniversitelerinde akademik merkezler kurmak.
- Suriyeli öğrenciler ve öğretim üyeleri için Türkiye Burs Programı oluşturulmak genel öneriler arasındadır.

ODTÜ'ye Özel Öneriler

- Suriyeli öğrencilere ODTÜ'ye kaydolma girişiminde bulunmaları konusunda tavsiyede bulunmak üzere üniversiteler arası fakülte ve yöneticiler konseyi kurmak,
- Suriyeli öğrencileri ve öğretim üyelerini ODTÜ'ye entegre etmek için en etkili ve sürdürülebilir politikayı belirlemek üzere ulusal ve uluslararası ortaklarla çalışmalar yapmak,
- Suriye'den gelen öğrencilerin ve öğretim üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak isteyen uluslararası aktörler için kriterler belirlemek,
- Suriyelilerle ilgili eğitim politikalarının uygulanmasında ODTÜ'de daha iyi koordinasyon sağlanmasına yardımcı olacak bilgi paylaşımını sağlamak için mekanizmalar ve araçlar geliştirmek,
- El yazmaları, haritalar, nadir eserler içeren korunmuş arşivleri dijitalleştirmek için altyapı oluşturmak,
- Geçmişe ait kalıntıların (el yazmaları, haritalar, nadir eserler, kumaşlar) korunması ve belgelendirilmesine yönelik olarak görev yapacak uzmanların yetiştirilmesi,
- Hayatta kalan merkezlerin yenilenmesi için uzmanlık ve mali destek sağlamak,
- Orta Doğulu akademisyenlerin bilimsel araştırmalara devam etmelerine yardımcı olacak programlar/projeler geliştirmek için uluslararası ortaklıklar kurmak ODTÜ'ye özel öneriler arasındadır.

ACADEMIC HERITAGE PROJECT AND THOUGHTS ON METU EXAMPLE

1) Introduction

Academic heritage in its broad sense includes all objects, equipment, materials related to the functioning of a university. While physical artefacts or cultural property such as scientific instruments, computers, portraits of professors, medals and prizes etc. constitute the main subject of academic heritage, in contexts of conflict, this heritage may mean also to include the human resources, i.e. academics and students, as well as the buildings and facilities of university education. Academic heritage may also comprise archives, collections, museums owned and run by universities.

Heritage offers a bridge between the past and the future and has a binding role with its attached values for societies. Academic heritage is also a result of long and complex historical processes which not only defines the academic environment but, in most cases, a complete city or even a country. Unfortunately, in the Middle East since the 1990 ‘s there has been a continuous damaging of all sorts of heritage. This is indeed devastating because Syria’s cultural landscape is situated in one of the world’s most exceptional regions in terms of density and historical significance of heritage sites. This destruction is known to have often been deliberate with the specific aim of erasing memory. Archaeological sites, art objects, museums, libraries, archives, university facilities have been bombarded, either destroyed or transformed into ‘memorial-war objects’.

2) Examples Of Physical Destruction Of Academic Heritage In Iraq

Mosul (Iraq) is a striking example for all of the mentioned destructions. In Mosul, The Central Library was ransacked by ISIS (DAESH) causing the burning of over 100,000 books and manuscripts, libraries in each college were also destroyed. Mosul University was closed down along with colleges of law, fine arts, physical education, languages, social sciences and archaeology. Physics and chemistry laboratories worth multi-million dollars were looted and vandalized. Ancient manuscripts such as those at the Library of Islamic studies were also destroyed. Nothing could be saved from the College of Physical Education, Other examples include the Museum of Folk Arts and Raqqa, Museum in Syria, Aleppo Umayyad Complex and Library, Baghdad National Library. Along with physical destruction of the academic heritage, academics have been specifically targeted, killed, banned, deported or forced to migrate. The same was true for students. Therefore, especially in Syria and Iraq, there is a huge erosion in education were observed. In Iraq, by 2005, the United Nations estimated that 84% of Iraq’s educational institution had been “looted, burned or destroyed”. By 2008: 31,598 violent attacks against universities and scholars were recorded in Iraq. These plunged the centres of learning into darkness.

In Syria, 5,6 million Syrians people have fled their country since the beginning of the conflict in 2011, creating one of the largest refugee exoduses in recent history. Many went to Lebanon, Jordan, Iraq, Egypt and Turkey. This resulted in putting considerable pressure on local infrastructures in host countries, including on local education.

3) Middle East Technical University (METU)

Figure 1: METU, 2019

Figure 2: METU, 2019

A lively and vibrant campus rated as “Turkish University with Richest Social Life” by Newsweek. A self-sustaining 45 km^2 campus with a forested area of 30 km^2 including its very own lake, Lake Eymir. METU has 96 students’ clubs, 37 sports teams and 1000+ in-house cultural and sports activities organized by students each year. METU has targeted the Middle East from the very early years onward, and this mission continues to this date. There are 28000+ students (of which 8250+ are graduate students) with a female/male ratio of 44/56.METU has 5 faculties offering 43 undergraduate degree programs and 5 graduate schools offering 107 masters and 69 PhD Programs. Majority of METU undergraduate students received from the top 1% of 2,000,000+ applicants annually taking the National University Entrance Examination. English as the only language of instruction in all its degree programs and 2000+ international undergraduate students apply each year with a 13 % acceptance rate. METU has 325+ international projects with a total budget of 703M€ with a METU share of 46M€. METU is the only state university receiving 2 ERC Consolidator Grants in H2020. At the same time, METU is the top public university in Entrepreneur and Innovative University Index 2017-18.

3.1. Syrian Students at METU since 2010-2011

Syrians in our university generally report positive experiences and supportive environments. However, there are negative factors affecting enrolment such as; insufficient information about opportunities, language barriers, missing documentations, limitation of capacities and economic hardship.

3.2. Projects at METU

Project-1 Language And Cognitive Development In Under-Represented Populations: A Study On Refugee Children In Turkey

The project focuses on school-aged Syrian refugee children in Turkey (with and without systematic exposure to language via schooling) in comparison to non-refugee Arabic-Turkish bilingual children in the Hatay region (matched in terms of age, standardized language, and intelligence scores) to investigate the effects of being a refugee on language processing and cognitive control abilities. It is crucial to understand the nature of language and cognitive abilities in refugee children as well as the factors influencing these abilities, to address their psychological, cognitive, educational, and social needs that will enable them to reach their full potential, which in turn would have multifarious knock-on effects related to societal inclusion based on equal rights, and peaceful and sustainable development of our civilization (UNHR, 2016).

The project aims to examine language comprehension abilities of refugee children, with and without systematic exposure to academic linguistic input, about (i) their bilingual verbal competence, (ii) nonverbal reasoning abilities, (iii) cognitive control abilities, and (iv) their trauma score. With this project, we aim to determine whether refugee children are behind their age-matched and language-matched bilingual peers concerning their language and cognitive development. This is crucial because the child's early education is primarily based on spoken language comprehension and well-functioning cognitive control abilities (having focused attention, selecting relevant information, inhibiting distractors) that have strong ties with successful learning. We believe this project would (i) provide a scientific basis and needs analysis for effective programmes and policies for refugee education and (ii) urge the states and all other stakeholders to think beyond food, security, and medical help and realize the urgency of language/ cognitive training programmes as an immediate need for refugees to become independent individuals taking the responsibility of their future.

Project-2 Women's Empowerment Policies Of Civil Society Organizations In Turkey: Experiences Of Syrian Female Migrants

This project targets Syrian women in the status of temporary protection living in İstanbul, İzmir, Adana, Konya and Gaziantep which represent 5 geographical regions of Turkey with dense Syrian migrant population and it will map NGOs organized at the local and national level and analyze the relationship between their discourses to support the empowerment of women and the realized activities of these NGOs. More clearly, the answers of the questions, what are gender-based discriminations faced by Syrian females, which target CSOs set for struggling with these discriminations, what kind of activities are carried out and to what extent they are effective will be sought by focusing on the voices of both Syrian females and NGO representatives. The key argument of this study is that discourses and activities of NGOs are determinant on the empowerment of women. Herein, while NGOs can support the empowerment of women, in some instances they may hinder their empowerment sufficiently. This study also argues that NGOs can develop activities for the need of women by making the female migrant's point of view a part of the process and paying regard to the women's differences from men and the differences between each other.

In-depth interview, participant observation and document analysis methods are used in the project as the data collection method. A sampling of the study is 14 NGOs focusing on the empowerment of women in above-mentioned cities and Syrian females receiving support, help and service from these NGOs. While 5 NGO representatives from each group are interviewed in a way to include president, employee and volunteers of CSO to maintain variety, 50 Syrian females migrant older than 15, who is reached via NGOs, are interviewed. Interviews with Syrian female migrants are realized in their native languages and interpreter is used.

This project aims at contributing to removing the obstacles in front of integration of Syrian females to the society by drawing attention to the role of NGOs in Turkey and revealing the sources of gender-based discrimination faced by these females. Additionally, the study contributes to the development of methods for increasing the dialogue between NGOs and the Syrian female migrant besides to increase coordination of local and national NGOs being active for women by increasing dialogue in-between and to collaborate for certain subjects.

Workshop-1 Cities In Transition: Locality, Identity And Experience Of Place

Urban transformation and mobility are increasing rapidly. The potential loss of identity and 'sense of place' in an urban environment is disempowering, with significant consequences to social cohesion. This workshop, held at METU, brought together researchers from Turkey and UK to discuss and explore the issue of-migration in the context of urban space, focuses on issues of public spaces, sense of identity, 'placelessness' and wellbeing in the context of global mobility. We situate the conditions of 'new migrants' into wider concerns over a lack of 'belonging' in the 21st-century urban realm, and develop tools and agendas to discuss placelessness not only amongst incomers but amongst those already resident in the city. Turkey has recently announced the official numbers of Syrian refugees in Turkey as 3,5 million. This newly added population is roughly equal to the total population of 17 different cities in Turkey. The state has spent roughly 25 billion US dollars for the immediate accommodation and basic services for the refugees since 2011, with only 725 million dollars covered by EU funds.

Funds designated for the Syrian population remain insufficient since many of the newcomers do not have access to public services and basic comfort conditions. The latest migration flow also accelerated the existing spatial and social attachment problems in the cities of Turkey. Similarly, rapidly changing demographics in Europe and concerns on its cohesion need to be closely analyzed to propose architectural and urban strategies that will bridge perspectives of the new comers and residents of the cities. Urban spaces can be produced regarding the needs and habitual practices of the new-comers' with the approach of participatory design. To formulate adequate research projects around this target this workshop focused on two key questions: 1. Can spatial configuration support social cohesion, foster positive interaction, support varied spatial and economic practices? 2. How can already fragile neighbourhoods be helped to feel invigorated by new populations, rather than feel threatened or overwhelmed?

4) Recommendations

General:

- Rapidly changing demographics in Europe and concerns on its cohesion need to be closely analyzed to propose architectural and urban strategies that will bridge perspectives of the new comers and residents of the cities. Urban spaces can be produced regarding the needs and habitual practices of the new-comers with the approach of participatory design.
- Develop international partnerships between Turkish universities to develop or expand programmes to assist Syrian students and faculty.
- Develop academic centres in Turkish universities for specific needs of Syrian faculty.
- Develop the establishment of Turkey Scholarship programme for both Syrian students and faculty.

Specific to METU

- Form cross-university council of faculty and administrators to advise Syrian students attempting to enrol at METU.
- Work with national and international partners to assess the most effective and sustainable policy to integrate Syrians students and faculty at METU.
- Establish clear criteria for international actors interested in supporting the needs of students and faculty from Syria at METU.
- Develop mechanisms and tools for information sharing that will help ensure better coordination at METU in implementing educational policies related to Syrians.
- Provide infrastructure to digitize preserved archives containing manuscripts, maps, rare books,
- Train professionals in conservation and documentation of relics of the past (manuscripts, maps, rare books, fabric),
- Provide expertise and financial support for restoring the surviving centres,
- Develop international partnerships to develop programmes/projects to assist Middle Eastern academics to continue scientific research.

...

BİR ÜNİVERSİTEYİ KAYBETMEK DEMEK AKADEMİK MİRASIN KAYBI DEMEKTİR

IF A UNIVERSITY IS LOST, THE ACADEMIC HERITAGE LOST

...

Prof. Dr. Mehmed ÖZKAN
Boğaziçi Üniversitesi Rektörü
Rector of Bogazici University

Akademik mirasın korunmasına yönelik farkındalık oluşturma amacıyla katıldığımız toplantılarda; özellikle son zamanlarda ivme kazanan, Orta Doğuda ayırım gözetmeksizin her boyutta insanlığı ve değerlerini hedef almış terörün, tüm insanlığa mal olmuş medeniyetlerin izlerini de hunharca yok etmeyi hedeflemiş bir anlayışla önüne çıkan her değeri tahrip ederken çok değerli akademik mirası da hızla yok ettiğine dikkat çekmeyi amaçladık.

Bu toplantılarda heyetlerimizde görev alan değerli tarih uzmanı akademisyenlerimiz Suriye ve Irak topraklarında yaşanan çatışmalar sonucu yok olan tarihi, kültürel ve akademik mirası çarpıcı örneklerle gözler önüne serdiler. Geçmişi 1863'e kadar giden, köklü ve çeşitli akademik mirasa sahip Boğaziçi Üniversitesinin bir mensubu ve yöneticisi olarak katıldığım bu toplantılarda, bölgede bulunan benzer üniversitelerin yok olmasıyla nelerin kaybedildiğine örnek olabilmesi adına, Boğaziçi Üniversitesinin akademik ve kültürel mirasından, koruduğu değerlerden örnekler paylaştım.

Ama hiç şüphesiz bir üniversitenin en değerli mirası nesilden nesile aktardığı bilimi, kültürü ve o kültürü daha da zenginleştiren öğrenmeyi öğreten ortamları, o ortamda bulunan bilim insanları, akademisyenler ve o bilgi ve beceriyi kazanmayı arzu eden, talep eden öğrencileridir. **Bir üniversitenin yok olması, oluşması çok uzun yıllar alan, binlerce on binlerce bilim insanının emeğine, adadıkları hayatlarına mal olmuş geleneklerin yok olmasıdır.**

Boğaziçi Üniversitesi gibi başarılı üniversitelerinin mezunları; çok sayıda başarılı üst düzey devlet yöneticileri, uluslararası şirketlerin yöneticileri, dev şirketlerin kurucuları, girişimciler, kamu ve özel sektör kurumlarında başarılı genç elemanlar arasında hemen fark edilir. Bu mezunlar sadece ülke içinde değil uluslararası düzeyde de dikkat çekerler. **Öncelikle bir üniversitenin yok olması bir ülkenin geleceğini şekillendiren bir neslin yetişemez hale gelmesi anlamına gelir.**

Bununla birlikte yok olan sadece gelecek nesiller değil aynı zamanda bünyelerinde barındırdıkları diğer değerleridir.

Görsel 1. Kütüphanede yer alan kitaplardan örnekler

Bu önemli değerlerden biri de üniversitenin kütüphanesidir. Bir üniversite kütüphanesi kendisi kadar yaşlı, kendisi kadar çeşitli ve zengindir. Örnek olarak Boğaz-

Görsel 2. Nadir Eserler Kütüphanesinde yer alan bazı kitaplar.

içi Üniversitesinin kütüphanesinde çok sayıda bağışla kazanılmış, 28820 kitaptan oluşan Nadir Eserler Koleksiyonunda İbrahim Müteferrika'nın ilk baskılarından, Osmanlı fen kitaplarına, ilk atlastan, ilk bilim ansiklopedilerinden biri olan 1756 Tarihli Marifetname; Üniversitenin kurucusu Cyrus Hamlin'in kendi imzasıyla bağışladığı koleksiyonundan, yine bir diğer kurucusu olan Christopher Robert'ın bağışlarına; 1823'e kadar giden Harvard Üniversitesi'nin koleksiyonundan Birleşik Devletlerin 1833 yılı ABD Kongre Tutanaklarına; Şerif Mardin'in, Tevfik Fikret'in ve daha birçok ünlü edebiyatçı, tarihçi ve bilim insanının kişisel koleksiyona ait kitaplar yer alır.

Görsel 3. Nadir Eserler Kütüphanesinde yer alan bazı kitaplar.

Kütüphanemiz burada sınıflandırmanın dahi mümkün olmadığı 600 binin üzerinde basılı kitap, 80 bin elektronik dergi ve 3 Milyonun üzerinde elektronik kitapla, toplam 4 Milyona ulaşan kaynakla 1,5 asırdır bilim dünyasına ve tarihe ışık tutmaktadır. **Bir üniversite yok edildiğinde kütüphanesi de yok olur.**

Özellikle tarihi üniversitelerin korunması gereken diğer önemli bir mirası binalarıdır. Boğaziçi Üniversitesi yerleşkelerinde 122 bina bulunmaktadır. Bunlardan tarihi 100 ila 160 yıl arasında olan çok değerli 35 binadan sadece ikisini örnek göstererek üniversitenin bu binaları yaşayarak koruduğunu, restore ettiğini ve hatta yok olan tarihi binaları yeniden inşa ederek gelecek nesillere aktardığına tanıklık ediyor, bu geleneği sürdürüyoruz (Görsel 4).

1880-2010

1932

2018

Görsel 4. Boğaziçi üniversitesine ait farklı yıllara ait görüntüler

Bu binalardan ilki bugün Rektörlük Binası olarak hizmet veren, yukarıda bahsedilen kitapların 1932'den 1983'e kadar ev sahipliğini kütüphane olarak yapmış binadır. Binaya, vasiyeti üzerine tüm kitaplarını bağışlayan Robert Kolej'de tarih profesörlüğü yapmış, İngiliz tarihçi Alexander Van Millingen'ın adı verilmiştir.

Üniversiteler sadece sahip oldukları binaları içinde yaşayarak korumakla kalmaz aynı zamanda tarih içinde yok olmuş önemli mirasların yeniden kazanılmasına da katkıda bulunulurlar. Boğaziçi Üniversitesi de bu şekilde yıkılmış, tamamen veya kısmen yok olmuş, mimari özelliklerini yitirmiş çok sayıda binayı geri kazanmıştır. Tarihte iki kez tamamen yok olmuş Nafi Baba Binasını bunlar arasında örnek bir çalışma ve kazanım olarak gösterilebiliriz.

Rumelihisarı Şehitlik Mezarlığı yanında inşa edilmiş Bayrami Tekkesi'nin tarihi 1451'e kadar gittiği çeşitli kaynaklarda yer almaktadır. Daha sonra Bektaşi Dergahına dönüşen bu bina 1826'da Sultan II. Mahmut Döneminde tamamen yıktırılmış ve uzun

Görsel 5. Nafi Baba Binası

yıllar ortadan kalkmıştır (Görsel 5). Sultan Abdülmecid döneminde yeniden inşa edilen tekke, Nakşi, Halveti ve Bektaşi kimlikleriyle 1940'lara kadar gelse de 1925'de tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla faaliyeti duran Nafi Baba Tekkesi 1947'de temellerine kadar yanarak yıkılmıştır. 1980'lerde Boğaziçi Üniversitesi himayesine geçerek gecekondulaşmadan kurtarılan bölge 1982-96 arası süren uzunca bir satın alma süreciyle Boğaziçi Üniversitesi mülkiyetine geçmiş, mezarlık İstanbul Büyük Şehir Belediyesi mülkiyetinde kalarak Boğaziçi Üniversitesinin himayesi devam etmiştir. 2010'da bir öğretim ve araştırma merkezi olarak hizmet vermek üzere projelendirilen, izin ve onay süreçlerinin 2013'de tamamlanmasıyla inşasına başlanan Nafi Baba binası, 2015'de tamamlanarak hizmete girmiştir. Boğaziçi Üniversitesinin Sosyal Bilimler

Görsel 6. Gözlükule Arkeolojik Kazılar Araştırma Merkezi (Eski hali)

Enstitüsü, Asya Çalışmaları Merkezi, Tasavvuf Araştırmaları Merkezi, Yaşam Boyu Eğitim Merkezi akademik faaliyetleri kapsamında bilginin üniversite içine ve dışına aktarılmasına hizmet verirken yeni araştırmaların yapıldığı önemli bir merkez olmuştur. **Üniversiteler geçmişten geleceğe akademik ve kültürel mirasın köprüsü ve bekçisidir.**

Görsel 7. Gözlükule Arkeolojik Kazılar Araştırma Merkezi (Yeni hali)

Üniversitelerin bu koruma görevi sadece içinde bulundukları kampüslerle sınırlı değildir. Tarih ve arkeoloji Boğaziçi Üniversitesinin önemli araştırma alanlarından olması nedeniyle tarihi mirası ortaya çıkartma ve üzerinde araştırma yapmaya yönelik üstlendiğimiz misyonla ülkemize ve insanlığa kazandırdığımız ve koruduğumuz değerlerden birinden bahsederek üniversitenin himayesinde olabilecek, ortaya çıkabilecek farklı bir akademik mirasa da bir örnek verebiliriz.

Bu örnekte seçilen mekan Çukurova bölgesinin başka bir yakın tarih mirası olan, işlevini yitirmiş yok olmaya yüz tutmuş bir çırçır fabrikası. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı ve Boğaziçi Üniversitesi iş birliği ile akademik çalışmaların yapıldığı bir arkeolojik kazılar araştırma merkezine dönüştürülerek bu amaçla çalışmaların yapılabileceği bir kampüse dönüşen bu çırçır fabrikasının yeni adı Boğaziçi Üniversitesi Gözlükule Arkelojik Kazılar Araştırma Merkezidir (Görsel 6-9).

Ceramic Archive

Medieval ABBASI Silver coin (dirhem)
[Prof. Dr. Aslı Özyar]

Görsel 8. Gozlukule Kazı Alanı. [Prof. Dr. Aslı Ozyar]

Tarsus-Gözlükule B.U. Excavations
Early Islamic Medical/Pharmaceutical/Cosmetic Tools

Tarsus-Gözlükule B.U. Excavations 2010
Early Islamic Luster Decorated, Inscribed Glass Bottle

Bronze Turtle H.: 0.8 cm L.: 2.2 cm W.: 1.6 cm

Görsel 9. Gözlükule Kazılarında ortaya çıkarılan bazı eserler.

Kat kat şehirleşmenin olduğu bölgede erken İslam döneminden Roma'ya, Abbasilerden, Asurlara oradan Bronz Çağa giden 10 Bin yıldan daha fazla bir tarihe ait kalıntılar bulmak mümkün. Ama sadece bu kalıntıları bulup müzelere ve depolara kaldırmak yeterli değil ve hatta akademik açıdan doğru da değil. Kalıntıların yerlerinde çalışılması, korunması öncelikle yapılması gerekenler arasında. Bunun için de yine akademik yaklaşım, titizlik ön plana çıkıyor.

"European Heritage Europa Nostra" 2019 ödülünü alan Boğaziçi Üniversitesi Gözlükule Arkelojik Kazılar Araştırma Merkezi eşsiz tarihi mirasın ortaya çıkmasına ve korunmasına önemli katkılarda bulunurken, 288 km ilerideki Halep Üniversitesi büyük bir tehdit altında var olma mücadelesi veriyor.

Görsel 10. Halep Üniversitesi, BBC: 15 January 2013

Defalarca bombalanan Halep Üniversitesinin artık bu şekilde bir çalışma yapabilmesi, yaptıklarını da koruması mümkün değildir (Görsel 10). Yukarıda özetlemeye çalıştığım akademik mirasın muhtemelen çok benzerlerine sahip Suriye ve Irak üniversiteleri artık değil bu mirasları koruyabilmek bir yana kendi çalışmalarını dahi sürdüremez hale geldiler. Tarsus gibi yerleşim merkezlerinin tarihlerinin insanlık tarihi kadar eski olduğu aşikâr. Yani kaybedilen miras tahmin edilenden çok daha eski ve tüm insanlığın mirası, bu mirası korumak da tüm insanlığın görevidir.

Harita 1. Gözlükule Arkeolojik Kazılar Araştırma Merkezi

AKADEMiK MiRASIN

Seyir Defteri

Göç ve Eğitime Dair...

• • •

2. BÖLÜM

• • •

Göç, Mülteciler ve Akademik Miras

Kurumsal Bakış

Migration, Refugees And Academic Heritage

Governmental Agencies Aspect

SURİYE KRİZİ VE AFAD'IN ROLÜ

SYRIAN CRISES AND THE ROLE OF AFAD

Dr. Mehmet GÜLLÜOĞLU
Afet ve Acil Durum Başkanlığı, Başkan
President of Disaster and Emergency Management Presidency

Hakan BENLİ
Afet ve Acil Durum Başkanlığı, Bilgi Yönetimi Grup Başkanı
Disaster and Emergency Management Presidency

Suriyelilerin Ülkeye Girişi ve Kabul Süreci

Tunus'ta Muhammed Buazizi isimli gencin kendini yakmasıyla başlayıp kısa sürede tüm Arap coğrafyasına ve ardından Türkiye'nin güney komşusu Suriye'ye sıçrayan olayların "nüfus hareketleri" bağlamında en fazla etkilediği ülke Türkiye'dir. Türkiye, çatışmalardan kaçıp sınırı geçerek Türkiye'ye sığınan Suriyelilere misafirperver bir tutumla yaklaşmış ve bir "açık kapı politikası" izlemiştir. Bu politika temel olarak; başta güvenlik endişesiyle ülkesini terk eden sivil halkın Türkiye Cumhuriyeti topraklarına geçişi konusunda uygulanan kolaylığı ifade etmekle birlikte, bir "açık sınır politikası" değildir.

Kişi sayısı zamanla arttıkça, yürütülen açık kapı politikasının bir gereği olarak AFAD, Suriyeliler için sıkı bir "ülkeye kabul protokolü" uygulaması başlatmıştır. Uygulanan bu prosedür gereği Suriyeliler sınıra vardıkları andan itibaren bir dizi işleme tabi tutulmuşlardır. Sınır noktalarında AFAD'ın belirlediği standartlara uygun olarak kurulan kabul noktalarından ülkeye girişleri sağlanan Suriyeliler, öncelikle kolluk birimleri tarafından silahtan arındırma ve sivillerden ayrı tutma işlemine tabi tutulmuştur. Bu işlemlerle, olası güvenlik risklerinin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Ardından Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilen sevk merkezlerinde kimlik tespiti ve ön kayıt işlemleri yapılmıştır. Sağlık Bakanlığı personeli tarafından sağlık kontrolünden geçirilen Suriyeliler yine Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınmıştır (öncesinde kayıt işlemlerini Emniyet Genel Müdürlüğü gerçekleştirmiştir). Kayıt esnasında Suriyelilerin biyometrik bilgileri toplanarak fotoğraflama ve parmak izi alma işlemleri de yapılmıştır. Bu işlemlerden sorunsuz şekilde geçen Suriyelilere geçici koruma kimlik belgesi ve yabancı kimlik numarası verilmiştir. Verilen bu kimlik belgesi ve kendilerine özgü numara ile Suriyeliler, ülke çapında kendilerine yönelik sağlanan hizmetlerden yararlanma hakkı elde etmektedir.

Görsel 1. Ülkeye Kabul Sürecinin Aşamaları (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014)

AFAD, Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin kayıt işlemlerinin hızlandırılması için, planlamasını ve projelendirmesini yaptığı Mobil Koordinasyon Tır'larını (23 adet) BMMYK finansmanı ile temin ederek kayıt işlemlerinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamıştır (AFAD, 2013).

Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Mültecilerin hukuki durumlarındaki köklü değişiklikler, özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından yeniden ele alınan "insan hakları" kavramıyla birlikte şekillenmeye başla-

mıştır. İnsan hakları ihlallerinde II. Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan artış, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın kabul edilmesiyle birlikte Birleşmiş Milletler'in en önemli gündem maddesi haline gelmiştir (Ergüven & Özturanlı, 2013).

Birleşmiş Miletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 sayılı kararıyla ilan edilen **"İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi"**, mülteciler bağlamında, bundan sonraki yasal düzenlemeler için altlık teşkil edebilecek temel ve kapsayıcı iki madde içermektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2015):

*"**Madde 9** – Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve **sürgün** edilemez.*

***Madde 14** – 1. Herkesin zulüm altında **başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı** vardır."*

Türkiye, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kabul ederek Beyanname'ye taraf ülkelerden biri olmuştur. İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin 14. maddesinde düzenleme alanı bulunan "iltica hakkı", ayrı bir Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile düzenlenmiştir. Cenevre'de bir araya gelen 26 ülke temsilcisi, 28 Temmuz 1951 tarihinde **"Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşmeyi"** imzalamışlardır. 1951 Cenevre Sözleşmesi de olarak bilinen bu sözleşme ile mülteci kavramının tanımı yapılmış ve iltica eylemine ilişkin kişi hakları ve sözleşmeye taraf devletlerin sorumlulukları detaylı bir biçimde düzenlenmiştir (Kaya & Yılmaz Eren, 2015). Türkiye, tıpkı insan hakları evrensel beyannamesinde olduğu gibi Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşmenin de tarafıdır.

Türkiye'de uluslararası koruma mevzuatının dönüm noktasını oluşturan 4 Nisan 2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK) üç farklı uluslararası koruma statüsü belirlenmiştir. 61, 62 ve 63. maddeler uyarınca bunlar mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleridir.

Yine YUKK kapsamında 91. maddede düzenlenen bir hüküm çerçevesinde Türkiye'ye gelen yabancılara "geçici koruma" sağlanabileceği de belirtilmiştir:

*1. Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara **geçici koruma sağlanabilir.***

*2. Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak **yönetmelikle düzenlenir.***

2011 yılında Türkiye'ye yönelik ilk girişlerin yaşandığı andan itibaren Suriyelilere yönelik hizmetler acil durum mevzuatı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu mevzuat uygulanırken uluslararası hukukun (geri göndermeme ilkesi de dâhil olmak üzere) tüm gerekleri yerine getirilmiştir. Yetkililer tarafından başlangıçta misafir olarak isimlendirilen Suriyelilerin barınma, gıda, sağlık gibi tüm insani ihtiyaçları sağlanmıştır (Kaya & Yılmaz Eren, 2015).

Başlangıçta misafir olarak nitelendirilmiş olan Suriyelilerin statüsünü netleştiren yasal düzenleme, 22 Ekim 2014 tarihinde Başbakanlık tarafından çıkarılan **"Geçici Koruma Yönetmeliğidir".** YUKK'nın 91. maddesinde yer alan geçici korumaya ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik uyarınca Türkiye'deki Suriyeliler "geçici koruma" altına alınmıştır.

Geçici koruma, Suriye vatandaşlarına yönelik uluslararası hukuk çerçevesinde aşağıdaki üç ana unsuru yerine getirmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015):

- Ülke topraklarına şartsız kabul,
- Geri göndermeme ilkesinin (geri gönderme yasağı) eksiksiz olarak uygulanması,
- Temel ihtiyaçların karşılanması.

Suriyelilerin Sayısı Ve Sağlanan Hizmetler

2011 yılının Mayıs ayının başında sadece 260 olan Suriyeli sayısı tüm süreç göz önüne alındığında bir yıl boyunca oldukça yatay bir seyir izlemiştir. Nüfus hareketleri birinci yılını 2012'de tamamladığında, Türkiye'deki Suriyelilerin sayısı yaklaşık 14 bin civarındadır. Bu tarihten itibaren Suriye'deki çatışmaların şiddetlenmesiyle birlikte Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sayısı da hızlı bir şekilde artmıştır. 2013 yılına kadar bir yıllık süreç içerisindeki her üç aylık dönemde Suriyelilerin sayısı yaklaşık olarak iki katına çıkmıştır. Krizin üzerinden iki yıl geçmişken 2013'te Türkiye'deki Suriyelilerin sayısı yaklaşık 225 bin olarak kayıtlara geçmiştir. "Psikolojik sınır" olarak kabul edilen bir milyon sayısı ilk kez 2014 yılında aşılmış ve Türkiye'ye yönelik nüfus hareketleri artık Türkiye'nin bilhassa batı komşularını da ilgilendiren bölgesel bir mesele olarak ele alınmaya başlamıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden elde edilen 22 Ağustos 2019 verilerine göre ise Türkiye'de bulunan **kayıtlı Suriyelilerin sayısının 3.654.173** olduğu görülmektedir (Grafik 1).

Geçici barınma merkezlerinde yaşayanlar için altyapıdan idari hizmetlere, eğitimden sağlığa kadar bir dizi hizmet sunulmaktadır. Hizmetlerin temininde, konusuna göre ilgili kamu kurum/kuruluşları ve özel sektör ile etkin bir işbirliği yapılmaktadır. Merkezlerin yönetimini kolaylaştırmak ve bu merkezlerde yaşayan kişilerin yöneticilerle iletişimini koordine etmek üzere her bir barınma merkezi mahallelere bölünmüş ve seçim yoluyla muhtarlar belirlenmiştir.

Geçici barınma merkezleri sadece temel ihtiyaçların karşılandığı merkezler değildir. Bu merkezlerde yaşayanların her türlü ihtiyacına cevap verebilmek adına pek çok sosyal imkân bulunmaktadır. Yetişkinlere yönelik kurslar, internet ve bilgisayar salonları, Kur'an Kursları, dinlenme salonları, oyun ve spor alanları (vb.) mevcuttur.

Bu merkezlerde kurulumdan yönetime kadar tüm faaliyetler belli bir standart dâhilinde yürütülmektedir. Bu kapsamda, hem Suriye krizine benzer nüfus hareketlerinde hem de meydana gelebilecek afetlerden sonra kurulacak çadırkent ve konteynerkentlere ilişkin, Aralık 2012'de "Çadırkent/Konteynerkent Kurulum ve Yönetim Standartları" adı altında iki farklı standart yayımlanmıştır (Görsel 1). Bu

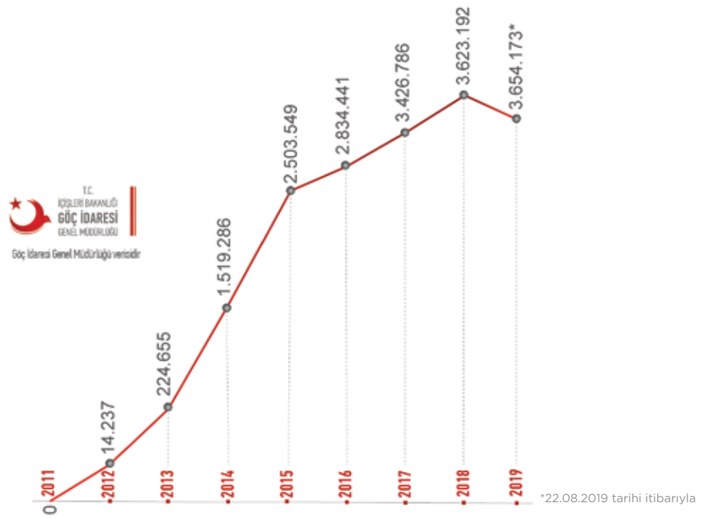

Grafik 1. Türkiye'de Bulunan Suriyelilerin Sayılarının Zamana Göre Değişimi

standartlar çerçevesinde, geçici barınma merkezlerinin kurulum ve yönetimine ilişkin tüm süreçler belirlenmiştir. Bu kapsamda, aşağıdaki süreçlere ilişkin standartlar en ince ayrıntısına kadar tanımlanmıştır (AFAD, 2012):

- Geçici barınma merkezi kapasitesinin belirlenmesi,
- Yer seçimi ve alt yapı standartlarının sağlanması,
- Arazinin geçici barınma merkezine elverişli hale getirilmesi,
- Konaklama vaziyet planının belirlenmesi,
- Mahallelerin, yönetim binasının, yolların ve sosyal tesislerin kurulumu,
- Geçici barınma merkezi teşkilatının ve sorumlularının belirlenmesi,
- Çadır/konteyner için asgari standartların sağlanması,
- Misafirler için (fiziki) asgari standartların temin edilmesi,
- Misafirlere sunulacak hizmetlerin asgari standartlarının sağlanması (eğitim, sağlık, sosyal yardımlar vb.),
- Hizmetlere ilişkin ilgili kurumların/kuruluşların/STK'ların görev tanımları ve sorumlulukları,
- Lojistik hizmetleri ve dağıtım esaslarına ilişkin asgari standartların sağlanması.

AFAD koordinasyonunda kurulan ve işletilen geçici barınma merkezlerinin sayısı 20'si çadırkent ve 6'sı konteynerkent olmak üzere 26 âdete kadar çıkmıştır. Bu barınma merkezlerinden 5'i 2011 yılında, 9'u 2012 yılında, 7'si 2013 yılında, 4'ü ikişer adet olmak üzere 2014 ve 2015 yıllarında kalan 1 tanesi ise 2016 yılında kurulmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulması ve teşkilatlanmasını tamamlamasıyla birlikte Suriyelilerle ilgili yurtiçindeki tüm iş, işlem ve faaliyetler 2018 yılının Mart ayında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden elde edilen verilere göre ülkemizdeki geçici barınma merkezlerinin mevcut sayısı 7'ye düşmüştür. Beş ilimizde bulunan bu merkezlerde bulunan Suriyelilerin toplam sayısı 64 bindir (Tablo 1).

Tablo 1. 22 Ağustos 2019 İtibariyle Geçici Barınma Merkezlerinde Bulunan Suriyeli Sayıları

İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA (1)	Sarıçam	17.654	17.654
KİLİS (1)	Elbeyli	9.941	9.941
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	11.468	11.468
HATAY (3)	Altınözü	2.687	11.238
	Yayladağı	4.334	
	Apaydın	4.217	
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	13.700	13.700
Toplam		64.001	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURİYELİ SAYISI		3.590.172	

*22.08.2019 itibarıyla

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verisidir

Geçici barınma merkezlerinde sunulan hizmetlerin ve yürütülen tüm faaliyetlere ilişkin süreçlerin, şeffaflık esasına dayandırılarak takip edilebilmesini ve yönetilebilmesini sağlayabilmek amacıyla AFAD tarafından "Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi (AFKEN)" geliştirilmiştir (Görsel 1). AFKEN tüm geçici barınma merkezlerinde, aşağıdaki süreçlerde etkin bir şekilde kullanılmaktadır:

- Barınma merkezinin yönetimi,
- Demografik verilerin derlenmesi ve kayıt işlemleri,
- Geçici barınma merkezine girişler ve çıkışlar,
- Eğitim hizmetlerinin takibi,
- Sağlık hizmetlerinin takibi,
- Sosyal hizmetlerin takibi,
- Yardım dağıtım sisteminin yönetimi,

- AFADKART ve market hizmetlerinin takibi,
- Hizmet veren personelin dağıtımı/takibi,
- Bilgi yönetimi,
- Raporlama ve istatistiki verilerin elektronik olarak temini.

AFKEN'in tüm geçici barınma merkezlerinde kullanılması ile birlikte, barınma merkezlerinin yönetimi ve takibi kolaylaşmış, daha önce tanımlanmış olan kurulum ve yönetim standartlarının geçici barınma merkezi yönetim modeline doğrudan yansıması sağlanmıştır (AFAD, 2014). AFAD tarafından geliştirilen AFKEN (Görsel 2), Kamu Hizmeti Sunumunun Geliştirilmesi kategorisinde **2015 Birleşmiş Milletler Kamu Hizmetleri Birinciliği Ödülü**'ne layık görülmüştür (Anadolu Ajansı, 2015).

Görsel 2. Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi (AFKEN)

Suriye'de iç karışıkların başlamasının ardından ortaya çıkan nüfus hareketlerinin yükünü ilk aylarda daha çok geçici barınma merkezleri taşımıştır. Nitekim Mayıs 2011 – Aralık 2011 dönemi boyunca zaten sayıca az olan Suriyelilerin tamamına

yakını geçici barınma merkezlerinde konaklamıştır. Zaman içerisinde sınırdan giriş yapan Suriyeli sayısı arttıkça hem geçici barınma merkezlerinin hem de bu merkezlerde konaklayan Suriyelilerin sayısı artmıştır. Ancak, ekonomik olarak daha iyi durumda bulunan ya da geçici barınma merkezlerinde yaşamak istemeyen Suriyeli aileler, bu merkezlerde yaşamak yerine şehirlerde yaşamayı tercih etmeye başlamıştır.

Mayıs 2013'ten itibaren Türkiye'ye yönelen nüfus hareketlerinin hızlanmasıyla birlikte geçici barınma merkezlerinin dışında yaşayan Suriyelilerin sayısında da büyük bir artış yaşanmıştır. Bu artış, tıpkı geçici barınma merkezlerinde olduğu gibi süreklilik göstermiştir

Geçici barınma merkezleri dışında yaşayan yaklaşık 3,6 milyonluk Suriyeli nüfusunu bir ilin nüfusu gibi değerlendirirsek; bu sayının İstanbul, Ankara ve İzmir'in ardından Türkiye'nin dördüncü büyük ilinin nüfusuna denk geldiği görülmektedir.

Geçici barınma merkezlerinde olduğu gibi geçici barınma merkezleri dışında da sağlanan hizmetlerin koordinasyonunu AFAD sağlamıştır. Bununla birlikte bu hizmetlere ilişkin yetki ve sorumluluk Mart 2018'e kadar AFAD'a verilmiştir. Bu yetkiye ilişkin yasal altlık, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91'inci maddesi dayanılarak hazırlanan 22.10.2014 tarih ve 29153 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği'nin "Hizmetler" başlıklı 26'ncı maddesidir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında 18.12.2014 tarih ve 2014/4 sayılı *"Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi"* konulu bir Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Genelge uyarınca AFAD'ın yanı sıra (öncelikli olarak) aşağıdaki kurum/kuruluşlar geçici koruma altındaki yabancılara ilişkin hizmetlerde görev almaktadır:

- Dışişleri Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,
- Ticaret Bakanlığı,
- Türk Kızılayı.

Sağlık hizmetleri kapsamında sunulan faaliyetler 12.10.2015 ve 2015/8 sayılı "Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi" konulu Başbakanlık genelgesi uyarınca yürütülmüştür. Sağlık hizmetlerinin yürütülmesi esnasındaki her türlü denetim, kontrol ve sorumluluk Sağlık Bakanlığı'na verilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen kayıt sisteminde güncel kaydı olmayan yabancılara, bulaşıcı ve salgın hastalıklarından korunma hizmetleri ile acil sağlık hizmetleri haricinde herhangi bir sağlık hizmeti verilmemektedir. Kaydını yaptırmış olan yabancılara ise Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından Türkiye'deki genel sağlık sigortalıları için karşılanan sağlık hizmetlerinin sağlanacağı; bunun dışında herhangi bir sağlık hizmetinin sağlanamayacağı karara bağlanmıştır.

Eğitim hizmetleri çerçevesinde sunulan hizmetlerin ana sorumlusu olarak Milli Eğitim Bakanlığı belirlenmiştir. Geçici koruma altındaki yabancılara sağlanan eğitim/öğretim hizmetlerinde bu kişilerin kayıtlı oldukları iller esas alınarak işlem yapılmaktadır.

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde Türkiye'deki müfredatın yabancılara verilecek eğitimlerdeki müfredatla çelişmemesi önem arz etmektedir. Bununla birlikte eğitim hizmetlerinin devamlılığı adına Türkiye'deki mevcut eğitim/öğretim dönemleri esas alınmıştır. Ancak mücbir sebeplerle okula devam edememiş çocukların dönem kayıplarını telafi edebilmek adına dönem dışında eğitim/öğretim sağlamanın da önü açılmıştır.

Türkiye'de geçici koruma altında yaşayan yabancılar, **çalışma hayatına** katılmak adına; Bakanlar Kurulunca belirlenecek illerde ve iş kollarında çalışma izni alabilmek için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvurabilmektedir. Bu konuda izlenecek yola ilişkin bilgilendirmeler, Valilikler tarafından Türkçe ve Arapça olarak gerçekleştirilmektedir.

Geçici koruma altındaki yabancılara sağlanan **sosyal yardımların** sorumluluğu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na verilmiştir. Bu hizmetler kapsamında refakatsiz çocuklar, engelliler gibi özel ihtiyaç sahiplerinin tüm gereksinimleri için bu kişilerin yetkili kuruluşlardan en etkili biçimde yararlandırılması sağlanmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, özellikle geçici barınma merkezleri dışında yaşayan yabancıların Türkiye'deki toplumsal yapıya uyumlarını sağlayabilmek için de yetkili kılınmıştır.

Bunlarla birlikte (FRIT olarak bilinen) Türkiye'deki Mülteciler için AB Mali İmkânı kapsamında taahhüt edilen 6 milyar avroluk fonun yüzde 97'si programlanmış durumdadır. İnsani yardım, eğitim, sağlık, belediye altyapısı, sosyoekonomik destek ve göç yönetimi olmak üzere altı sektörde 2025 yılı sonuna kadar uzanan dönemde birçok proje hayata geçirilecektir. Hali hazırda Dünya Gıda Programı – Türk Kızılay işbirliği ile hayata geçirilen "Kızılay Kart" bunlardan biridir.

Türkiye'deki Suriyelilere yönelik; gerek temel ihtiyaçların karşılanması gerekse birlikte yaşama kültürü oluşturabilmek adına sunulan hizmetlerin tamamı belli bir yasal çerçevede yürütülmeye devam etmektedir.

Kaynaklar

AFAD. (2012). Konteynerkent Kurulum ve Yönetim Standartları. Ankara: AFAD.

AFAD. (2013, 9 25). Haberler. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: https://www.afad.gov.tr/tr/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1538 adresinden alındı

AFAD. (2014, 8 10). Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi (AFKEN). T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay.aspx?ID=318&IcerikID=3093 adresinden alındı

Anadolu Ajansı. (2015, 6 25). BM'den Türkiye'ye 'Kamu Hizmetleri' Ödülü. Anadolu Ajansı: http://aa.com.tr/tr/turkiye/bmden-turkiyeye-kamu-hizmetleri-odulu/32739 adresinden alındı

Ergüven, N., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. Ankara Ünivesitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62(4), 1007-1061.

Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014, 10 22). Geçici Koruma Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete: http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf adresinden alındı

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2015, 12 16). Geçici Koruma Yönetmeliğinin Getirdikleri. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: http://www.goc.gov.tr/files/files/Gi%C3%A7ici%20Koruma%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Finin%20Getirdikleri.pdf adresinden alındı

Kamu Denetçiliği Kurumu. (2015, 12 10). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık): http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyannamesi.pdf adresinden alındı

Kaya, İ., & Yılmaz Eren, E. (2015). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri. Ankara: SETA.

PİKTES PROJESİ

PIKTES PROJECT

“Project of Promoting Integreation of Syrian Kids into the Turkish Education System”

Pınar ÖZEL

Milli Eğitim Bakanlığı

Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES), Proje Koordinatörü

Ministry of Education PIKTES Project Coordinator

Göç Ve Eğitim - Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)

Türkiye’nin yer aldığı coğrafi bölgede devam eden siyasi istikrarsızlıklar, Türkiye’ye yönelik göçü teşvik eden bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye’ye yoğun bir kitlesel göç yaşanmıştır. Türkiye, Suriye ile olan güçlü tarihi ve kültürel yakınlığın bir gereği olarak sığınmacılar için açık kapı politikası izlemiştir.

Türkiye, 2011 yılından bu yana başta Suriye vatandaşları olmak üzere farklı ülkelerden 3,5 milyonu aşkın insanı misafir etmektedir. Misafir edilen bu insanların başta barınma, güvenlik, sağlık, gıda ve eğitim gibi temel ihtiyaçlar olmak üzere her türlü ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır. Savaşın ve göçün getirdiği zorlukların bu insanlarda oluşturduğu psikolojik etkileri en aza indirmek için devlet ve millet olarak büyük bir fedakârlık gösterilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı, kitlesel göç akımının başladığı ilk günden itibaren Suriyeli çocukların ülkemizde eğitim almalarına yönelik çalışmalar yürütmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı eğitimi, Suriyeli çocuklar için yalnızca temel bir hak olarak değil, aynı zamanda onların yaşadıkları zorlu dönemi atlatmaları ve kendi geleceklerini inşa edebilmeleri açısından da hayati öneme sahip bir konu olarak değerlendirmekte, Türkiye’de misafir edilen Suriyeli çocuklar için eğitim fırsatlarını artıran ve geliştiren politikalar üretmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriye vatandaşlarına sağladığı eğitim hizmetlerinde, Suriyeli çocukların kayıp nesil olmamasını ve kendilerine güzel bir gelecek inşa edebilmelerini amaçlamaktadır. Türkiye’nin Suriye krizine yaklaşımı insan hakları ve çocuk haklarının azami düzeyde korunması bağlamında olmuştur. Bu kapsamda 2016 yılında Avrupa Birliği FRIT fonu desteğiyle PİKTES [1] Projesi de hayata geçirilmiş ve Proje Suriyeli çocukların eğitimleriyle ilgili çalışmalarına başlamıştır. Ülkemizdeki Geçici Koruma Altındaki Suriyeli (GKAS) nüfusun yaklaşık bir milyonu okul çağındaki çocuklardır ve bu çocuklar Projenin hedef kitlesini oluşturmaktadır.

Projenin genel hedefi “Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye’deki eğitime erişimine katkıda bulunmak” olup özel hedefi “Geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonundaki çabalarında Millî Eğitim Bakanlığını desteklemek”tir. Projenin ilk fazı, Suriyeli çocukların en yoğun olduğu 23 ilde uygulanmıştır ve ikinci fazda 26 il kapsama alınmıştır. [2] Ayrım yapılmaksızın tüm çocuklara eğitim verilmesine dair politik yaklaşım benimsenerek Suriyeli öğrenciler resmî okulların karma sınıflarında, Türk akranlarıyla eğitime devam etmektedirler. Özellikle Projenin hedef grubunu oluşturan çocukların en temel hakkı olan “eğitim hakkı”nın sunulması için öncelikle krizin akut döneminde Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) oluşturulmuştur. GEM’ler Suriye müfredatındaki akademik derslerin yanı sıra yoğunlaştırılmış Türkçe eğitimin verildiği geçiş eğitimi merkezleri şeklinde hizmet vermiştir. Ancak süreç içerisinde savaşın devam etmesi sebebiyle kalıcı çözümler devreye sokularak GKAS çocuklar kimlikleri olmasa dahi eğitim hakkından yararlanabilmeleri amacıyla devlet okullarımıza kaydedilmiştir. Bugün

1 Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PİKTES), 3 Ekim 2016 tarihli sözleşmenin imzalanması ile başlayıp 3 Temmuz 2019 tarihinde tamamlanmıştır. Projenin ikinci fazı, benzer faaliyet alanlarının üç yıl daha sürdürülmesi üzere PIKTES kısa ismiyle devam etmektedir. Bu çalışmada, birinci Proje kapsamındaki faaliyetler ve sonuçlara yer verilmiştir.

2 Proje kapsamındaki iller; İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Ankara, Mersin, Adana, Bursa, Kahramanmaraş, Kilis, Konya, İzmir, Kayseri, Osmaniye, Mardin, Kocaeli, Malatya, Adıyaman, Diyarbakır, Sakarya, Antalya, Batman ve Siirt’tir. İkinci fazda öğrenci sayısının azalması nedeniyle Siirt kapsam dışına çıkarılmış ve Samsun, Çorum, Eskişehir, Yalova projenin uygulama alanına dâhil edilmiştir.

itibariyle, ülkemizin imkânları seferber edilerek yaklaşık 650 bin GKAS çocuk okullaştırılmış durumdadır. Ülkemiz ev sahibi olarak Suriyeli çocuklara kucak açmış ve ülkenin imkânları azami ölçüde kullanılmıştır.

Belirtildiği üzere, Proje çalışmasının temel amacı savaştan kaçarak Türkiye Cumhuriyeti'ne sığınan GKAS çocukların ihtiyaç duydukları eğitim hizmetinin temin edilmesidir. Bu çerçevede okul çağında bulunan 6-17 yaş arası çocuklar Proje çalışmasının nihai yararlanıcısı durumundadır. Ayrıca eğitim hizmetlerinden uzak kalan, okullaşmamış çocuklar ile okula devam eden ancak akranlarından akademik olarak geride kalmış çocuklar da Projenin hedef kitlesi olarak belirlenmiştir. Bu çocuklara erişme noktasında belirleyici unsur olan aileler de yine hedef gruplar arasında yer almaktadır. Diğer hedef grup, entegrasyon sürecinde önemli bir role sahip olan öğreticileri ve diğer eğitim personelini içermektedir. Bu hedef gruplara yönelik olarak Proje kapsamında Ekim 2016 – Temmuz 2019 tarihleri arasında aşağıda belirtilen birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Projenin ikinci fazında da, benzer faaliyetler devam etmektedir.

1) Faaliyet Alanları

1.1. Türkçe Dil Eğitimleri

Projede Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarının ve müfredatı takip etmelerinin önündeki en büyük engel olan dil bariyerini aşmaya yönelik Türkçe dil eğitimi verilmektedir. Suriyeli çocukların GEM'lerden devlet okullarına geçiş süreçlerinin başlaması ile Türkçe müfredatı takip edebilmeleri için, Türkçeyi öğrenmeleri gerekmiş, GEM'lere ve Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu devlet okullarına PİKTES kapsamında Türkçe öğreticileri [3] istihdam edilmiştir. PİKTES Türkçe öğreticilerine, istihdam edildikleri kurumlarda fiziksel şartların elverdiği ölçüde sınıflar açılmış ve Suriyeli öğrencilere Ortak Avrupa Dil Referans Çerçevesi (CEFR)'ne göre haftalık olarak her kademe için 10-15 saatlik Türkçe dil eğitimi verilmiştir. Türkçe öğretimi, temel eğitim düzeyinde olanlar öncelikli olmak üzere tüm Suriyeli öğrencilere yönelik olmuştur.

PİKTES Türkçe öğreticileri, eğitim verdikleri hedef kitlenin farklı ihtiyaçlarına cevap verebilmekiçin önce bir oryantasyon eğitimi veyabancı çocuklara Türkçe öğretimine yönelik 60 saatlik Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER) kurslarına katılarak sertifikalıeğitim almışlardır. Türkçe dil eğitimi PİKTES öğreticileri tarafından 30 ay süre ile verilmiştir. Toplamda 449 bin 634 (hedef 390 bin) öğrenciye PİKTES Türkçe öğreticileri tarafından Türkçe dil eğitimi verilmiştir.

1.2. Arapça Dil Eğitimi

Suriyeli öğrencilerin ana dilleri olan Arapçayı temel düzeyde anlayabilmeleri ve konuşabilmeleri için proje kapsamında Arapça dil eğitimleri verilmektedir. Bu çerçevede, 93 Arapça Öğretici görevlendirilmiş ve Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu illerde Arapça öğretmeye başlamışlardır. Suriyeli çocuklar küçük yaşta ana dillerini yeteri kadar kullanamadıkları için öncelikle ilköğrenim seviyesindeki öğrencilere (okul öncesi ve 1- 4. sınıflar) eğitim devam etmiştir. Yaz döneminde de,

3 Türkçe Öğreticileri, MEB'in norm kadrosuna atanmamış olan branşları Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği olan öğretmen adaylarından oluşmaktadır.

Arapça dersleri yaz kursları şeklinde verilmiştir. Proje sonunda 11 bin 496 (hedef 10 bin) Suriyeli öğrenci temel seviyede Arapça eğitimi almıştır.

1.3. Telafi Eğitimi

Telafi eğitimleri okul dışı kalmış olup akranlarıyla aynı düzeyde eğitim görmek üzere akademik desteğe ihtiyaç duyan Suriyeli öğrencilerin müfredatı takip edebilmeleri için düzenlenmektedir. PİKTES Projesi, 15 bin Suriyeli öğrenciye telafi eğitimleri vermeyi amaçlamış ve 15 bin 377 öğrenciye telafi eğitimi verilmiştir. Eğitime ilişkin öğretim programı eğitim öncesinde yapılan çalıştay ile hazırlanmış ve bu program dâhilinde eğitim tamamlanmıştır.

1.4. Destekleme Eğitimi

Bu faaliyet kapsamında, devlet okullarında öğrenim görüp akademik olarak başarılı olamamış veya sınıf tekrarına kalmış Suriyeli öğrencilere destekleme eğitimi verilmektedir. Faaliyetin amacı, devlet okullarında eğitime devamı sağlamak ve okul terk riskini en aza indirmek için bu öğrencilerin ortalama akademik standartlara ulaşmalarını sağlayacak ek eğitim desteği vermektir. Destekleme eğitimleri haftada 8 saat olmak üzere toplam 300 saat olarak düzenlenmiştir. Faaliyet kapsamında 80 bin 43 Suriyeli öğrenci (hedef 20 bin) destekleme eğitimi almıştır ve yaşlarına uygun eğitim kademesinde müfredatı takip edebilmektedir.

1.5. Taşıma Hizmeti

Projede, Suriyeli çocukların okullaşma oranlarını artırmak üzere yapılan bir diğer çalışma taşıma hizmetidir. Proje süresince ilkokul, ortaokul ve lisede öğrenim görmekte olan Suriyeli öğrencilere taşıma hizmeti sağlanmış olup, ulaşılan öğrenci sayısı 46 bin 834'tür(genel hedef 40 bin). Uygulamanın başlamasıyla birlikte Suriyeli aileler tarafından okula gönderilmeyen öğrencilerin de okullaşması sağlanmaktadır.

1.6. Kırtasiye ve Giyim Yardımı

Projede, Türk devlet okullarında ve/veya GEM'lerde okuyan her seviyedeki toplam 500 bin öğrenciye kırtasiye ve giyim yardımı yapılmıştır. Suriyeli öğrencilere yapılan kırtasiye ve giyim yardımları ile birçok aile için sorun teşkil eden ihtiyaçların giderilerek eğitime erişim engellerinden birinin daha kaldırılması hedeflenmiştir. Bu faaliyet ile Suriyeli ailelerin çocuklarını okula göndermeleri teşvik edilerek okullaşma oranında artış sağlanmıştır.

1.7. Farkındalık Artırma Faaliyetleri

Proje kapsamındaki en önemli çalışma alanlarından biri farkındalık artırma faaliyetleridir. Suriyeli aileleri çocuklarına sunulan eğitimle ilgili hizmetler konusunda bilgilendirmek ve entegrasyon sürecini hızlandırmak için farklı yollar belirlenmiştir. Bu bağlamda, 2 TV kamu spotu ve 1 kısa film hazırlanmış ve çeşitli kanallarda yayınlanarak konu ile ilgili farkındalık oluşturulmuştur. Suriyeli ailelere yönelik 23 ilde bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiş ve Suriyeli öğrencilere sunulan eğitim

fırsatları hakkında aileler bilgilendirilmiştir. Bu sayede, Suriyeli ailelere Bakanlığımız bünyesindeki her kademede sunulan eğitim fırsatları konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Faaliyet kapsamında toplamda 28 bin 392 aileye ulaşılmıştır (hedef bin 150 aile). Ek olarak göç ve eğitim konulu bir uluslararası konferans gerçekleştirilmiştir. Konferansta göçmenlere yönelik eğitim politikaları, psiko-sosyal destek sağlanması ve sosyal uyum konuları ele alınmıştır.

Diğer yandan, Proje faaliyetlerinin tanıtımını sağlamak amacıyla basılı materyaller, broşür, poster, el ilanı, kitapçık, kılavuzlar hazırlanmış ve gerek yararlanıcı gerekse paydaş kişi ve kurumlara dağıtılmıştır. Açılış Toplantısı ile Proje tanıtılmış; yönlendirme komitesi toplantıları ile konunun paydaşlarına ulaşılmış, onların görüş ve destekleri alınmıştır. Projenin illerdeki temsilcileri olan İl Koordinasyon Ekipleri ile toplantılar gerçekleştirilmiş, sahadaki uygulamalar değerlendirilmiş, mevcut durum izlenerek uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlanmıştır.

1.8. Materyal Desteği

Suriyeli öğrenciler için en kritik gereksinimlerden biri de grubun özgül ihtiyaçlarına cevap verecek olan kitaplar ve öğretim plan-programlarıdır. Projenin bu faaliyeti, Suriyeli çocukların Türkçe ve Arapça öğretiminde kullanılmak üzere materyal hazırlanması/temin edilmesini kapsamaktadır. Bu bağlamda, iki Türkçe dil eğitim materyali hazırlanmış, iki materyal revize edilmiş; bir Arapça dil eğitim materyali ve bir Türkçe eğitim materyali temin edilmiş, toplamda 4 milyon 45 bin 920 Türkçe ve 207.000 Arapça materyal dağıtılmıştır. Bunun yanında, destekleme ve telafi eğitimleri ile okul rehberlik hizmetleri için yıllık plan/program hazırlanmıştır. Materyal desteği, GKAS çocukların hem Türkiye'deki eğitime erişimini hem de Türkçe öğrenme isteklerini olumlu yönde etkilemiştir. Böylece Proje genel hedefleri doğrultusunda okullaşma oranlarına katkı sağlanmıştır.

1.9. Sınavlar

Suriyeli öğrencilerin akademik seviyelerinin, Türkçe ve Arapça dil becerilerinin, telafi ve destekleme eğitimlerindeki başarılarının belirlenmesine yönelik sınav sistemi geliştirilmiş ve uygulanmıştır. MEB bünyesinde ilk kez Türkçe ve Arapça dil yeterliklerini belirlemeye yönelik bir çalışma gerçekleştirilerek Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ne uygun dil yeterlikleri belirlenmiş ve bu yeterliklere göre merkezi sınav yapılarak GKAS öğrencilerin dil yeterlik seviyeleri tespit edilmiştir. PİKTES kapsamında, 395 bin 76 öğrenciye Türkçe Yeterlilik Sınavı, 11 bin 544 öğrenciye Arapça Yeterlilik Sınavı, Destekleme Eğitimi alan 7 bin 68 öğrenciye ön test ve 8 bin 4 öğrenciye son test sınavı ile 6 bin 979 öğrenciye Telafi Eğitimi Sınavları uygulanmıştır. Bu sınavlarla GKAS öğrencilerin aldıkları eğitim ile belirlenen yeterliliklere ulaşıp ulaşamadıkları nesnel bir biçimde ölçülmüştür.

1.10. Rehberlik ve Psikolojik Destek Hizmeti

Projenin bu faaliyeti ile GEM ve okullarda öğrenim gören Suriyeli çocuklara göç ve savaşın yıkıcı psikolojik etkilerini onarmak üzere rehberlik ve psikolojik destek hizmeti sağlanmıştır. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti, travma geçirmiş ve kendi ana dilleri dışında bir dil öğrenirken yeni eğitim çevresine entegrasyon çabası içinde olan GKAS öğrencilerin eğitimsel ve ruhsal gelişimini desteklemek amacını taşımaktadır. Bu amaçla, alanı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık olan 500 öğretmen Projede istihdam edilmiştir.

Öğretmenler göreve başlarken, travmaya maruz kalan öğrencilere yaklaşım ve psikolojik destek, çatışma yönetimi, kültürel ve sosyal uyum gibi konularda oryantasyon eğitimi almışlardır. Ayrıca, bu öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini artırmak üzere Hacettepe Üniversitesi iş birliği ile "Göç ve Travmaya Maruz Kalmış Çocuklara Yönelik Psikososyal Müdahale Sertifika Programı" düzenlenmiştir.

1.11. Temizlik ve Güvenlik Hizmeti

Suriyelilerin Türkiye'ye kitlesel akışı nedeniyle devlet okullarında öğrenci sayısı artmıştır. MEB'in her bir okula görevlendirdiği sabit sayıda temizlik ve güvenlik personeli vardır. Ancak Suriyeli öğrencilerin dahliyle bu okulların kapasitelerini esnetmeleri veya ekstra süre (ikili eğitim) ya da ekstra gün (hafta sonunda telafi ve destek eğitimi vermek için) hizmet vermesi gerekmiştir. Bu artıştan kaynaklanan muhtemel güvenlik problemlerini en aza indirmek, hijyen problemi oluşmasını önlemek ve eğitim sürecinin verimliliğini artırmak için 300 güvenlik ve 900 temizlik personeli Proje kapsamında istihdam edilmiştir. Bu sayede, temizlik ve güvenlik görevlisi ihtiyacı bulunan birçok okulun ilave Suriyeli öğrenci nüfusu nedeniyle artan ihtiyaçları karşılanmış, okullarımızın temiz ve güvenli eğitim kurumları olarak eğitim öğretime devam etmesine önemli bir katkı sağlanmıştır.

1.12. Eğitim Ekipmanı Desteği

Eğitim ekipmanı desteğinin temel amacı, Suriyeli çocukların eğitim gördüğü okullarda kaliteli ve kapsayıcı eğitim olanaklarının oluşturulabilmesi amacıyla gerekli olan bilişim malzemeleri, elektronik araç ve gereç, spor ve kültürel aktiviteye destek olacak malzeme ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu faaliyet kapsamında Proje illerinde bulunan 798 okulun her birine; 2 adet televizyon, 2 adet projeksiyon cihazı, 2 adet masa tenisi ekipmanı ve 1 adet fotokopi makinesi ulaştırılmıştır.

1.13. Eğitici Eğitimleri

PİKTES projesi ile ana tema olarak göçmen çocuklarla çalışma becerilerini geliştirmek üzere öğretmenlere yönelik eğitici eğitimleri düzenlenmiştir. Bu eğitimler, üç türdedir. Birincisi Proje kapsamında istihdam edilen 5 bin 968 Türkçe öğreticisine dil olarak öğretme becerilerinin geliştirilmesi amacıyla, verilen 60 saatlik TÖMER kurslarıdır. Bu kurslar, Türkçe öğreticilerinin operasyonel kapasitelerini geliştirmek ve mesleki becerilerini güçlendirmek amacıyla PİKTES projesi kapsamında yürütülmüş ve finanse edilmiştir.

İkincisi, devlet okullarında görevli 8.661 kamu öğretmenine verilen farkındalık eğitimidir. Öğretmenlere yönelik farkındalık eğitimi faaliyeti kapsamında çocuklara, travma sonrası psikolojik destek, öğretim metodolojileri, rehberlik ve danışmanlık gibi konular öncelikli olmak üzere farklı temalarda eğitim verilmiştir.

Üçüncüsü, PİKTES kapsamında istihdam edilen Türkçe ve Arapça öğreticileri ile Rehberlik danışmanlarına yönelik olarak gerçekleştirilen oryantasyon eğitimleridir. 60 saat olarak düzenlenen bu eğitimlerde amaç, proje kapsamında istihdam edilen öğretmenlerin göçmen gruplarla çalışma konusunda hazırbulunuşluklarını yükseltmektir. Ayrıca 427 PİKTES rehberlik danışmanına ve 51 kamu rehber öğretmenine alan bilgisi dâhilinde "Psikososyal Müdahale Sertifika Programı" eğitimi verilmiştir.

Proje bitiminde toplamda 15 bin 107 öğretmen Suriyeli öğrencilere verilen eğitimin kalitesini ve yararını artırmak üzere eğitim almıştır. Böylece, ülkemizin eğitim alanındaki insan kaynağının, göçmen gruplarla çalışma konusunda mesleki becerileri desteklenmiştir.

1.14. İdari Personel Eğitimleri

Bu faaliyet kapsamında 4 bin 234 (hedef 4 bin) idari personele, Suriyeli öğrencilerin okul sistemine entegre olması, ilgili hukuki çerçeve, geçici koruma yasası, ilgili mevzuat (yönergeler, kanunlar, genelgeler) vb. hususlarda yoğunlaştırılmış eğitim programı düzenlenmiştir. Faaliyet, GKAS öğrencilere eğitim veren okullarda çalışan idari personelin Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerle ilgili sorunların çözümüne yönelik kurumsal kapasitenin gelişimine katkı sağlamıştır.

2) Sonuç

PİKTES, göçün yoğun olarak yaşandığı, ülkemizde kriz oluşabilecek bir dönemde hayata geçirilmiştir. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki, bir öğrenme-entegrasyon ortaklığı, konu üzerinde farklı görüşleri ve farklı tecrübe düzeylerini bir araya getiren çok çeşitli bir ortak kurumlar grubu ile ortaya çıkar. Proje uygulamaları hem doğrudan projede yer alanlara hem de diğer potansiyel yararlanıcılara yani tüm taraflara katma değer sağlar. PİKTES'te kayıp kuşağın oluşmasını engellemek üzere yola çıkılmış, faaliyet alanlarının genişliği ile katma değer sağlanmış, pek çok alanda büyük başarılar elde edilmiştir.

Bir Avrupa Birliği projesi, profil açısından kurum ve ülke için oluşacak katma değeri de göz önünde bulundurmak durumundadır. Nitekim Ekim 2016-Temmuz 2019 arasındaki çeşitli faaliyetlerle kurumsal bir kültür oluşturma; yapılan uygulamaların ülkede sürdürülebilir hale gelmesini, entegrasyonun her alanda ve etkili bir şekilde gerçekleşmesini sağlama amacına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Proje çıktıları göstermiştir ki, kısa sürede 3,5 milyonun üzerinde insan göçüne maruz kalındığında bile sahiplenme duygusu ile başarıya ulaşılabilir. Savaş ve göçün etkileri ile baş etmek durumunda kalan çocuklara çocuklukları tekrar verilebilir, eğitim hayatına dâhil edilerek travmayı atlatmaları, geleceklerini inşa etmeleri yolunda destek olunabilir.

Tüm paydaş, yararlanıcı ve uygulayıcılarda oluşan deneyim; Proje bünyesinde istihdam edilen personelde oluşan alt yapı ve bunun aynı alanda gelecekte kullanılabileceği; konu ile ilgili resmî ve özel kurumlarda oluşturulan sistematik yapı/kurumsal kültür, bakış açısında değişim olumlu ve verimli sonuçlardandır.

Proje, çalışmalarda doğrudan yer alan yabancılara Türkçe öğretimi vb. farklı ve gelişmeye açık alanlarda çalışan personel ve katılımcıların başarılarını, farkındalık ve bilinç düzeylerini artırmıştır. Böylece yeni kuşaklara bu alt yapıyı aktarma fırsatı doğmuştur.

Konunun nicel kısmına bakıldığında Proje kapsamında elde edilen her tür veri ve analizler, önümüzdeki süreçte resmî politikaları belirleme, göçe bağlı tüm çalışmalara ışık tutma, sorunları hızla ve etkili şekilde çözme konularında büyük bir kaynaktır. Elde edilen tecrübe PİKTES çalışmalarına yön verirken de kullanılacak ve yaygınlaşma aralıksız devam edecektir. Kısaca PİKTES ile, göç eden kitle ve tüm Proje tarafları kazanmıştır, ancak özünde dünya ve insanlık, örnek bir uygulama görme fırsatı yakalamıştır.

...

YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ THALES MOBİL MATEMATİK LABORATUVARI PROJESİ

YUNUS EMRE INSTITUTE THALES MOBILE MATHEMATICS LABORATORY PROJECT

...

Prof. Dr. Şeref ATEŞ
Yunus Emre Enstitüsü, Başkan
President of Yunus Emre Institute

Geçici Barınma Merkezlerinde Yaşayan Suriyeli Mülteci Çocuklar İle Matematiğin Evrensel Dili Üzerinden Etkileşim Ve Psikososyal Destek Programı

Yunus Emre Enstitüsü; Türkiye'yi, Türk dilini, kültürünü, tarihini, müziğini, sanatını dünyaya tanıtmak ve üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarının derinliklerinden gelen insan ve hayata dair zenginlikler üzerinden farklı coğrafyaların insanları ile gönül köprüleri kurmak amacıyla kanun ile kurulmuş Türkiye'nin özel bir kurumudur.

2009 yılında faaliyetlerine başlayan Enstitünün hâlihazırda yurt dışında 48 ülkede 58 Kültür Merkezi ile iş birliği hâlinde olduğu 70'in üzerinde Türkoloji kürsüsü bulunmaktadır. Yurt dışında Kültür Merkezleri aracılığıyla Türkçe öğretimi gerçekleştirilmekte bunun yanı sıra farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla yapılan iş birlikleri ile de Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmektedir. Yine Kültür Merkezleri vasıtasıyla, kültür sanat etkinlikleri düzenlenmekte, ulusal veya uluslararası faaliyetlerde ülkemiz temsil edilmektedir (Görsel 1).

Görsel 1. Düzenlenen etkinliklerden görüntüler

Yunus Emre Enstitüsü kurulduğu günden bu yana gerçekleştirmiş olduğu kültür sanat faaliyetleri ile yaklaşık 2 milyon kişiye ulaşmış ve yaptığı çalışmalarla 150 bin kişiye de Türkçe öğretmiştir. Ayrıca Kültür Merkezlerinde, başta akademisyen, diplomat, bürokrat, medya temsilcileri ve öğrenciler olmak üzere, sayısız ziyaretçi ağırlanarak Türkiye'nin kültürel vizyonu kendilerine tanıtılmaktadır. Hâlen 5 kıtada faaliyet gösteren Yunus Emre Enstitüsü tarafından önümüzdeki dönemlerde, Ku-

zey ve Güney Amerika, Afrika ve Orta Asya ülkeleri başta olmak üzere, yeni Kültür Merkezlerinin açılması ve gelecek 10 yıl içerisinde 100 Kültür Merkezi hedefine ulaşılması öngörülmektedir.

Yunus Emre Enstitüsü, yurt içi ve yurt dışında Türkçeyi uluslararası standartlarda ve bilimsel yöntemler ışığında bir dünya dili hâline getirip yaygınlaştırmak amacıyla Yabancılar için Türkçe Kursları, Türkçenin Seçmeli Yabancı Dil Olarak Öğretimi Projesi, Türkçe öğretim setleri ve yardımcı materyallerin hazırlanması, Uzaktan Türkçe Öğretimi Projesi, Eğiticilerin Eğitimi ve Türkçe Yeterlik Sınavı (TYS) gibi çalışmalar yürütmektedir.

Türkiye için oldukça önemli bir kültürel diplomasi aracı olan Yunus Emre Enstitüsü kültür sanat faaliyetleri ile dünyada kültürel etkileşim yaratabilmek, Türkiye'nin tanınırlığını artırmak ve bu yolla Türkiye gönüllüsü insanlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca Enstitü dünya kültür mirasının korunması ve tanıtılması, sanatın her dalında etkinlikler yapılması, kültür sanat alanında üretim ve tanıtım çalışmalarının desteklenmesi, tematik yaz okulları eğitim programlarının düzenlenmesi ve dünya üzerinde sanatçıların hareketliliğine imkân sağlanması vb. konularda da kapsamlı faaliyetler yürütmektedir.

Türkiye'nin kültürel diplomasi alanındaki birikimlerinin sistematik olarak gelecek nesillere aktarılmasında, Yunus Emre Enstitüsü bünyesinde ülkemize kazandırılan bir diğer yetenek merkezi ise Kültürel Diplomasi Akademisi'dir. Kültürel Diplomasi Akademisi Türkiye'nin dış politika öncelikleri ve Yunus Emre Enstitüsünün misyonu ekseninde uygulamaya yönelik, etki odaklı ulusal kültürel diplomasi politikalarını belirlemek ve bu alanda XXI. yüzyılın kültür diplomatlarını yetiştirme temel felsefesi ile 2016 yılında Enstitü bünyesinde hayata geçirilmiştir. Türkiye'nin dış politika öncelikleri ekseninde, küresel, bölgesel ve ülke odaklı kültürel diplomasi politikalarının belirlenmesi, Türkiye'nin kültürel diplomasi politikalarının etki odaklı uygulanabilmesine yönelik yenilikçi eğitim programlarının geliştirilmesi, Yunus Emre Enstitüsünde istihdam edilen personelin hizmet içi eğitim, oryantasyon ve standardizasyon faaliyetlerinin yürütülmesi ve Enstitü bünyesinde Kültürel Diplomasi Akademisi Koordinatörlüğü'nde uluslararası bölge odaklı tematik konferanslar ile küresel barış ve refaha katkı sunulması gibi daha birçok konu Kültürel Diplomasi Akademisi'nin faaliyet alanı içerisinde yer almaktadır.

Yunus Emre Enstitüsü Kültürel Diplomasi Akademisi bünyesinde 2019 yılı içinde Yurttaş Kültür Diplomatı Yetiştirme öngörüsü ile başlatılan "Kültürel Diplomasi Uygulamalı Eğitim Programı" çerçevesinde Enstitü çalışanları da dâhil olmak üzere 100 katılımcıya üç ay süre ile uygulamalı kültürel diplomasi eğitimi verilmiştir. Ulusal ve uluslararası seçkin konuşmacılar tarafından verilen seminerler ve atölye çalışmalarından oluşan yoğun eğitim programı sonrasında, Türkiye'de çift dilde eğitim veren seçkin üniversiteler ile iş birliğine gidilmiştir. Böylelikle Türkiye'de farklı alanlarda disiplinler arası kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi yüksek lisans programlarının hayata geçirilmesi yönünde irade ortaya konulmuştur.

Yunus Emre Enstitüsünün, dünyanın farklı coğrafyalarındaki insanlar ile etkileşime geçmek amacıyla, Türkiye'ye kazandırdığı bir diğer yetenek ise bilim diplomasisidir. Bu kapsamda, T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde kurulan ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından yürütülen Türkiye Akademik ve Bilimsel İş Birliği Projesi (TABİP), Türkiye'nin uluslararası akademik alanda tanınırlığını, faaliyetlerini, akademik ve bilimsel iş birliklerini arttırmayı ve tanıtmayı ana hedef edinmiş bir projedir.

Kültürel Diplomasi Akademisi gibi oldukça yenilikçi bir yaklaşımla faaliyet gösteren TABİP ile Türkiye'nin akademik ve bilimsel kapasitesini dünyaya tanıtma, akademik ve bilimsel iş birlikleri kurarak bilim diplomasisi faaliyetlerini yürütme, Türkiye'deki akademisyen ve bilim insanlarını destekleyici faaliyetleri hayata geçirme, yurt dışındaki Türk ve yabancı akademisyen ve bilim insanlarının bilgilerinden istifa ederek Türkiye'deki araştırmalara katkı sağlama, yenilikçi, akademik ve bilimsel proje girişimleri ile akademik ve bilimsel çalışmaları destekleyerek Türkiye'deki reel sektöre katkı sağlama ve daha fazlası amaçlanmaktadır.

Kuruluşundan bugüne kadar geçen süre dikkate alındığında, Yunus Emre Enstitüsü bünyesinde edinilen birikimlerin ve geliştirilen özel yetenek alanlarının, dünya üzerinde değişen siyasi iklime bağlı olarak, farklı kültürlerin farklı arka planlarından gelen bireylerle kurulan etkileşim için kullanıldığı görülmektedir. Bu konuda üzerinde durulması gereken en özel örnek ise Yunus Emre Enstitüsü tarafından 2018 yılı içerisinde TABİP kapsamında hayata geçirilen "Thales Mobil Matematik Laboratuvarı" projesidir.

Dünyanın farklı coğrafyalarında sosyal, politik, kültürel, ekonomik, etnik ve inanç odaklı nedenler ile meydana gelen çatışmalar ve bu çatışmaların ardından ortaya çıkan kitlesel nüfus hareketleri, ivedi çözümler gerektiren çok katmanlı ihtiyaçlar zincirlerini de beraberinde farklı coğrafyalara sürüklemektedir.

Türkiye, uzun yıllardır kendisini çevreleyen coğrafyalardaki çatışmalardan etkilenen masum kadın, erkek ve çocuklar için her zaman güvenli bir liman olmuştur. Siyasi kaygıların ötesinde, insani gerekçeler ile uzatılan yardım elleri bu manada Türkiye'yi bölgede özel bir ülke hâline getirmiştir. Suriye iç savaşı sonrasında da durum pek farklı olmamıştır. UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) raporlarına göre Suriye krizinin ardından ülkelerini terk eden 5,644,769 kişinin %65'inin Türkiye'ye geldiği ve bu sayının 3,676,288 olduğu bilinmektedir.

Türkiye'den sonra en fazla göç alan ülkelere sırası ile bakıldığında Türkiye'nin bu konudaki konumu daha iyi kavranacaktır. Bu çerçevede Suriye iç savaşının ardından Lübnan %16,3 ile 919,578 kişiye, Ürdün %11,6 ile 654,955 kişiye, Irak %4,1 ile 229,285 kişiye, Mısır %2,3 ile 129,779 ve diğer Kuzey Afrika ülkeleri ise %0,6 ile 35,713 kişiye ev sahipliği yapmaktadır. [1] Unutulmamalıdır ki bu rakamlar kayıtlı göçmenler için geçerlidir. Aşağıdaki grafik ana hatları itibarıyla bu rakamların görsel dağılımları ile ilgili olarak bizlere fikir vermektedir (Görsel 2).

Her şeyden önce bu istatistikler ve rakamların insani olarak bir anlam ifade ettiğinin farkındalığı ile hareket eden Yunus Emre Enstitüsü "Thales Mobil Matematik Laboratuvarı" projesi kapsamında, Türkiye'deki geçici barınma merkezlerinde yaşayan 6-18 yaşları arasındaki çocuklarla matematiğin evrensel dili üzerinden etkileşime geçmiştir. Bu doğrultuda, adını Anadolu'da yaşamış ünlü matematikçi Thales'ten

1 İstatistiki bilgiler Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin mülteci durumlarını gösteren operasyonel portalından alınmıştır. 16 Ekim 2019 itibarıyla veriler son güncel istatistikleri paylaşmaktadır. Sürekli olarak güncellenen bu veriler ve detaylı bilgi için bkz. https://data2.unhcr.org/en/situations/syria.

alan, “Thales Mobil Matematik Laboratuvarı” projesi kapsamında, Yunus Emre Enstitüsü tarafından matematik formüllerinin soyut niteliğinden arındırılarak somutlaştırıldığı materyalleri barındıran ve istasyonlardan oluşan, bir tır hazırlanmıştır. Bu mobil laboratuvar içerisine yerleştirilen istasyonlara her bir matematik formülünün kullanım şekline ve gerçek hayattaki işlevine dair öğretici materyaller konulmuştur.

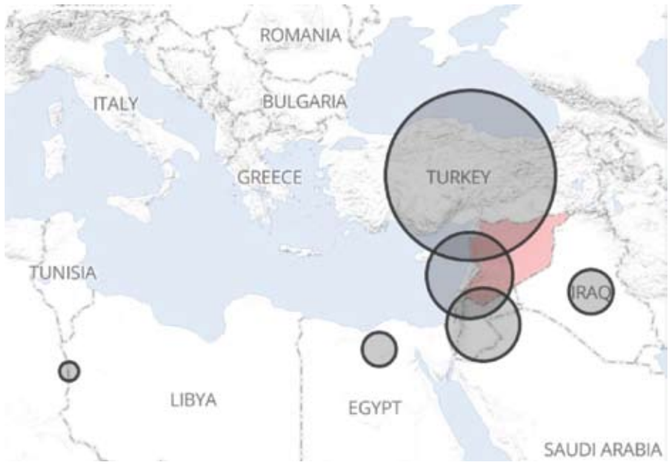

Görsel 2. Suriye krizi sonrasında kayıtlı göçmenlerin bölgedeki ülkelere göre dağılımları [2]

En genel manada bu projenin ana hedefi, matematiğin soyutluktan uzaklaştırılarak somut bir forma dönüştürülmesi, öğretilmesi, sevdirilmesi ve günlük hayattaki işlevselliğinin geçici barınma merkezlerinde yaşayan savaş sonrası travma yaşayan çocuklara güzel bir gelecek öngörüsüyle aktarılması olarak özetlenebilir. Bu anlamda Thales Mobil Matematik Laboratuvarı’nın önemli bir misyonu gerçekleştirdiği ifade edilebilir.

Thales Mobil Matematik Laboratuvarı’nın bulunduğu tırda 35 istasyon tasarlanmış ve bu istasyonlar matematiğin farklı formüllerini sembolize edecek şekilde oluşturularak uzman öğretmenler rehberliğinde geçici barınma merkezlerinde yaşayan çocukların erişimlerine açılmıştır.

Yunus Emre Enstitüsü tarafından yürütülen “Thales Mobil Matematik Laboratuvarı” projesi ile Adana, Osmaniye, Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya, Ankara’da yer alan geçici barınma merkezleri, toplum destek merkezleri ve okullarda ikamet eden 60 bin çocuğa matematiğin evrensel dili ile dokunulmuş ve onların iyi bir eğitim ile geleceğe ilişkin ufuklarını geliştirmesine katkı sağlanmıştır (Görsel 3). Bunlara ek olarak proje kapsamında, Suriye’deki iç savaşın travmasını yaşamış, savaşın çirkin yüzünü görmüş bu nedenlerle yerlerinden, yurtlarından uzaklaşmış, çocuklara uzman ekipler tarafından psikososyal destek programı da uygulanmıştır.

2 Suriye iç savaşı sonrasında ülkelerini terk eden Suriye vatandaşlarının gittikleri ülkelere göre yoğunluklarını gösteren görsel Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin mülteci durumlarını gösteren operasyonel portaldan alınmıştır. Detaylı bilgi için bkz. https://data2.unhcr.org/en/situations/syria.

Türkiye’deki faaliyetlerini tamamlayan “Thales Mobil Matematik Laboratuvarı” sadece Türkiye’de faaliyet göstermemiş, Avrupa’da Macaristan ve Bosna-Hersek’teki okulları da ziyaret etmiştir. Son olarak laboratuvar Etiyopya’ya gönderilmiştir. Hâlihazırda “Thales Mobil Matematik Laboratuvarı” Etiyopya’da yerleşik olarak eğitimlerine devam etmektedir.

Görsel 3. Ülke içinde yapılan aktiviteler

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI VE SURİYE'YE İLİŞKİN FAALİYETLERİ

PRESIDENCY FOR TURKS ABROAD AND RELATED COMMUNITIES AND ITS ACTIVITIES ON SYRIA

Abdullah EREN

Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Başkan

President of the Presidency for Turks Abroad and Related Communities

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız, soydaş/akraba topluluklarımız ve ülkemizde yükseköğrenim gören burslu uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalarla bir yandan yurtdışındaki mevcudu 6 milyona ulaşan Türk diasporasının kimlik ve kültürünü muhafaza etmesini ve bulunduğu ülkelerde daha saygın bir hayat sürdürmesini amaçlayan YTB, diğer yandan ortak bir tarih ve kültürü paylaştığımız soydaş ve akraba topluluklarımızla da ilişkilerimizi güçlendirmeye çalışmaktadır.

Bu yönüyle çok geniş bir çalışma sahasına sahip olan YTB, bilhassa uluslararası öğrenci hareketliliği ve kültürel iletişim alanlarındaki dinamik yapıyı sürdürme gayreti içindedir. Günümüzde kamu diplomasisinin ve yakınlık diasporasının en etkin araçlarından biri haline gelen, uygulandığı ülkelerdeki akademik, toplumsal ve ekonomik işleyişi güçlendiren uluslararası öğrenci hareketliliği, YTB'nin diğer paydaş kurumlarla birlikte ivme kazandırmaya gayret ettiği alanların başında gelmektedir.

Temelleri 1992'de "Büyük Öğrenci Projesi" adıyla atılan, 2012'de güncellenip kurumsallaştırılarak "Türkiye Bursları" markasıyla sürdürülen ve Başkanlığımızca icra edilen burs programı büyük bir önem arz etmektedir. Hâlihazırda dünyanın 160'ı aşkın ülkesinden gelip Türkiye'deki üniversitelerde yükseköğrenimlerini Türkiye Bursları ile sürdüren 20 binden fazla uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler, bir yandan üniversitelerimizin akademik müktesebat, müfredat ve işleyişine uluslararası bir boyut kazandırıp yükseköğretimde uluslararasılaşma endeksine olumlu etkide bulunurken, diğer yandan ülkemizin kültür ve tarihi ile yakın bir ilişki içerisine girmekte ve Türkiye ile kurdukları bağları mezuniyetleri akabinde de sürdürmektedirler. Bu anlamda Türkiye Bursları, hem bahse konu uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelerdeki nitelikli insan kaynağının oluşmasına yardımcı olmakta hem de toplumlararası iletişim ve etkileşimi güçlendirerek Türkiye'nin uluslararası alandaki yumuşak gücünün kapasitesini artırmaktadır.

1) YTB'nin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Faaliyetleri

Suriye'de 2011 yılında başlayan ve şimdiye dek yaklaşık 400 bin kişinin hayatını kaybettiği iç savaşın acı bilançosu günden güne ağırlaşmaktadır. Yalnızca bölgeyi değil, tüm dünyayı etkisi altına alan Suriye iç savaşı, başta Türkiye olmak üzere neredeyse tüm Avrupa ülkelerini İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana meydana gelen en büyük mülteci dalgasıyla karşı karşıya bırakmıştır. %40'lık yerinden edilmişlik oranıyla Suriyeliler, dünyada şimdiye kadar yerinden edilmiş en büyük topluluk olmuştur. Savaşın acımasız koşullarından kurtulmak isteyen 5 milyon Suriyeli mülteci konumuna düşerken, 8 milyonu da ülke içinde evlerini terk etmek zorunda bırakılmıştır. Son dönemlerde insanı merkeze alan barışçıl dış politika vizyonuyla Türkiye, savaşın fitilinin ateşlendiği 2011 yılından günümüze kadar "açık kapı" politikası izleyerek yurtlarını terk etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacılar için bütün imkânlarını seferber etmiştir. Bu yönüyle ülkemiz, Suriyeli misafirlerine güvenli geçiş, barınma, beslenme ve tıbbî yardım başta olmak üzere pek çok farklı alanda insanî yardım ve kalkınma destekleri sağlayarak savaş mağdurlarının acılarını bir nebze olsun dindirmek yolunu seçmiştir.

Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara sunduğu imkânlar eğitim alanını da kapsamaktadır. Suriyeli gençlerin Türkiye'de kaldıkları süre boyunca eğitimlerinin kesintiye uğramaması ve savaş sonrası Suriye'nin ihtiyaç duyacağı nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi, Türkiye'nin en fazla önem atfettiği hususların başında gelmektedir. Suriyeli gençlerin kendilerini geliştirmeye devam etmelerini ve meslekî bilgilerle donanmalarını isteyen Türkiye, bu açıdan göçmen alan diğer ülkeler için de bir örnek oluşturmaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) açıkladığı verilere göre, dünya genelinde mültecilerin yükseköğretime erişim oranları %1 iken, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılarda bu oran %5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin yükseköğretim kurumlarında yaklaşık 2 bin Suriyeli öğrencinin yer aldığı 2013-2014 akademik yılından günümüze kadar gelinen süreçte bu sayı 10 kat artarak 20 bin'i aşmıştır. Hâlihazırda Suriyeli öğrenciler ülkemizdeki 182 üniversiteden 148'ine kayıtlı durumda bulunmaktadır.

Bu noktada vurgulanması gereken bir diğer husus ise ülkemizin Suriyeli öğrencileri öğrenim harcından muaf tutmasıdır. Suriyeli sığınmacılar, bu sayede ek hiçbir masrafa dâhil olmadan eğitim süreçlerini ekonomik olarak daha kolay bir şekilde sürdürme imkânına sahip olmaktadır.

2017-2018 eğitim-öğretim dönemi itibariyle üniversiteye kayıtlı Suriyeli öğrenci sayısı **27 bin 606** olup, bu öğrencilerden **3 bin 556'sı tam burslu** ve yaklaşık **16 bin'i ise kısmi burslu** (öğrenim harç muafiyeti) olarak eğitimlerine devam etmektedir. Öğrenimine tam burslu olarak devam eden öğrencilerden **876**'sı, BMMYK ve HOPES ile yürütülen burslar kapsamında uluslararası fonlarla eğitimlerini sürdürmektedir. Bugüne kadar üniversite çağındaki toplam **12 bin 531** Suriyeli öğrenciye tam burs desteği verilmiştir.

Türkiye, bölgedeki savaş ve istikrarsızlık halinden çıkışın yollarını, öncelikle insanî ve kalkınma odaklı politikaların yaygınlaştırılması ile eğitimin güçlendirilmesinde görmektedir. Özellikle ülkemizde eğitimlerini sürdüren Suriyeli sığınmacıların Türkçe yeterliliklerini artırmaları burada ayrı bir önem taşımaktadır. Zira dili etraflıca öğrenmek, dilin ihtiva ettiği kültür ve yaşayışı da anlamak, o kültür ve yaşayışın tarihsel ve sosyolojik arka planına da vakıf olmayı beraberinde getiren bir süreçtir. Bu noktadan bakıldığında, öğrenim süreçlerini ülkemizde devam ettiren Suriyeli sığınmacıların Türkçede katedecekleri mesafe, onların yalnızca eğitim hayatlarında değil, sosyal yaşamlarında da kendilerine bambaşka fırsat ve kolaylıklar sağlayacaktır. Savaşın getirdiği olumsuzluklardan kurtularak, kayıp nesil olmak yerine Türkiye'de aldıkları eğitimle yeni Suriye'nin kurucu nesli olacak bu gençler, ülkemiz açısından olduğu kadar Suriye'nin geleceğinde de çok önemli roller üstlenecek, ülkelerinin yeniden kalkınma süreçlerinde kritik vazifeler üstleneceklerdir.

Bununla birlikte, Suriye'de hâlihazırdaki durum göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların kısa bir süre içinde ülkelerine dönmelerinin mümkün olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, Suriyeli kardeşlerimize yönelik uygulanan bütün bu proje ve programların, onların Türkiye'ye daha çabuk ve daha güçlü bir şekilde adapte olmalarını, suç teşkil eden alanlardan uzak durmalarını ve örnek bir nesil haline gelmelerini sağlayacaktır.

Başkanlığımız, uyguladığı uluslararası öğrenci programlarında Suriyeli öğrenciler arasında hiçbir ayrım gözetmemektedir. Nitekim YTB'nin gerçekleştirdiği bütün proje, program ve çalışmalara Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sağladığı burs imkânlarından yararlanan öğrencilerin yanı sıra, uluslararası fonlardan burslandırılan diğer tüm Suriyeli öğrencilerimizi de dâhil etmektedir. Bu öğrencilerin bütün işlemleri ise Türkiye Bursları Bilgi Sistemi (TBBS) üzerinden Türkiye Bursları norm ve şartlarına uygun bir şekilde YÖK, üniversiteler ve Vakıfbank gibi kurum ve kuruluşlarımızla birlikte gerçekleştirilmektedir.

2) İleri Düzey Türkçe Eğitimleri

Başkanlığımız tarafından ülkemizde geçici koruma altında bulunan lise eğitimini tamamlamış 17-25 yaş aralığındaki Suriyelilerin yükseköğrenime devamlarını sağlamak, öğrencilere A1 seviyesinden C1 seviyesine kadar Türkçe eğitimi vermek ve üniversite kampüs hayatına uyum göstermelerini sağlamak amacıyla ulusal ve uluslararası kurumlardan sağlanan fonlarla konaklama merkezlerinde ve şehir merkezlerinde İleri Düzey Türkçe Eğitimi (TÖMER) projesi yürütülmektedir.

Konaklama Merkezleri

2013-2014

İleri Düzey Türkçe Eğitimi projesi kapsamında Başkanlığımız koordinatörlüğünde Nisan-Eylül 2013 döneminde öğrencilerin ikamet ettikleri 10 ilde bulunan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na (AFAD) bağlı 20 konaklama merkezinde oluşturulan sınıflarda 6 aylık yoğunlaştırılmış Türkçe eğitim kursları uygulanmıştır. Program, 01 Nisan 2013 tarihinde 842 öğrencinin katıldığı seviye tespit sınavı ile başlamıştır. 20 Eylül 2013 tarihinde gerçekleştirilen C1 Diploma Sınavı ile eğitim süreci tamamlanmıştır. Program sonucunda 300 öğrenci C1 düzeyinde sertifika almıştır.

Suriyelilere yönelik İleri Düzey Türkçe Eğitimi 2. Dönemi (2013-14) programına 10 ildeki AFAD'a bağlı 20 kampta devam edilmiştir. Bu çerçevede 02.12.2013 tarihinde gerçekleştirilen seviye tespit sınavına 2 bin 46 öğrenci katılmıştır. 7 ay süren program 16.06.2014 tarihinde gerçekleştirilen C1 diploma sınavı ile tamamlanmıştır. Program sonucunda 402 öğrenci C1 düzeyinde sertifika almıştır.

2014-2015

Suriyelilere yönelik İleri Düzey Türkçe Eğitimi 3. Dönemi, AFAD'a bağlı 21 kampta gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda yapılan seviye tespit sınavına bin 558 öğrenci katılmıştır. 02.07.2015 tarihinde gerçekleştirilen C1 diploma sınavı ile dönem tamamlanmıştır. Düzenlenen sınav sonrasında 596 öğrenci ise C1 Diploması almaya hak kazanmıştır.

2015-2016

Suriyelilere yönelik İleri Düzey Türkçe Eğitimi 4. Dönemi, AFAD'a bağlı 16 kamp-

ta gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda yapılan seviye tespit sınavına 684 öğrenci katılmıştır. 17-20 Mayıs 2016 tarihleri arasında Konya'ya iki günlük kültürel gezi düzenlenmiştir. 08.06.2016 tarihinde gerçekleştirilen C1 diploma sınavı ile dönem tamamlanmıştır. Düzenlenen sınav sonrasında 339 öğrenci C1 Diploması almaya hak kazanmıştır.

2016-2017

Suriyelilere yönelik İleri Düzey Türkçe Eğitimi 5. Dönemi, 8 ilde bulunan AFAD'a bağlı 17 kampta gerçekleştirilmiştir. 700 öğrenci eğitime alınması planlanan programa 581 öğrenci ile 12.12.2016 tarihi itibari ile başlatılmıştır. Proje öncesinde görev alacak eğitimcilere yönelik eğitimcilerin eğitimi programı yapılmıştır. Programda 35 eğitimci ve 2 destek personeli görev almıştır. 6 ayrı denetim gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere yönelik 8-9 Temmuz tarihlerinde Nevşehir Kapadokya bölgesine sosyal etkinlik (gezi) düzenlenmiştir. Program 28 Temmuz 2017 tarihinde öğrencilerin bulunduğu illerdeki üniversite kampüsünde eş zamanlı olarak yapılan C1 sınavı ile sonlanmıştır. Düzenlenen sınav sonrasında 417 öğrenci C1 Diploması almaya hak kazanmıştır. Sertifika almaya hak kazanan öğrencilere hazırlanıp gönderilen hediye setleri Eylül 2017'de Eğitim Koordinatörleri aracılığı ile dağıtılmıştır.

2017-2018

Suriyelilere yönelik İleri Düzey Türkçe Eğitimi Programı'nın 6. Dönemi, AFAD'a bağlı konaklama merkezlerinde 824 öğrenci ile 20.11.2017 tarihi itibari ile başlatılmıştır. Gerçekleştirilen A1 sınavı sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından lise diplomalarını alan 111 öğrenci eğitimin devam ettiği kamplarda programa dâhil edilmiş olup toplam öğrenci sayısı 935'e ulaşmıştır. Program 10 ilde bulunan AFAD'a bağlı 19 konaklama merkezinde gerçekleştirilmiştir. Program kapsamında 48 eğitimci görev almış ve 5 ayrı denetim gerçekleştirilmiştir. Sınav soruları Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi tarafından hazırlanmıştır. A2, B2 ve C1 sınavları bulundukları illerdeki üniversite kampüsünde eş zamanlı olarak gözetmenler eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Şubat-Haziran aylarında 12 ayrı üniversiteye bağlı merkezlere koordinasyon ziyaretleri gerçekleştirilmiş, 09 Mayıs 2018 tarihinde Şanlıurfa'da çalıştay gerçekleştirilmiştir. 23-26 Temmuz arasında Nevşehir Kapadokya bölgesine kültürel gezi düzenlenmiştir. Program 31 Temmuz 2018 tarihinde öğrencilerin bulunduğu illerdeki üniversite kampüsünde eş zamanlı olarak yapılan C1 sınavı ile sonlanmıştır. Düzenlenen sınav sonrasında toplamda 643 öğrenci sertifika almaya hak kazanmıştır. Mezun olan öğrenciler de Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Dil Merkezi tarafından hazırlanan sertifikalarını almışlardır. 14 Ağustos'ta Gaziantep'te mezuniyet programı yapılmıştır. C1 seviyesinde eğitimini tamamlayanlara mezuniyet hediyesi dağıtılmıştır.

Konaklama Merkezleri Eğitimi Sertifika Dağılımı

Konaklama merkezleri programlarından 6 dönem boyunca toplamda 6646 öğrenci istifade etmiş olup bu öğrencilerden 2 bin 697'si sertifikalarını program sonunda almıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Yıllara Göre Konaklama Merkezi Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları

Yıl	Kayıt Yaptıran	C1 Alan	B2 Alan	Toplam Sertifika Alan
2013	842	300		300
2014	2.046	402		402
2015	1558	596		596
2016	684	339		339
2017	581	417		417
2018	824 + 111 (Ek kayıt) Toplam 935	492	151	643
2013-2018	**6.646**	**2.546**	**151**	**2.697**

Şehir Merkezleri

2015-2016

Şehir merkezlerinde ikamet eden ve yükseköğrenime devam etmek isteyen öğrencilere yönelik olarak, üniversitelere bağlı TÖMER'lerde geçici koruma altında bulunan bin Suriyeli ve 50 Iraklı öğrenciye İleri Düzey Türkçe eğitimi programı verilmiştir. Program kapsamında öğrencilerin eğitim ücretleri, öğle yemeği ücretleri ve eğitim kitap setleri karşılanmıştır. 11 ilde bulunan Üniversite Dil Merkezleri'nin akademik takvimleri ve eğitim programlarına göre gerçekleştirilen proje kapsamında 621 öğrenci C1 diploması almıştır.

2016-2017

2016 - 17 döneminde 1.135 öğrenci kayıtlarını yaparak eğitime başlamıştır. Proje 14 ildeki 15 dil merkezinde gerçekleştirilmiştir. Eğitimlerde her dil merkezinin kullandığı eğitim setleri, öğrenci sayısınca öğrenim seviyelerine göre dağıtılmıştır. Programda dil merkezleri tarafından öğrencilere yönelik aylık en az bir defa sosyo-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler için Temmuz ayında Kapadokya ve Bursa-Yalova bölgelerine geziler düzenlenmiştir. Eğitimine devam eden her öğrenciye aylık burs ödemesi yapılmıştır. 31 Temmuz'da sonlanan programda toplamda 1029 öğrenci mezun olarak sertifikalarını ilgili merkezlerden almıştır.

2017-2018

2017-18 döneminde 3.424 öğrenci kayıtlarını yaparak eğitimine başlamıştır. Proje 21 ilde 27 üniversiteye bağlı 42 şubede gerçekleştirilmiştir. Eğitimlerine aktif devam eden öğrencilere aylık burs aktarımı yapılmıştır. Programda dil merkezleri tarafından öğrencilere yönelik aylık en az bir defa sosyo-kültürel faaliyet gerçekleştirilmiştir. Şubat-Haziran aylarında 13 ayrı merkeze koordinasyon ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Mart ayında Gaziantep'te gerçekleştirilen çalıştayın akabinde Temmuz ve Ağustos tarihlerinde Bolu, Karabük ve Kapadokya bölgesine günlük kültürel geziler düzenlenmiştir. Ağustos ayında ise Ankara'da mezuniyet programı yapılmıştır. Program kapsamındaki şehir merkezlerinde 779'u B2, 1.795'i C1 ve

39'u C2 olmak üzere toplamda **2 bin 613** öğrenci mezun olmuştur. Mezun olan öğrenciler eğitim gördükleri üniversite dil merkezleri tarafından düzenlenen törende sertifikalarını almışlardır (Tablo 2).

Tablo 2. Şehir Merkezleri Eğitim ve Sertifika Dağılımı

Yıl	Kayıt Yaptıran	C1+C2	B2	Toplam Sertifika Alan
2016	1.000	621	-	621
2017	1.144	921	108	1.029
2018	3.424	1.834	779	2.613
2016-2018	**5.568**	**3.376**	**887**	**4.263**

Şehir merkezleri programlarından 3 dönem boyunca toplamda **5.568** öğrenci istifade etmiş olup bu öğrencilerden **4.263**'i sertifikalarını program sonunda almıştır.

Her iki programdan toplamda **12 bin 214** öğrenci istifade etmiştir. Bu öğrencilerden **6.962**'si B2,C1 ve C2 seviyelerinde sertifikalarını almışlardır (Tablo 3).

Tablo 3. 2013-2018 Yılları Arası Şehir ve Konaklama Merkezleri Eğitim ve Sertifika Dağılımı

Program Adı	Kayıt Yaptıran Öğrenci Sayısı	Sertifika Alan Öğrenci Sayısı
Konaklama Merkezleri	6.646	2.697
Şehir Merkezleri	5.568	4.263
Toplam	**12.214**	**6.960**

2018-2019

2018-2019 eğitim döneminde her iki program birleştirilerek 19 Kasım 2018 tarihinde 18 ilde bulunan 20 üniversiteye bağlı 32 şubede **2.500** öğrenci eş zamanlı biçimde Türkçe Dil eğitimine başlamıştır. Program kapsamında Temmuz 2019 sonu itibariyle 2094 öğrenci eğitimlerini tamamlamış olup bunlardan **1.998**'i B2, C1 ve C2 seviyelerinde sertifikalarını eğitimlerini tamamladıkları üniversite dil merkezinden almıştır. Program esnasında eğitimlerine aktif devam eden öğrencilere aylık burs ödemesi yapılmıştır.

Bu çerçevede son dönem de dâhil edildiğinde toplamda **14.714** öğrenci bu programlardan istifade etmiş olup bunlardan **8.958**'i mezun olarak belirtilen düzeylerde sertifikalarını almaya hak kazanmıştır.

Program kapsamında her seviyede bir defa olmak üzere Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında deneyimli ve uzman akademisyenler tarafından eğitim verilen merkezlerin aynı proje kapsamında denetimleri de gerçekleştirilmektedir. Şubat-Mayıs ayları arasında Başkanlığımız yetkilileri tarafından 13 ilde bulunan 27 ayrı merkeze koordinasyon ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. 25-26 Nisan 2019 tarihlerinde Ankara'da ilgili her üniversitenin dil merkezinden 1 idareci ve 2 eğitimcinin katılımı ile bir çalıştay gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Bursları ve kendi hesabına eğitim gören tüm Suriyeli öğrencilerin üniversitede karşılaştığı sorunlara çözüm üretmek amacıyla Suriyelilerin yoğun olarak bulunduğu 30 ildeki 33 üniversitede 40 danışman tarafından akademik danışmanlık hizmeti de verilmektedir. Danışmanlık hizmetleri ile ülkemizdeki Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel sorunlarının ve başarı-başarısızlık durumlarının takip edilerek eğitim sisteminde kalma oranlarının artırılması amaçlanmaktadır. 2016-2019 yılları arasında akademik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden yaklaşık **20 bin** öğrenci faydalanmıştır.

26-29 Haziran 2019 tarihleri arasında Güneydoğu ve Akdeniz bölgelerindeki 12 dil merkezi öğrencilerinin katılımı ile Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi kampüsünde futbol turnuvası düzenlenmiştir. Birinci olan İstanbul Gelişim Üniversitesi Hatay Şubesi öğrenci takımı oyuncuları 6-8 Eylül 2019 tarihleri arasında İstanbul kültürel gezisine götürülmüş, ilaveten 7 Eylül 2019 tarihinde A Milli takımımız ile Andorra arasında oynanan Avrupa Şampiyonası eleme maçını YTB tarafından yurtdışından getirilen stajyerler ile birlikte tribünden izlemeleri sağlanmıştır.

16-19 Temmuz tarihleri arasında yine başarılı öğrencilerin katıldığı 3 günlük Doğu Karadeniz (Trabzon-Rize) kültürel gezisi düzenlenmiştir.

30 Temmuz 2019 tarihinde mezun olan öğrencilere yönelik İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerindeki öğrencileri kapsayan mezuniyet programı İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere mezun oldukları seviyelere göre ilgili merkezler tarafından başarı sertifikaları verilmiştir.

Türkçe eğitimi alan Suriyeli öğrencilerin öğrenim süreçlerine pratiklik kazandırmak amacıyla bu öğrencilere okuma setleri de temin edilmektedir. YTB tarafından yüzlerce öğrenciye birçok Türk yazarın öykü kitaplarından oluşan okuma setleri verilerek Suriyeli öğrencilerin Türkçenin zengin kaynaklarından istifade etmeleri sağlanmaktadır.

Son yıllarda çeşitli kurum ve kuruluşları aracılığıyla Türkçe ve Türk kültürünün dünya çapında tanınıp yaygınlaşmasını destekleyen Türkiye, bu alanda Suriyeli misafirlerine sunduğu eğitim fırsatlarıyla da Türkçenin barışa aracılık eden bir dil olma potansiyelini güçlendirmektedir.

3) Daha Fazla Uyum Ve Memnuniyet İçin Bilgi Paylaşımı

YTB'nin BMMYK ve Avrupa Birliği ile işbirliği içinde yürüttüğü akademik danışmanlık hizmetleri çerçevesinde, Suriyeli gençlerin yoğun olarak eğitim aldığı 40 üniversitede Suriyeli öğrencilerin akademik gelişimlerini destekleyecek, aynı zamanda ihtiyaç ve sorun alanlarını raporlayacak akademisyenlerle birlikte danışmanlık hizmetleri sağlanmaktadır. Böylelikle tüm Suriyeli öğrencilerin üniversitelerde karşılaştıkları sorunlara çözümler üretilip araştırma ve anket çalışmaları yapılmaktadır. Bu anketlerin sonuçları Suriyeli öğrencilerle paylaşılarak karşılıklı bir etkileşimle var olan problemlerin üstesinden gelmek için rasyonel çalışmalara imza atılmaktadır.

YTB, Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin mevcut durumun ve geleceğe dair beklentilerinin ölçümü için, yerine getirdiği hizmetlerin etkinlik ve memnuniyet derecesini analiz etmek amacıyla çeşitli araştırmalar da yapmaktadır. Bu araştırmaların sonuçları ilgili kurumlarla paylaşılarak çalışmaların daha ileri boyutlara taşınması için yeni politika önerileri geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır.

Yakın bir zaman önce "Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Kalitesi ve Algı Analizi" çalışmasını gerçekleştiren YTB, 11 ilde lise ve yükseköğretim düzeyindeki Suriyeli öğrenciler ile onların ailelerine yönelik bir saha araştırması yaptıktan sonra bu araştırma sonucunda elde edilen verileri kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla paylaşmıştır.

4) Sonuç: İnsanî Yardım Ve Kalkınmada "Türkiye Modeli"

YTB'nin Suriyeli sığınmacılara yönelik yürüttüğü çalışmalar, ülkemizin uluslararası alanda gerçekleştirdiği insanî yardım faaliyetlerine yeni bir yaklaşım getirmektedir. "Türkiye Modeli" olarak adlandırılan bu yeni insanî ve uzun vadeli yardım modelinin uluslararası platformlarda tanıtılması ve dünya kamuoyuyla paylaşılması amaçlanmaktadır.

Türkiye'nin dış politika perspektifiyle uyumlu olarak gerçekleştirdiği faaliyetleri yürütürken, diğer ülke halklarının Suriyeliler konusundaki farkındalıklarını da artırmayı amaçlayan YTB, Suriyeliler ve Suriyeli öğrenciler hakkında röportaj, belgesel, tanıtım filmleri ve dezenformasyonu giderici bilgilendirme araçlarını da yoğun biçimde kullanmaktadır. Bu sayede Suriye ve Suriyeliler meselesi, iç ve uluslararası kamuoyunun gündemine doğru bilgiler eşliğinde getirilmektedir.

Suriyeli gençlerin toplumsal uyum süreçlerine ve sosyal gelişimlerine de titizlikle eğilen YTB, özellikle kamplarda Türkçe öğrenimi gören Suriyeli öğrencilere yönelik, az önce bahsedildiği üzere, çeşitli sosyal ve kültürel programlar düzenlemektedir. Zira Suriyeli öğrencilerin ülkemizin binlerce yıllık kültür ve tarihini daha yakından tanımaları, hem ülkemiz açısından hem de kendileri açısından son derece önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

Suriyeli öğrencilerin kendi ülkelerinin her alanda ihtiyaç duyduğu donanımlı, nitelikli ve birikimli birer insan kaynağını oluşturmaları, Başkanlığımızın en temel hedefidir. Nitekim köklü ve sağlam ilişkilerimizin olduğu Suriye'nin geleceği, ülkemiz ve bölgemiz açısından ehemmiyet arz eden hususların başında gelmektedir. Türkiye, bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da Suriyeli kardeşlerimizin yanında olmaya devam edecek, daha istikrarlı bir Suriye için elinden gelen bütün insanî ve barışçıl çabayı sarf etmeyi sürdürecektir.

PRESIDENCY FOR TURKS ABROAD AND RELATED COMMUNITIES AND ITS ACTIVITIES ON SYRIA

The Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB) is working for the Turks living abroad, our sister/relative communities, and international scholarship students studying in our country. With the efforts of the Presidency, the Turkish diaspora, which has reached 6 million abroad, has maintained its identity and culture and to achieve a more respectable life in the countries where it is located, one the one hand. And on the other hand, it strives to strengthen our relations with our sister communities and relatives with whom we share a common history and culture.

In this respect, YTB, which has a wide field of study, strives to maintain the dynamic structure especially in the fields of international student mobility and cultural communication. Today, international student mobility, which has become one of the most effective tools of public diplomacy and proximity diaspora and strengthens academic, social and economic functioning in the countries where it is applied, is one of the areas where the YTB strives to accelerate with other stakeholder institutions.

The scholarship program, which was founded in 1992 named as "Great Student Project", was updated and institutionalized in 2012 with the brand "Türkiye Scholarships" and is continued and executed under our presidency with great importance. There are already more than 20,000 international students from more than 160 countries around the world, continuing their higher education in universities in Turkey along with "Türkiye Scholarships".

On the one hand, these students give an international dimension to the academic acquis, curriculum and functioning of our universities and have a positive impact on the internationalization index in higher education. On the other hand, the students are building a close relationship with the culture and history of our country, they are continuing to establish ties with Turkey also after their graduation. In this sense, Türkiye Scholarships, assist in the formation of qualified human resources in their country of origin for international students in both subjects referred to strengthening the communication and interaction as well as increase the capacity of the communal soft power of Turkey in the international arena.

1) YTB's Activities For Syrians Under Temporary Protection

The heartbreak balance of the civil war, which began in Syria in 2011, nearly 400,000 people have been killed so far, is getting worse day by day. The Syrian civil war affected the whole world, especially Turkey being in the first place and almost all European countries were exposed to the largest refugee wave since the II. World War. With a displacement rate of 40%, Syrians have become the largest displaced population in the world.

While 5 million Syrians under temporary protection wanted to get rid of the brutal conditions of the war, 8 million were forced to leave their homes in the country. With the vision of a peaceful foreign policy that has recently centered on people, Turkey has followed an “open door” policy from 2011 where the wick of the war was ignited until today and has used all means available for the Syrians under temporary protection who had to leave their homeland. With this aspect, our country has chosen to relieve the suffering of war victims to a certain extent by providing humanitarian aid and development support in many different areas, especially safe passage, accommodation, nutrition and medical aid to Syrian guests.

The opportunities offered to Syrians under temporary protection in Turkey involves also the field of education. The interruption of Syrian youth education during their stay in Turkey and the training of qualified human resources needed by Syria after the war is one of the most important issues of Turkey. In this respect, Turkey sets an example for other countries receiving immigrants, with ensuring that Syrian youth continue to develop themselves and be equipped with professional knowledge.

According to data released by the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), the rate of access to higher education by refugees worldwide is 1%. This rate was realized for the Syrians under temporary protection in Turkey with 5%. About 2,000 Syrian students are placed in Turkey’s higher education institutions. Since the 2013-2014 academic year, this number has increased by 10 times to more than 20,000. Currently, Syrian students are enrolled in 148 of the 182 universities in our country.

Another point that should be emphasized at this point is that Syrian students are exempt from tuition fees in our countries. Syrians under temporary protection have the opportunity to continue their educational processes more economically and more easily, without any additional costs.

As of the 2017-2018 academic year, the number of Syrian students enrolled in the university is 27,606. 3,556 of which are full scholarships and approximately 16,000 continue with partial scholarships (tuition exemption). 876 of the students who continue their education with full scholarship continue their education with international funds within the scope of scholarships conducted with UNHCR and HOPES. To date, a total of 12,531 Syrian students of university age have been granted full scholarship support.

Turkey, in the case of the war and instability out of the way, serves primarily in strengthening the education and dissemination of humanitarian and development-oriented policies. It is of particular importance that Syrians under temporary protection who continue their education in our country increase their Turkish proficiency. Because learning the language thoroughly, understanding the culture and life that the language contains is a process that brings along the historical and sociological background of that culture and life.

From this point of view, the improvement in the Turkish language acquisition of the Syrians under temporary protection who continue their education in our country will provide them with different opportunities and facilities not only in their educational lives but also in their social spheres. Getting rid of the negativities of the war, these young people will be the new generation for Syria’s reestablishment thanks to the education they received in Turkey and assume very important roles in the future of Syria, besides Turkey and play a critical task in the redevelopment process of their country.

However, considering the current situation in Syria, the return of Syrians within a short period does not seem to be possible. Thus, the implementation of all these projects and programs for our Syrian brothers and sisters will provide their quicker and more powerful way to adapt to Turkey, to stay away from crime and become an exemplary generation.

Our Agency does not discriminate against the Syrian students in its international student programs. Indeed, all the projects, programs and activities carried out by YTB for the students provided scholarships by the Republic of Turkey, are also inclusive of our other Syrian students’ given scholarship from international funds. The whole process of these students is through the Türkiye Scholarships Information System (TBBS) and executed via Council of Higher Education of Turkey (YÖK), universities, Vakıfbank and other organizations and institutions under the norms and conditions of Türkiye Scholarships.

2) Advanced Turkish Language Education

To ensure the continuation of Syrian students between the ages of 17-25 who have completed high school education under temporary protection in our country onto higher education, to provide Turkish language education from A1 level to C1 level and to ensure the adaptation of students to university campus life, our Presidency implements Advanced Turkish Language Education (TÖMER) Project in the temporary housing facilities and city centres with the funds provided by national and international institutions.

Temporary Housing Facilities

2013-2014

Within the scope of the Advanced Turkish Language Education project, under the coordination of our Presidency, 6 months of intensive Turkish language education courses were implemented in the classrooms established in 20 temporary housing facilities affiliated to the Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) in 10 provinces. The program started on 1 April 2013 with a placement test. 842 students have attended the placement test. The C1 Diploma Exam was held on 20 September 2013 and the training process was completed with the diploma exam. At the end of the program, 300 students received C1 level certificate.

The Second Term of Advanced Turkish Language Education for Syrians Project (2013-14) was conducted in 20 camps affiliated with AFAD in 10 provinces. Within this framework, 2046 students participated in the placement examinations held on 2 December 2013. The program, which lasted 7 months, was completed with the C1 diploma exam held on 16 June 2014. At the end of the program, 402 students received C1 level certificate.

2014-2015

The Third Term of Advanced Turkish Language Education for Syrians Project (2014-15) was conducted in 21 camps affiliated with AFAD. Within this framework, 1558 students participated in the placement examinations. The program was completed with the C1 diploma exam held on 2 July 2015. At the end of the program, 596 students received C1 level certificate.

2015-2016

The Fourth Term of Advanced Turkish Language Education for Syrians Project (2015-16) was conducted in 16 camps affiliated with AFAD. Within this framework, 684 students participated in the placement examinations. A two-day cultural visit to Konya was organized between 17-20 May 2016. The program was completed with the C1 diploma exam held on 8 June 2016. At the end of the program, 339 students received C1 level certificate.

2016-2017

The 5th Term of Advanced Turkish Language Education for Syrians Project (2015-16) was conducted in 17 camps of AFAD in 8 provinces. The program started on 12 December 2016 with 581 students. Before the start of the project, a training program was prepared for the instructors who will be employed. 35 instructors and 2 support staff took part in the training program. 6 separate audits were conducted. Social activities (excursions) were organized for students in Nevşehir Cappadocia region on 8-9 July 2017. The program ended on 28 July 2017 with the C1 exam held simultaneously on university campuses in the provinces. After the exam, 417 students were awarded the C1 Diploma. The gift sets were prepared and sent to the students who were awarded the C1 certificate in September 2017 through Education Coordinators.

2017-2018

The 6th Term of the Advanced Turkish Language Education Program for Syrians started on 20 November 2017 with 824 students in AFAD temporary housing facilities. Following the A1 exam, 111 students who received their high school diplomas by the Ministry of National Education were included in the program and the total number of students reached 935. The program was carried out in 19 temporary housing facilities affiliated to AFAD in 10 provinces. 48 instructors took part in the program and 5 separate audits were conducted. Exam questions have been prepared by Ankara Yıldırım Beyazıt University. The A2, B2 and C1 examinations were conducted simultaneously with supervisors on the university campuses in the provinces where they are located. In February-June, coordination visits were made to centres affiliated to 12 different universities and a workshop was held on 09 May 2018 in Şanlıurfa. A cultural trip to Nevsehir Cappadocia region was organized between 23-26 July 2018. The program ended on 31 July 2018 the C1 exam held simultaneously on the university campuses. A total of 643 students were awarded with C1 certificate after the exam. Graduated students received their certificates prepared by Yıldırım Beyazıt University Language Center in Ankara. On August 14, 2018, a graduation program was held in Gaziantep. Graduation gifts were distributed to those who completed C1 level education.

Advanced Turkish Language Education Project in Temporary Housing Facilities Distribution of Certificates

A total of **6646 students** have benefited from Advanced Turkish Language Education Project in Temporary Housing Facilities for 6 semesters and **2697** students have received their certificates at the end of the program (Table 1).

Table 1. Certificated students number by year.

Year	Enrollment	C1 Certificate	B2 Certificate	Total Certificate Holders
2013	842	300		300
2014	2.046	402		402
2015	1558	596		596
2016	684	339		339
2017	581	417		417
2018	935	492	151	643
2013-2018	**6.646**	**2.546**	**151**	**2.697**

City Centers

2015-2016

For students who reside in city centres and want to continue their higher education, Advanced Turkish Language Education program in TÖMERs affiliated with the universities in the city centres has started. In total, 1000 Syrian and 50 Iraqi students under temporary protection has attended the classes. Within the scope of the program, students' tuition fees, lunch fees and the cost of educational book sets were covered. In line with the academic calendars and educational programs of University Language Centres, 621 students received C1 diploma in 11 provinces.

2016-2017

In 2016 -17 period, 1.135 students enrolled and started Advanced Turkish Language Education courses. The project was implemented in 15 language centres in 14 provinces. The training sets used by each language centre in the training were distributed according to their level of education by the number of students. In the program, socio-cultural activities for students were carried out by language centres at least once a month. Excursions to Cappadocia and Bursa-Yalova regions were organized for the students in July. Monthly scholarships are paid to each student who continues the program. The program ended on 31 July 2017, and a total of 1029 graduates received their certificates from the relevant centres.

2017-2018

In 2017-18, 3.424 students enrolled and started Advanced Turkish Language Education courses. The project was carried out in 42 Language Centres affiliated to 27 universities in 21 provinces. Monthly scholarships are paid to each student who continues the program. In the program, socio-cultural activities for students were carried out at least once a month by the language centres. Coordination visits were made to 13 centres in February-June 2018. Following the workshop held in Gaziantep in March, daily cultural trips to Bolu-Karabük and Cappadocia regions were organized in July and August 2018. In August 2018, a graduation program was held in Ankara. In total, 2613 students have graduated, 779 of them have received B2 certificate, 1795 of them C1 certificate and 39 of them C2 certificate. Students received their certificates at a ceremony organized by the university language centres where they studied. (Table 2).

Table 2. Education and Certification Distribution for the City Centers

Year	Enrollment	C1+C2	B2	Total Certificate Holders
2016	1.000	621	-	621
2017	1.144	921	108	1.029
2018	3.424	1.834	779	2.613
2016-2018	**5.568**	**3.376**	**887**	**4.263**

A total of **5.568** students had benefited from city centre programs for 3 semesters and **4.263** of them received their certificates at the end of the program.

A total of **12.214** students benefited from both programs. **6.962** of these students received their certificates at B2, C1 and C2 levels (Table 3).

2018-2019

In the 2018-2019 academic year, both programs were combined and on November 19, 2018, **2.500** students in 32 branches affiliated to 20 universities in 18 provinces started Turkish Language Education simultaneously. Within the scope of the

Table 3. Education and Certification Distribution for City and Temporary Housing Facilities Between 2013-2018 Years

Name of the Program	Number of Students Enrolled	Number of Students Receiving a Certificate
Temporary Housing Facilities	6.646	2.697
City Centers	5.568	4.263
Total	**12.214**	**6.960**

program, 2094 students completed their education as of the end of July 2019 and **1998** of them received their certificates at B2, C1 and C2 levels from the university language centres where they completed their education. During the program, monthly scholarships were paid to the students who continue their education actively.

In this context, a total of **14.714** students have benefited from these programs including the last semester and **8958** of them received their certificates at the specified levels as graduates.

Within the scope of the program, the centres, where trainings is provided by experienced and specialized academicians in the field of Turkish Language Teaching to Foreigners are also audited under the same project once at every level. Between February and May, coordination visits were made to 27 different centres in 13 provinces by the authorities of our Agency. On 25-26 April 2019, a workshop was held in Ankara with the participation of 1 administrator and 2 trainers from the language centre of each university.

Academic counselling is also provided for scholarship and non-scholarship students by 40 advisors in 33 universities in 30 provinces where the Syrians heavily populated to find solutions to problems faced by all the Syrian students. The counselling services are aimed to increase the retention in the education system using follow-up in the socio-cultural problems and success-failure situations of the Syrian students in our country. Between 2016-2019, approximately **20.000** students benefited from academic counselling and guidance services.

On 26-29 June 2019, a football tournament was held on the campus of Osmaniye Korkut Ata University with the participation of 12 language centre students in the Southeast and Mediterranean regions. The winners, Istanbul Gelişim University's Hatay Branch student team, were taken to the Istanbul cultural tour on 6-8 September 2019, and the European Championship qualifying game played between our National Team and Andorra on 7 September 2019 was watched together with the interns brought from abroad by YTB.

A 3-day Eastern Black Sea (Trabzon-Rize) cultural trip was organized between 16-19 July with the participation of successful students.

A graduation program for students in İstanbul, Bursa and Kocaeli, who were graduating on July 30, 2019, was held in Istanbul. Students were given certificates of achievement by the relevant centres according to the level they graduated.

Reading sets are also provided to Syrian students studying Turkish to provide practicality to their learning processes. YTB provides hundreds of students with reading sets of story books written by Turkish writers, enabling Syrian students to benefit from the rich resources of the Turkish language.

By encouraging the worldwide recognition of Turkish and Turkish culture through various institutions and organizations in the recent years, Turkey also empowers the potential of Turkish to become a language of peace through educational opportunities offered to the Syrian guests.

3) Information Sharing For More Cohesion And Satisfaction

Within the framework of the academic consultancy services provided by YTB in cooperation with UNHCR and the European Union, consultancy services are provided with academicians to support the academic development of Syrian students in 40 universities where Syrian youth is intensely populated and to report the needs and problem areas. Thus, all Syrian students are provided with solutions to the problems they encounter in universities. Research and survey studies are also carried out. The results of these questionnaires are shared with Syrian students and rational studies are carried out to overcome existing problems through mutual interaction.

To measure the current situation and expectations of the future of Syrian students in terms of educational processes, YTB also conducts various research to analyze the effectiveness and satisfaction of the services it provides. The results of this research are shared with the relevant institutions to contribute to the development of new policy proposals to further the studies.

YTB, which recently conducted the “Education Quality and Perception Analysis of Syrian Students”, shared the data with the public and non-governmental organizations after conducting a field study for Syrian students at high school and higher education levels in 11 provinces and their families.

4) Conclusion: “Turkish Model” In Humanitarian Assistance And Development

The activities carried out by YTB for Syrian refugees bring a new approach to the humanitarian activities carried out by our country in the international arena. Named as “Turkish Model”, this new long-term humanitarian assistance model needs to be introduced in international platforms and to be shared with the world public.

While carrying out activities in line with Turkey’s foreign policy, YTB also aims at increasing the awareness about the Syrians in other countries by using informational tools extensively such as interviews with the Syrians and Syrian students, documentaries, promotional films to stop disinformation. In this way, Syria and the Syrian issue is brought to the agenda of the domestic and international public with the right information.

YTB meticulously focuses on the social adaptation processes and social development of Syrian youth and organizes various social and cultural programs, especially for Syrian students receiving Turkish language education in camps. The fact that Syrian students get to know the centuries-old culture and history of our country is seen as an important development both for our country and for themselves.

The main objective of our Presidency is to support Syrian students to become qualified, experienced and well-equipped human resources that their countries need in every field. The future of Syria, where we have deep and strong relations, is one of the most important issues for our country and region. Turkey, as it was until today, they will continue to work closely with our Syrian brothers, and continue to exert all humanitarian and peaceful efforts for a more stable and peaceful Syria.

AKADEMiK MiRASIN

Seyir Defteri

Göç ve Eğitime Dair...

3. BÖLÜM

Ortadoğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi

Preservation Of The Academic Heritage In The Middle East Project

ORTADOĞU'DA
AKADEMİK MİRASI
KORUMA PROJESİ

Proje Hakkında

Dünyada farklı coğrafyalarda çatışma ve savaşlar nedeniyle akademik, tarihi ve kültürel miraslar yok olmaktadır. Akademik dünyada çalışmaları takdir edilen yüzlerce bilim insanı ülkelerini terk etmek zorunda kalmaktadır. Geçmişi asırlara dayanan üniversite kütüphanelerinin küle dönüşmüş kitaplarının fotoğrafları, her bir kitabın bir dünya olduğuna inanan bilim insanlarının zihnine kaydolan acı birer görüntü oldu. Yüzlerce araştırma projesi yarım kaldı, binlerce genç insanın hayallerini gerçek kılmak için başladıkları yükseköğrenimleri sekteye uğradı.

Azimle çalışmalarını sürdüren bilim insanlarını ve öğrencileri görmek, ileride Orta Doğu'da akademik mirasın korunabileceğine ve ülkelerine döndüklerinde bilim hayatını yeniden canlandırabileceklerine dair umudu arttırmaktadır.

Bu proje, ülkelerinde yaşanan savaş koşulları nedeniyle başka ülkelere gitmek zorunda kalan öğrencilerin ve bilim insanlarının, akademik hayatlarına devam edebilmek üzere hayallerine destek vermek ve seslerini duyurmak için hazırlandı. Savaşlar nedeniyle Orta Doğu'da yarım kalan akademik hayatları anlatmak, harap olan bilim merkezlerini göstermek, kalan mirasa dikkat çekmek, akademik mirası gelecek nesillere aktarmaktır.

Kaybolan sadece Orta Doğu'nun değil, insanlığın mirasıdır. Orta Doğu'nun bilim hayatını bilim insanlarına ve öğrencilere destek vererek ayakta tutmak hem insanlığın ortak geleceğine hem de yıkılan coğrafyaların yeniden inşasına kaynaklık edecektir.

Amaç ve Hedefler

Projenin amacı; Orta Doğu coğrafyasında savaşlar nedeniyle zarar gören ve geçmişi asırlara dayanan ilim ve bilim merkezlerine insanlığın dikkatini çekmek ve yarım kalan akademik hayatları görünür hale getirmek, akademik mirasın korunmasını ve bilimsel çalışmaların devam etmesinin bölgenin geleceği için önemini vurgulamak ve konuyla ilgili uluslararası farkındalığı arttırmaktır.

Projenin bu amaç doğrultusunda hedefleri şunlardır:

- Orta Doğu'da savaş nedeniyle harap olan bazı bilim merkezlerini tanıtmak;
- Sekteye uğrayan akademik hayatı, bilim insanlarının ve yükseköğretim öğrencilerinin yarım kalan çalışmalarını örnekleriyle göstermek;
- Türkiye'nin bu mirasın korunmasındaki rolünü uluslararası platformlarda ortaya koymak ve uygulanabilecek yeni politikalar ve projelerin geliştirilmesine katkı sağlamak.

Projenin kapsamı;

- Bölge olarak: Irak, Suriye, Kuveyt, Afganistan, Filistin ve Yemen başta olmak üzere Orta Doğu ve yakın çevresini;
- Konu olarak: Bölgedeki bazı eskinin üniversitesi olan külliyeleri, bilim merkezleri ve kütüphaneleri, bilim insanlarını ve yükseköğretim öğrencilerini;
- Zaman aralığı olarak: 1990 Körfez Savaşı'ndan günümüze kadar olan süreci;
- Ulaşılmak istenen kitle olarak: Dünyada farklı ülkelerde yerleşik ve insanlığın kültürel ve akademik mirasına duyarlı olan insanlar, insan hakları kuruluşları, sivil toplum örgütleri, akademik örgütler, akademisyenler ve öğrencileri;

kapsamaktadır.

About Project

Academic, historical and cultural heritage has disappeared due to conflicts and wars in different regions of the world. Hundreds of scientists, whose studies are appreciated in the world of academia, are forced to flee their countries. Every single photo of the burned books of centuries-old university libraries were engraved in the minds of scientists and have become heartbreaking images for them, who believe that each book is a world itself. Hundreds of research projects were left unfinished; thousands of young people who were receiving higher education to fulfil their dreams were forced to leave their studies.

We become hopeful as we see scientists and students start a new life in Turkey and work in determination for their own dreams and the sake of humanity. Once we witness to see individuals resume their lectures and studies after escaping from ruined regions to different places, we get excited that the academic heritage in the Middle East could be protected and that they would continue their scientific lives after returning to their home countries in the future.

This project was prepared to support the dreams of the students and scientists, who were forced to flee their countries due to war conditions, in order to ensure that they resume their academic lives, and to make their voices heard.

Talking about the incomplete academic lives and destroyed science centers of the Middle East in different sides of the world and keeping them alive is an academic heritage that will be passed on the next generations.

What is lost does not belong only to the heritage of the Middle East but to all humanity, as well. The maintenance of scientific environment in the Middle East by promoting scientists and students will ensure the common future of humanity and the reconstruction of the ruined regions.

Goals and Objectives

This project was prepared to support the dreams of the students and scientists, who were forced to flee their countries due to war conditions, in order to ensure that they resume their academic lives, and to make their voices heard.

Talking about the incomplete academic lives and destroyed science centers of the Middle East in different sides of the world and keeping them alive is an academic heritage that will be passed on the next generations.

What is lost does not belong only to the heritage of the Middle East but to all humanity, as well. The maintenance of scientific environment in the Middle East by promoting scientists and students will ensure the common future of humanity and the reconstruction of the ruined regions.

ORTADOĞU'DA
AKADEMİK MİRASI
KORUMA PROJESİ

Orta Doğu'da Körfez Savaşıyla başlayan ve günümüze kadar süregelen **savaşlar nedeniyle** bu coğrafyada zarar gören **yüzlerce yıllık bilim merkezlerini, akademik mirası ve akademik hayatı, ayrıca Türkiye'nin bölgedeki rolünü** ortaya koymayı amaçlayan "Ortadoğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi"nin uluslararası farkındalığı arttırmak hedefine ulaşmak üzere belirlediği yöntemlerinden biri uluslararası düzeyde tanınan Türk bilim insanlarının katılımı ile **paneller** düzenlemek ve uluslararası basında gündem oluşturmaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
Himayelerinde

Projenin Tanıtım Toplantısı, 25 Ekim 2018

YÖK tarafından, Cumhurbaşkanlığımızın himayelerinde gerçekleştirilecek olan "Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi", Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Fuat Oktay'ın teşrifleri ve Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç'ın başkanlığında YÖK'te düzenlenen toplantıyla basına tanıtıldı.

Anadolu Ajansı tarafından sağlanan görsellerle oluşturulan infografiklerin fuayede sergilendiği projenin tanıtım toplantısına ilgili bakan yardımcıları ve kurum başkanları ile büyükelçiler, YÖK Üyeleri ve tüm üniversite rektörleri katıldı.

Çeşitli üniversitelerden bilim insanlarının da katkıda bulunduğu projenin tanıtım toplantısı, TRT tarafından hazırlanan ve ülkelerinde savaş, işgal ve ilhak koşulları bulunduğu için Türkiye'de hayatlarına devam eden bilim insanlarının ve öğrencilerin konuşmalarının yer aldığı videoların kamuoyu ile ilk kez paylaşılmasıyla başladı.

Tanıtım toplantısında ilk olarak YÖK Yürütme Kurulu Üyesi ve Proje Koordinatörü Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan proje hakkında katılımcılara bilgi verdi. Ardından YÖK Başkanı Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Fuat Oktay birer konuşma gerçekleştirdi.

Toplantı sonunda Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay tarafından projeye katkılarından dolayı Türkiye Radyo Televizyon Üst Kurumu (TRT), Anadolu Ajansı (AA) ve Türk Hava Yolları (THY) yetkililerine teşekkür plaketi verildi.

Akademik Mirası Koruma Projesi New York'ta

Proje kapsamında gerçekleştirilen ilk uluslararası panel "**Searching for the Future: Preservation of the Academic Heritage of the Middle East**" başlığı altında 2 Kasım 2018 tarihinde New York'da gerçekleştirildi.

Panel öncesi ve sonrası SUNY Yetkilileri ile bir araya gelindi. SUNY Provost'u Dr. Tod A. Laursen ile birlikte bir toplantı gerçekleştirildi. Toplantıya ayrıca, Uluslararası Programlar Direktörü (Director of International Programs, Office of Global Affairs), Küresel Ortaklık Müdürü (Global Partnerships Manager, Office of Global Affairs) ve Türkiye Program Direktörü de katıldı.

Akademik Miras New York Paneline Yükseköğretim Yürütme Kurulu Üyesi ve Proje Koordinatörü Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan, Koç Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ümran İnan, Kadir Has Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Nihat Berker ve Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Fuat Keyman konuşmacı olarak yer aldı. Panelde Türkiye'nin mültecilerin eğitimlerine devam edebilmesi için yapmış olduğu projelerden bahsedilerek, YÖK ve Türk Üniversitelerinin konuyla ilgili aldıkları tedbirler ve iyi uygulama örneklerinden, akademik mirasın öneminden, Orta Doğuda savaş nedeniyle yükseköğretim ekosisteminin aldığı yaralardan ve akademisyenlerin mülteci olarak hayatlarına devam etme süreçlerinden bahsedildi, TRT ile birlikte çekilen Destek Platformu ve mülteci öğrenci ve akademisyenlerin yer aldığı proje videoları izlendi. Panele Amerikalı akademisyenler ve katılımcılar da yoğun ilgi göstererek, özellikle soru cevap kısmında katkı sağladı.

Başkonsolosluk Ziyareti ve Türk Öğrencilerle Toplantılar

New York'ta aynı zamanda **BM Daimi Temsilcisi Sayın Büyükelçi Feridun Hadi Sinirlioğlu** ve **Başkonsolos Sayın Alper Aktaş** ile de görüşmeler gerçekleştirildi. Söz konusu görüşmelerde, Türk yükseköğretim sisteminde son dönemde gerçekleştirilen gelişmeler paylaşıldı. YÖK tarafından düzenlenen bu tür proje ve ziyaretlerin öğrenci ve akademisyenlerin yanı sıra Türk-Amerikan Toplumu için de son derece önemli olduğu, bütünleştirici ve birleştirici olduğu vurgulandı.

Ayrıca Başkonsoloslukta Sayın Başkonsolosun ve Eğitim Ateşesinin de katıldığı, çeşitli üniversitelerden lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan Türk uyruklu öğrencilerle de bir araya gelinen ayrı bir toplantı düzenlendi. Toplantıda Türk Uyruklu öğrenciler, Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan, Prof. Dr. Ümran İnan, Prof. Dr. Nihat Berker ve Prof. Dr. Fuat Keyman ile sohbet etme imkanı da buldu. Amerika'da yaşadıkları sorunları ve döndüklerinde yapmayı planladıkları çalışmalardan da bahsettiler.

Heyet Başkonsolosluk davetiyle Turkish Heritage Organization, American Immigrant Society, Turkish American National Steering Committee (TASC) , TACCI - Turkish-American Chamber of Commerce & Industry, USA Turken Foundation USA gibi Türk-Amerikan Toplumunun önde gelen temsilcileri ile de bir araya geldi.

NEW YORK

Akademik Mirası Koruma Projesi Berlin'de

Proje kapsamında gerçekleştirilen ikinci uluslararası panel "**Social Inclusion of the Refugees and Higher Education: Preservation of the Academic Heritage in the Middle East**" başlığı altında, 10 Aralık 2018 tarihinde Berlin'de gerçekleştirildi.

Panel, akademik hayatı sekteye uğrayan akademisyen ve öğrencilerin yer aldığı tanıtım filminin gösterimi ile başladı. Ardından panelistlerin sunumlarına geçildi. İlk olarak Prof. Dr. Ömer Açıkgöz projenin önemini vurguladı ve projenin tanıtımını yaptı. Katılımcıların Orta Doğu'da kaybolan akademik mirasa sahip çıkmalarını ve destek vermelerini istedi. Orta Doğunun insanlığın önemli medeniyet beşiklerinden birisi olduğunu, semavi dinlerin bu bölgede doğduğunu ifade ederek bu bölgede önemli kütüphanelerin ve kitapların savaşlar nedeniyle yok olduğunu, bunların bazısının alanında tek olduğunu ve insanlığın yıkılan binalarını aynısıyla yapabileceklerini fakat alanında tek olan kitapları tekrar geri getiremeyeceğini ifade etti. Ardından Prof. Dr. Ayşegül K. Çıtıpıtıoğlu, mülteci krizinin ekonomik, sosyal, kültürel ve akademik sonuçlarından bahsederek özellikle sağlık ve eğitim alanlarındaki etkisini ve Türkiye'nin bu alanlardaki rolünü, aldığı kararları ve uyguladığı politikaları uluslararası göstergelerle destekleyerek açıkladı. Panelin devamında Prof. Dr. Mehmed Özkan, Türk Üniversitelerindeki iyi uygulama örneklerinden bahsetti. Özkan konuşmasında Boğaziçi Üniversitesi'nin akademik mirasın korunması için yürüttüğü çalışmaları aktardı, geleceğe aktarılacak miraslardan olmak üzere üniversite kütüphanelerinde yer alan ve nadir bulunan yazma eserlerden örnekler verdi. Her üniversitenin kendine ait tarihsel mirasının olduğunu, bunun büyük bir değer teşkil ettiğini, savaş gibi nedenlerle bu değerlerin kaybolmasına izin verilmemesi gerektiğini ifade etti. Son olarak Prof. Dr. Halil Akkanat mültecilerin yükseköğretim sistemine entegrasyonu ve Türkiye ile Avrupa'nın tecrübelerini örneklerle anlatan bir sunum gerçekleştirdi. Takiben Türk-Alman Üniversitesi'nin mülteci öğrenciler ile röportajlar içeren bir kısa film gösterimi ile proje kapsamında TRT ile çekilen video gösterimi yapıldı.

Heyet ayrıca Berlin Büyükelçisi Sayın Ali Kemal Aydın'ı ziyaret etti ve Berlin Yunus Emre Enstitüsü'nde Berlin'de yükseköğretime devam eden Türk öğrencilerle de bir araya geldi.

BERLİN

Akademik Miras Projesi Brüksel'de

Akademik Mirası Koruma Projesinin Brüksel heyetinde YÖK Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan ile birlikte ODTÜ Rektörü Prof. Dr. Mustafa Verşan Kök, Galatasaray Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Eyüp Ertuğrul Karsak, Marmara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Erol Özvar ve YÖK Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı Doç. Dr. Bilge Kağan Özdemir yer aldı.

Uluslararası panellerin üçüncüsü olan 21 Şubat 2019 tarihli panel, "**Promoting Social Inclusion of the Refugees and The Impact of National Policies and Strategies" başlığı ile gerçekleşti. Belçika'nın Türk kökenli milletvekili Mahinur Özdemir, Avrupa Birliği Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay, Brüksel Büyükelçisi Zeki Levent Gümrükçü**'nün yanı sıra çoğunluğu akademisyenlerden oluşan geniş bir katılımcı kitlesi panelde hazır bulundu. Mültecilerin sosyal entegrasyonu ve bu amaçla geliştirilen ulusal politika ve stratejilerin etkilerinin tema olarak alındığı panelin başlangıcında, ülkelerindeki savaş ve karışıklıklar nedeniyle araştırmaları yarım kalan ve akademik hayatlarını Türkiye'de sürdüren akademisyenler ile öğrencilerin gerçek hayat hikâyelerinin anlatıldığı ve proje kapsamında hazırlanmış olan videolar gösterildi. Ardından, "Akademik Miras ve Sorumluluklarımız" ve "Mültecilerin Yüksek Öğretim Sistemine Akademik Entegrasyonu: Türkiye ve Avrupa Deneyimi" başlıklı konuşmalar gerçekleştirildi.

Avrupa Parlamentosu ve Büyükelçilik Ziyaretleri

Heyet, Avrupa Birliği Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi Mehmet Kemal Bozay tarafından organize edilen bir akşam programı dahilinde Avrupa Parlamentosu Parlamenterlerinden **İngiliz, Alman, Yunan Parlamenterler, Avrupa Parlamentosu Türkiye Forumu Genel Sekreteri** ve Avrupa Komisyonunun yetkilileri ile biraraya geldi. Heyet tarafından proje kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler ve göçmenlerin eğitimi konularının yanı sıra, Yeni YÖK kapsamında ilk kez hayata geçirilen Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Programı, Türkiye'nin öncelikli alanlarında YÖK 100/2000 doktora bursları ve YUDAB Bursları, araştırma üniversiteleri gibi Türk Yükseköğretim Sistemindeki gelişmelerden bahsedildi.

Belçika Üniversiteleri Rektörleriyle ve Türk Öğrencilerle Buluşma

YÖK Heyeti, Brüksel Büyükelçisi Sayın Zeki Levent Gümrükçü'nün organize ettiği akşam programında **KU Leuven, Antwerp, Ghent Üniversitelerinin rektörleri ve University of Kent Brüksel kampüsünün direktörü** ile bir araya geldi.

Heyet ayrıca Büyükelçilikte Sayın Büyükelçi ve Sayın Başkonsolosun katılımıyla Belçika'nın çeşitli üniversitelerinde lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan Türk uyruklu öğrencilerle de bir araya geldi.

TOBB, TUBİTAK; KOSGEB ve TESK'in Ortak Girişimi ile Kurulan TUR&BO Ziyareti

TOBB, TUBİTAK, KOSGEB ve TESK'in ortak girişimiyle kurulan TUR&BO ziyaret edildi, yürütmekte olduğu faaliyetler Türk Yükseköğretim Sistemindeki son dönemde gerçekleşen faaliyetlerle ilgili karşılıklı bilgi alış verişinde bulunuldu.

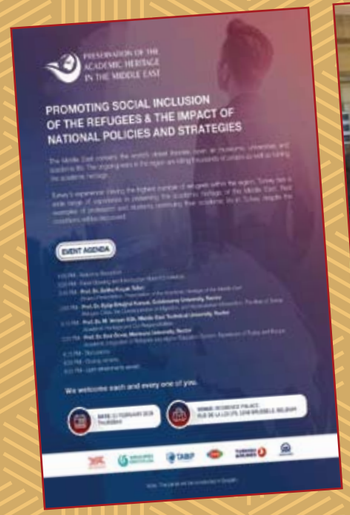

BRÜKSEL

Yükseköğretimde Mülteci Öğrenciler Paneli, 4 Şubat 2019

Yükseköğretim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanlığı himayesinde yürütülen "Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi" kapsamında "Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Mülteci Öğrenciler" konulu forum, Karabük Üniversitesinde düzenlendi.

Karabük Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Refik Polat'ın açılış konuşmasıyla başlayan Foruma YÖK Başkanvekili Prof. Dr. Rahmi Er ve YÖK Yürütme Kurulu Üyesi ve Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Proje Koordinatörü Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan'ın yanı sıra, Cibuti Yükseköğretim ve Araştırma Bakanı Nabil Mohamed Ahmed, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar (YTB) Başkanı Abdullah Eren, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) Başkanı Muzaffer Elmas, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Süleyman Arslan, Maarif Vakfı Başkanı Prof. Dr. Birol Akgün, Karabük Valisi Fuat Gürel, Karabük Emniyet Müdürü Sırrı Tuğ, Safranbolu Kaymakamı ve Belediye Başkan Vekili Fatih Ürkmezer ile büyükelçiler ve rektörler katıldı.

KARABÜK

Akademik Miras Projesi Vaşington'da

Akademik Miras Projesinin Washington Heyetinde YÖK Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan ve Koç Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ümran İNAN, Boğaziçi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmed Özkan, ODTÜ Tarih Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ömer Turan ile YÖK Kurum Danışmanı Doç. Dr. Bilge Kağan Özdemir yer aldı.

Uluslararası panellerin dördüncüsü **Turkish Heritage Organisation**'ın ev sahipliğinde, farklı üniversitelerden Amerikalı akademisyenlerin ve STK'ların katılımıyla **National Press Club**'da "Inclusion to Education: Preservation of the Academic Heritage in the Middle East" başlığı altında gerçekleşti. Ülkelerindeki savaş ve karışıklıklar nedeniyle araştırmaları yarım kalan ve akademik hayatlarını Türkiye'de sürdüren akademisyenler ile öğrencilerin gerçek hayat hikayelerinin anlatıldığı videoların gösterimi ile başlayan panelde, proje ile ilgili bilgiler verilerek Orta Doğu coğrafyasının dünya akademik mirası içerisindeki yeri ayrıntılı bir şekilde ele alındı. Türkiye üniversitelerindeki **Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin** faaliyetlerinden örneklerin paylaşıldığı panelde, Suriyeli öğrenciler başta olmak üzere savaş ve çatışmalar nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan öğrencilerin ve akademisyenlerin yükseköğretime dâhil edilmeleri amacıyla alınan kararlar, mevzuat düzenlemeleri ve gerçekleştirilen diğer faaliyetler dinleyiciler ile paylaşıldı. THO Başkanı **Ali Çınar**'da bir konuşma gerçekleştirdi.

Kongre Üyeleriyle Görüşme

YÖK Heyeti **Kongre Üyesi ve Eğitim Komisyonu ile Türk-Amerikan İlişkileri ve Dostluk Grubu Üyesi Virginia Foxx ve Türk-Amerikan İlişkileri ve Dostluk Grubu Eş başkanı Steve Chabot** ile birer görüşme gerçekleştirdi. Görüşmelerde Türk Yükseköğretim sisteminde son dönemde yaşanan önemli dönüşümün yanı sıra Proje tanıtılarak Türkiye'nin bölgedeki rolü ayrıntılı bir şekilde ele alındı ve akademik hayatlarına Türkiye'de devam eden Suriyeli akademisyenler ve öğrenciler anlatıldı. Ayrıca Amerika Dışişleri Bakanlığının açıkladığı Seyahat Uyarısı listesinde Türkiye'nin üçüncü düzeyde listelenmesinin akademisyenler ve öğrencileri de etkilediği, ülkemizin güvenlik açısından risk taşımadığı ifade edilerek, herhangi bir rasyonel nedene dayanmayan "Seyahat Uyarısı"nın kaldırılması konusundaki görüşler Kongre Üyeleri Chabot ve Fox'a iletildi. Görüşmelerin sonucunda Kongre Üyesi Chabot, Eş başkanlığını da yürütmekte olduğu Türk Dostluk grubuyla birlikte Amerika Dışişleri Bakanlığına seyahat uyarısı konusunda bir mektup yazacağını belirtti

Büyükelçilik Ziyareti ve Türk Öğrencilerle Toplantı

YÖK Heyeti, Washington Büyükelçiliğinde, Amerika üniversitelerinde lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan Türk uyruklu öğrencilerle de bir araya geldi.

Amerika Diyanet Merkezi'nde Panel ve Washington ve Maryland Eyaletinde Görev Yapmakta olan Türk Akademisyenlerle Toplantı

YÖK Heyeti, Washington ve Maryland Eyaletinde Görev Yapmakta olan Türk Akademisyenlerle biraraya geldi. Sonrasında Diyanet Amerika Merkezi tarafından organize edilen "Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma" konulu panel gerçekleştirildi. Panele ayrıca Washington ve Maryland eyaletlerinde yaşayan Müslüman toplumun üyeleri katıldı.

VAŞİNGTON

Congress of the United States
Washington, DC 20515

July 26, 2019

The Honorable Carl C. Risch
Assistant Secretary
Bureau of Consular Affairs
U.S. Department of State
2201 C Street NW
Washington, DC 20520

Dear Assistant Secretary Risch,

As Members of the Congressional Caucus on U.S.-Turkey Relations and Turkish Americans, we write to gain a better understanding of the basis for the State Department's current travel advisory for Turkey which, as you know, is set at "Level 3: Reconsider Travel" for the majority of the country.

The State Department's travel advisory system is crucial for providing Americans a proper understanding of the security environment of countries they plan to visit. The objective character of this system ensures that no matter the state of the bilateral relationship between our country and another country, Americans can be confident that the information provided is free from political influence.

With this in mind, we are seeking more information on the current advisory for Turkey. While it is self-evident that travel to the Syrian border should remain out of the question, it is less clear why the security situation throughout Turkey should substantially impact the travel plans of all prospective America tourists, students, and professionals going to the rest of the country.

This matter has come to our attention since, during recent meetings with the Turkish education sector, we have been made aware that several Turkish universities have agreements with U.S. universities which are currently on hold because of the Level 3 Advisory. As a result of the advisory, U.S. universities do not provide insurance to students who would be studying in Turkey, thus preventing students from being able to participate in these programs and take advantage of their rich cultural and language opportunities. Given Turkey's strategic importance and current tensions in our relationship, student exchanges remain one of the best ways to strengthen understanding and ties between the two societies.

Furthermore, despite the travel warning, U.S. academics have continued their research and academic studies in Turkish universities for the past several years without interruptions. Many European countries have also already relaxed their travel policies, and have no restrictions on travel to Turkey.

The safety and security of our constituents is our first concern and we appreciate the work you do to keep Americans safe when they travel abroad. To ensure that we can properly advise them and other stakeholders on the scope of current threats to U.S. citizens traveling to Turkey, we request that your office provide us with a briefing on the latest information regarding the travel advisory. Please feel free to have appropriate staff make arrangements with our staff.

Sincerely

Steve Chabot
Member of Congress

Joe Wilson
Member of Congress

Virginia Foxx
Member of Congress

Türk-Amerikan İlişkileri Dostluk derneği tarafından yazılan mektup.
(Bu mektup sonrasında Türkiye için seyahat uyarısı düzey 2'ye çekilmiştir)

VAŞİNGTON

Akademik Mirasi Koruma Projesi Londra'da

Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma projesinin "**Refugee Crises & Carrying the Academic Heritage to the Future through Higher Education**" başlığını taşıyan beşinci uluslararası paneli Londra'da düzenlendi. Yükseköğretim Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan, Boğaziçi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmed Özkan, ODTÜ Rektörü Prof. Dr. M. Verşan KÖK ve School of Oriented and African Studies (SOAS) öğretim üyesi Dr. İdil Osman'ın konuşmacı olarak katıldıkları panele Yunus Emre Enstitüsü Londra Şubesi ev sahipliği yaptı.

Farklı üniversitelerden İngiliz akademisyenlerin ve sivil toplum örgütlerinin yoğun katılım gösterdiği panel, proje kapsamında TRT ile işbirliği içerisinde hazırlanmış olan ve ülkelerinden farklı sebeplerle ayrılmak zorunda kalıp akademik hayatlarını Türkiye'de sürdüren akademisyenler ile öğrencilerin gerçek hayat hikâyelerinin anlatıldığı videoların gösterimi ile başladı. Ardından yine proje kapsamında oluşturulan destek platformu ile ilgili bilgi verildi.

Panelin açılış konuşmasında Tufan; Dünya'da ve Orta Doğu'da yaşanan mülteci krizleri ile ilgili bilgi vererek ve Suriye'de yaşanan insanlık dramına karşı Türkiye'nin ilk günlerden itibaren aldığı önlemleri ve Türkiye'nin sığınmacı ve geçici koruma altında olan çocuk ve gençlerin eğitimine ara vermemesi için geliştirdiği politikaları ayrıntılı bir şekilde anlattı. Panelin devam eden bölümünde Orta Doğu coğrafyasının dünya akademik mirası içerisindeki yerine ilişkin yapılan konuşmanın ardından SOAS öğretim üyesi Dr. Osman; projeden duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Türkiye'nin bu projeyle sığınmacıların kapasitelerini belirleyip onlara yardım ettiğini belirten Dr. Osman Türkiye'nin daha önce Somali'de hayata geçirdiği insani yardımlara ilişkin örnekler vererek Türkiye'nin Somalili gençlere sağladığı yüksek öğretim imkânının da çok önemli olduğunun altını çizdi. Panelin son bölümünde sırasıyla Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Verşan Kök ile Boğaziçi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmed Özkan, sığınmacı akademisyenlerin ve öğrencilerin Türk Yükseköğretim Sistemiyle bütünleşmesi amacıyla kendi üniversitelerinde geliştirdikleri uygulamaları ve tecrübelerini paylaştı.

Ziyaret kapsamında, **Türkiye'nin Londra Büyükelçisi Ümit Yalçın ve Birleşik Krallık Parlamento Üyeleri** ile de bir araya gelen YÖK Heyeti, İngiltere'de yüksek öğrenim gören Türk öğrencilerle de bir toplantı düzenlendi.

Akademik Mirasi Koruma Projesi Essen'de

Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesinin altıncı paneli **Duisburg Essen Üniversitesi** ilişkili olarak Almanya'nın Essen şehrinde faaliyetlerine devam eden Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi **(Stiftung Zentrum für Türkeistudien und Integrationsforschung-ZfTI)** Vakfında gerçekleştirildi.

"Carrying the Academic Heritage to the Future: Refugee Integration through Higher Education-Policies and Measure" başlığını taşıyan panele Yükseköğretim Kurulu Başkanvekili Prof. Dr. M. İ. Safa Kapıcıoğlu, Alman politikacı ve Bundestag 10. Başkanı **Prof. Dr. Rita Süssmuth**, Türk-Alman Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Halil Akkanat, Marmara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Erol Özvar, ODTÜ Tarih Bölümü Başkanı Prof. Dr. Ömer Turan, Türk- Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi Prof. Dr. Murat Erdoğan, ZfTI Direktörü Prof. Dr. Hacı Halil Uslucan ve YÖK Kurum Danışmanı Doç. Dr. Bilge Kağan Özdemir konuşmacı olarak katıldı.

Yükseköğretim Kurulu Başkanvekili Prof. Dr. M. İ. Safa Kapıcıoğlu'nun ve Alman politikacı ve Bundestag 10. Başkanı Prof. Dr. Rita Süssmuth'un açılış konuşmalarını yaptığı panelde, Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi tanıtıldı ve proje kapsamında hazırlanan videolar dinleyiciler ile paylaşılarak, Destek Platformu konusunda bilgilendirme yapıldı. Prof. Dr. Turan'ın Akademik Miras üzerine yaptığı konuşmanın ardından, Panelin "Mültecilerin Yükseköğretim Sistemine Entegrasyonu (Integration of Refugees into Higher Education System)" başlığını taşıyan ikinci bölümüne geçildi. Bu bölümde, Marmara Üniversitesi Rektörü Prof. Özvar üniversitesinde konu ile ilgili olan iyi uygulama örneklerini dinleyicilerle paylaştı, ardından Prof. Dr. Erdoğan Avrupa'da Mülteci Akademisyenler ve Öğrenciler başlıklı sunumunu yapıldı. ZfTI Direktörü Prof. Dr. Uslucan konuyla ilgili Almanya'ya ait örnekleri paylaştığı sunum ile bu bölüm de sona erdi ve soru-cevap kısmına geçildi.

Essen Almanya ziyareti kapsamında Türkiye'nin Essen Başkonsolosu Şener Cebeci ile bir araya gelen YÖK Heyeti, aynı zamanda Almanya'da öğrenim gören Türk Öğrencilerle de buluştu.

ESSEN

AKADEMİK MİRAS
ACADEMIC HERITAGE

Orta Doğu'da farklı bölgelerde devam eden çatışmalar ve özellikle Suriye'de 2011 yılından beri devam eden iç savaş, bölgedeki kültürel, bilimsel ve akademik mirasın ciddi boyutlarda zarar görmesine, hatta bir kısmının yok olmasına neden olmuştur. UNESCO'nun kısaca Lahey Sözleşmesi olarak bilinen ve 1954 tarihinde imzalanan *Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi*, UNESCO'nun 1970 tarihli *Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşmesi*, 1972 yılında Kabul edilen UNESCO'nun *Dünya Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi*, 2003 tarihinde kabul edilen UNESCO'nun *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi*, taraf ülkelere çatışma durumlarında kültürel mirasın korunması için çaba sarf etmelerini ve sorumluluk almalarını söylemektedir.

Lahey Sözleşmesi olarak bilinen UNESCO'nun 14 Mayıs 1954 tarihli *Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi*'ne ve diğer birçok başka uluslararası sözleşmeye taraf olmak kültürel mirasın korunma ve gelecek kuşaklara aktarımı konusunda açık bir iradeyi içerir. Bu aktarımın başlıca araçları şüphesiz ülkenin eğitim kurumları ve kütüphaneleridir. Bilimsel ve akademik birikimin üretildiği ve korunduğu bu yerlerin tahrip edilmesi, kültürel miras olarak kabul edilen varlıklıların kendilerinin tahrip edilmesi kadar yıkıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Nitekim *Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü*'nün 8. maddesine göre "Askeri amaçlı olmaması koşuluyla din, eğitim, sanat, bilim veya yardım amaçlarıyla kullanılan binalara, tarihi eserlere (...) kasten saldırı düzenlenmesi" savaş suçu olarak kabul edilmektedir. Öte yandan, saldırıya uğrayan bu kurumlardaki görevlilerin ve bilim insanlarının göç etmek zorunda bırakılmaları sadece bölgenin değil tüm insanlığın ortak kültürel ve bilimsel mirasında telafisi zor kayıplara yol açmaktadır. Devletlerin, uluslararası kamuoyunun ve sivil toplumun söz konusu kayıpları en aza indirmek ve telafi etmek amacıyla somut projeler gerçekleştirmesi, sadece mevcut kuşakların değil gelecek kuşakların da ortak yararı bakımından hayati önem taşımaktadır.

Orta Doğu ve Bilim Merkezleri

Orta Doğu'da çatışmaların yaşandığı pek çok ülkede eğitim ve araştırma merkezlerinin altyapıları büyük zarar görmüştür. Geniş anlamıyla Orta Doğu coğrafyası dünyada bilim ve eğitimin uzun yıllar boyunca önemli merkezlerinden biri olmuştur. Yapılan çalışmalar asırlardır bu coğrafyada dünyada bilimin ve teknolojinin gelişmesine öncülük etmiştir.

Bugün tarihte bilime katkılarını konuştuğumuz, müzelerde sergilediğimiz, derslerde anlattığımız kurumların mirasçıları aynı iddiayı sürdürmekten çok uzakta, hayatta kalma mücadelesi vermekteler. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da bitmeyen savaş ve çatışmalar tüm akademik yapıların ve bilim tarihinin izlerinin silinmesine neden oluyor. Oysa kaybolan yalnızca Orta Doğu'nun mirası değil, dünyanın mirasıdır. Bu mirası canlandırmak ve yeniden hayata geçirmek ise tüm bölge insanları ve uluslararası toplumun temel önceliği ve görevi olmalıdır.

1. Harap Olan Bilim Merkezleri / Devastated Science Centers

Halep/ Aleppo

Yüzyıllardır bir çok bilim merkezine ev sahipliği yapmış, birçok medeniyetin buluşma noktası olmuş kadim bir şehirdir Halep.

Ne yazık ki artık bütün o külliyeleri, medreseleri, kütüphaneleri ve daha pek çok tarihi ve sosyal yapıları ile dünya mirası listesinde yer alan eski Halep tehlike altındaki merkezler arasında gösterilmektedir. Halep mimarisinin kalıntıları bile kültürel miras açısından önemli kabul ediliyor.

Halep Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 2013 yılında bombalanmıştı. Bombalama sonrasında aralarında akademisyen ve öğrencilerin de yer aldığı 80'i aşkın insan ölürken pek çok kişi de yaralandı. Göç etmek zorunda kalan Halep Üniversitesi'nden pek çok akademisyen, bugün Türkiye'de ve dünyanın çeşitli üniversitelerinde bilim hayatlarına devam etmeye çalışıyor.

Aleppo

Hosting many science centers for centuries, Aleppo is an ancient city that has been the melting pot of many civilizations.

Regrettably, the ancient city of Aleppo, which is found on the world heritage list with all its madrasas, libraries, and many other historical and social structures, is now listed on the list of world heritage in danger. Even the ruins of Aleppo are considered to have significance in terms of cultural heritage.

The Department of Architecture at University of Aleppo was bombed in 2013, which killed more than 80 people including academics and students, and injured many others. Forced to emigrate from the University of Aleppo, many academics are trying to go on about their academic lives in various universities in Turkey and the world.

Görsel 1. Halep şehri (AA)

Halep Emevi Külliyesi ve Kütüphanesi - Halep

Halep Emevi Külliyesi ve Kütüphanesi kent merkezinde bulunur. Külliyede kıymetli edebi eserler ve dersliklerin bulunduğu medrese de yer alır. Yapının ilk inşası Emevi dönemine kadar gitmektedir. Ancak yapı zaman içinde birçok defa onarım geçirmiş ve bugünkü halini almıştır.

Halep ve çevresi 962 yılında Bizans İmparatoru il. Nikephoros'un saldırısına maruz kalmıştır. Bu saldırı sonucunda tahrip olan yapı, 965 yılında Seyfüddevle el-Hamadani tarafından onarılmıştır.

Selçuklulardan sonra yapı Eyyubiler zamanında 1159' daki bir yangın sonrasında yapı büyük oranda yenilenmiştir. Bu yenileme çalışmaları sırasında sadece minare özgün olarak kalmıştır. 1260 da Moğolların Haleb'i işgali sırasında yapı yine tahrip olmuştur. Yapı Osmanlı döneminde de onarılmıştır.

Külliye ve içerisindeki kütüphaneler, yazma eserler 2013 yılında Suriye'de devam eden iç çatışmalar sırasında hasar görmüş, yapıda yer alan minare de mevcut yönetimin askeri güçleri tarafından yıkılmıştır.

Aleppo Umayyad Complex and Library - Aleppo

The Aleppo Umayyad Complex and Library is situated in the city center. The complex also has a madrasa, which had valuable literary works and classrooms. The first construction of the building dates back to the Umayyad period. However, it has undergone numerous repairs and changes before taking its present form.

Aleppo and its surroundings were attacked by the Byzantine Emperor Nikephoros II Phokas in 962. The building, which was damaged as a result of this attack, was repaired by Sayf al-Dawla in 965.

The building was extensively renovated after the Seljuks, notably by the Ayyubids after a fire in 1159. Only the minaret has remained in its original form after these renovations. In 1260, the mosque was destroyed again when the Mongols invaded Aleppo. The building was also repaired in the Ottoman period.

The complex, library and manuscripts were damaged during the civil war in Syria in 2013 and the minaret was destroyed by the military forces of the government.

Kaynaklar / References

http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/halep-ulu-camii#
http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/aleppo-great-mosque

Görsel 2. Emevi Camii (AA)

Görsel 3. Emevi Camii iç avludan görünüm (AA)

Görsel 4. Emevi Camii iç avludan görünüm (AA)

Görsel 5. Emevi Camii iç avludan görünüm (AA)

Bağdat Ulusal Kütüphanesi - Bağdat

2003 yılında Bağdat'ın ele geçirilmesinden sonra Bağdat'ta pek çok kütüphane bilinçli bir şekilde peş peşe ateşe verildi. Bu kütüphaneler arasında Ulusal Kütüphane, Diyanet İşleri Bakanlığı'na ait Kur'anlar Kütüphanesi, Evkaf Kütüphanesi, Muntasiriye Üniversitesi Kütüphanesi ve Ulusal Arşiv de vardı. Bu yangınların eş zamanlı olması, kitapların belli yerlerde toplandıktan sonra yakılması, yakma işleminde kimyasal maddelerin de kullanılmış olması, bir hafta arayla ilk yangının başlatılmış olması kütüphanelere yönelik bilinçli bir yok etme girişiminin yürütüldüğünü düşündürmektedir. O dönemde sadece Bağdat'taki kütüphaneler değil, insanlık tarihi de yakılmak istenmişti. Bu durum Bağdat ve kütüphaneleri için aslında ilk değildi. Moğol Hükümdarı Hülagu Bağdat'a girdikten sonra yaptığı ilk işlerden birisi dünyanın en büyük kütüphanelerinden olan Bağdat Kütüphanesindeki eserler Dicle nehrine atarak yok etmek olmuştu.

1920 yılında kurulan Bağdat Ulusal Kütüphane sinde pek çok kitap, dergi, gazete, mikrofilm, haritalar, fotoğraflar, Osmanlı dönemi ne ait pek çok resmi ve gayriresmi belgeler bulunmaktaydı. Kütüphanede kesin rakamlar belli olmamakta birlikte 400 bin cilt üzerinde basılı kitap ve dergi ve 12 milyon üzerinde belge bulunmaktaydı. Irak'ın modern tarihi, politik, sosyal ve kültürel hayatına ait en önemli eserler ve kaynaklar da bu kütüphanede bulunmaktaydı.

Bu yangın sonrasında kütüphanedeki kitapların en az %25'i ve arşivlerin %60'ı, harita ve fotoğraf arşivinin tamamı yok edildi.

İki yangın arasındaki sürede kitapların ve belgelerin bir kısmı çevredeki camilere ya da Necefe gibi güvenli bölgelere taşınarak kurtarılabilmişti.

Bağdat Ulusal Arşivi

Ulusal Kütüphanenin ikinci katında bulunuyordu. Yangından sonra geriye küller ve ortaya çıkan korkunç ısının bir kanıtı olarak erimiş mobilyalar kalmıştı.

Evkaf Kütüphanesi

Yangın sonrası duvarlar dışında ayakta kalan pek az şey olmuştu. %90'ı kitaplar olmak üzere kütüphanedeki belgelerin %40'ı yok oldu. Kütüphanede geniş bir Kur'an koleksiyonu, pek çok dini eser ve binlerce el yazması gibi paha biçilemeyen eserler bulunmaktaydı.

Beyt-ül Hikme Kütüphanesi (Bilgelik Evi)

Kütüphane bombalama sırasında isabet almış, daha sonra ise yakılmış ve yağmalanmıştır. Kütüphanede İngiliz ve Fransız hükümet dokümanları, Bağdat'taki yahudi toplumuna ait belgelerin yanı sıra İbni Sina'nın el yazmaları ve Hariri'nin Makamat'ı gibi çok değerli ve nadir eserler bulunuyordu. Yağmalanan eserlerin bir kısmı kitapçılarda satılmıştı.

Bağdat Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kütüphanesi

Kütüphanede 70.000 binden fazla eser bulunaktaydı. Irak'ın en büyük ve en iyi sanat koleksiyonu bu kütüphanedeydi. Güzel sanatlar, tiyatro, tasarım, eski ve modern tarih, edebiyat konularında pek çok eser vardı. Kütüphane yağmalanmış ve yakılmış, geriye beyaz tozlardan başka bir şey kalmamıştı.

El- Mutanabbi Caddesi

Bağdat'ın eski caddelerinden biri olan bu cadde kitapçı ve sahafları ile meşhurdu. Irak'ın kitap merkezi olarak kabul edilir ve kitapseverlerin bir buluşma yeri olarak bilinirdi. Cadde bombalanarak El Asiriye ve El Nahda gibi çok değerli eserlerin bulunduğu kütüphaneler ve pek çok kitapevi yok edilmişti.

Baghdad National Library - Baghdad

After Baghdad was captured in 2003, many libraries in Baghdad were deliberately set on fire one after another. Amongst those libraries were the National Library, the Quran Library under the Presidency of Religious Affairs, the al-Mustansiriya University Library, the Fine Arts Faculty Library, and the National Archive. The concurrent occurrence of the fires, burning of the books collected in certain places, usage of chemicals during the fires, and the occurrence of the first fire after a week suggest that the libraries were deliberately set on fire in an attempt to destroy them. At that time, not only the libraries in Baghdad, but also the history of humanity was also intended to be burned down.

It was not the first incident that happened in Baghdad and its libraries. After capturing Baghdad, the Mongolian Emperor Hulagu Khan destroyed all the literary works in Baghdad Library, one of the largest libraries in the world at the time, by throwing them into the Tigris River.

Founded in 1920, the Baghdad National Library had many books, magazines, newspapers, microfilms, maps, photographs, and many official and unofficial documents dating back to the Ottoman period. The most important works and resources related to the modern history of Iraq and its political, social and cultural life were found in this library.

The fire destroyed at least 25% of the books in the library, 60% of the archives and the whole map and photography archives.

In the period between the two fires, some of the books and documents were saved after they were transferred to the nearby mosques or safe zones such as Najaf.

Baghdad National Archives

It was on the second floor of the National Library. After the fire, there remained ashes and molten furniture as evidence of the terrible emerging heat.

Foundation Library

There were a few things that survived the fire other than the walls. 40% of the documents in the library, of which 90% were books, were destroyed. The library had invaluable works such as a large collection of Quran, many religious works and thousands of manuscripts.

Bayt al-Hikma (House of Wisdom) Library

After being hit during the bombing, the library was then burned down and looted. There were British and French government documents, documents belonging to the Jewish community in Baghdad, as well as valuable and rare works such as the manuscripts of Ibn Sina and Maqamat of al-Hariri in the library. Some of the looted works were sold in bookstores.

Library of the College of Fine Arts at the University of Baghdad

There were more than 70,000 works in the library. The largest and best art collection in Iraq was found in this library. There were many works on fine arts, theater, design, ancient and modern history and literature. The library was looted and burned down, leaving only white dust behind.

Al-Mutanabbi Street

This street, one of the oldest streets in Baghdad, was famous for its bookstores and outdoor bookstalls. Being the book center of Iraq, it used to be known as the meeting point of booklovers. When the street was bombed, libraries, in which such worthy works as Al Asiriye and Al Nahda existed, and many bookstores were destroyed.

Görsel 1. Irak Milli Kütüphensindeki kitaplardan geriye kalanlar (AA)

Görsel 2. Yakılan Irak Milli Kütüphanesinden kurtarılabilen kitaplar başka şehirlere taşındı (AA)

Görsel 3. Irak Milli Kütüphanesini yanmış halde gören çalışanlar göz yaşlarını tutamadı (AA)

Musul Üniversite Kütüphanesi - Musul

DAEŞ, Musul Kütüphanesini askeri kışla ve militanları için eğitim kampı olarak kullanmıştı. Bu süreçte üniversite kütüphanelerinde bulunan 80 milyondan fazla kitap ve elektronik belge yok edildi.

Üniversitede bulunan ve Orta Doğu'daki en büyük matbaa da, kütüphanelerle beraber havaya uçurularak kullanılamaz hale getirilmişti. Birçok fakülte binası yerle bir olmuş veya yıkılmış olan üniversite yerleşkesinde, mermi, bomba veya yangın izi olmayan bir yer görmek neredeyse imkansız.

Musul Üniversitesi'nde yaklaşık 45 bin öğrenci türlü imkansızlıklar içinde eğitim görüyor. Bir zamanlar Orta Doğu'nun en büyük edebi koleksiyonuna sahip olduğu söylenen Musul Üniversitesi Kütüphanesi, kitap toplama merkezleri ile yeniden ihtişamlı günlerine dönmeyi bekliyor.

The Library of Mosul University - Mosul

ISIS used the Library of Mosul University as a barrack and training camp for its militants. Under their rule, more than 80 million books and electronic documents were destroyed.

The printing house of the university, the largest printing house in the Middle East, and the library were also blown up along with the library and was rendered unusable.

It is almost impossible to see a place without traces of bullets, bombs and fire on the university campus, where many faculty buildings have either collapsed or been destroyed. Roughly 45,000 students are enrolled at Mosul University.

Once the largest literary collection in the Middle East, the Library of Mosul University hopes to rebuild its elegance through book collection centers.

Kaynaklar / References

1. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/harabeye-donen-musul-universitesinde-egitim/1045534
2. https://anadoluimages.com/p/13564523

Görsel 1. DAEŞ tarafından yakılan Üniversite Kütüphanesi (AA)

Görsel 2. DAEŞ tarafından yakılan Üniversite Kütüphanesi (AA)

Görsel 3. Kütüphane dışında diğer fakülte binalarında da ciddi hasar vardı (AA)

Görsel 4. Herşeye rağmen Üniversitede hayat devam ediyor (AA)

Musul Müzesi Kütüphanesi - Musul

2014 Haziran'da Musul'u ele geçiren IŞİD terör örgütünün ilk hedeflerinden birisi olan Musul Müzesi ve Kütüphanesi dünya mirasında önemli bir yer tutmaktaydı.

İslamiyetin ilk yıllarından itibaren el yazısıyla yazılan yüzlerce kitap, teröristler tarafından yakıldı. İslam medeniyetinin önemli merkezlerinden biri olan ve yıllarca bilim adamlarına ev sahipliği yapan 100 yıllık kütüphane binası ile birlikte Musul Müzesi de 2014 yılında yıkılmıştır.

IŞİD'in işgal altında tuttuğu Musul kentinde bulunan ve bünyesinde binlerce kitap yer alan Musul Kütüphanesi'nin yakılması 27 Şubat'ta Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından kınandı. Kütüphanede 10 binden fazla kitap, en az 700 nadir el yazması ve Osmanlı İmparatorluğu döneminin çok sayıda eseri bulunuyordu.

Mosul Museum Library - Mosul

Mosul Museum Library, which was one of the first targets of the terrorist organization ISIS that seized Mosul in June 2014, has an important place in the world heritage.

Hundreds of handwritten books that have been written since the early years of Islam were burned by terrorists. The museum, one of the most important centers of the Islamic civilization that has welcomed scientists for years, was demolished in 2014, along with the 100-year-old library building.

The United Nations Security Council condemned the burning of the Mosul Library, a library consisting of thousands of book, which was located in the city of Mosul, occupied by ISIS , on February 27th.

The library had more than 10 thousand books, at least 700 rare manuscripts and many works of the Ottoman period.

Kaynaklar / References

1. UN News Service, Iraq: UNESCO outraged over terrorist attack against Mosul Museum, 26 February 2015, available at: http://www.refworld.org/docid/54f064434.html [accessed 8 October 2018]

Görsel 1. DEAŞ'ın harabeye çevirdiği Musul Müzesi (AA)

Görsel 2. DEAŞ'ın harabeye çevirdiği Musul Müzesi (AA)

Görsel 3. DEAŞ'ın harabeye çevirdiği Musul Müzesi (AA)

Görsel 4. DEAŞ'ın harabeye çevirdiği Musul Müzesi (AA)

Yunus Nebi Külliyesi ve Kütüphanesi - Musul

Yüzlerce yıllık Yunus Nebi külliyesinde önemli eserlerin bulunduğu kütüphaneler ve aynı zamanda dersliklerin bulunduğu medrese yer almaktaydı. Külliye döneminin önemli ilim merkezlerinden biriydi. Yerleşke Musul'da yer alan önemli Selçuklu dönemi eserlerindendir. Yapım yılları 1108-1113 olarak kabul edilmeltedir. Musul'da eski Ninova'da Asur tapınağı (Yunus Manasbn) üzerine yapılmıştır. 12. y.y.'ın başlarında Selçuklu emirlerinden birisi tarafından bir mescid ile ribat ilave edilmiştir. Tuğtekin Ribatı Türbeye dönüştürülmüştür (1108-1113). Daha sonra yapılan ilavelerle külliye genişletilmiştir. Bugünkü külliye cami ve türbe, minare, tekke ve medrese hücreleri ve diğer yapılardan meydana gelmektedir.

DEAŞ 2014 yılında kenti ele geçirdikten sonra Nebi Yunus Külliyesi ve çevresinde yer alan tarihi mekanları ağır tahribata uğratmıştı. 2017 yılı Ocak aynında Külliye DAEŞ'ten kurtarılmıştır.

Yunus Nebi Complex and Library – Mosul

There were a library with important works and a madrasa consisting of classrooms in the centuries-old Yunus Nebi Complex. The complex was one of the most important science centers of its time. Yunus Nebi Complex is one of the most important buildings of the Seljuk period in Mosul. It is believed to be built in 1108. It was built on top of the Assyrian temple (Yunus Manasbn) found in the ancient Nineveh in Mosul. In the beginning of the 12th century, a masjid and ribat were added to the building by one of the Seljuk amirs. Toghtekin turned the ribat into a mausoleum (1108-1113). The complex was later expanded with additions. The current complex consists of a mosque, mausoleum, minaret, khanqah and madrasa and other structures.

After ISIS seized the city in 2014, the historical places in Nebi Yunus Complex and its surroundings were severely damaged. The complex was liberated from ISIS in January 2017.

Kaynaklar / References

1. Bütük Selçuklu Mirası.Konya, Selçuklu Bekediyesi 2014. http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/nebi-yunus-kulliyesi

2. Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Musul. Ankara, ORSAM, 1992.http://orsam.org.tr//d_hbanaliz/a_yayinlar_kitap_5tr.pdf

3. https://anadoluimages.com/p/11444540

4. https://anadoluimages.com/p/11421927

Görsel 1. DEAŞ'tan kurtarılan Nebi Yunus Türbesi (AA)

Görsel 2. DEAŞ'tan kurtarılan Nebi Yunus Türbesi (AA)

Görsel 3. DEAŞ'tan kurtarılan Nebi Yunus Türbesi (AA)

Görsel 4. DEAŞ'tan kurtarılan Nebi Yunus Türbesi (AA)

2. Ayakta Kalan / Kalmaya Çalışan Bilim Merkezleri

Abdulkadir Geylani Külliyesi ve Kütüphanesi - Bağdat

Bağdat şehir merkezinde bulunan külliye yüzlerce yıldır kütüphanesi ve edebi eserleri ile bir ilim merkezi konumunda. Günümüzde daha çok Abdülkadir Geylani Türbesi ile anılmakla birlikte döneminin bilim merkezi olduğundan pek çok edebi esere de ev sahipliği yapmaktadır.

1165 yılında yapılan yerleşke türbe daha sonraki onarımlarla genişletilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman Irak Seferi'nden (1534) sonra Mimar Sinan'a külliyeyi yeniden yaptırmıştır. 1638'de iV. Murat tarafından geniş ölçüde yenilenmiş, Sultan 1708'de Sultan II. Ahmet, 1865'de Sultan Abdülaziz ve 1903'te, Abdülhamit tarafından onarılmıştır. 1982-84 yıllarında Irak Vakıflar Bakanlığı'nca restore edilmiştir.

Abdul Qadir Gilani Complex and Library - Baghdad

For centuries, the complex, located in the center of Baghdad, is a science center with its library and literary works. As it was the science center in its era while nowadays referred with Abdul Qadir Gilani Complex, it hosts a number of literary works.

Built in 1165, the mausoleum was extended with subsequent repairs. Suleiman the Magnificent, after the Iraqi Expedition (1534), rebuilt the mosque to Mimar Sinan. Suleiman the Magnificent had Mimar Sinan rebuild the complex after the Iraq Campaign (1534). It was extensively renovated by Murad IV in 1638. It was also repaired by Ahmed II, Abdülaziz and Abdul Hamid II in 1708, 1865 and 1903 respectively.

Kaynaklar / References

http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/abdulkadir-geylani-turbesi

http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/abdulkadir-geylani-mausoleum

Görsel 1. Abdulkadir Geylani Külliyesi ve Kütüphanesi (AA) (Fotoğraflar Zeliha Koçak Tufan'ın arşivinden)
(Photograph: Zeliha Kocak Tufan's archive)

Görsel 2. Abdulkadir Geylani Külliyesi ve Kütüphanesi (AA) (Fotoğraflar Zeliha Koçak Tufan'ın arşivinden)
(Photograph: Zeliha Kocak Tufan's archive)

Görsel 3. İmam Azam Külliyesi, Bağdat (Fotoğraflar Zeliha Koçak Tufan'ın arşivinden)
Imam Azam Complex Baghdad (Photograph: Zeliha Kocak Tufan's archive)

Görsel 4. İmam Azam Külliyesi, Bağdat (Fotoğraflar Zeliha Koçak Tufan'ın arşivinden)
Imam Azam Complex Baghdad (Photograph: Zeliha Kocak Tufan's archive)

Görsel 5. İmam Azam Külliyesi, Bağdat (Fotoğraflar Zeliha Koçak Tufan'ın arşivinden)
Imam Azam Complex Baghdad (Photograph: Zeliha Kocak Tufan's archive)

Görsel 6. İmam Azam Külliyesi, Bağdat (Fotoğraflar Zeliha Koçak Tufan'ın arşivinden)
Imam Azam Complex Baghdad (Photograph: Zeliha Kocak Tufan's archive)

Muntansıriye Medresesi ve Üniversitesi - Bağdat

Döneminin üniversitesi konumunda olan Muntasiriye Medresesi Bağdat'ta Dicle kenarında yer alır. Halife Mustansır tarafından 1233 yılında inşa ettirilmiştir. Hem Osmanlı Dönemi'nde hem de Irak Cumhuriyeti zamanında defalarca onarılmıştır. Pek çok edebi ve el yazması esere ev sahipliği yapmaktadır.

Giriş eyvanının karşısındaki eyvan mescid haline getirilmiştir. Zemin katta ve birinci katta muhtelif büyüklükte öğrenci odaları bulunur.

Dört Sünnî mezhebin her biri için bölümlerin yer aldığı yapının dikdörtgen planlı ve tuğladan inşa edilmiş eyvanları, odaları ve koridorları yine dikdörtgen bir avluyu çevreliyordu.

Medresenin süslemesine büyük önem verilmiştir. iç ve dış cephelerde tuğla örgü dizisine bağlı olarak duvarların monotonluğu giderilmiştir. Taç kapıda eyvan kemerlerinde, sathi nişler içerisinde geometrik, bitkisel süslemeler ve yazı kuşaklarına yer verilmiştir. Motifler arasında palmet ve rumilere yer verilmiş olup bu süsleme terakota tekniğinde gerçekleştirilmiştir.

Mustansiriya Madrasa and University - Baghdad

Muntasiriya Madrasa, the university of its time, is situated by the Tigris in Baghdad. It is a madrasa with two storeys, four iwans and an open courtyard. It was built by Caliph al-Mustansir in 1233 and was repaired many times both in the Ottoman period and the period of the Republic of Iraq. It hosted a lot of literary and handwritten works.

The iwan facing the entrance iwan was converted to a masjid. There are rooms for students in various sizes on the ground and first floor.

The brick-walled iwans, rooms and corridors of the building, which were built in rectangular shape and included separate divisions for each of the four Sunni sects, were surrounded by a rectangular courtyard.

A great emphasis was placed on the decoration of the madrasa. The monotonous design of the walls was eliminated by courses of bricks on the interior and exterior facades. There are geometrical and plant decorations and epitaphs on the portal, iwan vaults and inside surface niches. This decoration was made with Terracotta technique while palmette and rumi were employed in the motifs

Kaynaklar / References

1. http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/mustansiriye-medresesi
2. https://islamansiklopedisi.org.tr/mustansiriyye-medresesi

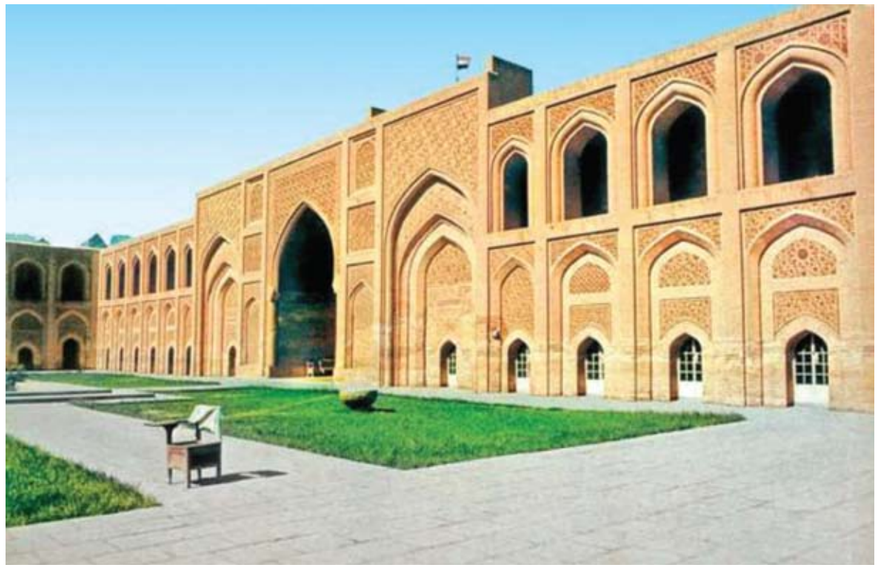

Görsel 1. Muntansıriye Medresesi ve Üniversitesi - Bağdat

03
Akademik Miras / Academic Heritage

Musa Kasım Medresesi ve Kütüphanesi - Bağdat

Bağdat'ın batı yakasında bulunan ve Kâzımeyn adıyla anılan külliye, Mûsâ el-Kâzım ile (ö. 183/799) torunu Muhammed el-Cevâd'ın (ö. 220/835) mezarları etrafında gelişmiş ve semte adını vermiştir.

Mûsâ Kâzım Külliyesi, ortasında türbe ve caminin yer aldığı geniş bir avlunun etrafında sıralanan medrese, imaret, imam-şeyh odaları ve kütüphanelerin yer aldığı iki katlı revaklı hücrelerden oluşmaktadır.

Türbe-cami avlusunu üç taraftan saran yapılar medrese, tekke, kütüphane ve Şiî ileri gelenlerinin ikamet ettiği odalardan meydana gelmektedir.

Musa al-Kadhim Madrasa and Library - Baghdad

Situated on the western bank of Baghdad, the complex, known as al-Kadhimain, spread around the tombs of Musa al-Kadhim (d. 183/799) and his grandson, Muhammad al-Jawad (d. 220/835), and gave its name to the district.

Musa al-Kadhim Complex consists of two-storey vaulted cells, which include a madrasa, imaret, imam-sheikh chambers and libraries lined around a large courtyard with a mausoleum and mosque.

The buildings that surround the courtyard of the mausoleum and mosque is composed of a madrasa, khanqah, library and rooms used by Shiite elders.

Kaynak / Reference

1.https://islamansiklopedisi.org.tr/musa-kazim-kulliyesi

03
Akademik Miras / Academic Heritage

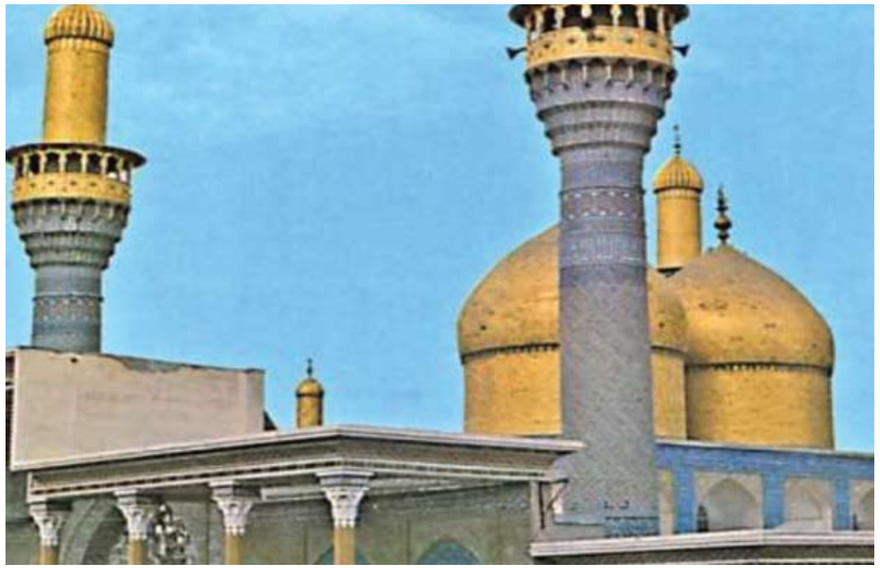

Görsel 1. Musa Kazım Medresesi (Diyanet Ansiklopedisi)

Görsel 2. Musa Kazım Medresesi (AA)

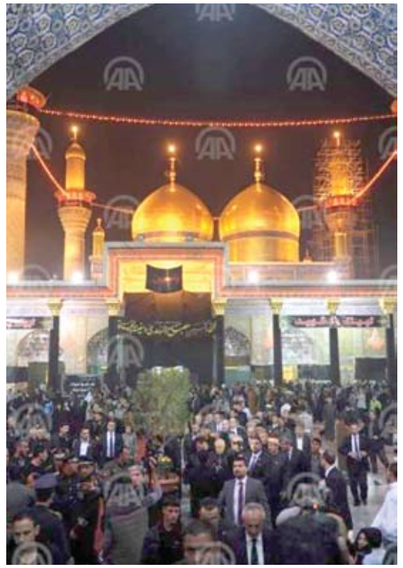

Görsel 3. Musa Kazım Medresesi (AA)

Halep Üniversitesi - Halep

Yüzyıllardır bir çok bilim merkezine ev sahipliği yapmış, birçok medeniyetin buluşma noktası olmuş kadim bir şehirdir Halep.

Ne yazık ki artık bütün o külliyeleri, medreseleri, kütüphaneleri ve daha pek çok tarihi ve sosyal yapıları ile dünya mirası listesinde yer alan eski Halep tehlike altındaki merkezler arasında gösterilmektedir. Halep mimarisinin kalıntıları bile kültürel miras açısından önemli kabul ediliyor.

Halep Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 2013 yılında bombalanmıştı. Bombalama sonrasında aralarında akademisyen ve öğrencilerin de yer aldığı 80'i aşkın insan ölürken pek çok kişi de yaralandı. Göç etmek zorunda kalan Halep Üniversitesi'nden pek çok akademisyen, bugün Türkiye'de ve dünyanın çeşitli üniversitelerinde bilim hayatlarına devam etmeye çalışıyor.

University of Aleppo – Aleppo

Hosting many science centers for centuries, Aleppo is an ancient city that has been the melting pot of many civilizations.

Regrettably, the ancient city of Aleppo, which is found on the world heritage list with all its madrasas, libraries, and many other historical and social structures, is now listed on the list of world heritage in danger. Even the ruins of Aleppo are considered to have significance in terms of cultural heritage.

The Department of Architecture at University of Aleppo was bombed in 2013, which killed more than 80 people including academics and students, and injured many others. Forced to emigrate from the University of Aleppo, many academics are trying to go on about their academic lives in various universities in Turkey and the world.

Kaynak / Reference

1. https://whc.unesco.org/en/list/21/gallery/

Görsel 1. Halep Üniversitesi (AA)

Görsel 2. Halep Üniversitesi (AA)

03
Akademik Miras / Academic Heritage

Görsel 3. Halep üniversiteinde eğitim devam ediyor (AA)

Yemen

Romalı coğrafyacılar tarafından bir zamanlar “Mutlu Arabistan” olarak adlandırılan Yemen bugün o mutlu günlerinden çok uzakta. Ülkede 2014 yılı sonlarında başlayan çatışmalar 10 binlerce Yemenlinin ölümüne neden olan bir iç savaş halini almıştır. Çatışmalar sırasında okullar, hastaneler, Pazar yerleri ayrım yapılmaksızın bombalanmakta, üniversite kampüsleri silahlı milislerce kontrol altına tutulmaya çalışılmakta, okullarına giden akademisyenler ve öğrenciler kaçırılmakta, alıkonulmakta ya da öldürülmektedir. İç savaşla birlikte gıda krizi de yaşanan ülkede 14 milyon sivil açlıktan ölme riskiyle karşı karşıya.

Yemen

Yemen, which was once called ”Happy Arabia” by Roman geographers, could not be farther from its glorious days. The conflicts that began in late 2014 turned into a civil war that has led to the death of tens of thousands of Yemenis. Schools, hospitals and markets have been bombed indiscriminately during the conflicts, university campuses have been controlled by armed militia and academics and students have been kidnapped, detained or killed on their way to university. Due to the food crisis caused by the civil war, 14 million civilians now face the risk of death from starvation.

Görsel 1. Saldırıya uğrayan Tıp Fakültesi (AA)

Görsel 2. Saldırıya uğrayan Tıp Fakültesi (AA)

Görsel 3. Saldırıya uğrayan Tıp Fakültesi (AA)

Görsel 4. Saldırıya uğrayan Tıp Fakültesi (AA)

3. Harap Olan Diğer Eğitim Merkezleri / Devastated Other Education Centers

Halep

Anaokulları ve ilkokullar başta olmak üzere birçok harap olmuş eğitim merkezi vardır. Bazıları aşağıda listelenmiştir.

Aleppo

There are lots of damaged education centers such as schools and kindergartens. Some of them are listed below:

- Al-Kefah School, severely damaged, February 10, 2015
- Al-Nahda Ash-Shara'iya, moderately damaged, August 11, 2014
- Al-Mamoun, moderately damaged, February 6, 2015
- Al-Madrasa As-San'aiya Al-Khamisa, severely damaged, August 8, 2014
- Al-Fardos, severely damaged, February 3, 2014
- Ain Al-Jalut Elementary, destroyed, April 30, 2014
- Sa'ad al-Ansari, moderately damaged, April 12, 2015
- Al-Kamal School, moderately damaged, December 27, 2014
- Andan School, severely damaged, December 16, 2014
- Tawi School, destroyed, June 12, 2014
- Darat Izza School, severely damaged, November 6, 2014

Kaynaklar / References

www.anadoluimages.com

03
Akademik Miras / Academic Heritage

Şam

Savaş ve düzensizlikler tarihi ve kültürel pek çok mirasın yok olmasına neden oldu. Ayrıca anaokullarından üniversitelere kadar tahrip edilen eğitim ve öğretim merkezlerin yüzlerce çocuk ve gencin mezarı olurken yaşayanlarında zihinlerinde kalıcı izler bıraktı. Pek çok okul harap oldu. Bu okullardan bazıları aşağıda listelenmiştir.

Damascus

There are lots of damaged education centers such as schools and kindergartens. Some of them are listed below:

- Deir al-Asafir School, severely damaged, April 24, 2015
- Badr Al-Din Al-Hussein Technical Institute, moderately damaged, April 29, 2014
- Saqba Elementary, destroyed, September 30, 2014
- Ath-Thamena Elementary, severely damaged, March 8, 2015
- Al-Hayat School, severely damaged, November 5, 2014
- Ahmad Ash-Shami, severely damaged, August 27, 2014
- UNWRA Ash-Sha'b School, severely damaged, November 9, 2014
- Az-Zabadani Modern Girl's High School, severely damaged, January 1, 2015
- Qasim Ali Jadid School, severely damaged, December 17, 2014

Kaynaklar / References

www.anadoluimages.com

03
Akademik Miras / Academic Heritage

Proje Kapsamında Hazırlanan Broşürler ve Akademik Miras
Brochures of the Project and The Academic Heritage

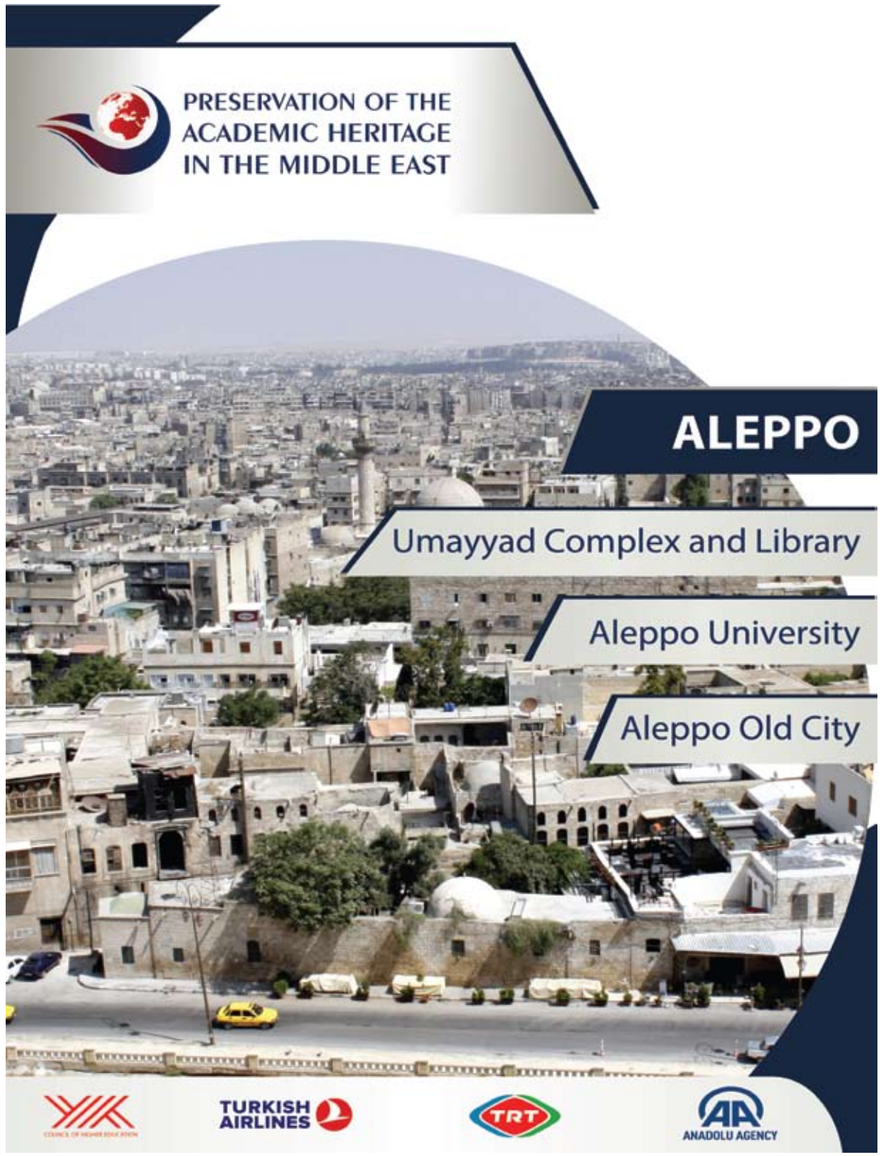

Aleppo University

Aleppo Universty Faculty of Architecture was bombed in January 2013.
At least 80 people were killed and 160 injured.
Most of dead were students and academics.

Displaced from the University of Aleppo, many academicians are trying to go on with their academic lives in various universities in Turkey and the world.

Aleppo Old City

An ancient city hosts to many science centers throughout the centuries, Aleppo has been the melting pot of many civilizations.

Regrettably, Aleppo has gone from a city on the world heritage sites lists with its madrasas, libraries, and other historical and social structures to a city on the list of endangered world heritage sites.

Even the ruins of Aleppo are considered significant in terms of cultural heritage.

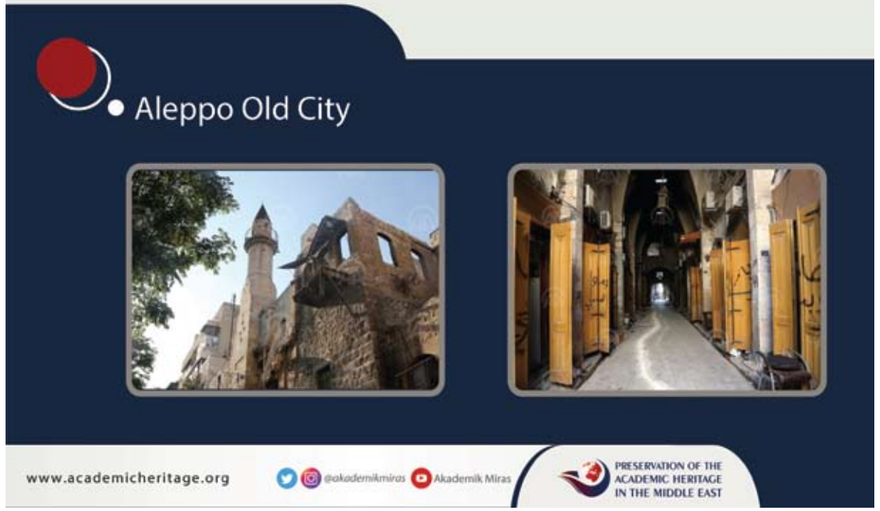

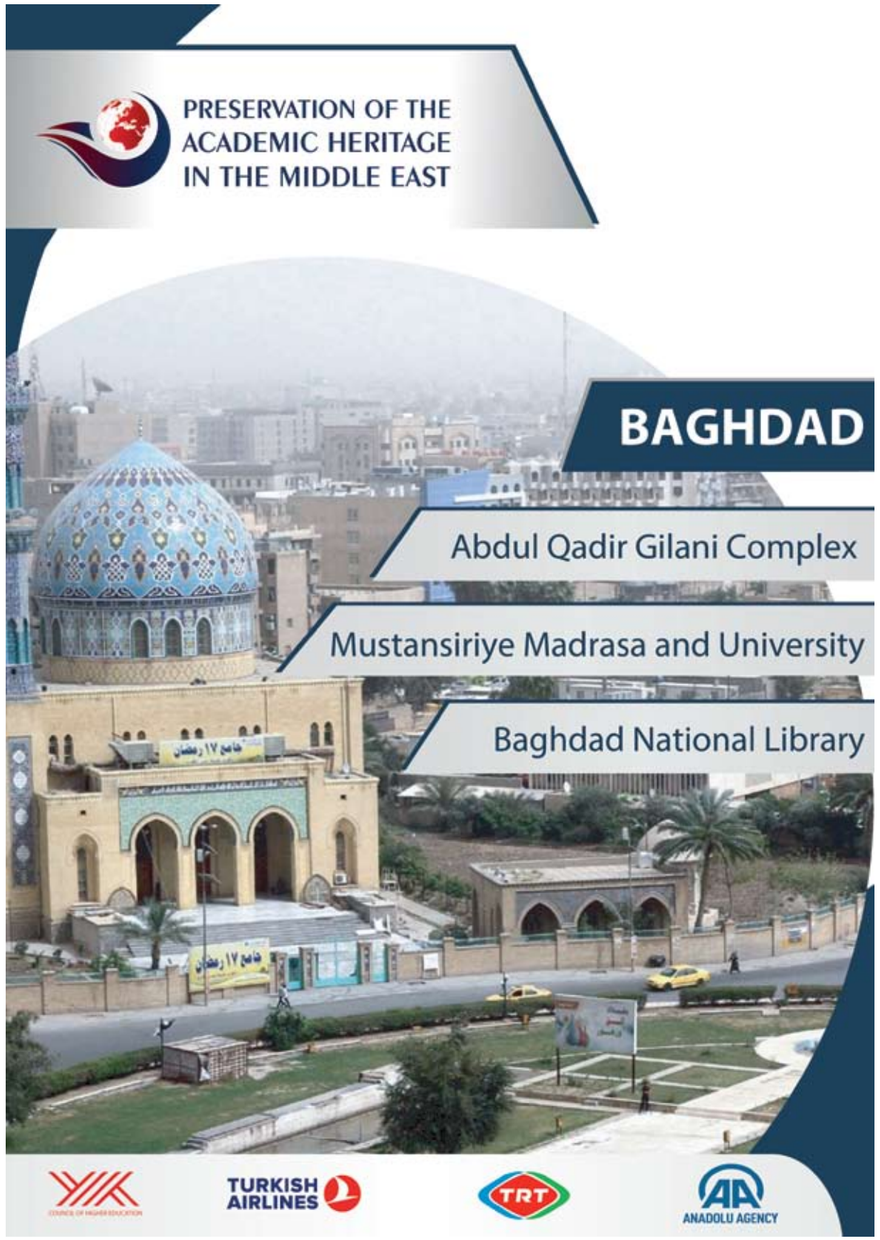
PRESERVATION OF THE
ACADEMIC HERITAGE
IN THE MIDDLE EAST
BAGHDAD
Abdul Qadir Gilani Complex
Mustansiriye Madrasa and University
Baghdad National Library
TURKISH AIRLINES
TRT
ANADOLU AGENCY

Abdul Qadir Gilani Complex
Abdul Qadir Gilani Complex
A place of worship and education center with hundreds of books.
Complex had built in 1165, the mausoleum was extended with subsequent repairs. Suleiman the Magnificent and Mimar Sinan rebuild the complex it the 16th century.
Abdul Qadir Gilani Complex Library
The complex has a wide courtyard, a mosque, mausoleum, khanqah, minarets, and a library. There are hundreds of precious literary and history books in the library of the complex.
www.academicheritage.org
@akademikmiras
Akademik Miras
PRESERVATION OF THE ACADEMIC HERITAGE IN THE MIDDLE EAST

Mustansiriya Madrasa and University

It was built by Caliph al-Mustansir in 1227 and was repaired many times both in the Ottoman period and the period of the Republic of Iraq. The brick-walled iwans, rooms and corridors of the building, which were built in rectangular shape and included separate divisions for each of the four Sunni sects, were surrounded by a rectangular courtyard.

Mustansiriye Madrasa

There are student rooms of various size on the ground floor and the 1st floor. There are larger places to the East and West, which are used far administrative and supply purposes.

Mustansiriye University

İt is a very important university for Baghdad, even includes cancer and genetic research center.
The universty still survives. But the surronding area attackt and bombed many times.

Baghdad Libraries

History repeated itself in April 2003.
Upon capturing Baghdad, the Mongolian Emperor Hulagu Khan destroyed the contents of the Baghdad Library, one of the biggest libraries in the world at the time, by throwing them into the Tigris River.

In 2003, many centuries later, the Baghdad libraries were set on fire one after another.

Baghdad Libraries

Amongst those libraries were the National Library, the Qur'an Library under the Presidency of Religious Affairs, the Al-Muntasiriya University Library, the Fine Arts Faculty Library, and the National Archive.

It was not just the libraries of Baghdad that burned down, but the history of humanity as well.

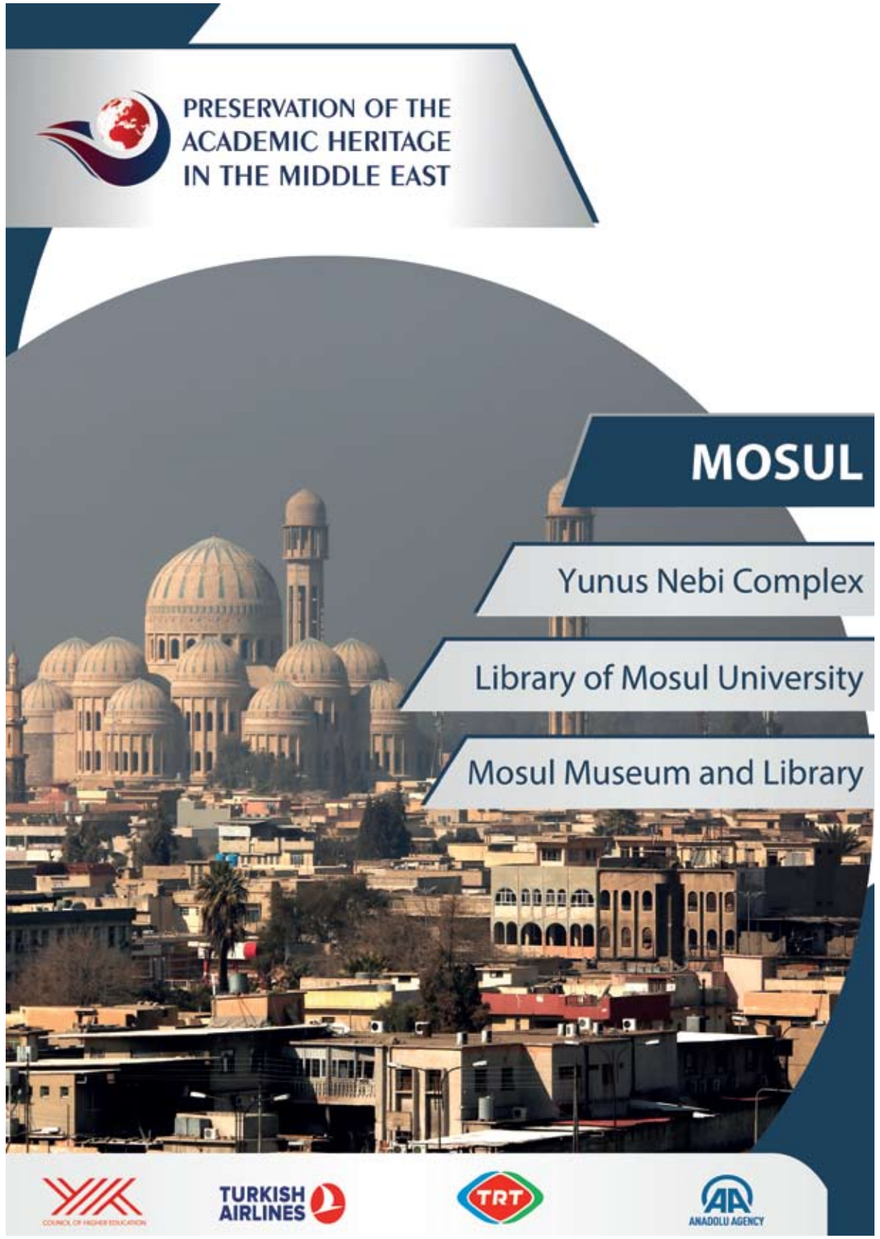
PRESERVATION OF THE
ACADEMIC HERITAGE
IN THE MIDDLE EAST
MOSUL
Yunus Nebi Complex
Library of Mosul University
Mosul Museum and Library
COUNCIL OF HIGHER EDUCATION
TURKISH AIRLINES
TRT
ANADOLU AGENCY

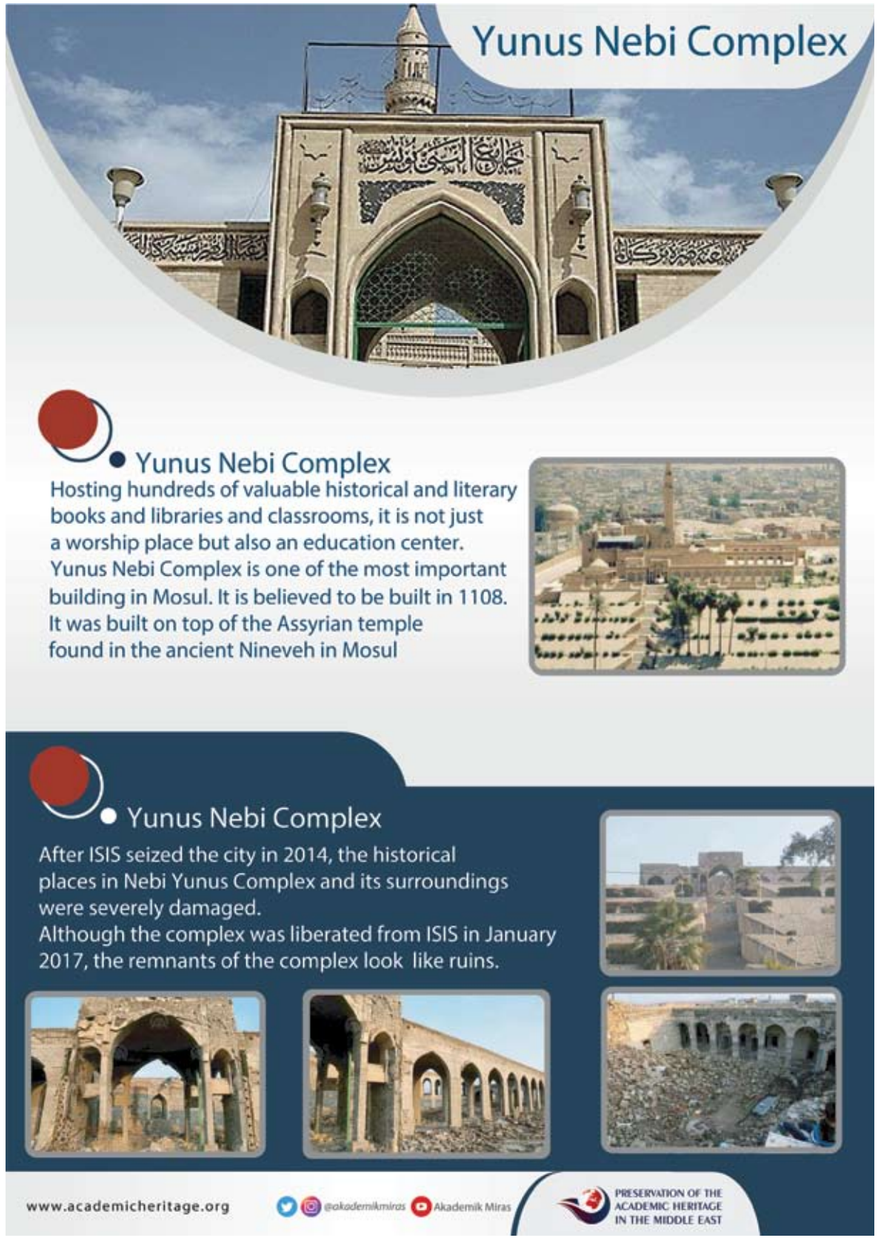
Yunus Nebi Complex
Yunus Nebi Complex
Hosting hundreds of valuable historical and literary books and libraries and classrooms, it is not just a worship place but also an education center.
Yunus Nebi Complex is one of the most important building in Mosul. It is believed to be built in 1108.
It was built on top of the Assyrian temple found in the ancient Nineveh in Mosul
Yunus Nebi Complex
After ISIS seized the city in 2014, the historical places in Nebi Yunus Complex and its surroundings were severely damaged.
Although the complex was liberated from ISIS in January 2017, the remnants of the complex look like ruins.
www.academicheritage.org
@akademikmiras
Akademik Miras
PRESERVATION OF THE
ACADEMIC HERITAGE
IN THE MIDDLE EAST

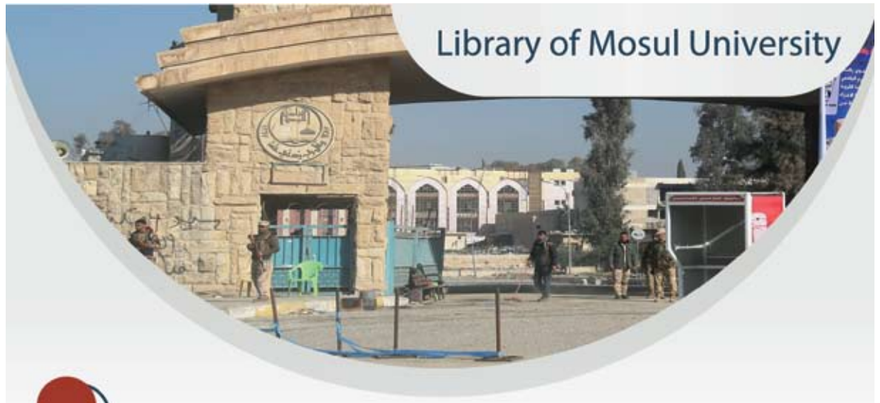

Library of Mosul University

ISIS used the Library of Mosul University as barracks and a training camp for its militants.

Under their rule, more than 80 million books and electronic documents were destroyed. The printing house of the university, the largest in the Middle East, was also blown up along with the library and rendered inoperable.

Library of Mosul University

On a campus where many faculty buildings have either collapsed or been destroyed, it is almost impossible to see a space that has not been marked with bullets, bombs, or fire. Roughly 45,000 students are enrolled at Mosul University, striving for an education under dire circumstances.

Mosul Museum and Library

Mosul Museum Library, which was one of the first targets of the terrorist organization ISIS that seized Mosul in June 2014, has an important place in the world heritage.
The United Nations Security Council condemned the burning of the Mosul Library, a library consisting of thousands of book, which was located in the city of Mosul, occupied by ISIS.

Mosul Museum, Library and Others

ISIS has burned or stolen collections of books and papers from various locations, including the Central Library of Mosul, the library at the University of Mosul, a Sunni Muslim library, a 265-year-old Latin Church and Monastery of the Dominican Fathers, and the Mosul Museum Library

PRESERVATION OF THE ACADEMIC HERITAGE IN THE MIDDLE EAST

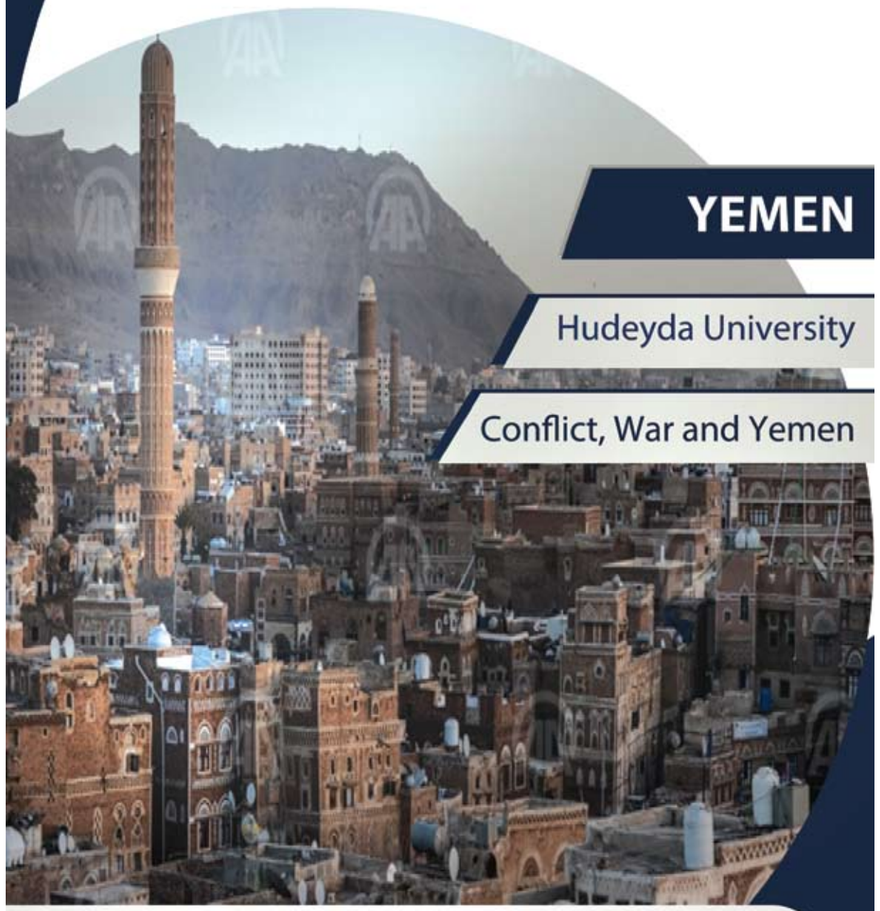

YEMEN

Hudeyda University

Conflict, War and Yemen

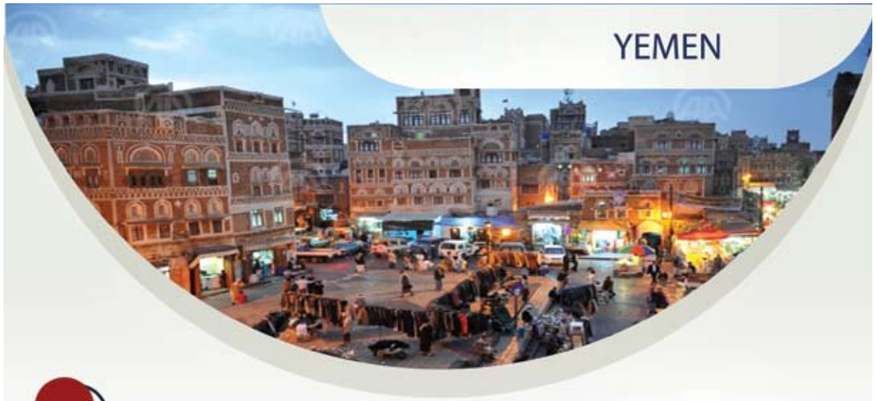

YEMEN

Yemen, once referred to as "Happy Arabia" by Roman geographers, could not be further from those former days of glory.

The conflict that began in late 2014 turned into a civil war that led to the deaths of tens of thousands of Yemenis.

Hudeyda University

Schools, hospitals and markets have been bombed indiscriminately during the conflict, university campuses have been overtaken by armed militia and academicians and students have been kidnapped, detained or killed on their way to university.

www.academicheritage.org @akademikmiras Akademik Miras

PRESERVATION OF THE ACADEMIC HERITAGE IN THE MIDDLE EAST

...

UMUTTAN BAŞARIYA

FROM HOPE TO SUCCESS

...

Carrying Syrian Academic Heritage To The Future: Preserving Academic Heritage In The Middle East

Dr. Rida ANIS
Hasan Kalyoncu University
Faculty Member

1) Introduction

It is a fact that the never-ending political conflicts, wars, and insolubilities do not only destroy villages, cities, and countries. They have an incredibly negative influence on long-time fund of knowledge and the educational process. They totally or partially damage long-established science centers, freezing the role of thousands of academics and hundreds of thousands of students who are the hope and source of future planning and guidance for the coming generations of a certain country. They significantly affect the various aspects of the socio-cultural, political, economic, and educational life of communities of turmoil.

The picture of the impact of war in Syria on all aspects of life is the gloomiest and most devastating one. It has generated the 21st century's worst and most catastrophic humanitarian crisis with more than 500,000 Syrians killed and almost half of the population displaced inside or outside Syria. It is reported that the scale of Syrian displacement is not only tremendous but also threatening to be worse in the course of the coming years; it is rapidly expanding over simply because all life conditions are constantly deteriorating inside Syria.

2) Syrian Education In The Context Of Conflict

Since the beginning of the Syria crisis in 2011, we have had the worst scenario in education (schools, universities, libraries, and research centers). The immensely complex and long conflict in Syria has left academic institutions, starting from elementary to higher education, either fragmented or substantially dysfunctional. Unforetunately, education "has become a societal security issue. A generation of Syrian children have had their formal education suspended" (UNHCR, 2014). Not only has the war impacted schools and universities in Syria, the loss of human capital was massive; it is estimated that more than 2,000 university professionals were among the exodus of refugees (Kelly, 2019), more than 10,000 scholars, intellectuals, and teachers, more than 200,000 university students (mostly males) have left their positions to military service or left the country to other places. A considerable educated population has left the country all of a sudden. Some scholars were lucky to finish their higher education, others have disrupted their higher studies. A big number of university students were unable to finish their undergraduate studies, most of them could not continue studying in their exile so they lost their academic future. What is worse is that we have a huge number

of students who could not finish secondary or even elementary school for being refugees of vulnerable financial status.

This violence and insecurity have also had a devastating impact on professors, university students, and the country's education sector. Before the conflict, Syria boasted one of the Middle East's largest and well-established higher education systems. War, however, has decimated the university system inside the country. (Cara, 12)

3) Life In Syria Post 2011

As a Syrian citizen and academic, I have experienced most of the above-mentioned cases. After completing my doctorate in the USA, I returned to Syria in Fall 2006 to start teaching as an instructor, soon as an assistant-professor, in the Department of English Language and Literature, Faculty of Arts and Humanities at Aleppo University until Fall 2015. When war broke out in Spring 2011, everything went downhill. Rather than the destruction and desolation of houses and buildings, we witnessed a huge deterioration in the social, cultural, economic, and academic statuses. Security was the worst. For years, we heard about some people kidnapped for Money or other issues, some simply went out of their houses but never came back, nobody knew where they were. There were explosions and shootings almost every day. I and my family encountered several ones while going to work, schools, or shopping for our basic needs of food and other supplies. In January 2013, I survived the notorious two deadly airstrike-explosions hitting Aleppo University on the very first day of the midterm exam. Dozens of students, students' parents, academics, and others were killed. Burned-out vehicles and bodies could be seen on the street outside, while tearful survivors were taking refuge in a nearby building. In Spring 2014, I survived another serious blast; my own house was hit and partially destroyed by a small missile. Luckily and miraculously, none of my family members was injured. Financially speaking, the value of the Syrian Lira falling made my already humble salary as an assistant-professor very trivial. My husband's medical clinic almost stopped with more of his patients fleeing the country. We almost ran out of our savings after the first four years of war. Water and electricity were also in very bad conditions, bathing, laundry, and cleaning became very hard. The pace of life slowed down significantly, and many important things were put on hold. We waited and waited for a possibility that this war would stop, but in vain; days turned into months and months into years. All these circumstances forced us to leave our own country after more than four years of hope that war would stop, but it never did. Since safety was our prior concern, we finally decided to flee our home-town Aleppo and go somewhere else, looking for a secure place to carry on our lives, leaving behind us our home, properties, bigger families, relatives, friends, careers, and memories.

4) Life In Exile: Immediate And Future Challenges

First thought it came to my husband and me is to go back to the USA where we lived between 1994 and 2006 studying, working, and having our two children born there. Then, for many considerations, we preferred to move to Turkey. A major one

was that we wanted to raise our children in a culturally similar country. Another reason was that Turkey at that time was still opening doors to Syrians welcoming them to be included in schools, universities, health-care, and other facilities for free. Also, we had a considerable number of relatives and friends already there. We arrived in Mersin in July 2015 where my aunt, uncle, and cousins were and started looking for a furnished apartment to settle in. We had to start everything new (home, jobs for me and my husband, schools for my children, learning a new language to communicate, establishing a social life, ... etc.). We spent the rest of our savings during the first year in Turkey without having a constant job or salary. Nothing was certain. First thing we did after renting an apartment was to start searching for a university for my eldest daughter to continue her medical studies that she started at Aleppo university. She was lucky to find an opening at Harran, Şanlıurfa State University. However, she had to lose two years due to learning a new language and relocating. Next, I had to find proper schools for my other two children. Then, I started applying to teach in Turkish universities in the Southern part of the country to remain close to my daughter in Urfa. I was lucky to have my Ph.D. from the US. I was interviewed at Harran, Şanlıurfa State University and Hasan Kalyoncu University in Gaziantep. I chose the second to work for; I preferred to settle with my little family in Gaziantep because it was bigger as a city with better chances for my husband to get a medical job, which he did after another year. Another reason for choosing Gaziantep was its profound similarity to my native city, Aleppo.

4) Dreams Lost, Dreams Regained

My dreams to reconduct research work were shattered for more than seven years while living the first four or five years of war in Syria and then the first few year moving to resettle in Turkey. In Syria of war, our focus was how to survive threats and explosions, how to manage with the constant and non-stop fall of the Syrian Lira financially speaking, and how to fetch basic needs of food and supplies. My research dreams were on the verge of being lost for not being used for a long time. Many supplies kept disappearing and reappearing from time to time. Getting them was not an easy matter. There were many times when bread, vegetable, fruit, meat, water, electricity, and others were not available. Our time was fully consumed trying to provide such basics. We were literally battling almost every day. When we arrived in Turkey, our battle was how to start our life again in a new country and a new language to communicate; we needed jobs, schools, a social community to belong to, ... etc. Research for me, thus, was only a far-fetched dream. When I got my job at HKU in Fall 2016, however, I started dreaming of performing some research. It was not easy between my teaching job in a culturally different academic institution (it takes time to learn the dynamics of a new environment) and my family as a wife of a frustrated medical doctor not finding a job and as a mother of three children struggling in new schools while learning a new language. However, after a couple of years, I was lucky to have my husband finding a humble job and my children developing their Turkish language and advancing in their studies in school and college. I started reading research late in my office at HKU and attending few National and International conferences

inside Turkey with fees paid by HKU, which I am eternally grateful for. Another incident I am grateful for is joining Cara, the Council for At-Risk Academics. They are a community that helps academics in conflict zones find a temporary sanctuary where they can continue their research work and training by potential supervisors and professors in well-known UK universities. In Summer 2019, Cara provided me with a precious incubation research visit to Oxford University, which opened new research possibilities for me. Rather than research training in literature and cultural studies, I am learning the skills that might enable me to participate in rebuilding the educational system in Syria later. I am also trying to integrate and contribute to the educational system of my host country, Turkey. A true integration into the Turkish society is my goal. Integration, however, does not mean one-way assimilation. It is someone's desire to interact, communicate, and cooperate with the host community while keeping one's original cultural traits. A "successful integration" occurs where individuals have an interest "both in maintaining their original culture and in taking part in daily interactions with other groups" (Avşaroğlu, 2). Despite the lack of a shared definition for "successful integration" in academic literature, most scholars and policy makers have agreed with a description of "integration" as a "dynamic, multi-faceted two-way process which requires adaptation on the part of the newcomers, but also the society of destination" (UK Home Office, 2003). Within the integration, UNHCR suggests that refugees can better contribute and become integrated to communities where they are living when they are supported in achieving self-reliance in a way that is adapted to local conditions (UNHCR, 2014). Integration is also a two way process which refugees must adapt to their new society but the new society must also adapt:

The integration process should be involved all of society including education system, employment, health and more importantly, it should take place within a rights framework based on citizenship, equality legislation and policies. This means that in an 'integrated' community, refugees should have the same rights as the people they are living amongst. This shared basis of entitlement has been seen as an important prerequisite for refugees to live harmoniously with non-refugees according to many scholars and as well as, policy-makers in European Union. ..., while it should also recognize special needs, the reception phase for asylum seekers should be also recognized as part of the integration process, which is very relevant for the Turkish case within Syrian refugees under temporary protection. (Avşaroğlu, 2).

I hope integration into the Turkish society that hosts us will build solid intellectual and cultural bridges that will benefit both countries and the whole humanity in the future.

5) Conclusion

Many Syrians, inside the country and in exile, whether they belonged to high or undergraduate eduation, stopped dreaming to have any academic careers. Many are now cut off from their careers or studies, they are left to fend for themselves without any opportunities to which their long-won skills and knowledge could contribute, but which are now fading away for not being used any more. The damage done to Syria's intellectual life is irreparable unless Syrian receive gobal assisstance in such times of need and calamaty. Syrian academics and students need support to survive. A massive number of these academics landed in Turkey:

In 2011, Turkey started to receive refugees from Syria fleeing the eruption of violence. Since then, the civil war has escalated in Syria, and Turkey has become the country hosting the highest number of refugees in the world. According to the Directorate General of Migration Management of Turkey (DGMM), the number of Syrian refugees under temporary protection settled in Turkey stands at more than 3.5 million as of February 2018. (Akcapar & Simsek, 176)

Therefore, I urge hosting countries, international communities, international educational institutions, organisations, and specialists to stretch a helping hand to Syrian academics, inside and ouside Syria, to sustain, nurture, and protect this vital part of Syrian intellectual and cultural capital, especially the young ones who are the promise of tomorrow. Any training initiative, any program offering scholarships for undergraduate, graduate, or post-doctoral studies, any investment on other educational projects will help Syrians reconstruct their educational system firmly when the war is over. "Premises and facilities are replaceable. What is irreplaceable are the minds that occupy those premises and operate those facilities." (Anonymous Academic, 2016). Contributing to rebuilding an effective Syrian educational system is a necessary part of the country's wider recovery and reconstuction.

References

Akcapar, S. & Simsek, D. (2018). The Politics of Syrian Refugees in Turkey: A Question of Inclusion and Exclusion through Citizenship. Social Inclusion (ISSN: 2183–2803) 2018, 6(1), 176–187. DOI: 10.17645/si.v6i1.1323

Anonymous Academic. (2016). I Fled Syria for Kent-and regained my life as an academic. The Guardian, Fri 15 Jul 2016 07.00 BST.

Avşaroğlu, N.. (2017). Syrian Refugees in Turkey: To What Extent Have They Integrated "Successfully" in Turkish Society? Bogazici University, Master of Arts in Social Policy, January 5.

Cara. (2019). Syrian Higher Education post-2011: Immediate and Future Challenges. London: Cara.

Deane, S. (2016). Syria's Lost Generation: Refugee Education Provision and Societal Security in an Ongoing Conflict Emergency. IDS Bulletin Institute of Development Studies 47(3), 35–52. DOI: 10.19088/1968-2016.143

Kelly, J. (2019). Syrian universities weakened by 'brain-drain', BBC News, 18 June.

UK Home Office. (2003). Integration: Mapping the Field. London: UK Government.

UNHCR. (2014, July 22). Policy on Alternatives to Camps. Retrieved December 9, 2016, from http://www.unhcr.org/protection/statelessness/5422b8f09/unhcr-policy-alternatives-camps.html

I Never Would Have Guessed That My Life Would Change This Much

Nour ABOU

My name is Nour Abou Halawett. I am 23 years old. I am from Syria. I was living with my family in Damascus. I came to Turkey with my mother and siblings in 2012.

As my mother is Turkish and many of our relatives are in Hassa, we first went to Hassa. I never would have guessed that my life would change this much. We had a very good life in Damascus. While me and my siblings were continuing school, my mother was doing translation work and my father was running his own business.

After the war broke out, everything went downhill. There were explosion sounds coming from all over Damascus. We were having a hard time going to school. My dad's business stopped completely.

We ran out of our savings after some time.

Our education life was interrupted. When we came to Turkey, the first issue we came across was the language issue. As we started everything over here, we didn't have a social environment. When we started to have financial problems in Hassa, we decided to move to İstanbul.

As I missed the exam applications, I had to work for a year. I was both studying for the exams and working. As I couldn't gain the success that I wanted in my first year, I tried again in my second year and I got into Mustafa Kemal University, Hatay Health College the department that I wanted, Nursing.

Right now, we're living a very good and peaceful life. Me and my siblings, we can continue our education. Turkey made our dreams come true.

Turkey is hope for us.

Everything Became Worse When ISIS Came To Our City

Rahaf OBAİD

My name is Rahaf Obaid. I was born in Deir Ezzor. We moved to Damascus with my family to have a better education. I started studying Spanish Language and Literature at Damascus University.

Everything stopped after the war began. We came back to Deir Ezzor. Everything became worse when DEAŞ came to Deir Ezzor. So we decided to come to Turkey.

It's like as if I left my soul, my heart, my mind while coming here.

Everything was very difficult when I came to Turkey. I had to start everything over. A new life, new friends, a new school a new home, a new city... Everything was uncertain.

When we first came, we settled in Şanlıurfa. We started to do a research about the universities in Turkey in order to continue studying in my department. My friends told me that there is a department of Spanish Language and Literature in İstanbul and Ankara University. I talked to my family and we decided to come to Istanbul. The moment I arrived at İstanbul, I went to the university straight from the bus terminal to apply. I enrolled in the university. As we didn't have a home, we stayed in my friends' house for a while. Then we found a home and settled. There wasn't anything except basic necessities in our house.

All my family had to work. The first months of school were very difficult for me. As the education system in Turkey was very different, I had to learn everything from the start. Therefore, I was in a very difficult situation. Since I couldn't speak Turkish, I had difficulties in daily life. I started to study at Foreign Languages Center. After starting to learn Turkish, everything became easier. I started to communicate with people. I made new friends. I was so lonely and unhappy when I first came. While some of the people didn't want us, didn't like us, some of them embraced us.

I gradually got used to and liked here, the school and the people.

I am very happy here right now.

I have friends, a school and a life.

Turkey is hope for me.

Thank you, Turkey.

I Had A Wonderful Life Before The War Broke Out In My Country

Huda

I'm Huda.

I'm from Syria. I'm 25 years old. I came to Turkey with my husband and one-year-old daughter five years ago.

I had a wonderful life before the war broke out in my country. I was studying English Literature at university. I got married in my first year. Then the war broke out, when that happened, our lives ruined. I had to leave my family, my loved ones, my school and move out from my country, my homeland.

We first moved to Iran because my husband's school was there. One year later, my husband graduated from medical school. Yet, it became impossible to stay in Iran due to certain external factors of the war.

In order to protect ourselves and our child, we came to a safe and Muslim country, Turkey, as refugees. When we came to Turkey, we couldn't speak Turkish at all. We didn't have furniture or a house. A Turkmen family we didn't know from Syria opened up their house to us. We stayed there for three months. I learned to speak Turkish during that time. I applied for a scholarship in Turkey.

We went to Ankara with my husband and daughter for an interview. There was a translator at the interview, yet I spoke Turkish. The jury was pleased to see that, but they hesitated when they found out I was married. I did the best I can to convince them and they finally accepted me.

Now I'm at Istanbul University, Faculty of Communication, studying journalism as a fourth-grader. It is really hard to study with a newly learned language, but in order not to lose my scholarship, I always have to study and get high grades. It was the best opportunity in my life to be able to study at Istanbul University.

I have two daughters, one of them is six and the other one is three years old. I'm raising my daughters in Turkey in a very healthy environment. Turkey embraced us and gave us a future. I haven't seen my family in five years. It really saddens me to stay away from them. My mother passed away this summer in Syria. She never saw my little daughter and we couldn't even go to my mother's funeral.

I hope the war will end one day. After the war ends, I want to return to my country.

Turkey is hope for me. Thank you Turkey.

The War Broke Our Dreams into Pieces

Abdulkarim

My name is Abdulkarim. I'm from Syria. I came from Syria to Turkey in 2015.

The war broke our dreams into pieces. The war destroyed our beautiful cities and homeland. I get very sad whenever I remember those days. After completing my doctorate in 2011, I started to work at Aleppo University, department of Business Administration.

The same year, the revolution in Syria started. There wasn't anything to drink or eat in those days. Water and electricity conditions were in a bad state.

Besides, there was no security. Nobody knew where the bombs came from. It was dangerous to walk around the city. So we had to stay in specific neighborhoods. The city was separated, split in half. Whenever I wanted to visit my family, it was really dangerous to go from one place to another in the city. That's why I decided to leave Aleppo.

I went to Al-Hasakah in 2013 and I started working at a nice university there. That city still had stability. In 2014, certain problems started to emerge in the city. So I decided to leave and went to Manbij, near my family. However, Manbij was also in a bad condition.

So I decided to come to Turkey. I stayed in Gaziantep for a short time. Then I went to Istanbul. I wasn't planning on settling here when I came to Turkey. I wanted to go to Europe. Life was hard in Istanbul. It wasn't easy for me to move from a small city to a big city. I didn't know much about the city or jobs. I was unemployed for months. I started working at several Arabic and international education centers in 2015. In that time, I got an offer from Mustafa Kemal University.

I started working at this university in Antakya at the end of 2016. I'm working at the Faculty of Economics and Administrative Sciences. I'm trying to save the experience and the knowledge I lost because of the war. It was challenging for me to have a different academic work environment.

I'm happy that I can pursue my academic life. I'm doing researches and gaining new abilities. Most of my friends left and went to different countries. I no longer want to go to Europe. I'm happy here and

I want to live here.

For me, Turkey is hope.

Thank you, Turkey.

My Dreams Fell into Risk When The War Started in Syria

Abdurrahman Haci Kerim AlNaJar

My name is Abdurrahman Haci Kerim AlNaJar. I came to Turkey four years ago. We came across many difficulties before coming to Turkey. My greatest dream since high school has been to be a successful engineer. I really wanted to study in this department in Syria. But it was not possible due to the circumstances.

I started studying Electrical Engineering in Syria. The war broke out in Syria when I was preparing to start third grade. Leaving my family, my motherland and many memories behind, I had to start living a new life in Turkey.

There are several reasons why I came to Turkey. First of them is the facilities and aid Turkey provides for Syrian students. Second is the similarities between Turkish and Syrian society. These two societies are different only in small details. Third one is having a part in the development of Syria after the war ends, or contributing to Turkey's development. At first, my dream was not to be an ordinary engineer, but to be a successful engineer. That was one of the main reasons why I came to Turkey. My dreams fell into risk when the war started in Syria.

This situation made me move to an environment which I was a stranger to, it made me decide to move in Turkey. Later on, I realized how lucky I was and I made a very right decision. I was worried at first as I was a foreigner.

I was afraid that everybody would look at me like I was a stranger. But then I realized that was not right. Thanks to the environment the universities provide for us, and additionally, the moral support my friends and professors give, I could overcome my fear. This made me a successful student and made me earn the trust of my professors. Since the day Turkey opened its doors to me I am receiving Turkey's education, love and moral support.

And right now, I can't wait to be a successful researcher and pay the contribution that I owe to this great country.

Turkey is hope for me.

Thank you Turkey.

ÜNİVERSİTELERİN GÖÇ ARAŞTIRMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

MIGRATION RESARCH CENTERS OF TURKISH UNIVERSITIES

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL POLİTİKA VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
auspgam.akdeniz.edu.tr

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (GPM)
https://aybu.edu.tr/gpm/

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ VE KENT ÇALIŞMALARI KOORDİNATÖRLÜĞÜ (BAUMUS)
http://baumus.bahcesehir.edu.tr/

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
NÜFUS VE GÖÇ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (NÜGAM)
https://www.beu.edu.tr/Birim.aspx?Id=81

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ VE YÖNETİM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
http://www.dicle.edu.tr/tr/akademik/arastirma-merkezleri/index

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ VE SİYASET UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
http://goc.gantep.edu.tr

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ VE SİYASET UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
http://web.harran.edu.tr/hugoc

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
KALMIREC GÖÇ, NÜFUS, EĞİTİM, İSTİHDAM SORUNLARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
https://kalmirec.hku.edu.tr/

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ VE GÖÇMEN POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
https://www.istanbul.edu.tr/tr/content/akademik/merkezler

KOÇ ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ ARAŞTIRMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (MİREKOÇ)
https://mirekoc.ku.edu.tr/tr/

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
NÜFUS VE GÖÇ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
http://nugam.cbu.edu.tr/

YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
UNESCO ULUSLARARASI GÖÇ KÜRSÜSÜ (2016-2020)
https://unescochair.yasar.edu.tr/

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
GÖÇ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
https://gocmer.beun.edu.tr/

Üniversiteler, laboratuvarlar, kütüphaneler...

Geleceğin inşasında dünyanın umudu, birikimi, akademik mirası.

Savaş sadece binaları yıkmaz...
Binlerce yıllık kütüphaneler, üniversitelere öncülük eden külliyeler, el yazması kitaplar, geleceğe taşınması gereken emanetler...
Yarım kalan bilimsel çalışmalar...

Kaygımız sadece maddi değil.... İnsan hayatının değerine paha biçilemez. Uluslararası toplum olarak; ön yargı, ötekileştirme ve ayrımcılıkların olmadığı daha yaşanabilir bir dünya için barışa, dostluğa, karşılıklı anlayış ve kardeşlik en fazla ihtiyaç duyduğumuz zamanlar yaşıyoruz.

Orta Doğu'da, yıllardır, çeşitli ülkelerde süregelen çatışmalar ve savaşlar, sadece binaları değil akademik mirası da yok ediyor.

Kaybolan sadece Orta Doğu'nun değil, insanlığın mirasıdır.
Orta Doğu'nun bilim hayatını, bilim insanlarına ve öğrencilere destek vererek ayakta tutmak, hem insanlığın ortak geleceğine hem de yıkılan coğrafyaların **ileride yeniden inşasına** kaynaklık edecektir.

Bugün yerlerinden edilmiş, birçok ülkelerden yüzlerce mülteci öğretim üyesi ve araştırmacı Türk Üniversitelerinde çalışıyor, 20.000'in üzerinde üniversite öğrencisi eğitim hayatına Türkiye'de devam ediyor. Yerlerinden edilmiş öğrenciler Türk Üniversitelerinde geleceğe dair hayallerini inşa ediyor...
Türkiye onlara umut oluyor...
Bilimsel çalışmalar kaldığı yerden devam ediyor...

Medeniyetlerin beşiği olan Orta Doğu'nun Dünyanın akademik mirasındaki yerinin FARKINDAYIM

Yüzlerce yıllık bilim merkezlerinin ve kütüphanelerin yıkılmasının, kitapların yok edilmesinin KARŞISINDAYIM

Akademik miras yeniden yeşersin, hayat bulsun ve yaşasın....
Hadi Dünya sen de, hep birlikte...
Çünkü Dünya hepimizin...

Universities, laboratories and libraries...

They are the promise of hope, of scientific accumulation and academic heritage in constructing the future of the world.

War not only demolishes buildings, ...but also libraries compiled over thousands of years, social and educational complexes (külliye) that preceded universities, relics of the past... unfinished scientific research...

Our concern is not solely of a material nature...The worth of human life is priceless. As the international community, we are going through times which we are most in need of peace, good neighbourliness, mutual understanding, and tolerance for a more liveable world where we do not suffer prejudice, othering and discrimination.

Therefore, understanding of diverse perspectives is needed globally.

The conflicts and wars that have been ongoing for years in different countries of the Middle East have destroyed not just buildings but also academic heritage.

What has been lost is not only the heritage of the Middle East but that of all humankind. Reviving scientific life in the region by providing support to the scholars and students will form the basis of the future of humankind and the reconstruction of these destructed geographies

Today, hundreds of displaced academicians and researchers from different countries work at Turkish universities; more than 20,000 university students are continuing their higher education in Turkey. Displaced students are able to dream again for their future... Turkey is providing hope for them...Scientific studies are continuing from where they were abruptly cut off...

I am CONSCIOUS of the significance of the Middle East, the cradle of civilization, and its place in world heritage.

I am AGAINST the destruction of ancient libraries and science centers and demolishment of the books.

Let the academic heritage flourish and be revived....The World, it is now your turn, we can do it together...Because this world belongs to us all.